

รวมกฎหมาย ที่ประชาชนควรรู้

จัดทำโดย

สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์
ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131191

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

“ประชาชนในทีบางส่วนนั้นไม่ทราบถึงกฎหมาย
ด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่หรือฝ่ายปกครองไม่ได้มีโอกาส
ไปชี้แจง และประชาชนเหล่านั้นก็ไม่มีโอกาสที่จะ
ทราบว่า เราจะวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างไร อันนี้เป็น
ปัญหาใหญ่ที่จะให้ปกครอง หรือความเรียบร้อย
เกิดขึ้นได้ ก็ต้องนำความรู้ไปถึงประชาชน”

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
รัชกาลปัจจุบัน

คำนำของอธิบดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ รัชกาลปัจจุบันได้ทรงมีพระบรมราโชวาทไว้ตอนหนึ่งว่า “ประชาชนในที่บางส่วนนั้นไม่ทราบถึงกฎหมายด้วยเหตุที่เจ้าหน้าที่หรือฝ่ายปกครองไม่ได้มีโอกาสไปชี้แจง และประชาชนเหล่านั้นก็ไม่มีโอกาสที่จะทราบว่า เราจะวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างไร อันนี้เป็นปัญหาใหญ่ที่จะให้ปกครอง หรือความเรียบร้อยเกิดขึ้นได้ ก็ต้องนำความรู้ไปถึงประชาชน”

พระบรมราโชวาทดังกล่าวแสดงว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงเล็งเห็นว่าความสงบเรียบร้อยในชาติบ้านเมืองจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในกฎหมายและระเบียบกฎหมายของบ้านเมืองและผู้ที่เข้าไปชี้แจงประชาชนเหล่านั้นก็คือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

รัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยก็ได้ตระหนักดีว่า ปัญหาความรู้กฎหมายเป็นปัจจัยอันสำคัญที่ทำให้ราษฎรผู้ยากจนถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้รู้กฎหมาย ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคมอันกระทบกระเทือนต่อการสร้างความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ดังนั้น จึงมีนโยบายที่จะขจัดความรู้กฎหมายดังกล่าว โดยกำหนดนโยบายไว้โดยแผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๘ และแผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๘ ทั้งนี้โดยมอบหมายภารกิจดังกล่าวให้กรมอัยการ ซึ่งเป็นสถาบันกฎหมายของรัฐรับมาปฏิบัติ

เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวข้างต้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมอัยการจึงได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง คือ ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน อันจะช่วยให้ประชาชนได้รับทราบถึงสิทธิหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อขจัดความไม่รู้กฎหมาย ป้องกันมิให้ประชาชนผู้ยากไร้หรือผู้สุจริตต้องถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกกดขี่ข่มเหงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม นับได้ว่าเป็นการเสริมสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมมากยิ่งขึ้น

สำหรับการจัดพิมพ์หนังสือคู่มือกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ที่สำนักงานฯ ได้จัดพิมพ์ขึ้นนี้ก็เพื่อแจกให้แก่ประชาชนไว้ศึกษากฎหมายด้วยตนเอง และเป็นการเผยแพร่กฎหมายรูปแบบหนึ่งในหลายรูปแบบที่สำนักงานฯ ได้ดำเนินการอยู่กรมอัยการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือ “รวมกฎหมายที่ประชาชนควรรู้” เล่มนี้จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนเป็นอย่างยิ่งสมดังพระบรมราโชวาทและเจตนารมณ์ของรัฐบาลกับกระทรวงมหาดไทยดังกล่าวข้างต้นทุกประการ.

นายสุจินต์ ทิมสุวรรณ
อธิบดีกรมอัยการ

คำนำของรองอธิบดี

เนื่องจากรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทยมีนโยบายอันแน่วแน่ที่จะขจัดความไม่รู้กฎหมาย และการฉกฉวยโอกาสเอาความไม่รู้กฎหมายของประชาชน เพื่อกำเนนการเอาผิดอาเปรียบซึ่งกัน และกันในสังคม โดยเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายไปสู่ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในเขต ชนบทยากจน ๓๘ จังหวัด ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๘ และมอบหมายภารกิจดังกล่าวให้กรมอัยการเป็นองค์การรับผิดชอบ โดยกรมอัยการจัดตั้ง สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) กรมอัยการ ขึ้นเพื่อ ปฏิบัติภารกิจสนองนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย

ตลอดเวลาที่ผ่านมากการปฏิบัติภารกิจของ สคช.กรมอัยการ เป็นที่ยอมรับของรัฐบาลจนได้ รับการคัดเลือกให้เป็นหน่วยงานดีเด่นของชาติภาครัฐบาล สาขาการพัฒนาสังคม ประจำปี ๒๕๒๘ และได้บรรจุภารกิจในความรับผิดชอบส่วนนี้ของกรมอัยการไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๔ ซึ่งมีพื้นที่ปฏิบัติการทั่วประเทศ

การเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายโดยการพิมพ์หนังสือคู่มือกฎหมายแจกจ่ายให้แก่ประชาชน นั้นเป็นวิธีการหนึ่งในหลาย ๆ วิธี ซึ่งกรมอัยการได้ปฏิบัติอยู่ในฐานะประธานคณะกรรมการ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน กรมอัยการ หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะมี ส่วนช่วยให้เจตนารมณ์ของรัฐบาลในการขจัดความไม่รู้กฎหมายและการเอาผิดอาเปรียบในสังคม บรรเทาเบาบางลงและหมดสิ้นไปในที่สุด.

โกเมน กัทธกร

(นายโกเมน กัทธกร)

รองอธิบดีกรมอัยการ

ประธานคณะกรรมการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

และผลประโยชน์ของประชาชน

สารบัญ

อัยการ	หน้า
อำนาจหน้าที่ของอัยการ	๑
- อัยการคือใคร	๑
- คุณสมบัติของอัยการ	๑
- อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	๒
- อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา	๔
- อำนาจตาม พ.ร.บ. พนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๕๘	๔
- อำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	๕
- อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. สัญชาติ	๖
- อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. เรือไทย	๖
- อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ พ.ร.บ. ล้มละลาย	๖
- อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. พระธรรมนูญศาลทหาร	๖
- อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา	๖
- อำนาจหน้าที่ในฐานะทนายแผ่นดิน	๖
สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ ของประชาชน	๘
- ฝ่ายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน	๘
- ฝ่ายเร่งรัดการดำเนินคดี	๘
- ฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน	๑๐
- ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์	๑๐
สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	๑๑
- สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	๑๑
- หน้าที่ของชนชาวไทย	๑๔
อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนันและแพทย์ประจำตำบล	๑๕
- อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน	๑๕
- อำนาจหน้าที่ของกำนัน	๑๘
- อำนาจหน้าที่ของแพทย์ประจำตำบล	๒๐

กฎหมายการทะเบียนราษฎร

- คนเกิด ๒๒
- คนตาย ๒๒
- ศพ ๒๒
- การย้ายที่อยู่ ๒๓
- การรื้อบ้านและสร้างบ้านใหม่ ๒๓
- ถ้าสำเนาทะเบียนบ้านชำรุดหรือสูญหาย ๒๓
- การขอตรวจและคัดสำเนาทะเบียนบ้าน ๒๓

บัตรประจำตัวประชาชน

- การนับอายุเพื่อขอทำบัตรประชาชน ๒๔
- บัตรประจำตัวประชาชนมีอายุเท่าใด ๒๕
- การไม่แสดงบัตรประจำตัว ๒๕
- การจดทะเบียนหย่า ๒๕
- การจดทะเบียนรับรองบุตร ๒๕
- การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ๒๖
- การจดทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม ๒๖
- การขอเปลี่ยนชื่อตัว ๒๖
- การขอจดทะเบียนร่วมชื่อสกุลกับผู้อื่น ๒๗
- ทะเบียนชื่อบุคคล ๒๗

การรับราชการทหาร

- ชายไทยทุกคนมีหน้าที่เข้ารับราชการทหาร ๓๐
- ทหารกองเกินหมายความว่าอย่างไร ๓๐
- ทหารกองประจำการหมายความว่าอย่างไร ๓๐
- บุคคลอายุเท่าใดจึงจะต้องไปลงบัญชีทหารกองเกิน ๓๐
- ภูมิลำเนาทหารมีหลักเกณฑ์อย่างไร ๓๑
- บุคคลใดบ้างที่ได้รับการยกเว้นไม่ต้องไปแสดงตัวต่อ
นายอำเภอเพื่อลงบัญชีทหารกองเกิน ๓๒
- การเกณฑ์ทหารมีวิธีการอย่างไร ๓๒
- บุคคลใดบ้างที่ต้องไปลงบัญชีทหารกองเกินไว้
แต่ได้รับการยกเว้นไม่ถูกเรียกมารับการตรวจ
เลือก - เข้ารับราชการทหารกองประจำการใน
ยามปกติ ๓๓
- ผู้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับราชการทหารกองประจำการ ๓๔

- บุคคลประเภทใดบ้างที่ได้รับการผ่อนผันการเข้ารับราชการทหารกองประจำการ ๓๔
- การร้องขอความเป็นธรรม ๓๕
- การเปลี่ยนแปลงตำบลที่อยู่เปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุล ๓๕
- การเรียกระดมพลเพื่อตรวจสอบเพื่อฝึกวิชาทหารหรือเพื่อทดลองความพร้อมพร้อมและในการระดมพล ๓๕

กฎหมายอาชญากรรม

- ประชาชนจะมีและใช้อาชญากรรมต้องขออนุญาตต่อนายทะเบียน ๓๖
- การขออนุญาตมีอาชญากรรมต้องเสียค่าธรรมเนียมตามชนิดของอาชญากรรม ๓๖
- การขออนุญาตมีและใช้อาชญากรรม ๓๖
- ผู้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาชญากรรม จะได้รับใบอนุญาตตามแบบ ป ๔ เป็นหลักฐาน ๓๖
- อาชญากรรม ๓๖
- ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาชญากรรมให้ถือเป็นอาชญากรรมด้วยคือ ๓๖
- ความผิด ๓๗
- คำว่ามีอาชญากรรมหมายถึง ๓๗
- มีกรรมสิทธิ์ หมายถึง ๓๗
- มีไว้ในความครอบครอง หมายถึง ๓๗
- ยึดถือ หมายถึง ๓๗
- ยึดถือเพื่อตน หมายถึง ๓๗
- ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสำหรับการสงเคราะห์มี ๕ อย่างคือ ๓๘
- ความผิดฐานพกพาอาชญากรรมติดตัวมี ๒ ฐาน คือ ๓๘
- ผู้ออกใบอนุญาตให้พกพาได้ ๓๘
- ไม่มีใบอนุญาตให้พกพา ๓๘
- พกพาอาชญากรรมโดยเปิดเผยหรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้น ๓๘
- อาชญากรรมมีไว้เพื่อเก็บ ๓๘
- ไม่แจ้งและส่งมอบอาชญากรรมที่นำเข้าแก่พนักงานศุลกากรหรือนายทะเบียนท้องที่ ๓๘

- โอนอาวุธปืนแก่ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต ๔๐
- ไม่แจ้งการตายของผู้ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืน ๔๐
- อาวุธปืนหายหรือถูกทำลายไม่แจ้งนายทะเบียน ๔๐
- ผู้ได้รับใบอนุญาตย้ายที่อยู่ไม่แจ้งย้ายต่อนายทะเบียน ๔๐
- ใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายไม่ขอใบแทน ๔๐
- ผู้ได้รับอนุญาตตกเป็นผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับใบอนุญาตแล้วไม่คืนอาวุธปืนและใบอนุญาตแก่นายทะเบียนมาตรา ๖๕, ๗๒ ทวิ ๔๐
- เมื่อถูกนายทะเบียนเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว ไม่ส่งมอบอาวุธปืนและใบอนุญาตคืนแก่นายทะเบียนท้องที่มาตรา ๖๖, ๗๒ ทวิ ๔๐
- ให้ผู้อื่นใช้ใบอนุญาตหรือใช้ใบอนุญาตของผู้อื่น (มาตรา ๕๘, ๗๒ ทวิ) มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี ปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ๔๑
- ยิงปืนโดยไร้เหตุ ป.อ.ม.๓๗๖ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ วัน ปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท ๔๑
- ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ ๔๑
- ชักหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้ ๔๑
- การป้องกันตัวและทรัพย์สิน (ป.อ.ม. ๖๘) ๔๑

กฎหมายป่าไม้

- “ไม้” ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ หมายความว่าอย่างไร ๔๒
- คำว่าป่า คืออะไร ๔๒
- “ป่าไม้” ตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ หมายความว่าอย่างไร ๔๒
- “การทำไม้” หมายความว่าอย่างไร ๔๒
- การแปรรูปไม้ คือ การทำให้ไม้เปลี่ยนรูปทรง ๔๒
- ของป่า คืออะไร ๔๒
- ไม้หวงห้ามมีกี่ประเภท ๔๓
- มีไม้ยางขึ้นเองตามธรรมชาติในที่ น.ส.๓ ๔๓
- ปลุกต้นยูคาลิปตัสไว้ในที่ น.ส.๓ ๔๓
- มีต้นตะแบกอยู่ในที่ดินของตนเอง ๔๓
- การนำไม้ที่มีไม้หวงห้าม เข้าเขตด้านป่าไม้ต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่ ๔๓

ของป่า เช่นถ่านไม้ ต้องมีไว้ในครอบครองไม่เกิน กิโลกรัมเมตร	๔๓
การเก็บไม้พืชมในป่าจะเก็บได้มากเท่าไร	๔๓
ที่ว่าไม้ยางเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. แม้ว่าจะ ขึ้นอยู่ที่ใด	๔๓
ไม้ไฟที่ปลูกในที่ดิน น.ส.๓ หรือโฉนดที่ดินถ้าจะ นำเคลื่อนที่จะต้องมีใบเบิกทางหรือไม่	๔๓
การตัดทอนไม้ให้เป็นที่อื่นถือว่าเป็นการแปรรูป หรือไม่	๔๔
ซื้อไม้แปรรูปจากโรงงาน ซึ่งได้รับอนุญาตถ้าเก็บไม้ ไว้ครอบครองจะเป็นความผิดหรือไม่	๔๔
การมีไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง (ที่มีได้ขออนุญาต) จะมีได้จำนวนเท่าใด	๔๔
การมีไม้ไว้ในครอบครองคืออะไร	๔๔
ที่ว่าแปรรูปไม้ คือการทำให้ไม้เปลี่ยนแปลงรูปทรง การเอาไม้แปรรูปไปปลูกสร้างโดยอำพรางว่า เป็นบ้านนั้นถ้าปลูกครบ ๒ ปี แล้วไม้นั้นจะยังคง เป็นไม้แปรรูปหรือไม่	๔๔
ไม้ที่ประกอบเป็นโครงเรือนที่กำลังปลูกสร้างอยู่ จะถือว่าเป็นไม้แปรรูปหรือไม่	๔๔
ที่นำมาทำเป็นกรอบหน้าต่างแล้ว จะถือว่าเป็น ไม้แปรรูปหรือไม่	๔๕
ไม้ที่ต่อเป็นรูปเรือแล้ว แต่สภาพยังไม่เรียบร้อยใช้ ลงน้ำไม่ได้จะถือว่าเป็นไม้แปรรูปหรือไม่	๔๕
บานหน้าต่างซึ่งยังมีได้ทำบังใบ เพื่อให้เป็นบานซ้าย บานขวาจะเป็นไม้แปรรูปหรือไม่	๔๕
นำไม้ท่อนที่เป็นไม้หวงห้ามมาผ่าเป็นฟืนจะนับว่าเป็นการ แปรรูปไม้หรือไม่	๔๕
การเอาที่ป่าไปจุดทะเลียนซื้อขายที่อำเภอและทางอำเภอ จุดทะเลียนซื้อขายให้ถ้าหากผู้ซื้อที่ดินนี้เข้าทำไร่ ถางป่าจะมีความผิดหรือไม่	๔๕
ผู้รับจ้างชักลากไม้ที่ผู้อื่นมีไว้ครอบครองโดยมิได้ รับอนุญาตจะถือว่ามีความผิดฐานมีไว้ในครอบครอง โดยมิได้รับอนุญาตหรือไม่	๔๕

- มีไม้ท่อนซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว ถ้าหากจะนำไปเลื่อย เป็นไม้แผ่นต้องขออนุญาตอีกชั้นหนึ่งหรือไม่ ๔๕
- มีไม้ของตนเองในสวนที่ น.ส.๓ ไม่ใช่ไม้สักและไม้ยาง ต้องการนำมาเผาเป็นถ่านต้องขออนุญาตหรือไม่ ๔๕

กฎหมายสัตว์พาหนะ ๔๖

การพนัน ๔๗

- การพนันคืออะไร ๔๗
- การพนันมี ๓ ประเภท คือ ๔๘
- การอนุญาตให้เล่นการพนัน ๕๐
- ความผิดต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการพนัน ๕๐
- โทษของการเล่นการพนัน ๕๒
- การริบทรัพย์สิน ๕๓
- สิบบนนำจับ ๕๓
- การพนันไม่ว่าจะได้รับการอนุญาตหรือไม่ก็ไม่ก่อให้เกิดหนี้ ๕๔
- สิ่งที่ยกกันไปในวงการพนันจะทวงคืนไม่ได้ ๕๔
- ข้อตกลงหรือมูลหนี้เป็นอย่างหนึ่งอย่างใดอันข้างฝ่าย เสียการพนันทำให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อใช้หนี้การพนันนั้น บังคับกันไม่ได้ ๕๔
- ตัวเงินที่ออกให้เพื่อทดแทนเงินใด ๆ อันได้แก่ การพนันย่อมไม่สมบูรณ์ ๕๔
- เงินที่ยืมไปเล่นการพนันจะเรียกคืนไม่ได้ ๕๔

ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ ๕๕

- ยาเสพติดให้โทษคืออะไร ๕๕
- ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็นกี่ประเภท ๕๕
- ความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษแบ่งออกอย่างกว้าง ๆ ได้กี่ฐาน ๕๕
- ผลผลิต จำหน่าย มีขุม ส่งออก และเสพมีความหมายอย่างไร ๕๖
- ความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก ซึ่งยาเสพติดให้โทษ ต้องรับเพียงใด ๕๖
- ความผิดฐานจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครอง เพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษต้องรับโทษเพียงใด ๕๗
- ความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในความครอบครอง ๕๗

ต้องรับโทษเพียงใด

๕๘

- ความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษต้องรับโทษเพียงใด
- ความผิดฐานโฆษณาเพื่อการค้าซึ่งยาเสพติดให้โทษต้องรับโทษเพียงใด
- ผู้ที่ใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษมีความผิดหรือไม่อย่างไร

๕๘

๕๘

๕๘

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรถยนต์และจราจรทางบก

๖๐

- รถยนต์หมายถึงอะไร
- เจ้าของรถหมายถึงใครบ้าง
- รถที่จะจดทะเบียนได้
- รถที่จะนำมาใช้ได้จะต้องทำอย่างไร
- ผู้ขับรถจะต้องได้รับใบอนุญาตหรือไม่
- ใบอนุญาตขับรถมีกี่ชนิด
- นายทะเบียนมีอำนาจยึดใบอนุญาตขับรถหรือไม่ในกรณีใดบ้าง
- รถที่จดทะเบียนแล้วจะนำไปดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตัวถังรถจากรายการที่จดทะเบียนได้หรือไม่
- รถที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วจะนำไปใช้ในประเภทอื่นที่ไม่ได้จดทะเบียนจะได้หรือไม่
- มีกรณีใดบ้างที่ผู้ขับรถถูกห้ามมิให้ขับรถ
- รถตามกฎหมายจราจร หมายถึงอะไร
- สัญญาณจราจรมีกี่ชนิด
- เครื่องหมายจราจรคืออะไร
- เจ้าพนักงานจราจรหมายถึงใคร
- พนักงานเจ้าหน้าที่หมายถึงใคร
- อาสาจราจร หมายถึงใคร
- กฎหมายได้กำหนดความเร็วของการขับขี่รถไว้หรือไม่อย่างไร
- หลักเกณฑ์ในการขับขี่รถ
- วิธีการขับรถแข่งเพื่อขึ้นหน้ารถอื่น
- เมื่อรถคันที่อยู่ข้างหน้าได้รับสัญญาณขอแซงขึ้นหน้าจากรถคันที่อยู่ข้างหลังแล้วจะต้องทำอย่างไร
- ที่คับขันหมายความว่าอย่างไร

๖๐

๖๐

๖๐

๖๑

๖๑

๖๑

๖๒

๖๒

๖๒

๖๓

๖๓

๖๓

๖๔

๖๔

๖๔

๖๔

๖๔

๖๕

๖๖

๖๗

๖๗

- เขตปลอดภัย หมายความว่าอย่างไร ๖๓
- กฎหมายได้กำหนดวิธีการเลี้ยวรถไว้อย่างไร ๖๓
- กฎหมายได้กำหนดวิธีการกลับรถไว้อย่างไร ๖๔
- กฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับการหยุดรถไว้อย่างไร ๖๔
- กฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับการจอดรถอย่างไร ๖๕
- กฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับคนเดินเท้าไว้อย่างไร ๖๕
- เมื่อเกิดอุบัติเหตุผู้ขับรถจะต้องปฏิบัติอย่างไร ๗๑
- เมื่อผู้ขับขี่ซึ่งกระทำผิดต่อกฎหมายรถยนต์ หรือจรรยาบรรณที่ได้รับใบสั่งต้องปฏิบัติอย่างไร ๗๑

หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

- ส่วนที่ ๑ นิติกรรมและสัญญา ๗๒
- นิติกรรม คืออะไร ๗๒
- การแบ่งแยกประเภทของนิติกรรม ๗๒
- นิติกรรมฝ่ายเดียว ๗๒
- นิติกรรมสองฝ่าย (นิติกรรมหลายฝ่าย) ๗๒
- ความสามารถของบุคคลในการทำนิติกรรมสัญญา ๗๒
- ผู้มีสิทธิในการทำนิติกรรมสัญญา ๗๓
- ผู้ห่วย่อนความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา ๗๓
- นิติกรรมสัญญาต้องไม่ขัดต่อกฎหมายไม่เป็นการ ๗๕
- พันวิสัย และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย ๗๕
- หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ๗๕
- นิติกรรมสัญญาต้องทำตามแบบ ๗๕
- ส่วนที่ ๒ ละเมิด ๗๗
- ละเมิดคืออะไร ๗๗
- ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด ๘๐

ความรู้เกี่ยวกับทรัพย์

- ทรัพย์คืออะไร ๘๒
- ทรัพย์สินคืออะไร ๘๒
- อสังหาริมทรัพย์คืออะไร ๘๒
- สังหาริมทรัพย์คืออะไร ๘๒
- ทรัพย์นอกพาณิชย์คืออะไร ๘๒
- ส่วนควบคืออะไร ๘๓
- ทรัพย์ที่ติดกับที่ดินหรือโรงเรือนเพียงชั่วคราวเป็นส่วน ๘๓
- ควบหรือไม่ ๘๓

- บ้าน โรงเรียน ที่ผู้มีสิทธิในที่ดินของผู้อื่นปลูกลง
ในที่ดินเป็นส่วนควบหรือไม่ ๘๓
- ดอกผลคืออะไรแบ่งออกเป็นกี่ประเภท ๘๓
- บุคคลหลายคนต่างอ้างว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ใน
สังหาริมทรัพย์เดียวกัน ใครเป็นผู้ไต่กรรมสิทธิ์ ๘๓
- ถ้าบุคคลหลายคนต่างอ้างว่าเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์
เดียวกัน ใครเป็นผู้ไต่กรรมสิทธิ์ ๘๔
- บุคคลที่ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สิน
อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นซึ่งไม่ใช่
นิติกรรมจะใช้ชั้นบุคคลภายนอกได้หรือไม่ ๘๔
- สาธารณสมบัติของแผ่นดินคืออะไร ๘๕
- เมื่อเป็นสาธารณสมบัติแผ่นดินแล้วผลจะเป็นอย่างไร ๘๕
- ทิ้งอกที่เกิดกับที่ดินแปลงใดใครเป็นเจ้าของทิ้งอกนั้น ๘๖
- เกาะที่เกิดขึ้นใครเป็นเจ้าของ ๘๖
- บุคคลใดสร้างโรงเรียนทั้งหลังในที่ดินของผู้อื่นผลจะ
เป็นอย่างไร ๘๖
- บุคคลใดสร้างบ้านหรือโรงเรียนรुक้าเข้าไปในที่ดินของ
ผู้อื่นผลจะเป็นอย่างไร ๘๖
- ถ้าบุคคลใดปลูกข้าวหรือธัญพืชซึ่งเก็บเกี่ยวผลได้
คราวเดียวหรือหลายคราวในหนึ่งปีในที่ดินของ
ผู้อื่น ผลจะเป็นเช่นใด ๘๖
- ถ้ามีกิ่งไม้จากที่ดินข้างเคียงล้ำเข้าไปในที่ดินของตน
เจ้าของที่ดินมีสิทธิ์อย่างไร ๘๗
- ถ้าที่ดินแปลงหนึ่งสองกว่าที่ดินอีกแปลงหนึ่งทำให้เวลา
ฝนตกน้ำไหลท่วมที่ดินแปลงต่ำ ผลจะเป็นเช่นไร ๘๗
- ถ้าเจ้าของที่ดินใช้ที่ดินของตนจนก่อความเดือดร้อนแก่
เจ้าของที่ดินแปลงอื่น ๆ ผลจะเป็นอย่างไร ๘๗
- ถ้าที่ดินของตนถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมรอบจนออกไป
สู่ทางสาธารณะไม่ได้เจ้าของที่ดินที่ถูกล้อมรอบ
จะทำอย่างไรบ้าง ๘๗
- ครอบครองปรปักษ์ คืออะไร ๘๗
- การครอบครองปรปักษ์จะนับเวลาที่ผู้อื่นครอบครองไว้ก่อน
ตนแล้วนำมารวมกับเวลาที่ตนครอบครองปรปักษ์
ได้หรือไม่ ๘๘

- กรรมสิทธิ์รวมคืออะไร	๘๘
- ภาระจำยอมคืออะไร	๘๘
- การได้มาซึ่งสิทธิภาระจำยอมมีกี่วิธี	๘๘
- สิทธิดำรงคืออะไร	๘๘
- สิทธิเหนือพื้นดินอะไร	๘๘
- สิทธิเก็บกินคืออะไร	๘๘
- การแบ่งการครอบครองที่ดินมือเปล่า	๘๐
- การครอบครองปรปักษ์	๘๐

ซื้อขาย

- ซื้อขายคืออะไร	๘๑
- แบบของสัญญาซื้อขาย	๘๑
- ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันไม่ได้	๘๒
- ชนิดของสัญญาซื้อขาย	๘๒
- การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย	๘๓
- ผลของการโอน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย	๘๔
- ผู้ที่มีสิทธิขายทรัพย์สิน	๘๕
- หน้าที่ของผู้ขาย	๘๕
- สิทธิในการยึดหน่วงทรัพย์สินที่ซื้อขายของผู้ขาย	๘๖
- หน้าที่ของผู้ซื้อ	๘๖
- อายุความในการฟ้องร้อง	๘๗

ขายฝาก

- ทรัพย์สินที่สามารถขายฝากได้	๘๘
- แบบของสัญญาขายฝาก	๘๘
- ข้อตกลงไม่ให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝาก	๑๐๐
- กำหนดเวลาในการไถ่ทรัพย์สินคืน	๑๐๐
- บุคคลที่มีสิทธิไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝากคืนได้	๑๐๐
- บุคคลที่มีสิทธิให้ไถ่คืนได้	๑๐๑
- สินไถ่ คืออะไร	๑๐๑
- เมื่อผู้ขายฝากได้ใช้สิทธิไถ่ถอนทรัพย์สินกลับคืนจากผู้ซื้อฝากโดยชำระค่าสินไถ่แล้วผู้ซื้อขายมีหน้าที่อย่างไร	๑๐๒
- ดอกผลของทรัพย์สินที่ขายฝากที่เกิดขึ้นในระหว่างการขายฝาก	๑๐๓

เช่าทรัพย์สิน

- เช่าทรัพย์สิน คืออะไร ๑๐๔
- ทรัพย์สินที่ให้เช่ากันได้ ๑๐๔
- การเช่าทรัพย์สินต้องมีหลักฐานหรือไม่ ๑๐๔
- ถ้าในระหว่างอายุสัญญาเช่าผู้ให้เช่าโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าไปให้ผู้อื่น จะมีผลอย่างไร ๑๐๕
- การเช่าตึกแถวโดยเสียค่าแป๊ะเจี๊ยะ ๑๐๕
- การเช่าช่วงคืออะไร ๑๐๖
- สัญญาต่างตอบแทนชนิดพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ๑๐๖
- การบอกเลิกสัญญาเช่า ๑๐๗
- การระงับไม่ซึ่งสัญญาเช่า ๑๐๗

เช่าซื้อ

- เช่าซื้อคืออะไร ๑๐๕
- สัญญาเช่าซื้อแตกต่างจากสัญญาซื้อขายเงินผ่อนอย่างไร ๑๐๕
- ถ้าผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปขายให้ผู้อื่น จะมีผลอย่างไร ๑๑๐
- สัญญาซื้อขายโดยผ่อนชำระราคาเป็นงวด ๆ และตกลงให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อเมื่อชำระเงินในงวดสุดท้ายต่างจากสัญญาเช่าซื้ออย่างไร ๑๑๐
- ทรัพย์สินที่จะให้เช่าซื้อได้แก่ทรัพย์สินประเภทใดบ้าง ๑๑๑
- สัญญาเช่าซื้อที่ดินเมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนแล้วกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะโอนไปยังผู้เช่าซื้อเมื่อได้ชำระเงินงวดสุดท้ายหรือไม่ ๑๑๑
- สัญญาเช่าซื้อต้องทำตามแบบหรือไม่ ๑๑๒
- ผู้เช่าซื้อ มีสิทธิและหน้าที่อย่างไร ๑๑๒
- ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระค่าเช่าซื้อแล้วใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อด้วยการส่งมอบทรัพย์สินคืนให้แก่เจ้าของทรัพย์สิน (เจ้าของ) มีปัญหาว่าผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระให้แก่เจ้าของทรัพย์สินหรือไม่ ๑๑๒
- เจ้าของทรัพย์สิน (ผู้ให้เช่าซื้อ) มีสิทธิและหน้าที่อย่างไร ๑๑๓
- สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ๑๑๓

- เมื่อเจ้าของทรัพย์สินให้ผู้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินสองคราวติดกันแล้ว เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิดังต่อไปนี้คือ ๑๑๔
- มีปัญหาว่าในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อสองคราวติด ๆ กัน เจ้าของทรัพย์สินรับเงินค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้วและยึดทรัพย์สินกลับมาแล้ว เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิเรียกให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินค่าซื้อที่ค้างชำระได้หรือไม่ ๑๑๕
- ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ชำระเงินในคราวที่สุดเจ้าของทรัพย์สิน (ผู้ให้เช่าซื้อ) มีสิทธิอย่างไร ๑๑๕
- ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาในข้อที่สำคัญ เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ๑๑๕
- เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่อย่างไร ๑๑๖

การกู้ยืมเงิน ๑๑๗

- ความหมายของการกู้ยืมเงิน ๑๑๗
- หลักฐานในการกู้ยืมเงิน ๑๑๗
- ข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้กู้ยืมเงิน ๑๑๘
- ข้อควรปฏิบัติในการที่ผู้กู้จะชำระเงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้ ๑๑๘
- อายุความในการฟ้องร้อง ๑๑๙
- เช็คและความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็ค ๑๒๒
- ความหมายของ “เช็ค” ๑๒๒
- องค์ประกอบของเช็ค ๑๒๓
- บุคคลที่ต้องรับผิดชอบเงินตามเช็ค ๑๒๔
- ชนิดของเช็ค ๑๒๖
- วิธีโอนเช็ค ๑๒๘
- ในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายเขียนลงไปในด้านหน้าของเช็คว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” หรือข้อความอื่นใดในทำนองเกี่ยวกับ ๑๓๐
- ผู้ทรงเช็ค ๑๓๑
- เช็คขีดคร่อม ๑๓๑
- เรียกเก็บเงินตามเช็ค ๑๓๑
- หน้าที่ของธนาคารในการใช้เงินตามเช็ค ๑๓๒

- อายุความทางแพ่ง ๑๓๒
- ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการใช้เช็ค ๑๓๓
- การควบคุมตัวผู้สั่งจ่ายในความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ๑๓๓
- ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คและความผิดฐานฉ้อโกง ๑๓๓
- อายุความทางอาญา ๑๓๔
- ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คเป็นความผิดต่อส่วนตัว ๑๓๔
- ผู้มีสิทธิฟ้องผู้สั่งจ่ายเช็คในความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ๑๓๕
- การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา ๑๓๕

การค้าประกัน

- คำประกันคืออะไร ๑๓๗
- หลักเกณฑ์ในการทำสัญญาการค้าประกัน ๑๓๗
- ชนิดของสัญญาการค้าประกัน ๑๓๗
- เจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้ได้เมื่อใด ๑๓๘
- ถ้าเจ้าหนี้เรียกให้ผู้ค้าประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้แล้วผู้ค้าประกันมีสิทธิอย่างไรบ้าง ๑๓๘
- ข้อปฏิบัติในการเข้าทำสัญญาการค้าประกัน ๑๓๙
- ถ้าผู้ค้าประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้วผู้ค้าประกันมีสิทธิอย่างไร ๑๓๙
- ในกรณีดังต่อไปนี้ผู้ค้าประกันย่อมพ้นจากความรับผิด ไม่ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ๑๔๐

การจำนอง

- ความหมายของการจำนอง ๑๔๒
- การจำนองเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้แก่ผู้รับจำนองนั้นแบ่งออกเป็น ๒ กรณี คือ ๑๔๒
- ทรัพย์สินที่อาจใช้ในการจำนองได้ ๑๔๒
- หลักเกณฑ์ในการจำนอง ๑๔๓
- ผลของสัญญาจำนอง ๑๔๓
- ขอบเขตของสิทธิจำนอง ๑๔๕
- ทรัพย์สินซึ่งจำนองอยู่นี้ย่อมเป็นประกันเพื่อการชำระหนี้

- ดังต่อไปนี้คือ ๑๔๕
- วิธีบังคับ จำนอง ๑๔๕
- หน้าที่ขาดอายุความไปแล้วจะมีผลกระทบต่อถึงการจำนองหรือไม่ ๑๔๖
- การชำระหนี้จำนอง ๑๔๖

การจำนำ

- ความหมายของการจำนำ ๑๔๗
- ทรัพย์สินที่จะใช้จำนำได้ ๑๔๗
- สิทธิของผู้รับจำนำ ๑๔๗
- สิทธิจำนำมีขอบเขตเพียงใด ๑๔๗
- การบังคับจำนำ ๑๔๘
- เมื่อขายทอดตลาดได้เงินมาแล้วต้องดำเนินการอย่างไร ๑๔๘
- ถ้าในระหว่างจำนำผู้รับจำนำส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำคืนให้แก่ผู้จำนำแล้วจะมีผลอย่างไร ๑๔๘

ความรู้เกี่ยวกับโรงรับจำนำ

- โรงรับจำนำ คืออะไร ๑๕๐
- การตั้งโรงรับจำนำ ๑๕๐
- การรับจำนำสิ่งของ ๑๕๐
- อัตราดอกเบี้ยที่โรงรับจำนำมีสิทธิเรียกจากผู้จำนำ ๑๕๐
- การไถ่สิ่งของที่จำนำ ๑๕๑
- ในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินที่ถูกคนร้ายลักไปทราบว่าทรัพย์สินดังกล่าวคนร้ายนำไปจำนำไว้กับโรงรับจำนำ เจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวควรมีสิทธิดำเนินการอย่างไร ๑๕๑
- ข้อควรปฏิบัติ เมื่อทรัพย์สินของตนหายไป ๑๕๒
- การขาดส่งดอกเบี้ย ๑๕๒

กฎหมายว่าด้วยครอบครัว

- อายุของผู้ทำการสมรส ๑๕๓
- การให้ความยินยอมจะต้องทำดังนี้ ๑๕๓
- สินสอด - ของหมั้น ๑๕๔
- ของหมั้น ๑๕๔
- สิทธิที่เกี่ยวกับของหมั้น ๑๕๕

- สิทธิเรียกค่าทดแทน ๑๕๖
- ค่าทดแทนเรียกได้ดังนี้ ๑๕๖

สินสอด ๑๕๖

การสมรส ๑๕๗

- ผลของการไม่จดทะเบียนสมรส ๑๕๗
- บุตรนอกกฎหมายนี้เสียสิทธิหลายอย่าง ๑๕๗
- บุตรนอกกฎหมายดังกล่าวจะเป็นบุตรโดยชอบของบิดา
นอกกฎหมายได้ในกรณีต่อไปนี้ ๑๕๗
- ประโยชน์ของการจดทะเบียนสมรส ๑๕๘
- ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา ๑๕๘
- สินส่วนตัว ๑๕๘
- สินสมรส ๑๕๘
- การจัดการสินสมรส สามีภรรยา ต้องจัดการร่วมกัน ๑๕๘
- ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร ๑๕๙
- การขอให้รับเด็กเป็นบุตร ๑๕๙
- ระยะเวลาในการฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร ๑๖๐
- การสิ้นสุดแห่งการสมรส ๑๖๐
- บุคคลที่ถูกกฎหมายห้ามทำการสมรสกัน ๑๖๒
- บุตรบุญธรรม ๑๖๓
- จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นในขณะเดียวกันไม่ได้
และการรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้
จดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ๑๖๓
- ถ้าจะเลิกรับบุตรบุญธรรม ๑๖๔

มรดก ๑๖๕

- กรณีที่ผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ๑๖๕
- การแบ่งมรดกในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีคู่สมรส
ในขณะตาย ๑๖๗
- กรณีที่มีคู่สมรสอยู่ขณะตาย ๑๖๗
- การรับมรดกแทนที่ ๑๖๗
- กรณีที่ผู้ตายทำพินัยกรรมไว้ ๑๖๘
- แบบที่ ๑ ตัวอย่างของพินัยกรรมแบบธรรมดา ๑๖๘
- แบบที่ ๒ พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ ๑๖๘
- แบบที่ ๓ พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง ๑๗๐

- แบบที่ ๔ พินัยกรรมแบบเอกสารลับ ๑๓๐
- ข้อควรระวังในการทำพินัยกรรม ๑๓๑
- การตัดไม้ให้รับมรดก ๑๓๑
- การสละมรดก ๑๓๑
- การถูกกำจัดมิให้รับมรดก ๑๓๒
- การแบ่งมรดกในระหว่างทายาทโดยไม่ต้องฟ้องคดีมรดก ๑๓๒

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ดิน ๑๓๓

- หนังสือสำคัญเกี่ยวกับที่ดินที่ควรรู้ ๑๓๓
- ส.ก. ๑ ๑๓๓
- ใบจอง ๑๓๔
- น.ส. ๓ ๑๓๔
- โฉนดที่ดิน ๑๓๕
- เป็นผู้คัดค้านการแจ้งการครอบครอง ๑๓๕
- พวกครอบครองที่ดินโดยผิดกฎหมาย ๑๓๖

การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดิน ๑๓๖

- ← การจดทะเบียน ๑๓๖
- ถ้าเป็นการจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดิน ๑๓๖
- ถ้าเป็นการจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอ ๑๓๖

การติดต่องานเกี่ยวกับที่ดิน ๑๓๗

- การขออนุญาตโฉนดที่ดินหรือ น.ส.๓ ๑๓๗
- การจดทะเบียนขอรับมรดกที่ดิน ๑๓๗
- การขออนุญาตใบแทนโฉนดที่ดิน หรือ น.ส.๓ ๑๓๗
- การขอรังวัดที่ดิน ๑๓๘
- การขออายัดที่ดิน ๑๓๘

ค่าธรรมเนียมในการติดต่อเกี่ยวกับที่ดิน ๑๔๐

การเสียสิทธิในที่ดิน ๑๔๐

- การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ๑๔๐
- การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน ๑๔๐
- การทุจริตเกี่ยวกับที่ดิน ๑๔๐
- วิธีป้องกันมิให้มีการทุจริตเกี่ยวกับที่ดิน ๑๔๐
- วิธีป้องกันโดยผู้จะรับซื้อ รับซื้อฝาก หรือรับจ้าง ๑๔๑

เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑๘๖

- องค์การที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑๘๖

- การคุ้มครองการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๑๘๖

- การเช่านา

๑๘๗

- กฎหมายฉบับนี้

๑๘๗

- เกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาการเช่านา

๑๘๗

- การเช่าแบบถาวร

๑๘๗

- การเช่าแบบชั่วคราว

๑๘๗

- การบังคับเช่านา

๑๘๘

- การเช่าช่วงนา

๑๘๘

- สิทธิของผู้เช่าช่วงนา

๑๘๘

- หลักฐานในการเช่านา

๑๘๘

- ค่าเช่านา

๑๘๙

- อัตราค่าเช่านา

๑๘๙

- วิธีเรียกเก็บค่าเช่านา

๑๘๙

- การเปลี่ยนอัตราค่าเช่านา

๑๘๙

- การเรียกค่าเช่าเกินกำหนด

๑๙๐

- สิทธิของผู้เช่านา

๑๙๐

- มีสิทธิปลูกข้าวหรือพืชไร่

๑๙๐

- มีสิทธิทำประโยชน์ในที่ดิน

๑๙๑

- มีสิทธิเช่านาต่อแม้จะเปลี่ยนเจ้าของนา

๑๙๑

- สิทธิในการซื้อนาที่เช่าก่อนคนอื่น

๑๙๑

- ผลของการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม

๑๙๑

- มีสิทธิบอกเลิกการเช่านา

๑๙๑

- สิทธิของผู้ให้เช่านา

๑๙๑

- การเลิกสัญญา

๑๙๑

- การเลิกสัญญาเช่านาตามกำหนดเวลา

๑๙๑

- การบอกเลิกสัญญาก่อนครบกำหนดระยะเวลา

๑๙๑

- ผลของการเลิกสัญญาเช่านาก่อนกำหนด

๑๙๑

- วิธีการบอกเลิกสัญญา

๑๙๑

- กรณีมีการคัดค้านในกำหนด ๓๐ วัน

๑๙๑

หลักกฎหมายอาญาทั่วไป

- ความผิดทางอาญาคืออะไร ๑๕๕
- ลักษณะสำคัญของความผิดทางอาญา ๑๕๕
- โทษทางอาญา มีอะไรบ้าง ๑๕๕
- ความรับผิดในทางอาญา เจตนา ประมาท ลหุโทษ ๑๕๕
- เจตนา ๒๐๐
- ประมาท ๒๐๐
- ไม่เจตนา ๒๐๐
- การอ้างไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นการรับผิดในทางอาญา ๒๐๐
- ความผิดในทางอาญาแบ่งเป็นความผิดต่อแผ่นดิน
และความผิดต่อส่วนตัว ๒๐๐
- ความผิดต่อแผ่นดิน ๒๐๑
- ความผิดต่อส่วนตัว ๒๐๑
- ข้อยกเว้นไม่ต้องรับผิดในทางอาญา ๒๐๑
- เหตุยกเว้นความผิด ๒๐๑
- การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ๒๐๑
- ผู้เสียหายยินยอมให้กระทำในขณะหรือก่อนที่จะมีการ
กระทำความผิด ๒๐๑
- กฎหมายประเพณี ๒๐๑
- กรณีกฎหมายอื่นให้อำนาจกระทำได้ ๒๐๑
- เหตุยกเว้นโทษทางอาญา ๒๐๒
- การกระทำผิดด้วยความจำเป็น ๒๐๒
- การกระทำผิดเพราะความบกพร่องทางจิต ๒๐๒
- การกระทำผิดเพราะความมึนเมา ๒๐๒
- การกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ๒๐๒
- สามี ภริยากระทำความผิดต่อกันในเรื่องทรัพย์สิน
เล็ก ๆ น้อย ๆ ๒๐๒
- เด็กอายุไม่เกิน ๑๔ ปี กระทำความผิด ๒๐๒
- เหตุลดหย่อนโทษ ๒๐๒
- กระทำความผิด โดยไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติไว้เป็น
ความผิด ๒๐๒
- การกระทำโดยบันดาลโทสะ ๒๐๒
- บุพการีกับผู้สืบสันดาน ๒๐๓
- เด็กและเยาวชนกระทำความผิด ๒๐๓

- เหตุบรรเทาโทษ	๒๐๓
- การเพิ่มโทษ, ลดโทษ และรอการลงโทษ	๒๐๔
- การพยายามกระทำความผิด	๒๐๕
- ข้อสังเกตสำหรับการพยายามกระทำความผิด	๒๐๕
- การร่วมกันกระทำความผิด	๒๐๕
- การกระทำความผิดข้างเดียว	๒๐๕
- ตัวการ	๒๐๕
- ผู้ใช้	๒๐๕
- ผู้สนับสนุน	๒๐๕
- อายุความ	๒๐๖
- อายุความฟ้องคดีมี ๓ ประเภท	๒๐๖
- การนับอายุความมีข้อสังเกต	๒๐๖
- ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามีอะไรบ้าง	๒๐๗
- ความผิดเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ ของคนอื่น	๒๐๗
- การลักขโมยคืออะไร	๒๐๗
- ลักทรัพย์	๒๐๘
- วิ่งราวทรัพย์	๒๐๘
- ชิงทรัพย์	๒๐๘
- ปล้นทรัพย์	๒๐๘
- โกงชาวบ้าน	๒๐๘
- การยักยอก	๒๐๙
- การฉ้อโกง	๒๐๙
- รับของโจร	๒๐๙
- ลักษณะสำคัญของการรับของโจรคือ	๒๐๙
- นุกรุก	๒๑๐
- ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายผู้อื่น	๒๑๐
- ความผิดฐานฆ่าคนตาย	๒๑๐
- ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น	๒๑๐
- ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วย หรือคนแก่ชรา	๒๑๑
- ความผิดเกี่ยวกับเพศ	๒๑๑
- ความผิดที่กระทำต่อหญิงโดยเฉพาะ	๒๑๑
- ความผิดที่กระทำต่อคนทั่วไป	๒๑๑
- ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง	๒๑๑
- ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน	๒๑๑

ความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติ
ความคิดเกี่ยวกับการปกครอง
ความคิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

๒๑๒
๒๑๒
๒๑๒

กฎหมายอาญาที่ควรรู้

๒๑๓

- รักพี่ต้องหนีพ่อ ๒๑๓
- ช่มจีนชำเรา.....นั่นเป็นโจน ๒๑๔
- อย่างไรละ.....ที่เขาเรียกว่าโทรมหญิง ๒๑๔
- เจ้าดวงตุตี.....ก็เป็นตัวการช่มจีนชำเราได้เหมือนกัน ๒๑๕
- เมื่อถูกทำให้เจ็บ.....ก็ต้องเก็บความแค้นไว้ชำระ ๒๑๕
- ปลาหมอ.....ตายเพราะปาก ๒๑๖
- โสเภณี.....กันอีกครั้ง ๒๑๖
- ของปลอม.....หรือของแท้ ๒๑๗
- ลีดเดอร์ี่.....จะทำให้พี่ติดคุก ๒๑๘
- ปลอมเอกสาร.....ไม่จำเป็นต้องมีเอกสารที่แท้จริง ๒๑๘
- อย่าไว้ใจทาง...อย่าวางใจคนจะจนใจเอง ๒๑๕
- จะโสกาไปโย.....เมื่อรู้ว่าเขาไอออนทรีย์หนีหนี ๒๑๕
- มีไม้ดี ๆ .....ต้องมาจากแหล่งปลูกดี ๆ ๒๒๐
- เป็นเจ้ามือหวย.....อาจจะช่วยเข้าตะราง ๒๒๑
- ปีนนั้น.....สำคัญโจน ๒๒๑
- เห็นแก่เงิน.....ข่มถูกเชิญเข้าคุก ๒๒๒
- ตระเตรียมเผาบ้าน.....มีคร้านต้องติดคุก ๒๒๒
- ฝากปลาย่างไว้กับแมว.....มิแล้วต้องเสียเงิน ๒๒๓
- ฝากทรัพย์.....หรือยกยก ๒๒๔
- อะไรจะเกิดขึ้น.....เมื่อเกมส์ของน้องหนู.....
ถูกหาเป็นเครื่องเล่นการพนัน ๒๒๔
- พระราชบัญญัติจราจรทางบกและละเมิด
ละเว้นให้สัญญาณไฟ.....อาจติดคุกได้ ๒๒๕
- ลูกจ้างทำผิด.....นายจ้างต้องชดใช้ ๒๒๖
- อย่าคิดว่าปลอดภัย.....เมื่อท่านใช้ล้อแม็ก ๒๒๖
- วังตัดหน้า.....นั่นคือ เหตุสุดวิสัย ๒๒๗
- ผู้ใดก่อ.....ผู้มันต้องรับ ๒๒๗
- สิทธิในการปฏิเสธไม่ปรากฏตัว ๒๒๘
- สิทธิในการได้รับการจับกุมด้วยความเป็นธรรม ๒๒๘

๒๑๓
๒๑๓
๒๑๓
๒๑๓
๒๑๕
๒๑๖
๒๑๖
๒๑๗
๒๑๘
๒๑๘
๒๑๕
๒๑๕
๒๒๐
๒๒๑
๒๒๑
๒๒๒
๒๒๒
๒๒๓
๒๒๔
๒๒๔
๒๒๕
๒๒๖
๒๒๖
๒๒๗
๒๒๗
๒๒๘
๒๒๘

- สิทธิในการไม่ให้ปากคำ	๒๒๕
- สิทธิในการมีทนายชั้นสอบสวน	๒๒๕
- สิทธิในการประกันตัว	๒๓๐
- สิทธิในการร้องทุกข์และถอนคำร้องทุกข์	๒๓๐

คดีที่ควรรู้

- คดีรธน	๒๓๑
- การไปเป็นพยานที่ศาล	๒๓๓
- เมื่อข้าราชการถูกฟ้อง	๒๓๔
- จดทะเบียนชั้น	๒๓๘
- จ้างยิง	๒๓๕

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

- สิทธิของผู้เสียหาย	๒๔๑
- ร้องทุกข์อย่างไร	๒๔๑
- ฟ้องคดีอย่างไร	๒๔๑
- ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม อย่างไร	๒๔๒
- ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา	๒๔๒
- สิทธิของผู้ต้องหา	๒๔๒
- สิทธิของจำเลย	๒๔๓
- หมายเรียก	๒๔๔
- การจับ	๒๔๔
- เหตุที่ตำรวจจะจับโดยไม่ต้องมีหมายจับ	๒๔๕
- เมื่อถูกจับแล้ว	๒๔๕
- ผู้ต้องหาเมื่อถูกจับ จะถูกควบคุมานเท่าใด	๒๔๖
- การมัดมือ และฝากขังต่อศาล	๒๔๖
- ศาลแขวง	๒๔๖
- ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญาธนบุรี ศาลจังหวัดมีนบุรี	๒๔๗
- การค้น	๒๔๗
- การค้นอาจมีได้ ๒ อย่าง	๒๔๗
- ตำรวจจะเข้าค้นโดยไม่มีหมายได้ในกรณีต่อไปนี้	๒๔๘
- เมื่อมีเจ้าหน้าที่มาขอค้น เจ้าของหรือ ผู้ดูแลสถานที่ต้องทำอะไร	๒๔๘
- ปล່อยชั่วคราว	๒๔๕
- ผู้ยื่นขอประกันตัว	๒๔๕

- การยื่นคำร้อง ต้องยื่นต่อ ๒๔๕
- ผู้ขอประกัน ควรเตรียมเอกสารอะไรบ้าง ๒๔๕
- หลักเกณฑ์การพิจารณาสั่งค่าขอประกัน ๒๕๐
- คำแนะนำการไปศาลและปฏิบัติตนในศาล ๒๕๐
- ถ้าต้องไปตามหมายของศาล ๒๕๑
- ถ้าจะไปประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย ๒๕๑
- ห้ามนำอาวุธทุกชนิดเข้าไปในบริเวณศาล ๒๕๑
- เมื่อไปถึงศาลแล้ว ๒๕๑
- โดยปกติการพิจารณาคดีของศาลจะทำโดยเปิดเผย ๒๕๑
- ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่ได้ประกันตัว ๒๕๒
- หากท่านไม่ได้รับความสะดวกประการใด ๒๕๒
- ผู้ได้รับหมายเรียกเป็นพยาน ๒๕๒

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน

- การใช้แรงงานทั่วไป ๒๕๓
- การคุ้มครองการใช้แรงงานหญิง ๒๕๓
- การคุ้มครองการใช้แรงงานเด็ก ๒๕๔
- การทำงานล่วงเวลา ๒๕๕
- งานอุตสาหกรรม ๒๕๕
- งานขนส่ง ๒๕๕
- งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้าง ๒๕๕
- งานพาณิชยกรรมและงานอื่น ๆ ๒๕๖
- เวลาพัก ๒๕๖
- วันหยุด ๒๕๖
- วันหยุดประจำสัปดาห์ ๒๕๖
- วันหยุดตามประเพณี ๒๕๖
- วันหยุดพักผ่อนประจำปี ๒๕๖
- การทำงานในวันหยุด ๒๕๗
- วันลา ๒๕๗
- วันลาป่วย ๒๕๗
- วันลาคลอด ๒๕๗
- ค่าตอบแทนในการทำงาน ๒๕๘
- ค่าตอบแทนขั้นต่ำสุดที่นายจ้างจะจ่ายให้แก่ลูกจ้าง ๒๕๘
- ค่าล่วงเวลาในวันปกติ ๒๕๘

- ค่าล่วงเวลาในวันหยุด	๒๕๘
- ค่าทำงานในวันหยุด	๒๕๘
- ข้อยกเว้นลูกจ้างที่ไม่มีสิทธิได้รับค่าทำงานในวันหยุด	๒๕๘
- กำหนดห้ามมิให้นายจ้างนำหนังสือ มาหักค่าตอบแทนในการทำงาน	๒๖๐
- การประสบอันตรายและเจ็บป่วย	๒๖๐
- กรณีเจ็บป่วย	๒๖๐
- เงินทดแทน	๒๖๐
- ใครมีสิทธิได้รับเงินทดแทน	๒๖๑
- หน้าที่ของนายจ้างเมื่อลูกจ้าง ประสบอันตรายหรือป่วย	๒๖๑
- กองทุนเงินทดแทน	๒๖๒
- ร้องเรียกเงินทดแทนต่อใคร	๒๖๒
- การเลิกจ้าง	๒๖๒
- ลูกจ้างมีสิทธิเรียกร้องได้ดังต่อไปนี้คือ	๒๖๒
- ค่าชดเชย	๒๖๓
- สิ้นจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า	๒๖๔
- ค่าจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปีหรือค่าวันพักร้อน	๒๖๕
- การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมแก่ลูกจ้าง	๒๖๕
- ลูกจ้างมีสิทธิ ๒ ประการคือ	๒๖๕
- กรณีนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างที่ถือว่าเป็น เป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรม	๒๖๕
- ความรู้เรื่องศาลแรงงาน	๒๖๕
- ยื่นฟ้องที่ศาลใด	๒๖๖
- คดีประเภทใดบ้างฟ้องร้องต่อศาลแรงงานได้	๒๖๖
- การยื่นฟ้องคดีแรงงาน	๒๖๖
- การดำเนินคดีในศาลแรงงาน	๒๖๖

กฎหมายภาษีอากร

๒๖๗

การเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

๒๖๗

- การคำนวณเงินสุทธิ	๒๗๑
- การหักค่าใช้จ่ายจากเงินได้พึงประเมิน	๒๗๑
- การหักค่าลดหย่อน	๒๗๔
- รายได้ที่ได้รับยกเว้น	๒๗๗

- เสียเมื่อใด	๒๗๘
- ภาษีเงินได้นิติบุคคล	๒๗๘
- เสียที่ไหน	๒๗๘
- ภาษีการค้า	๒๗๘
- หน้าที่ของผู้ประกอบการค้า	๒๗๘
- การเสียภาษีการค้า	๒๗๙
- อากรแสดมปี	๒๗๙
- การเสียอากร	๒๗๙
- การไม่เสียอากร	๒๗๙
- อากรมหรสพ	๒๗๙
- ภาษีโรงเรือน	๒๘๐
- การขึ้น	๒๘๐
- การประเมินและการชำระค่าภาษีโรงเรือน	๒๘๐
- การขึ้นแบบแสดงรายการที่ดิน	๒๘๑
- การลดหย่อน	๒๘๑
- เสียเท่าใด	๒๘๒
- การชำระ	๒๘๒
- ผู้ไม่ชำระภาษีเงินได้	๒๘๒
สคช.คืออะไร	๒๘๓
บทส่งท้ายของ ผอ.สคช.	๒๘๕

อำนาจหน้าที่ของอัยการ

องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทนายความ ผู้พิพากษาหรือราชทัณฑ์ ประชาชนส่วนมากจะรู้จัก ทั้งยังเข้าใจถึงอำนาจหน้าที่ของบุคคลเหล่านั้น ได้อย่างถูกต้องเป็นส่วนมาก แต่เมื่อเอ่ยถึง “อัยการ” ส่วนใหญ่จะไม่รู้ว่าเป็นข้าราชการสังกัด กรมไหน กระทรวงไหน โดยเฉพาะเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอัยการ มีบุคคลเพียงส่วนน้อยเท่านั้น ที่จะรู้และเข้าใจถึงอำนาจหน้าที่ได้อย่างถูกต้องแท้จริง ทั้งที่กรมอัยการได้ก่อตั้งมานานเกือบหนึ่งร้อยปีแล้ว ประชาชนส่วนมากมักจะทราบกันเพียงว่า อัยการมีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาในคดีอาญา เท่านั้น โดยมักจะพูดกันอยู่เสมอว่า “อัยการมีหน้าที่เอาคนเข้าคุก” อันหมายถึงลงโทษจำคุกจำเลย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเพราะไม่มีกฎหมายฉบับใดที่จะให้อำนาจอัยการเอาคนเข้าคุก การที่จำเลยคนใดจะถูกลงโทษจำคุกหรือไม่ต้องเป็นไปตามคำพิพากษาของศาลเท่านั้น

อำนาจหน้าที่ของอัยการ นอกจากฟ้องผู้ต้องหาตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว อัยการยังมีหน้าที่คุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดินในฐานะทนายแผ่นดิน และยังคุ้มครองเอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนและสังคมตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอื่น ๆ อีกมากมายหลายประการ ซึ่งได้กล่าวโดยย่อ ๆ เพียงเพื่อให้รู้จักอัยการและเข้าใจถึงอำนาจหน้าที่ของอัยการได้ดียิ่งกว่าเดิม

อัยการคือใคร

“อัยการ” หรือ “พนักงานอัยการ” เป็นข้าราชการ ซึ่งรับราชการในกรมอัยการ กระทรวงมหาดไทย โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกรมอัยการ มีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีตามกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ

คุณสมบัติของอัยการ

บุคคลใดประสงค์จะรับราชการเป็นข้าราชการอัยการก็ต้องไปสมัครสอบคัดเลือกที่กรมอัยการ ตามที่กรมอัยการได้ประกาศให้มีการสมัครสอบคัดเลือก และต้องสอบคัดเลือกตามหลักสูตรและวิธีการสอบคัดเลือกตามที่กรมอัยการกำหนดไว้

ผู้สมัครสอบคัดเลือกเป็นข้าราชการอัยการต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

๑. ต้องสอบไล่ได้เป็นธรรมศาสตร์บัณฑิต หรือนิติศาสตร์บัณฑิต หรือสอบไล่ได้ปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรทางกฎหมายจากต่างประเทศ ซึ่งกรมอัยการเทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
๒. ต้องสอบไล่ได้ตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
๓. ต้องเคยประกอบวิชาชีพทางกฎหมายเป็นผู้พิพากษา จำศาล รองจำศาล เจ้าพนักงาน

พิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานคุมประพฤติ นายทหารเหล่าพระธรรมนูญ หรือ
 ทนายความ หรืออาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ หรือแผนกวิชานิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ
 ซึ่งคุณสมบัติรับรองว่าได้สอนวิชากฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความส่วนใดส่วนหนึ่งมาแล้ว หรือข้าราชการตำแหน่งนิติกร ซึ่งผู้บังคับบัญชารับรองว่าได้ปฏิบัติ
 งานตามมาตรฐานในสายงานนิติกรที่ ก.พ.กำหนด หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่ง
 ทำหน้าที่พนักงานสอบสวนและผู้บังคับบัญชารับรองว่าได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอบสวนคดี
 มาแล้ว

เฉพาะทนายความจะต้องได้ว่าความในศาลมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒๐ เรื่อง ในจำนวนนี้ต้อง
 เป็นคดีแพ่งไม่น้อยกว่า ๕ เรื่อง โดยมีหนังสือรับรองของศาลมาแสดง

๔. ต้องมีสัญชาติไทยโดยการเกิด

๕. มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปี

๖. เป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๗. เป็นสามัญสมาชิกแห่งนิติบัญญัติสภา

๘. ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี

๙. ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

๑๐. ไม่เป็นผู้อยู่ในระหว่างถูกสั่งให้พักราชการ หรือถูกสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ตาม

กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการหรือกฎหมายอื่น

๑๑. ไม่เคยเป็นผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ

๑๒. ไม่เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด
 ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

๑๓. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือสติเฟื่องเพี้ยนไม่สม
 ประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือ
 วัณโรคในระยะอันตราย หรือโรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่รังเกียจแก่สังคม หรือโรค
 ยาเสพติดให้โทษอย่างแรงหรือโรคพิษสุราเรื้อรัง

๑๔. ต้องผ่านการตรวจร่างกายและจิตใจจากคณะกรรมการแพทย์ไม่น้อยกว่าสามคน
 ซึ่งกรมอัยการได้กำหนด และได้พิจารณารายงานแพทย์แล้วเห็นว่าสมควรรับสมัครได้

อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการ
 ดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นไปตาม พ.ร.บ.พนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๘๘ มาตรา ๑๑ (๑) ซึ่งบัญญัติว่า

“ในคดีอาญามีอำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่น ซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมอัยการหรือพนักงานอัยการ”

อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา เป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการอันถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมอย่างหนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม และถือเป็นงานหลักของอัยการที่ได้มีการปฏิบัติกันมากที่สุดเป็นประจำวัน ซึ่งได้แก่การตรวจวินิจฉัยสำนวนการสอบสวน และการดำเนินคดีในศาล ซึ่งอำนาจหน้าที่ของอัยการจะเริ่มตั้งแต่ได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน โดยสำนวนดังกล่าวอัยการไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องมาก่อนเลย เป็นสำนวนที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการจัดทำขึ้นทั้งสำนวน กล่าวคือเมื่อมีการกระทำผิดอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นหน้าที่เริ่มแรกเป็นของพนักงานสอบสวน ที่จะต้องสอบสวนสืบสวนถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ ในคดีนั้น รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้รู้ตัวว่าใครเป็นผู้กระทำผิด และติดตามจับกุมผู้กระทำผิด เมื่อสอบสวนเสร็จแล้วพนักงานสอบสวนก็จะสรุปสำนวน ทำความเห็น ถ้าเป็นกรณีไม่รู้ว่าใครเป็นผู้กระทำผิด พนักงานสอบสวนก็จะเห็นควรให้งดการสอบสวน ถ้ารู้ตัวผู้กระทำผิดพนักงานสอบสวนจะเห็นควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา แล้วส่งสำนวนการสอบสวนไปให้อัยการ

เมื่ออัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว อัยการมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจวินิจฉัยสำนวนการสอบสวน แล้วทำความเห็นสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ถ้าเป็นสำนวนการสอบสวนที่ไม่รู้ตัวผู้กระทำผิด อัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวน หรือให้สอบสวนต่อไปก็ได้

ถ้าเป็นสำนวนการสอบสวนที่รู้ตัวว่าใครเป็นผู้กระทำผิด ไม่ว่าจะจับผู้ต้องหาได้หรือไม่ และพนักงานสอบสวนจะมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องก็ตามอัยการมีอำนาจที่จะสั่งสำนวนไว้ดังนี้

ก. ถ้าอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงในสำนวนยังไม่ชัดเจน อัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติม หรือให้ส่งพยานมาพบอัยการเพื่อซักถามก็ได้

ข. ถ้าอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่า พยานหลักฐานในสำนวนไม่หนักแน่นเพียงพอที่จะรับฟังว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด หรือการกระทำของผู้ต้องหาไม่มีความผิดต่อกฎหมาย หรือคดีขาดอายุความเป็นต้น อัยการก็มีอำนาจสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา

ค. ถ้าอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในสำนวนรับฟังได้ว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำผิด อัยการก็มีอำนาจสั่งฟ้องผู้ต้องหา โดยอัยการจะทำคำฟ้องแล้วยื่นฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล (หลังจากฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว ผู้ต้องหาจะถูกเรียกเป็นจำเลย) ถ้าจำเลยปฏิเสธว่าไม่ได้กระทำผิดหรือจำเลยรับสารภาพ แต่เป็นคดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป อัยการต้องนำ

พยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยต่อศาล ถ้าในระหว่างสืบพยานก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดี ถ้าปรากฏพยานหลักฐานใหม่แน่ชัดว่าจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำผิด อัยการมีอำนาจที่จะยื่นคำร้องต่อศาลขอถอนฟ้องคดีนั้นได้ เมื่อศาลได้พิพากษาคดีอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว อัยการมีอำนาจที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป (เว้นแต่กรณีกฎหมายห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกา) หรือไม่อุทธรณ์หรือไม่ฎีกาก็ได้ หรืออุทธรณ์ ฎีกา แล้วร้องขอถอนอุทธรณ์หรือถอนฎีกาก็ได้

ง. ถ้าอัยการพิจารณาสำนวนแล้วเห็นว่า คดีนั้นเป็นความผิดซึ่งอาจเปรียบเทียบได้ เช่น ความผิดลหุโทษ อัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามเปรียบเทียบคดีนั้น หรือจะสั่งให้พนักงานสอบสวนอื่นที่มีอำนาจจัดการเปรียบเทียบให้ก็ได้

นอกจากจะมีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งสำนวน และดำเนินคดีในศาลดังกล่าวแล้ว อัยการยังมีอำนาจหน้าที่อย่างอื่นอีก เช่น เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมายหรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล อัยการมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อยผู้นั้นได้ หรือกรณีบุคคลตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน อัยการมีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ไต่สวนได้

อำนาจหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา

๑. มีกฎหมายบัญญัติภายหลังเกี่ยวกับเรื่องโทษเป็นคุณแก่จำเลย อัยการมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ศาลกำหนดโทษใหม่ เพื่อประโยชน์ของจำเลย

๒. ในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัย อัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลให้สั่งระงับหรือยกเลิกการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย

๓. ร้องขอให้ศาลเปลี่ยนโทษกักขังเป็นโทษจำคุกเมื่อจำเลยฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของผู้ปกครองและมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร

๔. ฟ้องขอให้กักกันจำเลย

๕. เสนอต่อศาลขอให้สั่งบุคคลที่จะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ทำทัณฑ์บนไว้ต่อศาล

๖. ร้องขอให้ศาลสั่งเกี่ยวกับการคุมประพฤติผู้กระทำผิด

๗. กรณีศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับเด็กอายุกว่า ๗ ปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี อัยการมีอำนาจร้องขอให้ศาลเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งได้

อำนาจตาม พ.ร.บ. พนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๕๘

๑. ดำเนินคดีอาญา ซึ่งได้กล่าวแล้ว

๒. ในคดีแพ่งมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาล

๓. แก่ต่างคดีแพ่งหรือคดีอาญา ซึ่งเจ้าพนักงานถูกฟ้องในเรื่องการที่ได้กระทำไปตามหน้าที่

๔. แก่ต่างหรือว่าต่างคดีแพ่งให้เทศบาลหรือสุขาภิบาล แต่ต้องมีใช่เป็นคดีที่พิพาทกับ
รัฐบาล

๕. ว่าต่างหรือแก่ต่างคดีแพ่งให้นิติบุคคล ซึ่งได้มีพระราชบัญญัติ หรือ พระราชกฤษฎีกา
ได้ตั้งขึ้น แต่ต้องมีใช่เป็นคดีที่พิพาทกับรัฐบาล

๖. เป็นโจทก์ในคดีที่ราษฎรผู้หนึ่งผู้ใดฟ้องเองไม่ได้โดยกฎหมายห้าม เช่น ผู้ใดจะฟ้อง
บุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรืออาญาไม่ได้ แต่เมื่อผู้นั้นร้องขอ พนักงานอัยการมีอำนาจเป็นโจทก์
ฟ้องแทนได้

๗. ในคดีที่บุคคลใดถูกลงโทษโดยละเมิดอำนาจศาล ถ้าศาลอุทธรณ์ปล่อยผู้นั้น อัยการ
เห็นสมควรจะฎีกาก็ได้

๘. ในกรณีมีการผิดสัญญาประกัน มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญา

อำนาจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๑. ร้องขอให้ศาลสั่งบุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ และร้องขอให้ศาลสั่งถอน
คำสั่งที่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

๒. ร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ และร้องขอให้ศาลสั่งถอนคำ
สั่งที่ได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

๓. ร้องขอให้ศาลสั่งการให้ทำพลาถตามที่จำเป็น เพื่อจัดการทรัพย์สินของบุคคลที่ไปจาก
ภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่

๔. ร้องขอให้ศาลสั่งตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไป จัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้ไม่อยู่ หรือขอ
ให้ศาลสั่งให้ผู้จัดการหาประกันหรือแจ้งรายการทรัพย์สินหรือถอดถอนผู้จัดการ หรือตั้งผู้อื่นแทนต่อ
ไปเมื่อมีเหตุอันสมควร

๕. ร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลที่ไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ให้เป็นคนสาปสูญ และร้อง
ขอให้ศาลสั่งถอนคำสั่งแสดงความสาปสูญ

๖. ร้องขอให้ศาลแต่งตั้งผู้จัดการชั่วคราวในกรณีผู้จัดการนิติบุคคลว่างลง และถ้าถึง
ตำแหน่งว่างไว้จะเกิดเสียหาย

๗. ร้องขอให้ศาลสั่งตั้งผู้แทนเฉพาะการในกรณีที่ผู้จัดการนิติบุคคลมีประโยชน์ได้เสียหรือ
เป็นปฏิปักษ์กับนิติบุคคล

๘. ร้องขอให้ศาลกำหนดชื่อ สำนักงาน วิธีแต่งตั้งถอดถอนผู้จัดการของมูลนิธิ ในกรณี
ผู้ตั้งมูลนิธิตายเสียก่อนจะกำหนดไว้

๕. ร้องขอให้ศาลสั่งถอดถอนผู้จัดการมูลนิธิ และแต่งตั้งคนใหม่แทนในกรณีที่ผู้จัดการผิดพลาดเสื่อมเสีย

๑๐. ร้องขอให้ศาลสั่งเลิกมูลนิธิ และแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี

๑๑. ร้องขอให้ศาลสั่งจัดการทรัพย์สินของมูลนิธิที่สิ้นสุดลงให้แก่นิติบุคคล ซึ่งมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกับวัตถุประสงค์เดิมของมูลนิธินั้น

๑๒. ร้องขอให้ศาลสั่งตั้งผู้ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนบริษัทที่เลิกกัน เพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลาย โดยไม่มีผู้ชำระบัญชีตามข้อสัญญาหรือข้อบังคับของห้างหุ้นส่วนบริษัทนั้น

๑๓. ร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนมติของสมาคมที่ลงมติโดยฝ่าฝืนข้อบังคับหรือกฎหมาย

๑๔. ร้องขอให้ศาลสั่งตั้งผู้อื่นนอกจากภริยาหรือสามีเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์เมื่อมีเหตุสำคัญ

๑๕. ร้องขอให้ศาลสั่งเลิกสมาคมและตั้งผู้ชำระบัญชี

๑๖. ร้องขอให้ศาลสั่งถอนอำนาจปกครอง

๑๗. ร้องขอให้ศาลสั่งตั้งผู้ปกครอง และร้องขอให้พิสูจน์ว่าบุคคลที่ศาลตั้งหรือที่บิดามารดาตั้งเป็นผู้ปกครองโดยพินัยกรรม เป็นผู้ต้องห้ามตามกฎหมาย เมื่อศาลพิพากษาเพิกถอนคำสั่งตั้งปกครองและมีคำสั่งเกี่ยวกับผู้ปกครองต่อไปตามที่เห็นสมควร

๑๘. ร้องขอให้ศาลสั่งให้ผู้ปกครองหาประกันอันสมควรในการจัดการทรัพย์สินของผู้อยู่ในปกครอง

๑๙. ร้องขอให้ศาลถอนผู้ปกครอง

๒๐. ร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้มีการรับบุตรบุญธรรม การเลิกรับบุตรบุญธรรม

๒๑. ฟ้องคดีแทนบุตรบุญธรรมเกี่ยวกับการขอเลิกรับบุตรบุญธรรม

๒๒. ร้องขอให้ศาลสั่งตั้งผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ในกรณีที่มรดกตกทอดแก่ผู้เยาว์บุคคลวิกลจริต หรือผู้ไม่สามารถจัดการงานของตนเองได้ และบุคคลนั้นยังไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์

๒๓. ร้องขอให้รัฐบาลให้อำนาจจัดตั้งมูลนิธิซึ่งก่อตั้งโดยพินัยกรรมขึ้นเป็นนิติบุคคล

๒๔. ร้องขอให้ศาลจัดสรรทรัพย์สินที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมให้จัดตั้งเป็นมูลนิธิให้แก่บุคคลอื่น ในเมื่อมูลนิธินั้นจัดตั้งขึ้นไม่ได้ตามวัตถุประสงค์

๒๕. ร้องขอให้ศาลจัดตั้งผู้จัดการมรดกในกรณีเจ้ามรดกตาย ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมได้สูญหายไป หรืออยู่นอกราชอาณาจักร หรือเป็นผู้เยาว์ หรือผู้จัดการ หรือทายาทไม่สามารถหรือไม่เต็มใจจะจัดการ หรือข้อกำหนดในพินัยกรรมไม่มีผลบังคับ

อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. สัญชาติ

ร้องขอให้ศาลสั่งถอนสัญชาติไทยของบุคคลซึ่งได้มาโดยการเกิดในราชอาณาจักร แต่บิดาเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนความมั่นคงหรือขัดผลประโยชน์ของรัฐ

โต้แย้งคัดค้านการขอพิสูจน์สัญชาติของผู้ที่เข้ามาในราชอาณาจักรอ้างตนว่าเป็นคนไทย

อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. เรือไทย

ร้องขอให้ศาลสั่งขายทอดตลาดเรือไทยที่ตกเป็นของผู้ไม่ต้องด้วยลักษณะที่จะถือกรรมสิทธิ์เรือไทยได้

ร้องขอให้ศาลสั่งขายทอดตลาดหุ้นในบริษัทเจ้าของเรือไทย ซึ่งจำนวนหุ้นได้บกพร่องจนทำให้บริษัทนั้นขาดลักษณะที่จะเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์เรือไทยได้

อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ พ.ร.บ. ล้มละลาย

อัยการมีอำนาจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องลูกหนี้ซึ่งกระทำผิดในทางอาญาเกี่ยวกับการล้มละลายอำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวง

ราชการ

อัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยว่าทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่คณะกรรมการวินิจฉัยว่าเป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติของแผ่นดิน

อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. พระธรรมนูญศาลทหาร

ว่าความในศาลพลเรือน ขึ้นยึดทรัพย์ของคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแทนอัยการทหารต่อไปจนกว่าจะถึงที่สุด

อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.ก. การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๙

อัยการมีอำนาจขอให้ศาลสั่งให้จำเลยที่ถูกอัยการฟ้องเป็นคดีอาชญากรรมกระทำผิดตามกฎหมายนี้ ใช้จ่ายเงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้ยืม เมื่อผู้ให้กู้ยืมร้องขอ

อัยการมีอำนาจฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่ต้องหาว่ากระทำผิดตามกฎหมายนี้เป็นบุคคลล้มละลายได้

ตามอำนาจหน้าที่ของอัยการดังกล่าวแล้วทั้งหมดจะเห็นได้ว่า อัยการนอกจากมีหน้าที่ดำเนินคดีอาญาเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งเป็นที่รู้จักของประชาชนโดยทั่วไปแล้ว อัยการยังมีหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของแผ่นดิน และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยปัจจุบันนี้กรมอัยการมีสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.)

ซึ่งตั้งอยู่ที่กรมอัยการและที่ทำการอัยการจังหวัดทุกจังหวัด ถ้าประชาชนคนใดมีปัญหาเกี่ยวกับกฎหมาย ขอเชิญไปปรึกษาหารือได้ ณ กรมอัยการ กรุงเทพมหานคร หรือที่ทำการอัยการจังหวัดทุกจังหวัด ซึ่งอัยการพร้อมที่จะอำนวยความสะดวกและให้คำปรึกษากับท่านด้วยความเต็มใจและจริงใจ

อำนาจหน้าที่ตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษา

อัยการมีอำนาจร้องขอให้ศาลสั่งให้เจ้าหน้าที่ส่งเด็กที่ไม่ไปโรงเรียน โดยมีชื่อเป็นความผิดของผู้ใดให้ไปโรงเรียนฝึกอาชีพ

อำนาจหน้าที่ในฐานะทนายแผ่นดิน

อำนาจหน้าที่ของอัยการตามกฎหมายต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น อำนาจหน้าที่ของอัยการยังมีอยู่ตามกฎหมายอื่น ๆ อีก ซึ่งมีได้กล่าวถึง นอกจากนี้อัยการยังมีฐานะเป็นทนายแผ่นดิน ตามมาตรา ๖ แห่ง พ.ร.บ. พนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งบัญญัติว่า “ให้มีพนักงานอัยการไว้เป็นทนายแผ่นดินประจำศาลยุติธรรมชั้นต้นทุกศาล” ซึ่งในฐานะทนายแผ่นดิน อัยการมีหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือข้อกฎหมายแก่สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม จังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล กรุงเทพมหานคร ตลอดจนรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ของรัฐบาล

สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และผลประโยชน์ของประชาชน

ประชาชนจำนวนมากไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายว่าตนมีสิทธิและหน้าที่อย่างไรเป็น มูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการเอาเปรียบกันและก่อให้เกิดข้อขัดแย้งในสังคม ซึ่งส่งผลให้ ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการแก้ไขข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ฉะนั้น เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและ ผลประโยชน์ของประชาชน เพื่อลดข้อขัดแย้งและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน เพื่อ ช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรม เพื่อเร่งรัดการดำเนินคดี และเผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนทางกฎหมาย กรมอัยการจึงได้มีคำสั่งที่ ๑๗๔/๒๕๒๕ ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๕ จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ขึ้นในกรมอัยการประกอบด้วยงานฝ่ายต่าง ๆ รวม ๔ ฝ่ายคือ

๑. ฝ่ายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

มีหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงกรณีที่มีเหตุอันควรเข้าคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ ของประชาชน ตามที่ประมวลกฎหมายอาญาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่น ๆ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ จากนั้น ให้ทำความเข้าใจเสนอกรมอัยการเพื่อดำเนินการต่อไปนี้

- ๑.๑ แจ้งให้หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อดำเนินการต่อไป
- ๑.๒ แจ้งให้หน่วยงานในระดับเหนือขึ้นไปทราบเพื่อดำเนินการต่อไป
- ๑.๓ ปฏิบัติหน้าที่ตามที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายได้กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงาน อัยการ

๒. ฝ่ายเร่งรัดการดำเนินคดี มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ศึกษาวิเคราะห์และเสนอแนะแนวทางเร่งรัดการดำเนินคดีทั้งแพ่งและอาญาให้แล้ว เสร็จไปโดยเร็ว
- ๒.๒ ให้คำแนะนำแก่กระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการบังคับคดี ตามคำพิพากษา
- ๒.๓ ติดตามเร่งรัดการบังคับคดีโดยประสานงานกับหน่วยงานเจ้าสังกัดที่เป็นตัวความหรือ หน่วยงานในระดับเหนือขึ้นไป หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๔ รวบรวมสถิติที่รัฐได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาอย่างแท้จริง แล้วทำรายงานประจำปี เพื่อเสนอต่อรัฐบาลและต่อสาธารณชน

๒.๕ ศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการบังคับคดี การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นมูลเหตุให้รัฐมีข้อพิพาทกับเอกชนเสมอ ๆ หรือทำให้รัฐต้องเสียเปรียบในทางคดี

๓. ฝ่ายช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

๓.๑ ให้คำปรึกษาหารือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยไม่คิดค่าบริการ

๓.๒ ประนีประนอมข้อพิพาท

๓.๓ จัดหาทนายแก้ต่างคดีแพ่ง และคดีอาญาให้จำเลยผู้ยากไร้ โดยไม่คิดค่าบริการ

๔. ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

๔.๑ ติดต่อประสานงานร่วมมือกับหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๔.๒ เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน

๔.๓ เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

นับตั้งแต่กรมอัยการได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชนแล้ว ได้มีประชาชนให้ความสนใจและขอความช่วยเหลือจากอัยการให้ช่วยคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในคดีอาญาได้มีผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาได้ไปร้องขอความเป็นธรรมจากอัยการว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากพนักงานของรัฐ ซึ่งอัยการก็ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือคอยประสานงานกับพนักงานสอบสวน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องอันจะเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยสั่งคดีของอัยการเอง ทั้งนี้เพื่อผดุงความยุติธรรม อันมีส่วนช่วยให้สังคมมีความสงบเรียบร้อยเป็นระเบียบ

ฉะนั้น หากประชาชนคนใดที่ได้รับความไม่เป็นธรรมก็ขอให้ท่านไปติดต่อขอความเป็นธรรมและช่วยเหลือจากสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน ณ ที่กรมอัยการหรือที่ทำการอัยการจังหวัดทุกจังหวัดได้ในวันเวลาราชการ

สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญ

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตที่ ๗ อยุธยา

ปัจจุบันประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๒๑ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งได้กำหนดสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของชนชาวไทยไว้ ดังนี้
คือ.-

สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ชนชาวไทยย่อมมีสิทธิและเสรีภาพดังนี้ คือ.-

๑. บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน กล่าวคือทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันทุกคนโดยไม่เลือกว่าจะมีฐานะยากจนหรือร่ำรวยเพียงใดก็ตาม

๒. บุคคลย่อมมีสิทธิทางการเมือง ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

๓. บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตนเมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การใช้เสรีภาพดังกล่าวบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองโดยรัฐต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการรอนสิทธิ หรือเสียประโยชน์อันควรมีควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิิกายของศาสนาหรือลัทธินิยมในทางศาสนาหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือ แตกต่างจากบุคคลอื่น

๔. บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ว่าได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้บังคับอยู่ในเวลาที่ได้กระทำกรานั้น บัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งบังคับใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

๕. ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด จนกว่าจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด และก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดเช่นนั้นจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

๖. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในร่างกาย การจับกุม คุมขัง หรือตรวจค้นไม่ว่าในกรณีใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมาย

๗. ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายความสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือโดยรัฐจัดหาทนายความให้ตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

๘. บุคคลใดต้องรับโทษอาญาโดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่าบุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิจะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรดาสติภพที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายกำหนด

๙. การเกณฑ์แรงงาน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อประโยชน์ในการป้องกันภัยพิบัติสาธารณะอันมีมาเป็นการฉุกเฉิน หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบัญญัติให้กระทำได้ในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

๑๐. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองในการที่จะอยู่อาศัยและครอบครองเคหสถานโดยปกติสุข การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครองก็ดี การตรวจค้นเคหสถานก็ดี จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๑๑. สิทธิของบุคคลในทรัพย์สินย่อมได้รับความคุ้มครอง การจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินจะทำได้ก็แต่โดยมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น

๑๒. การสืบมรดกของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้

๑๓. การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย เฉพาะเพื่อการสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ การได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ การผังเมือง การพัฒนาการเกษตรหรือการอุตสาหกรรม การปฏิรูปที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น แต่ทั้งนี้รัฐจะต้องชดเชยค่าทดแทนภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ตลอดจนผู้ทรงสิทธิ บรรดาที่บุคคลนั้นได้รับความเสียหายในการเวนคืนนั้น ตามที่กฎหมายได้กำหนด

การกำหนดค่าทดแทนต้องคำนึงถึงการได้มา สภาพและที่ตั้งของอสังหาริมทรัพย์ ประกอบกับเหตุและวัตถุประสงค์ของการเวนคืน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม

อสังหาริมทรัพย์ที่ได้เวนคืนมาเพื่อการใด ถ้าไม่ได้ใช้เพื่อการนั้นภายในระยะเวลาที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ต้องคืนให้แก่เจ้าของหรือทายาท โดยเรียกค่าทดแทนที่ชดเชยไปคืนตามที่กฎหมายได้กำหนด

๑๔. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศหรือชื่อเสียงของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจหรือสุขภาพของประชาชน

เจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ต้องเป็นบุคคลสัญชาติไทยตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด รัฐจะให้เงินหรือทรัพย์สินอย่างอื่นอุดหนุนหนังสือพิมพ์ของเอกชนไม่ได้

๑๕. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอบรมเมื่อไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษา

๑๖. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ

การจำกัดเสรีภาพเช่นนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะการรบหรือการสงคราม ในระหว่างที่ประเทศประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

๑๗. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกของสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ย่อมเป็นตามที่กฎหมายกำหนด

๑๘. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นพรรคการเมืองเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมือง ตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การรวมกัน การจัดตั้ง การดำเนินกิจการและการเลิกพรรคการเมือง ย่อมเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง

๑๙. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยทางที่ชอบด้วยกฎหมาย

การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการอันใดเพื่อให้ล่วงรู้ถึงข้อความในสิ่งสื่อสารทั้งหลายที่บุคคลมีติดต่อถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดเฉพาะเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

๒๐. บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่ภายในราชอาณาจักร

การจำกัดเสรีภาพเช่นว่านี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดเฉพาะเพื่อความมั่นคงของรัฐ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

การเนรเทศบุคคลผู้มีสัญชาติไทยออกนอกราชอาณาจักร หรือห้ามมิให้บุคคลผู้มีสัญชาติไทยเข้ามาในราชอาณาจักร จะกระทำมิได้

๒๑. สิทธิของบุคคลในครอบครัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

๒๒. บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ภายในเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายกำหนด

๒๓. สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องหน่วยราชการซึ่งเป็นนิติบุคคลให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ย่อมได้รับความคุ้มครอง

๒๔. บุคคลซึ่งเป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่นและพนักงานองค์การของรัฐ ย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประชาชนพลเมือง เว้นแต่ที่จำกัดในกฎหมายหรือกฎ หรือข้อบังคับที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมืองสมรรถภาพหรือวินัย

๒๕. บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ มิได้

หน้าที่ของชนชาวไทย

หน้าที่ของชนชาวไทยมีดังนี้ คือ.-

๑. บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญนี้

๒. บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ

๓. บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหารตามที่กฎหมายกำหนด

๔. บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย

๕. บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายกำหนด

๖. บุคคลมีหน้าที่ช่วยเหลือราชการตามที่กฎหมายกำหนด

๗. บุคคลมีหน้าที่รับการศึกษาอบรม ภายในเงื่อนไข และวิธีการที่กฎหมายกำหนด

อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และแพทย์ประจำตำบล

จิตติ เจริญจำ

๑. อำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

๑. ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครองในการปฏิบัติการตามหน้าที่ ต้องถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้าของราษฎรในหมู่บ้านของตน มีอำนาจและหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของราษฎร แต่มีจำกัดเฉพาะในเขตหมู่บ้านของตนเท่านั้น ดังต่อไปนี้

(๑) มีอำนาจหน้าที่ที่จะรักษาความสงบและความสุขสำราญ ช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของลูกบ้านตามสมควร และที่สามารถจะทำได้ การที่กล่าวนี้ ถ้าสมควรจะต้องปรึกษาหารือและช่วยกันกับเพื่อนผู้ใหญ่บ้านที่ดี กับกำนันก็ดีก็เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องปฏิบัติให้สมควรแก่การที่จะรักษาประโยชน์และความสุขของลูกบ้านซึ่งได้มอบไว้ให้เป็นธุระ

(๒) ถ้าความทุกข์ภัยเกิดแก่ลูกบ้าน ซึ่งจะต้องขอความป้องกันจากรัฐบาล เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะนำความแจ้งต่อเจ้าพนักงานปกครองตั้งแต่กำนันนายอำเภอเป็นต้นโดยลำดับ

(๓) ถ้ารัฐบาลจะประกาศ หรือจะส่งราชการใดให้ราษฎรทราบ เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะรับข้อความอันนั้นไปแจ้งแก่ลูกบ้านของตนให้ทราบ

(๔) เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะทำบัญชีสำมะโนครัวในหมู่บ้านของตนและคอยแก้ไขบัญชีนั้นให้ถูกต้องเสมอ

(๕) ถ้าผู้ใหญ่บ้านรู้เห็นเหตุการณ์แปลกประหลาดอันใดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน หรือในลูกบ้านของตน ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ราชการบ้านเมืองก็ดี แก่ประชาชนในที่นั้นก็ดี ยกตัวอย่างข้างฝ่ายโทษ ดังรู้เห็นว่ามีทรัพย์สินของแปลกประหลาดอันน่าสงสัยว่า เป็นของที่ได้มาโดยทางโจรกรรมก็ดี หรือว่าถ้าเห็นผู้คนล้มตาย หรือมีบาดแผลอันควรสงสัยว่าจะมีผู้อื่นกระทำเอาโดยทุจริต หรือไปกระทำทุจริตต่อผู้อื่นแล้วจึงเกิดเหตุขึ้นก็ดี เหล่านี้เป็นต้น ให้รับนำความแจ้งต่อกำนันนายตำบลของตน

(๖) ถ้ามีคนจรแปลกหน้านอกสำมะโนครัวหมู่บ้านนั้นเข้ามาอาศัย เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องไต่ถาม ให้รู้จักตัวและรู้เห็นเหตุการณ์ที่มาอาศัย ถ้าเห็นว่าไม่ได้มาโดยสุจริตให้เอาตัวผู้นั้นส่งกำนันนายตำบลของตน

(๗) ถ้าเกิดเหตุจลาจลก็ดี ฆ่ากันตายก็ดี ตีชิงก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี หรือไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในหมู่บ้านของตน หรือในหมู่บ้านที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยให้

เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านจะต้องเรียกลูกบ้านของตนออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้ายเอาของกลางคืน หรือดับไฟหรือช่วยอย่างอื่นที่สมควรโดยเต็มกำลัง

(๘) ผู้ใหญ่บ้านเห็นลูกบ้านของตนคนใด แสดงความอาฆาตมาดร้ายแก่ผู้อื่นก็ดี หรือเป็นคนจรจัดไม่ปรากฏการทำมาหาเลี้ยงชีพ และไม่สามารถจะชี้แจงให้เห็นความบริสุทธิ์ของตนได้ก็ดี ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจที่จะเรียกลูกบ้านคนนั้นมาได้ถามและว่ากล่าวสั่งสอน ถ้าไม่ฟังให้เอาตัวส่งกำนันจัดการตามกฎหมาย

(๙) ควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจะต้องพึงกระทำตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

(๑๐) ฝึกหัดอบรมให้คนไทยรู้จักหน้าที่และกระทำการในเวลา

(๑๑) ทำการอบรมสั่งสอน หรือชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร ในการนี้ให้เรียกราษฎรมาประชุมได้ตามครั้งคราวที่สมควร

(๑๒) บำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎรในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม

(๑๓) ตรวจตราและรักษาประโยชน์ในการอาชีพของราษฎร

(๑๔) สั่งให้ราษฎรช่วยเหลือในการสาธารณประโยชน์ เพื่อบำบัดป้องภัยอันตราย ซึ่งมีมาเป็นสาธารณะโดยฉุกเฉิน และให้ทำการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรผู้ประสบสาธารณภัย

(๑๕) จัดการป้องกันโรคติดต่อ หรือโรคระบาดซึ่งเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อมิให้ติดต่อลุกลามมากไป

(๑๖) จัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและต้องด้วยสุขลักษณะ

(๑๗) จัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน

(๑๘) ปฏิบัติการตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการ และรายงานเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ เพื่อให้กำนันรายงานต่อคณะกรรมการอำเภอ

(๑๙) กระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา

ดังต่อไปนี้ คือ

(๑) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

(๒) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านนั้นให้ทราบ

(๓) เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้กระทำความผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดย

การกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้ และริบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

(๔) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้ และริบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

(๕) ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และริบส่งต่อกำนัน หรือกรมกองอำเภอตามสมควร

(๖) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้นหรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

อนึ่ง การแจ้งความเหตุร้าย เช่น การกระทำผิดกฎหมายอาญานั้น เป็นข้อสำคัญมาก ผู้ใหญ่บ้านควรจะรายงานให้ปรากฏรายละเอียดเพื่อประโยชน์ในการติดตามตัวคนร้ายด้วย เป็นต้นว่า ผู้เสียหายถูกนาย ก. ปล้นทรัพย์ ก็ควรระบุในรายงานให้ชัดเจนว่า เมื่อวันที่เท่าใด เวลาใด นาย ก. กับพวกได้ปล้นทรัพย์ของใคร ได้อะไรไปบ้าง เหตุเกิดที่ไหน ทั้งนี้เพื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจะได้ใช้เป็นหลักในการติดตามจับกุมคนร้ายและตรวจยึดทรัพย์สินของกลาง ทั้งจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีชั้นศาลด้วย

๑.๒ อำนาจหน้าที่ของผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ดังนั้นตามปกติผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านจะไม่ใช่เจ้าพนักงานตามกฎหมาย แต่ถ้าเป็นกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมอบหมายภายในเขตของหมู่บ้านของตนนั้น และเป็นการมอบหมายเกี่ยวกับกิจการที่จะต้องรักษาความสงบเรียบร้อยแล้ว ทั้งได้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้น ย่อมถือว่าเป็นฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายได้

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่ายด้วยกัน คือ

๑. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง

๒. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ

๑.๒.๑ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านเท่าที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่บ้านให้กระทำ

(๒) เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านในกิจการที่ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่

๑.๒.๒ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

(๒) ถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการอันใดเกิดขึ้น หรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน

เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้าน

ถ้าเหตุการณ์ตามวรรคหนึ่งเกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านใกล้เคียง ให้นำความแจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านท้องถิ่นนั้น และรายงานให้ผู้ใหญ่บ้านของตนทราบ

(๓) ถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่าไม่ได้มาโดยสุจริต ให้นำตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๔) เมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องระงับเหตุ ปรามปราม ติดตามจับผู้ร้าย โดยเต็มกำลัง

(๕) เมื่อตรวจพบหรือตามจับได้สิ่งของใดที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด ให้รีบนำส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๖) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิด และกำลังจะหลบหนีให้ควบคุมตัวส่งผู้ใหญ่บ้าน

(๗) ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้านซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย

๒. อำนาจหน้าที่ของกำนัน

กำนันเป็นพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ดังนั้นในการปฏิบัติการตามหน้าที่ กำนันจึงเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ซึ่งกฎหมายให้ความคุ้มครองและควบคุมเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามกำนันคงปฏิบัติการตามหน้าที่ได้เฉพาะภายในเขตตำบลของตนเท่านั้น หากได้ปฏิบัติการตามหน้าที่นอกเขตตำบลไว้ นอกจากจะมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจใช้โดยเฉพาะ

นอกจากนี้กำนันยังมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) บรรดาการที่จะตรวจตรารักษาความปกติเรียบร้อยในตำบล คือ การที่จะว่ากล่าวราษฎรในตำบลนั้น ให้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายที่ดี หรือการที่จะป้องกันภัยอันตราย และรักษาความสุขสำราญของราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือการที่จะรับกิจสุขทุกข์ของราษฎร ในตำบลนั้นขึ้นร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการเมือง กรมการอำเภอ และจะรับข้อราชการมาประกาศแก่ราษฎรในตำบลนั้นก็ดี หรือที่จะจัดการตามพระราชกำหนดกฎหมาย เช่น การตรวจและนำเก็บภาษีอากรในตำบลนั้นก็ดี การทั้งนี้อยู่ในหน้าที่ของกำนันผู้เป็นนายตำบล ผู้ใหญ่บ้านทั้งปวงในตำบลนั้น และแพทย์ประจำตำบลจะต้องช่วยกันเอาเป็นธุระจัดการให้เรียบร้อยได้ตามสมควรแก่หน้าที่

(๒) นอกจากอำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ให้กำนันมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้านด้วย

(๓) กำนันมีหน้าที่และอำนาจในการที่เกี่ยวข้องด้วยความอาญา ดังต่อไปนี้ คือ

๑) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบล

ของตน ต้องแจ้งความต่อกรมการอำเภอให้ทราบ การแจ้งเหตุร้ายของกำนันก็เช่นเดียวกันจะต้องรายงานให้ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับ วัน เวลา สถานที่เกิดเหตุ ผู้เสียหาย บุคคลผู้กระทำความผิดเท่าที่จะทราบได้ ตลอดจนควรจดหมายเหตุอะไรบางอย่างที่จะเป็นประโยชน์แก่การสืบสวนและสอบสวนหาตัวคนร้ายมาลงโทษ

๒) เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในตำบลที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อกำนันในตำบลนั้นให้ทราบ

๓) เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำความผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าเป็นผู้ที่ได้กระทำความผิดกฎหมายก็ดี ให้จับผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกรมการอำเภอ

๔) ถ้ามีหมาย หรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการให้จับผู้ใดในตำบลนั้นเป็นหน้าที่ของกำนันที่จะจับผู้นั้น แล้วรีบส่งกรมการอำเภอตามสมควร

๕) เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด กำนันต้องจัดการให้เป็นไปตามกฎหมาย

๖) ถ้ามีผู้มาขออายัดตัวคนหรือสิ่งของก็ดี หรือผู้ต้องโจรกรรมจะทำกฎหมายตราสิบห้า หรือมีผู้จะขอทำชันสูตรบาดแผลก็ดี ทั้งนี้ให้กำนันสืบสวนฟังข้อความแล้วรีบนำตัวผู้ขอและผู้ต้องอายัด และทรัพย์สินของบรรดาที่จะพาไปด้วยนั้นไปยังกรมการอำเภอ ถ้าสิ่งของอย่างใดจะพาไม่ได้ ก็ให้กำนันชันสูตรให้รู้เห็น แล้วนำความไปแจ้งต่อกรมการอำเภอในขณะนั้น

(๔) ถ้ากำนันรู้เห็นเหตุทุกข์ร้อนของราษฎร หรือการแปลกประหลาดเกิดขึ้นในตำบล ต้องรีบรายงานต่อกรมการอำเภอให้ทราบ

(๕) ถ้าเกิดจลาจลก็ดี ฆ่ากันตาย ชิงทรัพย์ก็ดี ปล้นทรัพย์ก็ดี ไฟไหม้ก็ดี หรือเหตุร้ายสำคัญอย่างใด ๆ ในตำบลของตน หรือในตำบลที่ใกล้เคียงอันสมควรจะช่วยเหลือได้ก็ดี หรือมีผู้ร้ายแต่ที่อื่น ๆ มาฆ่าผู้สมในตำบลนั้นก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่าลูกบ้านในตำบลนั้น บางคนจะเกี่ยวข้องเป็นโจรผู้ร้ายก็ดี เป็นหน้าที่ของกำนันจะต้องเรียกผู้ใหญ่บ้านและลูกบ้านในตำบลออกช่วยต่อสู้ติดตามจับผู้ร้าย หรือติดตามเอาของกลางคืน หรือดับไฟ หรือช่วยอย่างอื่นตามควรแก่การโดยเต็มกำลัง

(๖) ให้กำนันดูแลคนเดินทาง ซึ่งไม่มีเหตุควรสงสัยว่าจะเป็นผู้ร้ายให้ได้มีที่พักแรมหรือ

(๗) ถ้าผู้เดินทางด้วยราชการจะต้องการคนนำทาง หรือขาดแคลนพาหนะสะเปียงอาหารลงในระหว่างทาง และจะร้องขอต่อกำนันให้ช่วยสงเคราะห์ กำนันต้องช่วยจัดหาให้ตามที่ทำได้ ถ้าหากว่าการที่จะช่วยเหลือนั้นจะต้องออกราคาค่าจ้างเพียงใด ให้กำนันเรียกเอาแก่ผู้เดินทางนั้น

(๘) กำนันต้องตรวจจัดการรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปลุกสัตว์ เป็นต้น

(๙) กำนันต้องรักษาบัญชีสำมะโนครัวและทะเบียนบัญชีของรัฐบาลในตำบลนั้น และคอยแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องตรงกับบัญชีของผู้ใหญ่บ้าน

(๑๐) กำหนดต้องทำบัญชีสิ่งของ ซึ่งต้องภาษีอากรในแขวงนั้นยื่นต่อกรมการอำเภอ และนำราษฎรไปเสียภาษีอากรตามพระราชบัญญัติภาษีอากร

(๑๑) กำหนดกระทำการตามหน้าที่จะเรียกผู้ใดมาหาหรือช่วยก็ได้

อำนาจหน้าที่ของแพทย์ประจำตำบล

แพทย์ประจำตำบลนี้ แต่งตั้งขึ้นโดยผู้ว่าราชการจังหวัด เมื่อกำหนดออกจากตำแหน่ง แพทย์ประจำตำบลต้องออกจากตำแหน่งด้วย แต่เมื่อออกจากตำแหน่งมีกำหนดใหม่ก็อาจได้รับแต่งตั้งเป็นแพทย์ประจำตำบลอีกได้

แพทย์ประจำตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ช่วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคิดอ่านและจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล

(๒) ที่จะคอยสังเกตตรวจตราความไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้นและตำบลที่ใกล้เคียง ถ้าเกิดโรคภัยร้ายแรง เช่น อหิวาตกโรคก็ดี กาฬโรคก็ดี ไข้ทรพิษก็ดี ต้องคิดป้องกันด้วยแนะนำกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้สั่งราษฎรให้จัดการป้องกันโรค เช่น ทำความสะอาด เป็นต้น และแพทย์ประจำตำบลต้องเที่ยวตรวจตราชี้แจงแก่ราษฎรด้วย

(๓) การป้องกันโรคภัยในตำบลนั้น เช่น ปลูกทรพิษ ป้องกันไข้ทรพิษก็ดี ที่จะมียาแก้โรคไว้สำหรับตำบลก็ดี ดูแลอย่าให้ในตำบลนั้นมีสิ่งโสโครกอันเป็นเชื้อโรคก็ดี การเหล่านี้อยู่ในหน้าที่แพทย์ประจำตำบล ๆ จะต้องคิดอ่านกับแพทย์ประจำเมือง และกำนันผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้นให้สำเร็จตลอดไป

(๔) ถ้าโรคภัยร้ายกาจ เช่น อหิวาตกโรค กาฬโรค ไข้ทรพิษ โรคระบาดปศุสัตว์เกิดขึ้นในตำบลนั้น แพทย์ประจำตำบลต้องรีบรายงานไปยังกรมการอำเภอให้ทราบโดยทันที และต่อไปเนื่อง ๆ จนกว่าจะสงบโรค

(๕) นอกจากนี้แพทย์ประจำตำบลยังมีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพอีกด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่มีการตายโดยผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพ โดยให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับสาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ประจำสถานีอนามัย หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลทำการชันสูตรพลิกศพแทน

ซึ่งในทางปฏิบัติมีคดีอาญาหลายคดีที่ต้องใช้แพทย์ประจำตำบลทำการชันสูตรพลิกศพ แต่ต้องให้พนักงานสอบสวนบันทึกในรายงานชันสูตรพลิกศพว่า แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ที่กล่าวข้างคั้นนั้น ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ไว้ให้ชัดเจนด้วย

เมื่อกล่าวถึงการชันสูตรพลิกศพนั้น มีข้อที่แพทย์ประจำตำบลต้องระมัดระวัง คือ

๑) การทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็น หรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น จะต้องรายงานตามความเป็นจริงที่พบเห็น ถ้าศพมีบาดแผล จะต้องจดแจ้งรายละเอียดของบาดแผลไว้ และถ้าเป็นแผลถูกอาวุธ ซึ่งสามารถระบุอาวุธได้ก็จะต้องระบุ เช่น เป็นแผลถูกยิงด้วยอาวุธปืน เป็นต้น ในกรณีที่ผู้ตายถูกยิงด้วยอาวุธปืน ถ้ามีเขม่าดินปืนติดอยู่ที่แผล ก็ควรจะต้องระบุไว้ด้วย เหตุที่ให้ระบุเขม่าดินปืนไว้ ก็เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี ซึ่งอาจจะทำให้น้ำหนักของพยานอื่น ๆ มั่นคงน่ารับฟัง

๒) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้ เช่น ตายเพราะกระสุนปืนคัดขั้วหัวใจ เป็นต้น

๓) ลงวัน เดือน ปี และลายมือชื่อไว้ในรายงาน

โดยปกติ พนักงานสอบสวนจะมีแบบฟอร์มรายงานการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งกรมตำรวจได้จัดพิมพ์ไว้ แบบฟอร์มนี้ด้านหน้าพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้กรอก ส่วนด้านหลังเกี่ยวกับสภาพศพ และเหตุที่ตายเป็นหน้าที่ของแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพจะต้องกรอก และลงลายมือชื่อพร้อมทั้งวัน เดือน ปีที่ชันสูตรพลิกศพ

คดีฆาตกรรมหรือคดีที่ตายโดยประมาท ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมักจะถูกอ้างเป็นพยาน เพราะฉะนั้นผู้ทำการชันสูตรพลิกศพควรจะขอสำเนารายงานชันสูตรพลิกศพจากพนักงานสอบสวนไว้เพื่อใช้ทบทวนความจำในการเบิกความเป็นพยานต่อศาล

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961131191

กฎหมายการทะเบียนราษฎร

คนเกิด โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิรัช จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ณ อสุทธา

๑. เกิดในบ้าน เจ้าบ้าน คือผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวในบ้านในฐานะเป็นเจ้าของ ผู้เช่า หรือในฐานะอื่นใดก็ตาม ต้องไปแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่เกิดภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันเกิด

ถ้าเกิดในเขตเทศบาลต้องไปแจ้งปลัดเทศบาล ณ ที่ทำการเทศบาล

ถ้าเกิดนอกเขตเทศบาล ให้แจ้งต่อนำนัน ณ ที่ทำการตำบล

๒. เกิดนอกบ้าน มารดาต้องไปแจ้งนายทะเบียนท้องที่ที่เกิด หรือแจ้งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ในโอกาสแรกภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันเกิด ในกรณีจำเป็นไม่อาจแจ้งได้ภายในกำหนด ให้แจ้งภายในเวลาไม่เกิน ๑๕ วันนับแต่วันที่อาจแจ้งได้

ผู้ฝ่าฝืนไม่ไปแจ้งภายในกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

คนตาย

๑. ตายในบ้าน เจ้าบ้านต้องไปแจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่มีคนตาย ภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ตาย ถ้าไม่มีเจ้าบ้านให้ผู้ที่พบศพไปแจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาตาย

๒. ตายนอกบ้าน ให้บุคคลที่ไปกับผู้ตายหรือผู้ที่พบศพ แจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ตายหรือพบศพหรือแห่งท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ในโอกาสแรก ภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาตายหรือพบศพ หรือจะแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ที่สะดวกกว่าก็ได้

๓. ลูกตายในท้อง คือลูกที่อยู่ในครรภ์มารดาเป็นเวลานานกว่า ๒๘ สัปดาห์ และคลอดออกมาโดยไม่มีชีวิต ในกรณีที่ตายในบ้าน เจ้าของบ้านต้องไปแจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ลูกตายในท้องที่นั้น ภายในเวลา ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาคลอด ถ้าลูกตายนอกบ้าน มารดาต้องไปแจ้งต่อนายทะเบียนแห่งท้องที่ที่ลูกตายในท้องที่หรือท้องที่ที่อาจแจ้งได้ในโอกาสแรกภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาคลอด หรือแจ้งต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่สะดวกกว่าก็ได้

ผู้ฝ่าฝืนไม่ไปแจ้งภายในเวลาที่กำหนดต้องถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

ศพ

กฎหมายห้ามมิให้ผู้ใดเก็บ ผัง เผา หรือย้ายศพไปจากสถานที่หรือบ้านที่ตายก่อนได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนผู้รับแจ้ง

เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ต้องนำศพไปเก็บ ผัง เผา หรือย้ายศพ ณ สถานที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

นั้นวันแต่จะได้รับอนุญาตใหม่

ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าคนตายหรือลูกตายในท้อง ตายด้วยโรคติดต่ออันตรายหรือตายโดยผิดธรรมชาติ นายทะเบียนผู้รับแจ้งต้องรีบแจ้งต่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยโรคติดต่ออันตรายหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แล้วให้รอกการออกใบมรณะบัตร หรือบัตรลูกตายในท้องไว้ก่อนจนกว่าจะได้รับความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานดังกล่าว

การย้ายที่อยู่

กรณีที่ย้ายออก เจ้าบ้านที่มีผู้ย้ายออกจากบ้านของตนจะต้องไปแจ้งการย้ายที่อยู่ต่อนายทะเบียนท้องที่ไม่เกิน ๑๕ วันนับแต่วันย้ายออก

กรณีย้ายเข้า เจ้าบ้านที่มีผู้ย้ายเข้าไปในบ้านของตนจะต้องไปแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ภายใน ๑๕ วันนับแต่วันย้ายเข้า

การย้ายที่อยู่ดังกล่าวผู้ย้ายที่อยู่จะไปแจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งแห่งท้องที่ที่ไปอยู่ใหม่ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ย้ายออกก็ได้และให้นำสำเนาทะเบียนบ้านที่เข้าไปอยู่ใหม่ไปแสดงต่อนายทะเบียน ถ้าอยู่นอกเขตเทศบาลต้องนำคำยินยอมเจ้าบ้านไปแสดงแทน

การรื้อบ้านและสร้างบ้านใหม่

ผู้รื้อบ้านหรือสร้างบ้านใหม่ ต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่รื้อหรือสร้างบ้านเสร็จ ถ้าฝ่าฝืนต้องถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

ถ้าสำเนาทะเบียนบ้านชำรุดหรือสูญหาย

เจ้าบ้านต้องไปขอรับสำเนาทะเบียนบ้านใหม่จากนายทะเบียนท้องถื่นภายใน ๗ วัน นับแต่วันรู้หรือควรรู้ถึงการชำรุดหรือสูญหายนั้น ถ้าฝ่าฝืนต้องถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

ข้อสังเกต การแจ้งคนเกิด คนตาย ลูกตายในท้อง การย้ายที่อยู่ การขอสำเนาทะเบียนบ้าน การรื้อหรือสร้างบ้านผู้มีหน้าที่ต้องแจ้งตามกฎหมายจะมอบหมายให้ผู้อื่นไปแจ้งแทนก็ได้ และเมื่อผู้ได้รับมอบหมายได้แจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่แล้ว ให้ถือว่าผู้มีหน้าที่นั้นได้แจ้งแล้ว

การขอตรวจและคัดสำเนาทะเบียนบ้าน

ผู้มีส่วนได้เสีย (จะเป็นใครก็ได้ที่มีส่วนได้เสีย) มีสิทธิขอตรวจทะเบียนราษฎรหรือขอคัดสำเนารายการได้ที่สำนักทะเบียนในระหว่างเวลาทำงานโดยไม่เสียค่าธรรมเนียมแต่อย่างใด แต่ถ้าประสงค์จะให้นายทะเบียนท้องถื่นหรือนายทะเบียนอำเภอ คัดและรับรองสำเนาทะเบียนก็ได้แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามระเบียบราชการ

บัตรประจำตัวประชาชน

โดยมีพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ณ อรุณ

บุคคลที่มีสัญชาติไทย ซึ่งมีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๗๐ ปีบริบูรณ์ ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชนโดยต้องไปยื่นคำขอทำบัตรประชาชน ณ ที่ว่าการอำเภอหรือที่ทำการกิ่งอำเภอท้องที่ที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในท้องที่นั้น ภายในกำหนด ๕๐ วัน นับแต่วันที่มิใช่ครบกำหนด ๑๕ ปีบริบูรณ์ โดยนำหลักฐานต่อไปนี้ไปแสดง

๑. สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้าน

๒. ใบสูติบัตร

๓. หลักฐานการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล (กรณีมีการเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล)

การนับอายุเพื่อขอทำบัตรประชาชน

การนับอายุให้นับปีชนปีตามวันเกิด เช่น เด็กชายเกิดวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๐ จะครบกำหนด ๑๕ ปีบริบูรณ์ ซึ่งจะเริ่มมีบัตรประจำตัวประชาชนได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๕ และต้องทำภายใน ๕๐ วัน คือภายในวันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

ผู้ฝ่าฝืนไม่ไปทำบัตรภายในกำหนดดังกล่าวจะต้องถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

บุคคลดังต่อไปนี้ไม่ต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน

- (๑) สมเด็จพระบรมราชินี
- (๒) พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไป
- (๓) องคมนตรี
- (๔) ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน
- (๕) ข้าราชการส่วนจังหวัดและสมาชิกสภาจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด
- (๖) ข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ
- (๗) ข้าราชการฝ่ายอัยการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ
- (๘) ข้าราชการลาโหมประจำการและคนงานหรือลูกจ้างในสังกัดกระทรวงกลาโหม
- (๙) ทหารกองประจำการและตำรวจกองประจำการตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร
- (๑๐) สมาชิกสภานิติบัญญัติ
- (๑๑) พนักงานเทศบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยระเบียบพนักงานเทศบาล
- (๑๒) สมาชิกสภาเทศบาลตามกฎหมายว่าด้วยเทศบาล
- (๑๓) กรรมการสุขาภิบาลและพนักงานสุขาภิบาลตามกฎหมายว่าด้วยสุขาภิบาล

- (๑๔) พนักงานองค์การของรัฐ
- (๑๕) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ แพทย์ประจำตำบลและสารวัตรกำนัน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่
- (๑๖) ภิกษุ สามเณร นักพรตและนักบวช
- (๑๗) กรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยและกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการศาสนูปถัมภ์ฝ่ายอิสลาม
- (๑๘) ผู้มีการพิการเดินไม่ได้หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง
- (๑๙) ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๒๐) ผู้อยู่ในคุมขังโดยชอบด้วยกฎหมาย

บัตรประจำตัวประชาชนมีอายุเท่าใด

บัตรประชาชนใช้ได้หกปีนับแต่วันที่ออกบัตร ซึ่งในบัตรประจำตัวประชาชนนั้นเองจะระบุวันที่ออกบัตรและวันที่บัตรหมดอายุไว้ เมื่อบัตรหมดอายุแล้วจะต้องขอเปลี่ยนบัตรใหม่ภายในกำหนด ๙๐ วัน ณ ที่ทำการอำเภอ หรือที่ว่าการกิ่งอำเภอที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ขณะที่บัตรหมดอายุ หากฝ่าฝืนอาจถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

ผู้ถือบัตรที่มีอายุครบ ๗๐ ปีบริบูรณ์ให้คงใช้ได้ตลอดชีวิต

กรณีบัตรหายหรือถูกทำลาย หรือชำรุดมาก หรือกรณีเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล ต้องขอทำบัตรใหม่ หรือเปลี่ยนบัตรใหม่ภายใน ๙๐ วัน

การไม่แสดงบัตรประจำตัว

ผู้ถือบัตรจะต้องมีบัตรประจำตัวไว้พร้อมที่จะแสดงต่อเจ้าพนักงานตลอดเวลา หากไม่อาจแสดงได้ในเมื่อเจ้าพนักงานตรวจบัตรขอตรวจ มีความผิดต้องถูกปรับไม่เกิน ๑๐๐ บาท

การจดทะเบียนหย่า

การจดทะเบียนหย่า ให้ชายและหญิงไปแสดงตนต่อนายทะเบียนพร้อมด้วย

- ก. บัตรประจำตัวประชาชน
- ข. ใบทะเบียนสมรส
- ค. พยานที่บรรลุนิติภาวะ ๒ คน

การจดทะเบียนรับรองบุตร

ให้บิดาไปแสดงตนต่อนายทะเบียนพร้อมด้วย

- ก. บัตรประจำตัวประชาชน
- ข. สูติบัตรของบุตร
- ค. มารดาของบุตรต้องมาแสดงตัวให้ความยินยอมแต่ถ้าบุตรบรรลุนิติภาวะแล้วไม่

ต้องมา

- ง. ในกรณีที่บุตรมีอายุ 15 ปีแล้ว ต้องนำบุตรมาให้ความยินยอมด้วย
- จ. พยานที่บรรลุนิติภาวะแล้ว 2 คน

การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม

ให้ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมไปแสดงตัวต่อนายทะเบียนพร้อมด้วย

- ก. บัตรประจำตัวประชาชน
- ข. ผู้ที่จะมาเป็นบุตรบุญธรรมในกรณีที่มีอายุ ๑๕ ปีเด็กต้องให้ความยินยอมด้วย
- ค. คู่สมรสของผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรม
- ง. คู่สมรสของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม
- จ. บิดามารดาของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมในกรณีที่จะเป็นบุตรบุญธรรมยังมีอายุ

ไม่ถึง ๒๐ ปีบริบูรณ์

- ฉ. พยานที่บรรลุนิติภาวะ ๒ คน

นอกจากนี้ผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมกับผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมต้องมีอายุมากกว่ากัน ๑๕ ปี และผู้ที่จะรับบุตรบุญธรรมจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี

การจดทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม

ให้ผู้ที่เกิดรับบุตรบุญธรรมไปแสดงตัวต่อนายทะเบียน พร้อมด้วย

- ก. บัตรประจำตัวประชาชน
- ข. ผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรม
- ค. คู่สมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม
- ง. คู่สมรสของบุตรบุญธรรม
- จ. บิดามารดาของผู้ที่เป็นบุตรบุญธรรมในกรณีที่เป็นผู้เยาว์
- ฉ. ทะเบียนการรับบุตรบุญธรรม
- ช. พยานที่บรรลุนิติภาวะแล้ว

การขอเปลี่ยนชื่อตัว

ให้บุคคลที่มีสัญชาติไทยที่จะขอเปลี่ยนชื่อตัวไปแสดงตัวต่อนายทะเบียนทั้งที่พร้อมด้วย

- ก. บัตรประจำตัวประชาชน
- ข. ใบสำคัญทหาร เช่น ส.ค.๘, ส.ค.๕
- ค. สำเนาทะเบียนบ้านฉบับของเจ้าบ้านที่มีชื่อของผู้ที่จะขอเปลี่ยนชื่อตัว
- ง. ชื่อที่จะเปลี่ยนต้องไม่เกิน ๕ คำ มีความหมายและไม่หยาบคาย

การจดทะเบียนชื่อสกุล

ให้บุคคลที่มีสัญชาติไทยที่จะขอจดทะเบียนชื่อสกุลไปแสดงตัวต่อนายทะเบียนท้องที่พร้อมด้วย

- ก. บัตรประจำตัวประชาชน
- ข. ใบสำคัญทหาร เช่น สค.๘, สค.๕
- ค. สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าบ้านที่มีชื่อของผู้ที่จดทะเบียนเป็นชื่อสกุล
- ง. ชื่อสกุลที่จะขอจดทะเบียนต้องไม่เกิน ๑๐ พยางค์นะ ควรตั้งมา ๕ ชื่อแล้วต้องรอให้เจ้าหน้าที่ทำการตรวจสอบก่อนว่าชื่อสกุลที่จะขอจดทะเบียนนี้ไปซ้ำกับชื่อสกุลของผู้อื่นที่ได้จดทะเบียนไว้ก่อนแล้วหรือไม่ ถ้าซ้ำก็ใช้ไม่ได้ ต้องขอจดชื่อทะเบียนสกุลใหม่ไม่ให้ซ้ำกับของผู้อื่น

การขอจดทะเบียนร่วมชื่อสกุลกับผู้อื่น

ให้บุคคลสัญชาติไทยที่จะขอจดทะเบียนร่วมชื่อสกุลกับผู้อื่นไปแสดงตัวต่อนายทะเบียนพร้อมด้วย

- ก. บัตรประจำตัวประชาชน
- ข. ใบสำคัญทหาร
- ค. สำเนาทะเบียนบ้านฉบับเจ้าของบ้านที่มีชื่อของผู้ขอจดทะเบียนร่วมชื่อสกุล
- ง. เจ้าของชื่อสกุลพร้อมหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนชื่อสกุลดังกล่าว

ทะเบียนชื่อบุคคล

ชื่อกับคนเป็นของคู่กัน ถ้าเป็นคนแล้วต้องมีชื่อ อาจเป็นชื่อที่บิดามารดาตั้งให้แต่กำเนิดหรือมาตั้งเอาในภายหลังก็ได้ มี ๓ อย่างคือ ชื่อตัว ชื่อรอง และชื่อสกุล คนส่วนใหญ่ใช้แต่ชื่อตัวและชื่อสกุล มีหลักเกณฑ์การตั้งดังนี้

ชื่อตัวและชื่อรอง นั้นจะต้องไม่พ้อง หรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย หรือพระนามของพระราชินี หรือราชทินนาม ไม่เป็นคำหยาบ หรือมีความหมายหยาบคาย หรือเจตนาในทางทุจริต

อย่างไรก็ตาม ผู้ได้รับหรือเคยได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์นั้น ถ้าไม่เคย

ถูกต้อง จะใช้ราชทินนามตามบรรดาศักดิ์เป็นชื่อตัวหรือชื่อรองก็ได้

การขอเปลี่ยน ให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ตนอยู่ในทะเบียนบ้าน เมื่อได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนแล้ว นายทะเบียนจะออกหลักฐานการเปลี่ยนชื่อตัวให้ เอกสารนี้สำคัญให้เก็บรักษาให้ดี ถ้าจะถ่ายรูปไว้ก็ควร

ปรากฏมีบางคนเปลี่ยนชื่อตัวด้วยการแจ้งให้เจ้าหน้าที่จดลงไปในทะเบียนบ้าน โดยมีได้ขอเปลี่ยนตามระเบียบ และไม่มีหลักฐานการเปลี่ยนชื่อดังกล่าวนั้นด้วย ทำให้เกิดปัญหาในภายหลังมิใช่น้อย กรณีเช่นนี้ ต้องขอให้นายทะเบียนรับรองว่าบุคคลตามชื่อเดิมและตามชื่อใหม่เป็นคนเดียวกันด้วย

เมื่อได้รับใบสำคัญการเปลี่ยนชื่อแล้ว ก็ขอให้นำหลักฐานนี้ไปขอแก้ไขชื่อในเอกสารต่าง ๆ เสีย เช่น โฉนดที่ดิน ทะเบียนบ้าน ทะเบียนทหาร บัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น

สำหรับผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (อายุยังไม่ครบ ๒๐ ปี หรือยังไม่จดทะเบียนสมรส) บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้ขอเปลี่ยนแทน

คนต่างด้าว จะขอเปลี่ยนชื่อตัวไม่ได้ เว้นแต่จะขอเปลี่ยนเพื่อประกอบหลักฐานในการขอแปลงชาติเป็นไทย หรือขอคืนสัญชาติเป็นไทยเท่านั้น

ชื่อสกุล คนสัญชาติไทยจะขอเปลี่ยนชื่อสกุลก็ได้ โดยยื่นคำขอต่อนายทะเบียนเช่นเดียวกับขอเปลี่ยนชื่อตัว โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑) ไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับพระปรมาภิไธย หรือพระนามของพระราชินี

๒) ต้องไม่ฟ้องหรือมุ่งหมายให้คล้ายกับราชทินนามของบุคคลอื่น ซึ่งมีขุนพกาภิ หรือผู้

สืบสันดานของตน

๓) ไม่ซ้ำกับชื่อสกุลที่ได้รับพระราชทาน

๔) ไม่ซ้ำกับชื่อสกุลของผู้อื่นที่จดทะเบียนไว้แล้ว

๕) ไม่เป็นคำหยาบหรือความหมายหยาบคาย

๖) มีพยัญชนะไม่เกิน ๑๐ พยัญชนะ เว้นแต่การขอใช้ราชทินนามเป็นชื่อสกุล

๗) แต่ละคำจะต้องเขียน สะกดการันต์ ให้ถูกต้องตามพจนานุกรม

๘) มีคำแปลตามหลักภาษาไทยในพจนานุกรม รวมกันมีความหมายเหมาะสมที่จะใช้เป็น

ชื่อสกุล

๙) ไม่ขัดต่อพระบรมราชโองการของรัชกาลที่ ๖ คือ ห้ามมิให้ผู้ที่มีได้รับพระราชทานนามสกุลใช้ ณ นำหน้าชื่อสกุล หรือใช้ ณ อยู่ชญา ต่อท้ายนามสกุลสำหรับผู้ที่มิสืบเชื้อสายมาจากราชตระกูล และห้ามมิให้ใช้นามพระมหากษัตริย์ และศัพท์ที่ใช้เป็นพระปรมาภิไธย

เมื่ออนุญาตให้เปลี่ยนหรือตั้งชื่อสกุลแล้ว นายทะเบียนจะออกใบสำคัญให้

หญิงหม้าย เพราะการหย่า ให้กลับใช้นามสกุลของตน ส่วนหญิงหม้ายเพราะสามีตายให้
คงใช้นามสกุลของสามีต่อไป

เด็กที่อยู่ในอุปการะ ซึ่งเป็นคนไทย ไม่ปรากฏชื่อสกุล ผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือเจ้าของสถาน
พยาบาล สถานสงเคราะห์ หรือสถานอุปการะเลี้ยงดูเด็ก เป็นผู้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนท้องที่
เพื่อตั้งชื่อสกุลให้

คนต่างด้าว จะขอเปลี่ยนชื่อสกุลหรือตั้งชื่อสกุลไม่ได้ เว้นแต่จะกระทำเพื่อการขอแปลง
ชาติเป็นไทย หรือขอคืนสัญชาติเป็นไทยเท่านั้น นายทะเบียนท้องที่ที่จะเสนอคำขอไปยังนายทะเบียน
กลางผู้ซึ่งจะพิจารณาอนุญาตโดยมีเงื่อนไขว่า ให้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่เมื่อได้รับอนุญาตให้
แปลงชาติหรือคืนสัญชาติเป็นไทยแล้วเท่านั้น สำหรับผู้เยาว์ บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็น
ผู้ดำเนินการแทน

ค่าธรรมเนียม สำหรับหนังสือสำคัญเปลี่ยนชื่อตัวฉบับละ ๒๕ บาท ชื่อสกุล ๕๐
บาท ใบแทนหนังสือดังกล่าวฉบับละ ๕ บาท นักเรียนนักศึกษาเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือชื่อรอง
ที่มีสำเนียงหรือความหมายไม่เป็นภาษาไทย ค่าธรรมเนียมถูกเป็นพิเศษ ฉบับละ ๑ บาทเท่านั้น

สถานที่ยื่นคำขอ ถ้าอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อหัวหน้าเขตในกรุงเทพมหานคร
ถ้าอยู่ในเขต ต่างจังหวัดนอกเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นคำขอต่อนายอำเภอที่ผู้ยื่นมีชื่ออยู่ในทะเบียน
นั้น

หลักฐานที่จะต้องนำไปด้วยในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ได้แก่

(๑) บัตรประจำตัวประชาชน

(๒) สำเนาทะเบียนบ้าน

ในกรณีการเปลี่ยนชื่อสกุลของหญิงมีสามี หรือหญิงที่หย่ากับสามี ให้นำหลักฐานใบสำคัญ
การสมรสหรือหลักฐานการหย่าไปประกอบด้วย

การรับราชการทหาร

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษัฏ์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ณ อยุธยา

๑. ชายไทยทุกคนมีหน้าที่เข้ารับราชการทหาร

ชายที่มีสัญชาติไทยทุกคนมีหน้าที่เข้ารับราชการทหารด้วยตนเอง

ผู้ใดหลีกเลี่ยงหรือเข้ารับราชการทหารแทนผู้อื่นหรือเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด โดยสัญญาว่าจะช่วยผู้ใดมิให้ต้องเข้ารับราชการทหารกองประจำการมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี

ผู้ใดทำร้ายร่างกายตนเองหรือให้ผู้อื่นทำเพื่อจะให้พ้นจากการรับราชการทหารมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีขึ้นไปจนถึง ๘ ปี

๒. ทหารกองเกินหมายความว่าอย่างไร

ทหารกองเกิน หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์และยังไม่ถึงสามสิบปีบริบูรณ์ซึ่งได้ลงบัญชีทหารกองเกินแล้ว

๓. ทหารกองประจำการหมายความว่าอย่างไร

ทหารกองประจำการ หมายความว่า ผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนกองประจำการ และได้เข้ารับราชการในกองประจำการจนกว่าจะได้ปลด

๔. บุคคลอายุเท่าใดจึงจะต้องไปลงบัญชีทหารกองเกิน

ชายซึ่งมีสัญชาติไทย เมื่ออายุย่างเข้า ๑๘ ปี ในพุทธศักราชใด ให้ไปแสดงต่อนายอำเภอท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาทหารอยู่ในท้องที่นั้น เพื่อลงบัญชีทหารกองเกินภายในพุทธศักราชนั้น ถ้าไม่สามารถไปลงบัญชีทหารกองเกินด้วยตนเองได้ จะให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะ (อายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์) และเชื่อถือได้ไปแจ้งแทนก็ได้

เมื่อได้รับการลงบัญชีทหารกองเกินแล้ว นายอำเภอจะออกใบสำคัญให้ผู้นั้นเก็บไว้เป็นหลักฐาน และในเดือนกันยายนของทุกปี นายอำเภอจะต้องจัดการประกาศให้ผู้ที่มิใช่ถึงเขตที่จะต้องลงบัญชีทหารกองเกินไปลงบัญชีทหารกองเกินไปลงบัญชีทหารกองเกินตามกำหนด ประกาศเช่นนี้ จะปิดไว้ที่ว่าการอำเภอ ณ ที่เปิดเผยตามชุมชนในท้องที่นั้น และนายอำเภอต้องส่งประกาศให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อนำไปแจ้งให้ราษฎรในท้องที่ของตนทราบด้วย

บุคคลใดฝ่าฝืนไม่ไปลงบัญชีทหารกองเกินภายในกำหนดตามประกาศ จะต้องมีความผิดถูกจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าบุคคลนั้นสำนึกในความผิดรีบไปแจ้งนายอำเภอเพื่อขอลงบัญชีทหารกองเกินที่เจ้าหน้าที่จะยกเรื่องขึ้นพิจารณาความผิด ก็จะถูกลงโทษในสถานเบาเพียงจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สำหรับบุคคลที่ยังไม่เคยไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินภายในกำหนดเวลาตามกฎหมายที่กล่าวมาแล้วไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุใด ๆ ก็ดี ถ้าบุคคลนั้นอายุยังไม่ถึง ๔๖ ปีบริบูรณ์ บุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องไปแสดงตัวต่อนายอำเภอท้องที่ภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่ที่สามารถจะไปแสดงตัวได้ แต่ต้องไปแจ้งด้วยตัวเองจะมอบให้ บุคคลอื่นไปแจ้งแทนไม่ได้

๕. ภูมิลำเนาทหาร มีหลักเกณฑ์อย่างไร

บุคคลย่อมมีภูมิลำเนาทหารเพียงแห่งเดียวทั้งนั้น กล่าวคือ.-

(๑) บุคคลซึ่งบิดายังมีชีวิตอยู่ หรือถ้าบิดาถึงแก่กรรมแต่มารดายังมีชีวิตอยู่ หรือถ้าบิดามารดาถึงแก่กรรมทั้งสองคนแล้วมีผู้ปกครอง ให้บุคคลนั้นลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองมีภูมิลำเนา แล้วแต่กรณี

(๒) บุคคลซึ่งเกิดนอกสมรสและบิดาไม่ได้จดทะเบียนรับรองบุตร หรือถ้ามารดาถึงแก่กรรมแล้วมีผู้ปกครอง ให้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่มารดาหรือผู้ปกครองมีภูมิลำเนา แล้วแต่กรณี

(๓) บุคคลนอกจากที่กล่าวใน (๑) (๒) หรือบุคคลที่ไม่อาจลงบัญชีทหารกองเกินตาม (๑) (๔) ได้ไม่ว่าด้วยเหตุหรือกรณีใดก็ตาม ให้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ที่บุคคลนั้นมีภูมิลำเนาถ้าบุคคลนั้นไม่ปรากฏภูมิลำเนา ก็ให้ลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอท้องที่ที่พบตัวบุคคลนั้น เมื่อได้ลงบัญชีทหารกองเกินแล้วให้ถือว่าผู้นั้นมีภูมิลำเนาทหารอยู่ในท้องที่อำเภอที่ได้ลงบัญชีทหารกองเกิน

(๔) บุคคลซึ่งกำลังปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยทหารในราชการสนาม

(๕) เกิดเหตุสุดวิสัย

(๖) ไปเข้าตรวจเลือกที่อื่น

(๗) ป่วยไม่สามารถจะมาได้ โดยให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้มาแจ้งต่อคณะกรรมการตรวจเลือก

(๘) ทหารกองเกินที่มารับการตรวจเลือกจากคณะกรรมการตรวจเลือกแล้วจับสลากได้รับเลือกก็จะเป็นทหารกองประจำการมีกำหนดสองปี ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้คือ.-

(๑) ผู้มีคุณสมบัติพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด

(๒) เมื่อมีเหตุการณ์พิเศษ

(๓) ผู้สำเร็จการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร

อาจอยู่ในกองประจำการน้อยกว่า ๒ ปีหรืออาจไม่ต้องอยู่กองประจำการเลยก็ได้แล้วแต่กรณี

๖. บุคคลใดบ้างที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องไปแสดงตัวต่อนายอำเภอเพื่อลงบัญชีทหารกองเกิน

ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้คือ

๑. สามเณรที่สอบเปรียญได้แล้ว
๒. ผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างควบคุมหรือคุมขังของเจ้าพนักงาน

๗. การเกณฑ์ทหารมีวิธีการอย่างไร

๑. ทหารกองเกินเมื่อมีอายุย่างเข้ายี่สิบเอ็ดปีในพุทธศักราชใดต้องไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียกการตรวจเลือกทหารซึ่งจะกำหนดไว้ในหมายเรียกนั้น ที่นายอำเภอแห่งท้องที่ซึ่งเป็นภูมิลำเนาทหารของตน ในเดือนมกราคมถึงสิ้นเดือนธันวาคมในปีนั้น ผู้ใดไม่สามารถจะไปรับหมายเรียกตัวด้วยตัวเองได้ จะมอบหมายให้บุคคลอื่นซึ่งมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้วและพอจะเชื่อถือได้ให้ไปรับแทนก็ได้

ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ไปรับหมายเรียก มีความผิดถูกจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินสามร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าบุคคลนั้นสำนึกในความผิดรีบไปรายงานตัวเพื่อรับหมายเรียกก่อนที่เจ้าหน้าที่จะยกเรื่องขึ้นพิจารณาความผิด ก็จะถูกลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในเดือนตุลาคมของทุกปี นายอำเภอจะต้องจัดการประกาศให้ทหารกองเกินที่มีอายุย่างเข้ายี่สิบเอ็ดปีในพุทธศักราชนั้น ไปแสดงตนเพื่อรับหมายเรียกที่อำเภอภายในกำหนดเวลา

๒. ทหารกองเกินซึ่งได้รับหมายเรียกแล้วต้องมาให้คณะกรรมการตรวจเลือกทำการตรวจเลือกตามกำหนดนัดในหมายเรียกนั้น โดยให้นำใบสำคัญทหารกองเกิน บัตรประจำตัวประชาชน และประกาศนียบัตรหรือหลักฐานการศึกษามาแสดงด้วย

ถ้าไม่มาตามกำหนดนัดหรือมาแต่ไม่เข้ารับการตรวจเลือก หรือไม่อยู่นกว่าการตรวจเลือกเสร็จย่อมมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ข้าราชการซึ่งได้รับคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยปัจจุบันทันด่วนให้ไปราชการอันสำคัญยิ่งหรือไปราชการต่างประเทศโดยคำสั่งของเจ้ากระทรวง

(๒) นักเรียนซึ่งออกไปศึกษาวิชา ณ ต่างประเทศ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๓) ข้าราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ราชการ หรือโรงงานอื่นใดในระหว่างที่มีการรบหรือการสงคราม อันเป็นอุปสรรคในการรบหรือการสงครามและอยู่ในความควบคุมของกระทรวงกลาโหม

(๔) บุคคลซึ่งกำลังปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยทหารในราชการสนาม

(๕) เกิดเหตุสุดวิสัย

(๖) ไปเข้าตรวจเลือกที่อื่น

(๗) ป่วยไม่สามารถจะมาได้ โดยให้บุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้มาแจ้งต่อคณะกรรมการตรวจเลือก

(๘) ทหารกองเกินที่มารับการตรวจเลือกจากคณะกรรมการตรวจเลือกแล้วจับสลากได้รับเลือกก็จะเป็นทหารกองประจำการมีกำหนดสองปี ยกเว้นกรณีดังต่อไปนี้คือ.-

(๑) ผู้มีคุณวุฒิพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด

(๒) เมื่อมีเหตุการณ์พิเศษ

(๓) ผู้สำเร็จการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร

อาจอยู่ในกองประจำการน้อยกว่า ๒ ปี หรืออาจไม่ต้องอยู่กองประจำการเลยก็ได้แล้วแต่กรณี

๘. บุคคลใดบ้างที่ต้องไปลงทะเบียนทหารกองเกินไว้แต่ได้รับการยกเว้นไม่ถูกเรียกมารับการตรวจเลือก - เข้ารับราชการทหารกองประจำการในยามปกติ

ได้แก่บุคคลดังต่อไปนี้คือ

(๑) พระภิกษุ สามเณร และนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวน ซึ่งเป็นนักธรรมตามที่กระทรวงศึกษาธิการรับรอง

(๒) นักบวชศาสนาอื่นซึ่งมีหน้าที่ประจำในกิจของศาสนาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้

(๓) บุคคลซึ่งอยู่ในระหว่างการฝึกวิชาทหารตามหลักสูตรที่กระทรวงกลาโหมกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการฝึกวิชาทหาร

(๔) นักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารของกระทรวงกลาโหม

(๕) ครูซึ่งประจำทำการสอนหนังสือหรือวิชาการต่าง ๆ ที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง และผู้ว่าราชการจังหวัดออกใบสำคัญให้ไว้

(๖) นักศึกษาของศูนย์กลางอบรมการศึกษาผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ

(๗) นักศึกษาของศูนย์ฝึกการบินพลเรือนของกระทรวงคมนาคม

(๘) บุคคลซึ่งได้สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ

(๕) บุคคลซึ่งได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกครั้งเดียวตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหลายครั้งร่วมกันตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือ เคยถูกศาลพิพากษาให้กักกัน

บุคคลซึ่งพ้นจากฐานะตามที่กำหนดใน (๑) (๒) (๓) (๕) (๖) และ (๗) ต้องไปแจ้งต่อนายอำเภอท้องที่ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่พ้นฐานะเช่นนั้น ถ้าฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองร้อยบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

๕. ผู้ได้รับการยกเว้นไม่ต้องรับราชการทหารกองประจำการ

๑) พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์หรือที่เป็นเปรียญและนักบวชในพุทธศาสนาแห่งนิกายเถรวาทหรือจีนที่มีสมณศักดิ์

๒) คนพิการทุพพลภาพซึ่งไม่สามารถเป็นทหารได้ เช่น ตาบอด หูหนวก หัวใจพิการ วัณโรค ไตอักเสบเรื้อรัง กระดูกสันหลังโก่งหรือคดจนเห็นได้ชัด แขนขาพิการ เบาหวาน โรคจิต เป็นใบ้ อัมพาต โรคเรื้อน โรคเท้าช้าง กะเทย มะเร็ง ตับแข็ง จมูกโหว่ เพดานโหว่ หรือคนเผือก ฯลฯ เป็นต้น

๓) คนในบางท้องที่ที่กระทรวงกลาโหมประกาศว่าไม่มีคุณวุฒิจะเป็นทหารได้

๑๐. บุคคลประเภทใดบ้างที่ได้รับการผ่อนผันการเข้ารับราชการทหารกองประจำการ

ในกรณีที่จำนวนทหารกองเกินที่จะรับราชการเป็นทหารกองประจำการได้มากกว่าจำนวนทหารกองประจำการที่เจ้านายที่ฝ่ายทหารต้องการแล้ว ให้ผ่อนผันแก่บุคคล ดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลที่จำเป็นต้องหาเลี้ยงบิดาหรือมารดา ซึ่งไร้ความสามารถหรือพิการทุพพลภาพหรือชราจนหาเลี้ยงชีพไม่ได้ และไม่มีผู้อื่นเลี้ยงดู

(๒) บุคคลที่จำเป็นต้องหาเลี้ยงบุตรซึ่งมารดาตายหรือไร้ความสามารถหรือพิการทุพพลภาพ และบุคคลที่จำเป็นต้องหาเลี้ยงพี่หรือน้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาซึ่งบิดามารดาตาย ทั้งนี้ เมื่อบุตรหรือพี่หรือน้องนั้นหาเลี้ยงชีพไม่ได้ และไม่มีผู้อื่นเลี้ยงดู

(๓) บุคคลที่อยู่ในระหว่างการศึกษตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้คือ :

ก. นิสิตนักศึกษาผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือโท จะผ่อนผันให้จนครบ ๒๖ ปีบริบูรณ์ เท่านั้น

ข. นักเรียนหรือนักศึกษาในวิทยาลัยหรือโรงเรียนอาชีพซึ่งกำลังศึกษาในชั้นปริญญาตรี ได้รับการผ่อนผันจนถึงอายุ ๒๖ ปีบริบูรณ์

ค. นักเรียนโรงเรียนประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ได้รับการผ่อนผันจนถึงอายุ ๒๒ ปีบริบูรณ์ เท่านั้น

การผ่อนผันในกรณีนี้เป็นหน้าที่ของสำนักศึกษานั้น ๆ จะต้องส่งรายชื่อบุคคลที่ได้รับการผ่อนผันไปยังกระทรวงมหาดไทยเพื่อส่งรายชื่อไปยังภูมิสำเนาทหารของบุคคลนั้นต่อไป

ผู้มีสิทธิขอผ่อนผันตาม (๑), (๒) ต้องร้องขอผ่อนผันต่อนายอำเภอท้องที่ก่อนวันตรวจคัดเลือกเข้ากองประจำการไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน

๑๑. การร้องขอความเป็นธรรม

ในการตรวจเลือกคนเข้ากองประจำการถ้าผู้ที่ต้องเข้ากองประจำการเห็นว่าคณะกรรมการตรวจเลือกตัดสินไม่ถูกต้องหรือไม่ยุติธรรมก็ให้ยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการชั้นสูง (ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน)

๑๒. การเปลี่ยนแปลงตำบลที่อยู่ เปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุล

ผู้ที่ขึ้นทะเบียนทหารแล้ว หรือผู้กำลังเป็นทหารกองหนุนเมื่อจะเปลี่ยนตำบลที่อยู่ต้องแจ้งให้นายอำเภอท้องที่รู้โดยเร็วเพื่อแก้ไขให้ถูกต้องหรือถ้าผู้นั้นเปลี่ยนชื่อตัวหรือชื่อสกุลต้องแจ้งให้นายอำเภอทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยน เพื่อจะได้แก้หนังสือสำคัญหรือทะเบียนทหารให้ถูกต้อง

ผลของการไม่แจ้งอาจถูกจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การเรียกระดมพลเพื่อตรวจสอบเพื่อฝึกวิชาทหารหรือเพื่อทดลองความพร้อมและในการระดมพล

ต้องไปตามกำหนดนั้น หากผู้ใดหลีกเลี่ยงขัดขืนมีความผิดระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๓๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

กฎหมายอาวุธปืน

โดย ... นายรุ่งโรจน์ รื่นเรืองวงศ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง

๑. ประชาชนจะมีและใช้อาวุธปืนต้องขออนุญาตก่อนนายทะเบียน

๑.๑ คนที่อยู่ในกรุงเทพมหานครขอที่กองทะเบียน กรมตำรวจ

๑.๒ คนที่อยู่ต่างจังหวัดขอต่อนายอำเภอท้องที่

๒. การขออนุญาต มีอาวุธปืนต้องเสียค่าธรรมเนียมตามชนิดของอาวุธปืน

ปืนแก๊ป หรือปืนอัดลม ฉบับละ ๕๐ บาท

ปืนพก ปืนลูกซอง ฉบับละ ๑๐๐ บาท

๓. การขออนุญาต มีและใช้อาวุธปืน

๓.๑ ป้องกันตัวหรือทรัพย์สิน

๓.๒ สำหรับใช้ในการกีฬาหรือล่าสัตว์

ตามปกติจะขอมีและใช้อาวุธปืนได้คนละไม่เกิน ๒ กระบอก ปืนสั้น ๑ กระบอก

ปืนยาว ๑ กระบอก

๔. ผู้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน จะได้รับใบอนุญาตตามแบบ ป.๔ เป็นหลักฐาน

ใบ ป.๔ นี้ มีรายละเอียดเรื่องเลขที่ใบอนุญาต สถานที่ออกใบอนุญาต ชื่อ อายุผู้รับใบอนุญาต ชนิด และขนาดอาวุธปืน เลขหมายประจำปี และชื่อผู้ทำปืน เครื่องหมายทะเบียนอาวุธปืนที่ได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้จะต้องมีเครื่องหมายประจำอาวุธปืน เครื่องหมายทะเบียนปืนจะต้องตรงกันกับเลขหมายและเครื่องหมายที่ใบอนุญาตด้วย

๕. อาวุธปืน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้อย่างไรก็ตามอันตรายร่างกายถึงสาหัสได้

ปืนที่โดยสภาพไม่อาจใช้ทำอันตรายบุคคลถึงสาหัสได้ เช่น ปืนเด็กเล่น ไม่ใช่อาวุธปืน แต่เป็น สิ่งเทียมอาวุธปืน

ปืนที่ใช้อย่างไรก็ตาม เช่น ปืนที่ชำรุด ถือว่าเป็น ส่วนหนึ่งของอาวุธปืน ถ้ามีไว้โดยไม่ได้รับอนุญาตมีความผิดเช่นเดียวกับการมีอาวุธปืน แต่ลงโทษเบากว่า

๖. ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธปืน ให้ถือเป็น อาวุธปืน ด้วย คือ

๑. ถ้ำกลิ้ง

๒. เครื่องลูกเลื่อนหรือส่วนประกอบสำคัญของเครื่องลูกเลื่อน

๓. เครื่องลั่นไกหรือส่วนประกอบสำคัญของเครื่องลั่นไก

๔. เครื่องส่งกระสุน ช่องกระสุน หรือส่วนประกอบสำคัญของสิ่งเหล่านี้ พานท้าย

ปืน สายสะพาย ไม้ประกับด้ามปืน ไม่ใช่อาวุธปืน

๗. ความผิด

๗.๑ ทำ อาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต

๗.๒ ชื้อ อาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต

๗.๓ มี อาวุธปืนโดยไม่ได้รับอนุญาต

๗.๔ ใช้ อาวุธปืน โดยไม่ได้รับอนุญาต

๗.๕ สั่ง อาวุธปืนเข้ามาจากนอกราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต

๗.๖ นำ อาวุธปืนเข้ามาจากนอกราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต

ความผิดทั้ง ๖ อย่าง มีโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองพันถึงสองหมื่นบาท

ความผิดทั้ง ๖ อย่าง ถ้าเป็นเพียงเกี่ยวกับ ส่วนหนึ่งส่วนใดของอาวุธปืน หรือ มีกระสุนปืน มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนไปมีอาวุธปืนที่เป็นของผู้อื่นที่ได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้ตามกฎหมาย มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือน ถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

๘. คำว่า มีอาวุธปืน หมายถึง มีกรรมสิทธิ์หรือมีไว้ในครอบครอง

มีกรรมสิทธิ์ หมายถึง เป็นเจ้าของ

มีไว้ในครอบครอง หมายถึง ยึดถืออาวุธปืนไว้โดยมีเจตนา ยึดถือเพื่อตน

ยึดถือ หมายถึง กิริยาที่จับ ถือ หรือเอามารักษาไว้ เช่น การถืออาวุธปืน พกอาวุธปืน สะพายอาวุธปืน ย่อมเป็นการยึดถือโดยแสดงกิริยาจับถืออาวุธปืนนั้นไว้หรือการมีอาวุธปืนไว้ในบ้าน การฝากอาวุธปืนให้คนที่ยื่นอยู่ใกล้ ๆ ถือไว้ ย่อมเป็นการยึดถือทั้งสิ้น

ยึดถือเพื่อตน หมายถึง กิริยาที่จับถือหรือเอาอาวุธปืนมารักษาไว้ในลักษณะที่แสดงอาการหวงกันไว้ การยึดถือเพื่อตนนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นการยึดถือไว้โดยเจตนาเป็นเจ้าของเสมอไป เช่น ผู้รับจำนำอาวุธปืนของผู้อื่นไว้ ผู้ยืมอาวุธปืนของผู้อื่นไป ถือว่าเป็นการยึดถือโดยแสดงอาการหวงกันไว้ จึงเป็นการมีอาวุธปืนไว้ในครอบครอง

การรับฝากปืนจากบุคคลอื่นในระยะเวลาอันสั้น หรือการเอาปืนของผู้อื่นมาถือไว้ชั่วขณะ ไม่ใช่เป็นการมีอาวุธปืนนั้นไว้ในครอบครอง

การครอบครองปืนของผู้อื่นที่ไม่ผิดกฎหมายมี ๓ กรณี คือ

๑. ผู้ครอบครองอาวุธปืนที่ชอบด้วยกฎหมายของบุคคลอื่นเท่าที่จำเป็นเพื่อรักษาอาวุธนั้นไม่ให้สูญหาย และผู้ครอบครองนั้นต้องมีคุณสมบัติที่จะมีและใช้อาวุธปืนได้

ตัวอย่าง

๑) บิดานาย ก. เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ต่อมาบิดานาย ก. ตายนาย ก. จึงครอบครองอาวุธปืนนั้น เพื่อรอแจ้งการตายและขอรับมรดกของบิดานาย ก. ไม่มี ความผิด

๒) นายคำ เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ต่อมานายคำวิกลจริต นางแดงภรรยา นายคำจึงครอบครองอาวุธปืนของนายคำ เพื่อรอส่งมอบอาวุธปืนและใบอนุญาตแก่นายทะเบียน นางแดงไม่มีผิด

๓) นายเขียว เก็บอาวุธปืนมีทะเบียนครบหนึ่งได้ ตั้งใจว่าจะนำไปมอบให้นายทะเบียนก็ถูกจับก่อน นายเขียวไม่มีความผิด

๔) ถ้าตัวอย่างที่ ๓ เกิดนายเขียวอายุเพียง ๑๕ ปี (ซึ่งยังมีอาวุธปืนไม่ได้) หรืออาวุธปืนที่เก็บได้เป็น ปืนเถื่อน อีกอย่างหนึ่ง นายเขียวจะเอาปืนมาเก็บไว้ไม่ได้ ถ้าเอามาเก็บไว้ก็มีความผิด

๒. อาวุธปืนของราชการทหารและตำรวจและของหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ

๓. อาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนประจำเรือเดินทะเล รถไฟ และอากาศยานตามปกติ ซึ่งได้แสดงและให้พนักงานศุลกากรตรวจตามกฎหมายแล้ว

หมายเหตุ กฎหมายยกเว้นให้แก่อาวุธปืนของทางราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มิได้ยกเว้นให้แก่ตัวข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ

๕. ความผิด เกี่ยวกับอาวุธปืนสำหรับการสงคราม มี ๕ อย่าง คือ

๑. ทำ ๒. ประกอบ ๓. ซ่อมแซม ๔. เปลี่ยนลักษณะ ๕. ตั้ง ๖. นำเข้า ๗. มี ๘. ก้า

๕. จำหน่าย อาวุธปืนสำหรับใช้เฉพาะแต่ในราชการสงคราม

อาวุธที่ใช้เฉพาะในการสงคราม เช่น ปืนกล ปืนใหญ่ เครื่องยิงจรวด ปืนเก็บเสียง เอ็ม 16 อาก้า ลูกกระเบิด เป็นต้น (กฎหมายใหม่เรียกว่า “อาวุธที่นายทะเบียนไม่อาจออกใบอนุญาตให้ได้”)

ผู้กระทำความผิดใน ๕ ฐาน ดังกล่าว ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่ ๒ ปี ถึง ๒๐ ปี

๑๐. ความผิด ฐานพกพา อาวุธปืน ติดตัวมี ๒ ฐานคือ

๑๐.๑ พกพาอาวุธปืนติดตัวไปโดยไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืนติดตัว

พหุ หมายถึงการพาเคลื่อนที่ ไม่ว่าจะติดกับตัว ใส่กระเป๋า ใส่ในรถ ถ้าพาเคลื่อนที่ไปก็ผิด จะมีผิด ต้องพาไป ในเมือง หมู่บ้าน หรือทางสาธารณะ ถ้ามีใบอนุญาตให้พกพาไม่ผิด

ผู้ออกใบอนุญาตให้พกพาได้

ในกรุงเทพมหานคร คือ อธิบดีกรมตำรวจ

ในต่างจังหวัด คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด

ไม่มีใบอนุญาตให้พกพา พกพาได้โดยไม่ผิดมี 2 กรณี

๑. มีเหตุจำเป็นและเร่งด่วน เช่น ถี้อป็นไล่ตามคนร้าย

๒. เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการในสถานที่นั้น เช่น กำนันพกปืนรักษาความสงบใน

หมู่บ้าน

ผู้ฝ่าฝืนมีความผิดจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และอาจริบปืนได้ ถ้าเป็นปืนเถื่อน

๑๐.๒ พกพาอาวุธปืนโดยเปิดเผยหรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีขึ้น

แม้จะมีใบอนุญาตให้พกพา หรือมีเหตุจำเป็นและเร่งด่วนก็ห้ามพกพาอาวุธปืน

ก. โดยเปิดเผย คือ การพาอาวุธปืนไปในลักษณะที่บุคคลทั่วไปอาจมองเห็นได้ หรือทราบแน่ชัดว่า เป็นการพาอาวุธปืนไป เช่น แบกหรือสะพายปืนยาว ถี้อป็นพาไปหรือเสียบไว้ที่เอวคุดออกมา เป็นต้น

การพกพาโดยเปิดเผยนี้ ห้ามโดยไม่จำกัดสถานที่ คือไม่ว่าที่ไหนก็พกโดยเปิดเผยไม่ได้

(๑) ที่ชุมนุมชนที่จัดให้มีขึ้นเพื่อนมัสการ คือจัดให้มีขึ้นเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์การะ เช่น งานวิชาบูชา งานไหว้พระธาตุประจำปี งานไหว้จ้าว ฯลฯ

(๒) ที่ชุมนุมที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อการรื่นเริง คือการจัดให้มีขึ้นเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น งานสงกรานต์ งานวัด งานชุมนุมประจำปีที่เปิดแก่บุคคลทั่วไป เช่น งานฤดูหนาว

(๓) ที่ชุมนุมที่จัดให้มีขึ้นเพื่อการมหรสพ คือที่มีงานรื่นเริง โขน ละคร หรือสิ่งคล้ายคลึง

๑๑. อาวุธปืนมีไว้เพื่อเก็บ

๑๑.๑ ใครจะมีอาวุธปืนเพื่อเก็บ ต้องขอใบอนุญาต

การเก็บ คือมีไว้โดยไม่ใช้ปืนนั้น เช่น มีไว้เป็นที่ระลึกมีไว้ในพิพิภกณทั่ป็นนี้ห้ามใช้ยิง ถ้าใครนำไปใช้ยิงมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เอาปืนมาทำความสะอาด เกิดลั่นขึ้นโดยไม่ตั้งใจ ไม่ใช่ยิง ไม่ผิดฐานนี้

๑๒. ไม่แจ้งและส่งมอบอาวุธปืนที่นำเข้ามาแก่พนักงานศุลกากรหรือนายทะเบียนท้องที่ ผู้ได้นำอาวุธปืนเข้ามาจากต่างประเทศ ต้องส่งมอบอาวุธปืนแก่พนักงานศุลกากร หรือนายทะเบียนท้องที่โดยมิชักช้า มิฉะนั้นมีความผิดโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๓. โอนอาวุธปืนแก่ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต

โอน หมายถึง การส่งมอบทรัพย์สินของคนที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของแทนการให้เช่า ให้เช่าซื้อ ผ่ากทรัพย์สิน ให้ยืม หรือจำนำ ไม่ถือว่าเป็นการโอน

ผู้โอนเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน ได้โอนอาวุธปืนแก่ผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืน มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๔. ไม่แจ้งการตายของผู้ได้รับใบอนุญาตให้มีอาวุธปืน

ผู้ได้รับใบอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนตาย ทายาทคือ ลูก หลาน หรือคู่สมรส ต้องแจ้งนายทะเบียนภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ทราบการตายของผู้รับใบอนุญาตต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

๑๕. อาวุธปืนหายหรือถูกทำลายไม่แจ้งนายทะเบียน ภายใน ๑๕ วัน มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

๑๖. ผู้ได้รับใบอนุญาตย้ายที่อยู่ ไม่แจ้งย้ายต่อนายทะเบียน ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันย้าย

ต้องแจ้ง ๒ ที่ คือ แจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ที่ย้ายออกภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันย้ายออก และแจ้งต่อนายทะเบียนที่ย้ายเข้าภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันย้ายเข้าใครไม่แจ้งมีผิด มีโทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

๑๗. ใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายไม่ขอใบแทน ภายใน ๓๐ วัน นับแต่ทราบเหตุการณ์สูญหายหรือถูกทำลาย มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท (มาตรา ๖๘, ๘๓)

๑๘. ผู้ได้รับอนุญาตตกเป็นผู้ไม่มีสิทธิจะได้รับใบอนุญาต แล้วไม่คืนอาวุธปืน และใบอนุญาตแก่นายทะเบียน มาตรา ๖๕, ๗๒ ทวิ

ผู้รับใบอนุญาตตกเป็นผู้ไม่มีสิทธิได้รับใบอนุญาต เช่น วิกลจริต หรือไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ ต้องคืนอาวุธปืนและใบอนุญาตต่อนายทะเบียนโดยมิชักช้า ถ้าไม่คืนมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี ปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๙. เมื่อถูกนายทะเบียนเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว ไม่ส่งมอบอาวุธปืนและใบอนุญาตคืนแก่นายทะเบียนท้องที่ มาตรา ๖๖, ๗๒ ทวิ

นายทะเบียนเพิกถอนใบอนุญาตได้ ถ้าออกโดยผิดหลง หรือผู้รับใบอนุญาตเป็นคนเคยต้องโทษมาก่อน เป็นต้น เมื่อเพิกถอนแล้ว ผู้รับอนุญาตต้องมอบปืนและใบอนุญาตคืนแก่นายทะเบียนโดยไม่ชักช้า ใครฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี ปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒๐. ให้ผู้อื่นใช้ใบอนุญาตหรือใช้ใบอนุญาตของผู้อื่น (มาตรา ๕๘, ๗๒ ทวิ) มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี ปรับไม่เกิน ๒ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒๑. ยิงปืนโดยไร้เหตุ ป.อ.ม. ๓๗๖ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ วัน ปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่น นาย ก. ยิงปืนในบ้านซึ่งอยู่ในที่ชุมชนเพื่อทดลองปืน มาตรฐานนี้จะไม่ผิดเมื่อยิงในสนามยิงปืน ในป่าซึ่งไม่มีหมู่บ้าน

๒๒. ทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ ป.อ.ม. ๓๕๒ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน ปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่น เราะทะเลาะกับคนข้างบ้าน เขาดำเราหยาบ ๆ คาย ๆ เราโมโห เลยใช้ปืนยิงขู่ขึ้นฟ้า มาตรฐานนี้

๒๓. ชักหรือแสดงอาวุธในการวิวาทต่อสู้ ป.อ.ม. ๓๗๕ มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ วัน ปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่น นาย ก. วิวาทชกต่อยกับนาย ข. นาย ก. สู้ไม่ได้จึงชักปืนพกออกมาขู่ มาตรฐานนี้

๒๔. การป้องกันตัวและทรัพย์สิน (ป.อ.ม. ๖๘)

คนร้ายเดินลัดเลาะตามรั้วบ้านจะเข้าบ้านเรา เราใช้ปืนยิงขู่ ไม่ผิดเพราะเป็นการป้องกันตัวและทรัพย์สิน

นาย ก. ชกต่อยกับนาย ข. นาย ข. สู้ไม่ได้จึงชักปืนยิงนาย ก. ได้รับบาดเจ็บ นาย ข. มีความผิดฐานพยายามฆ่า ไม่ใช่ป้องกันเพราะสมัครใจเข้าวิวาทกันอ้างป้องกันไม่ได้

การป้องกันตัวตามกฎหมาย เราจะต้องไม่ร่วมมือก่อเหตุกับเขาด้วย

ถ้าคนร้ายมีอาวุธเข้ามาในบ้านเรายิงคนร้ายถึงตายได้เป็นการป้องกันโดยชอบ ถ้าคนร้ายไม่มีอาวุธปืน เข้ามาคนเดียว เรายังคนร้ายตาย เป็นการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ มีความผิดแต่ลงโทษเบากว่า

กฎหมายป่าไม้

โดย ... นายเสถียร ธรรมวรานุกร รองเจ้าศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา

ถาม “ไม้” ตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ หมายความว่าอย่างไร

ตอบ หมายความว่า ไม้สักและไม้อื่นทุกชนิดที่เป็นต้นเป็นกอเป็นเถา รวมตลอดถึงไม้ที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร ไม้ไผ่ทุกชนิด ปาล์ม หวาย ตลอดจนราก ไม้คอก เศษ ปลาย และกิ่งของสิ่งนั้น ๆ ไม่ว่าจะถูกตัด ถอน เลื่อย ผ่า ตาก ขุด หรือ กระทำโดยประการอื่น

ถาม คำว่าป่า คืออะไร

ตอบ ป่า หมายความว่าที่ดินซึ่งยังมีไม้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน การได้มานั้นหมายความว่า รวมถึงการได้กรรมสิทธิ์ หรือสิทธิครอบครองก็ได้

ถาม “ป่าไม้” ตาม พ.ร.บ.ป่าไม้ หมายความว่าอย่างไร

ตอบ หมายความว่าไม้สักหรือไม้อื่นที่ขึ้นอยู่ในที่ดินใด ๆ ก็ตาม ส่วนไม้อื่น ๆ จะต้องขึ้นอยู่ในที่ดินซึ่งยังไม่มีผู้ใดได้มาตามกฎหมายที่ดิน

ถาม “การทำไม้” หมายความว่าอย่างไร

ตอบ การทำไม้ หมายความว่า ตัด ฟัน กาน โคน ลิด เลื่อย ผ่า ตาก ทอน ขุด ชักลากไม้ในป่า หรือทำไม้ออกจากป่าด้วยประการใด ๆ และหมายความรวมถึงการกระทำความดังกล่าวกับ ไม้สักหรือการทำไม้สักหรือไม้อื่นออกจากที่ดินที่ไม้นั้นขึ้นอยู่ด้วย

ถาม การแปรรูปไม้ คือการทำให้ไม้เปลี่ยนรูปทรง เช่น เลื่อย ผ่า ตาก ขุด เผา อบ บด ถ้าเรานำไม้ที่แปรรูปแล้วไปปลูกสร้างบ้านเรือน หรือทำเครื่องใช้ ไม้ นั้นยังคงเป็นไม้แปรรูปต่อไปอีกหรือไม่

ตอบ ไม้ที่แปรรูปแล้ว หากนำไปประกอบเป็นสิ่งปลูกสร้างหรือเครื่องใช้ เช่น ปลูกบ้าน ทำโต๊ะ เก้าอี้ ไม้ นั้นก็ยังคงเป็นไม้แปรรูปอยู่เช่นเดิม เว้นแต่ระยะเวลาจะผ่านไปไม่น้อยกว่า ๒ ปี สำหรับไม้ทั่วไป และ ๕ ปี สำหรับไม้สัก

ตัวอย่าง นำไม้มาปลูกสร้างบ้านแล้ว ๒ ปี เมื่อรื้อถอนบ้านเรือน ไม้ที่รื้อถอนไม่เป็นไม้แปรรูปอีกต่อไป ดังนั้น การ เคลื่อนย้าย จึงไม่ต้องมีใบเบิกทาง แต่การ รื้อถอน ต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานปกครอง และมีใบรับรองจากเจ้าพนักงานปกครองด้วย

ถาม ของป่า คืออะไร

ตอบ ของป่าหมายความว่า บรรดาของที่เกิดหรือมีขึ้นตามธรรมชาติ คือ

ก. ไม้รวมทั้งส่วนต่าง ๆ ของไม้ ถ่านไม้ น้ำมันไม้ ยางไม้ ตลอดจนถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เกิดจากไม้
ข. พืชต่าง ๆ ตลอดจนถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เกิดจากพืชนั้น.

ง. หินที่ไม่ใช่แร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่

ก. รังนก ครั่ง รวมทั้ง ชีผึ้ง และมูลค้างคาว
และให้หมายความรวมถึงถ่านไม้ที่บุคคลทำขึ้นด้วย

ถาม ไม้หวงห้าม มีกี่ประเภท

ตอบ ไม้หวงห้าม มี ๒ ประเภท คือ

ประเภท ก. ไม้หวงห้ามธรรมดา

ประเภท ข. ไม้หวงห้ามพิเศษ ได้แก่ ไม้หายาก หรือไม้ที่สงวนไว้ ซึ่งไม่อนุญาตให้ทำได้

ถาม ไม้ไม่ยางขึ้นเองตามธรรมชาติในที่ น.ส.๓ ถ้าหากจะตัดมาทำประโยชน์ เช่น ปลูกบ้าน จะมีความผิดหรือไม่

ตอบ มีความผิด เพราะไม้ยางไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใด ๆ ก็ตาม ถือว่าเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. กฎหมายกำหนดให้เจ้าของที่ดินตัดฟันมาใช้สอยได้ แต่ต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน

ถาม ปลูกต้นยูคาลิปตัสไว้ในที่ น.ส.๓ เมื่อต้องการตัดไปขาย จะต้องแจ้งต่อเจ้าพนักงานหรือไม่

ตอบ ต้นยูคาลิปตัสมิใช่ไม้หวงห้าม จึงไม่ต้องขออนุญาต

ถาม มีต้นตะแบกอยู่ในที่ดินของตนเอง ถ้าต้องการเลื่อยมาปลูกบ้านต้องขออนุญาตหรือไม่ และการแปรรูปจะมีความผิดหรือไม่

ตอบ ไม้ตะแบกเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. แต่ถ้าหากขึ้นในที่ดินที่มีเจ้าของแล้ว ก็ไม่เป็นไม้หวงห้าม การตัด หรือการแปรรูปจึงไม่ต้องขออนุญาต

ถาม การนำไม้ที่ มิใช่ ไม้หวงห้าม เข้าเขตด่านป่าไม้ ต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่

ตอบ ต้องเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่นำไปใช้ส่วนตัวภายในเขตจังหวัดที่ตนมีภูมิลำเนาอยู่

ถาม ของป่า เช่น ถ่านไม้ต้องมีไว้ในครอบครองไม่เกินกี่ลูกบาศก์เมตร จึงจะไม่เป็นความผิด

ตอบ ต้องมีไม่เกิน ๕ ลูกบาศก์เมตร

ถาม การเก็บไม้ฟืนในป่า จะเก็บได้มากเท่าไร

ตอบ เก็บได้ไม่เกิน ๕ ลูกบาศก์เมตร

ถาม ที่ว่าไม้ยางเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก. แม้ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดก็ตามนั้น จะรวมถึงไม้ยางแดง ยางนาหรือไม่

ตอบ ไม้ยางแดง ยางนา ถ้าขึ้นในที่ป่าก็เป็นไม้หวงห้าม แต่ถ้าขึ้นในที่ดินที่มีผู้ครอบครอง หรือได้กรรมสิทธิ์ก็ไม่ถือว่าเป็นไม้หวงห้าม

ถาม ไม้ไผ่ที่ปลูกในที่ดิน น.ส.๓ หรือโฉนดที่ดินถ้าจะนำเคลื่อนที่จะต้องมีใบเบิกทางหรือไม่

ตอบ ไม่จำเป็นต้องมีใบเบิกทาง แต่เพื่อความสะดวกของผู้ขนส่งผู้ขนจะต้องมีหลักฐานแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าไม้ชิ้นนั้นได้ตัดมาจากที่ซึ่งมีการครอบครอง

ถาม การตัดทอนไม้ให้เป็นที่อื่น ถือว่าเป็นการแปรรูปหรือไม่

ตอบ การตัดทอนไม้แม้จะเป็นการเปลี่ยนรูปทรงไม้แต่สภาพต่าง ๆ ของไม้มิได้เปลี่ยนแปลงอย่างกับการเลื่อย ฝ่า ถาก ขุด จึงมิถือว่าเป็นการแปรรูปไม้

ถาม ซื้อไม้แปรรูปจากโรงงาน ซึ่งได้รับอนุญาตถ้าเก็บไม้ไว้ในครอบครองจะเป็นความผิดหรือไม่

ตอบ การมีไม้แปรรูปซึ่งผู้อื่นได้รับอนุญาตแล้วแม้คนจะไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานให้ไม้ไว้ในครอบครองก็ไม่เป็นความผิด เพราะได้รับการยกเว้น

ถาม การมีไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง (ที่มีได้ขออนุญาต) จะมีได้จำนวนเท่าใด

ตอบ มีได้ไม่เกิน ๐.๒๐ ลูกบาศก์เมตร แต่ถ้าเป็นไม้สักจะมีไว้ในครอบครองไม่ได้

ถาม การมีไม้ไว้ในครอบครองคืออะไร การรับจ้างขนไม้จะถือว่ามีไม้ไว้ในครอบครองหรือไม่

ตอบ การมีไม้ไว้ในครอบครองจะต้องมี เจตนา ครอบครองไว้เพื่อตนเองหรือครอบครองแทนผู้อื่น การรับจ้างขนไม้จึงถือไม่ได้ว่าจะมีความผิดฐานมีไม้ไว้ในครอบครอง

ถาม ที่ว่าแปรรูปไม้ คือการทำให้ไม้เปลี่ยนแปลงรูปทรง ดังนั้น ถ่าน ถือว่าเป็นไม้แปรรูปหรือไม่

ตอบ “ถ่าน” มิใช่การทำให้ไม้เปลี่ยนแปลงรูปทรงแต่เป็นการทำให้ไม้เปลี่ยนแปลงสภาพ ฉะนั้น การทำถ่านจึงมิใช่เป็นการแปรรูปไม้ แต่ถ่านถือว่าเป็นของป่า

ถาม การเอาไม้แปรรูปไปปลูกสร้างโดยอำพรางว่าเป็นบ้านนั้น ถ้าปลูกครบ ๒ ปีแล้ว ไม้ นั้นจะยังคงเป็นไม้แปรรูปหรือไม่

ตอบ การปลูกสร้างโดยอำพรางว่าเป็นบ้าน เช่น ปลูกสร้างบ้านไว้ในป่าให้ไม้แก่แล้วนำไปขายนั้น ถือว่าเป็นการปลูกสร้างโดยอำพรางแม้ปลูกสร้างเกิน ๒ ปี ก็ตาม ไม้นั้นก็คงเป็นไม้แปรรูป เช่นเดิม แม้จะรื้อแล้วก็ตามถือได้ว่ามีไม้แปรรูปไว้ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาต ตัวอย่าง เอาไม้แปรรูปตีฝาคู่โดยลักษณะเพียงชั่วคราวไม่เจตนาใช้ประกอบเป็นสิ่งปลูกสร้างจริงจัง เป็นแต่อำพรางไว้เพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย ฟังไม่ได้ว่าเป็นไม้แปรรูปที่ประกอบเป็นสิ่งปลูกสร้าง ไม้ นั้นจึงยังคงเป็นไม้แปรรูปอยู่

ถาม ไม้ที่ประกอบเป็นโครงเรือนที่กำลังปลูกสร้างอยู่จะถือว่าเป็นไม้แปรรูปหรือไม่

ตอบ ไม้ที่ประกอบเป็นโครงเรือนแล้ว มิถือว่าเป็นไม้แปรรูปแม้ขณะกำลังก่อสร้างก็ตาม แต่ทั้งนี้ถ้าหากรื้อถอนก่อนระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ ๒ ปี สำหรับไม้ทั่วไปหรือ ๕ ปี สำหรับไม้สัก ไม้ นั้นก็จะกลับมาเป็นไม้แปรรูปอีกได้

ตัวอย่าง (ที่ถือว่าเป็นไม้แปรรูป) ไม้กระดานที่ถูกตีเป็นฝาคู่ แต่ละต้นตีไว้ไม่เป็นระเบียบอย่างเช่น ฝาคู่บ้านทั่ว ๆ ไป ในบางตอน ตอนบนตีทับกัน ตอนล่างตีเรียงแผ่น แต่ละแผ่นห่างกัน แต่ละแผ่นตีเรียงทับกันเป็นฝาคู่ถี่ ตอนกลางมีช่องว่าง ไม้กระดานที่อยู่บนซื่อ ก็วางไว้เฉย ๆ มิได้ตอกอยู่สภาพดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเก็บไม้ไว้ชั่วคราว มิใช่ไม้ที่อยู่ในสภาพสิ่งปลูกสร้าง ไม้เหล่านี้จึงถือว่าเป็นไม้แปรรูป

ถาม ไม้ที่นำมาทำเป็นกรอบหน้าต่างแล้ว จะถือว่าเป็นไม้แปรรูปหรือไม่

ตอบ กรอบหน้าต่างถือว่าเป็นเครื่องใช้อย่างหนึ่ง กลายสภาพจากไม้แปรรูปแล้ว จึงมีถือว่าเป็นไม้แปรรูปอีกต่อไป

ถาม ไม้ที่ต่อเป็นรูปเรือแล้ว แต่สภาพยังไม่เรียบร้อยใช้ลงน้ำไม่ได้จะถือว่าเป็นไม้แปรรูปหรือไม่

ตอบ ไม้ที่ต่อเป็นเรือแล้วแต่ไม่สามารถนำลงใช้น้ำได้ตามปกติ ยังถือไม่ได้ว่าเป็นเครื่องใช้ เรือ นั้นจึงเป็นไม้แปรรูปอยู่

ถาม บานหน้าต่างซึ่งยังมีได้ทำบังใบ เพื่อให้เป็นบานซ้ายบานขวา จะเป็นไม้แปรรูปหรือไม่

ตอบ บานหน้าต่างมีไว้สำหรับปิดเปิดทางลมเข้าบ้านเมื่อยังมีได้ทำเข้าประกอบกับตัวบ้าน ทั้งยังมีได้ทำบังใบเพื่อติดกับกรอบหน้าต่าง ยังมีถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของบ้านจึงยังคงเป็นไม้แปรรูปอยู่ ผู้มีไว้ในครอบครองจึงต้องมีความผิด

ถาม นำไม้ท่อนที่เป็นไม้หวงห้ามมาผ่าเป็นฟืน จะนับว่าเป็นการแปรรูปไม้หรือไม่

ตอบ การผ่าไม้ให้เป็นฟืนถือเป็นการแปรรูปไม้ เพราะฟืนไม้ถือว่าเป็นเครื่องใช้ ตาม พ.ร.บ.ป่าไม้

ถาม การเอาที่ป่าไปจดทะเบียนซื้อขายที่อำเภอ และทางอำเภอจดทะเบียนซื้อขายให้ ถ้าหากผู้ซื้อที่ดินนี้ เข้าทำไร่ถางป่าจะมีความผิดหรือไม่

ตอบ การเอาที่ป่าไปขายนั้นแม้จะอ้างว่าเป็นที่สวนจับจองบุกเบิกเอง ก็ต้องถือว่าเป็นที่ดินซึ่งยังมีได้มีบุคคลใดได้มาตามกฎหมายที่ดิน ผู้ซื้อย่อมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้ขาย ที่ดินนั้นจึงเป็นป่าอยู่ การตัดฟันไม้เพื่อทำไร่จึงมีความผิด

ถาม ผู้รับจ้างชักลากไม้ที่ผู้อื่นมีไว้ครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตจะถือว่ามีความผิดฐานมีไว้ในครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตหรือไม่

ตอบ ผู้รับจ้างหรือช่วยเหลือชักลากไม้ของผู้อื่นซึ่งมีไม้ไว้ในความครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งนั้น ไม่มีความผิดฐานมีไม้ไว้ในความครอบครองแต่มีความผิดฐานชักลากไม้โดยมิได้รับอนุญาต

ถาม มีไม้ท่อนซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว ถ้าหากจะนำไปเลื่อยเป็นไม้แผ่นต้องขออนุญาตอีกชั้นหนึ่งหรือไม่

ตอบ ต้องขออนุญาตแปรรูปไม้ มิฉะนั้นจะมีความผิด

ถาม มีไม้ของตนเองในสวนที่ น.ส.๓ ไม่ใช่ไม้สักและไม้ยาง ต้องการนำมาเผาเป็นถ่านต้องขออนุญาตหรือไม่

ตอบ ไม้อื่น ๆ นอกจากไม้สักและไม้ยาง ถ้าหากขึ้นในที่ดินซึ่งได้มาตามกฎหมายที่ดิน ไม่ถือว่าเป็นไม้หวงห้ามการนำมาเผาเป็นถ่านจึงไม่ต้องขออนุญาตและไม่ผิดกฎหมาย

กฎหมายสัตว์พาหนะ

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ๗ อรรถยา

สัตว์พาหนะถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีความสำคัญต่อความเป็นอยู่และการทำมาหากินของประชาชนมาแต่โบราณกาล สัตว์พาหนะ คือสัตว์ที่คนใช้แรงงาน ในการทำอะไรใด ๆ ลากเข็น ขับขี่เป็นสัตว์ที่ช่วยเหลือคน กฎหมายจึงถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญมากชนิดหนึ่ง และบังคับให้มีทะเบียนตัวพิมพ์รูปพรรณ เพื่อป้องกันมิให้มีการกล่าวอ้างกรรมสิทธิ์กันลอย ๆ ง่าย ๆ แม้การทำนิติกรรมซื้อขายจำนองต่าง ๆ กฎหมายก็ให้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

สัตว์พาหนะนั้นได้แก่ ช้าง ม้า โค กระบือ ลา ล่อ สัตว์เหล่านี้ต้องมีทะเบียน หากมีการซื้อขายก็ต้องโอนทางทะเบียนกัน เจ้าของหรือตัวแทนของเจ้าของ พร้อมด้วยผู้ใหญ่บ้านถ้าว่าง ถ้าผู้ใหญ่บ้านไม่ว่างไป ก็หาพยานไปด้วยสักคนสองคน นำสัตว์ไปจดทะเบียนทำตัวรูปพรรณกับนายอำเภอ (นายทะเบียน) ที่สัตว์นั้นอยู่ เมื่อสัตว์นั้นมีอายุดังต่อไปนี้ คือ

- ๑) ช้างเมื่ออายุย่างเข้าปีที่ ๘ ม้า โค กระบือ ลา ล่อ (ยกเว้นตัวเมีย) มีอายุย่างเข้าปีที่ ๖ ปกตินายทะเบียนจะประกาศให้ทราบ กำหนดเวลาให้นำสัตว์ไปทำตัวรูปพรรณได้
- ๒) สัตว์ใดที่ขับขี่ลากเข็น หรือใช้งานแล้ว ก็นำไปทำตัวรูปพรรณได้
- ๓) โคตัวเมียอายุย่างเข้าปีที่ ๖ เมื่อจะทำการโอนกรรมสิทธิ์ เว้นแต่กรณีรับมรดก
- ๔) สัตว์ใดที่มีอายุย่างเข้าปีที่ ๔ เมื่อจะนำออกนอกราชอาณาจักร หากเจ้าของสัตว์ใดที่ไม่เข้าเงื่อนไข ๔ ข้อนี้อันนี้ ประสงค์จะทำตัวรูปพรรณสัตว์ของตนก็ให้ทำได้

หากตัวรูปพรรณของผู้ใดหาย หรือเป็นอันตราย ก็ให้นำหลักฐานไปแจ้งต่อนายทะเบียน (อำเภอ) เพื่อขอรับใบแทนได้ ถ้าย้ายสัตว์พาหนะไปต่างท้องที่ ให้เจ้าของแจ้งต่อนายทะเบียนท้องที่ใหม่ภายใน ๕๐ วัน นับแต่วันไปถึง และถ้าสัตว์สูญหาย เช่น ถูกลัก และไม่ได้คืน ให้มอบตัวรูปพรรณให้กำนันหรือนายทะเบียนใน ๕๐ วัน

การพนัน

โดย ... นายรุ่งโรจน์ รื่นเริงวงศ์ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำกระทรวง

๑. การพนัน คืออะไร

คือ สัญญาที่ก่อให้เกิดการได้หรือเสียซึ่งเงินหรือทรัพย์สินโดยคู่สัญญาถือเอาผลแห่งเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอน ซึ่งคู่สัญญาไม่มีส่วนได้เสียเป็นเครื่องชี้ขาด

๑.๑ ต้องมีการได้หรือเสีย ถ้าไม่มีการได้หรือเสีย หรือได้ทางเดียว หรือเสียทางเดียว หรือได้เสียกันด้วยกันไม่ถือว่าเป็นการพนัน

ตัวอย่างที่ ๑ นายมั่งมีตกลงกับนายยากจนว่า ถ้านักมวยฝ่ายแดงชนะฝ่ายน้ำเงิน นายมั่งมีจะให้เงินนายยากจน ๑๐๐ บาท ถ้านักมวยฝ่ายน้ำเงินชนะฝ่ายแดง นายยากจนไม่ต้องเสียอะไร กรณีนี้ไม่ถือเป็นการพนัน เพราะนายมั่งมีมีแต่เสียทางเดียว และนายยากจนมีแต่ได้ทางเดียว

ตัวอย่างที่ ๒ นายเศรษฐีตกลงกับนายร่ำรวยว่า ถ้านักมวยฝ่ายแดงชนะฝ่ายน้ำเงินทางเศรษฐีจะจ่ายค่าโต๊ะจีน ๑ โต๊ะ ถ้าฝ่ายน้ำเงินชนะฝ่ายแดง นายร่ำรวยจะจ่ายค่าโต๊ะจีน ๑ โต๊ะ แล้วกินด้วยกัน

กรณีนี้ไม่ถือเป็นการพนัน เพราะได้เสียกันด้วยกันไม่มีการได้หรือเสีย

๑.๒. สิ่งที่ได้เสียต้องเป็นเงินหรือทรัพย์สิน

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. ตกลงกับนาย ข. ว่า ถ้าทีมฟุตบอลไทยชนะเกาหลีใต้ นาย ก. จะจ่ายเงินให้นาย ข. ๑๐๐ บาท ถ้าเกาหลีใต้ชนะไทย นาย ข. ต้องจ่ายเงินให้นาย ก. ๑๐๐ บาท กรณีนี้ถือว่าเป็นการพนัน เพราะมีการได้เสียเป็นเงิน

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. ตกลงกับนาย ข. ว่า ถ้าทีมฟุตบอลไทยชนะมาเลเซีย นาย ก. จะยกจักรยานให้นาย ข. ๑ คัน ถ้ามาเลเซียชนะไทย นาย ข. จะยกรถสามล้อให้นาย ก. ๑ คัน กรณีนี้ถือว่า เป็นการพนัน เพราะมีการได้เสียเป็น ทรัพย์สิน

ตัวอย่างที่ ๓ นาย ก. ตกลงกับนาย ข. ว่า ถ้านักมวยฝ่ายแดงชนะฝ่ายน้ำเงิน นาย ก. จะไปช่วยล้างห้องน้ำให้นาย ข. ๑ วัน ถ้านักมวยฝ่ายน้ำเงินชนะฝ่ายแดง นาย ข. จะซ่อมบ้านให้นาย ก.

กรณีนี้ไม่ถือเป็นการพนัน เพราะสิ่งที่ได้เสียนั้นเป็น แรงงาน ไม่ใช่เงินหรือทรัพย์สิน

ตัวอย่างที่ ๔ นาย ก. ตกลงกับนาย ข. ว่า ถ้านักมวยฝ่ายแดงชนะฝ่ายน้ำเงิน นาย ก. จะยกลูกสาวให้เป็นภรรยาของนาย ข. ถ้านักมวยฝ่ายน้ำเงินชนะฝ่ายแดง นาย ข. จะยกน้องสาวให้เป็นภรรยา นาย ก.

กรณีนี้ไม่ถือเป็นการพนัน เพราะสิ่งที่ได้เสียกันนั้นเป็น คน ไม่ใช่เงินหรือทรัพย์สิน
๑.๓ ต้องถือเอาเหตุการณ์ในอนาคตอันไม่แน่นอนเป็นเครื่องชี้ขาด

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. ตกพบกับนาย ข. ว่าถ้าทีมเทนนิสไทยชนะอินโดนีเซีย นาย ก. จะจ่ายเงินให้นาย ข. ๑๐๐ บาท ถ้าทีมอินโดนีเซียชนะทีมไทย นาย ข. จะจ่ายเงินให้ นาย ก. ๑๐๐ บาท

กรณีนี้เป็นการพนัน เพราะเป็นการถือเอาผลแพ้ชนะซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอนาคตมาเป็น เครื่องชี้ขาด แต่ถ้ารู้ผลแพ้ชนะแล้ว ไม่เป็นการพนันเพราะไม่ใช่เหตุการณ์ในอนาคต

ตัวอย่างที่ ๒ นายดำตกลงกับนายแดงว่า ถ้านายเขียวมีอายุครบ ๒๐ ปี เมื่อใด นายดำ จะให้เงินนายแดง ๑๐๐ บาท

กรณีนี้ไม่ใช่การพนัน เพราะผลในอนาคตเป็นสิ่งแน่นอน กล่าวคือ นายเขียวต้องมีอายุ ครบ ๒๐ ปี แน่ ๆ ไม่มีการเสี่ยงภัย

๑.๔ คู่สัญญาต้องไม่มีส่วนได้เสียในผลที่เสี่ยงภัยนั้น

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. ตกพบกับนาย ข. ว่าภายใน ๑ ปี ถ้าไฟไหม้บ้านนาย ก. นาย ข. จะให้เงินนาย ก. ๑,๐๐๐ บาท ถ้าเกิดไฟไหม้บ้านนาย ข. นาย ก. จะใช้เงินแก่นาย ข. ๑๐๐,๐๐๐ บาท

กรณีนี้ไม่เป็นการพนัน เพราะคู่สัญญาคือนาย ก. มีส่วนได้เสียในผลที่เสี่ยงภัย คือ ถ้า ไฟไหม้บ้าน นาย ก. นาย ก. ย่อมเสียหาย อย่างนี้ เป็นการประกันภัย

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. ตกพบกับนาย ข. ว่า ภายใน ๑ ปี ถ้าไฟไหม้บ้านนาย ค. นาย ก. จะจ่ายเงินให้นาย ข. ๑,๐๐๐ บาท ถ้าไฟไหม้บ้านนาย ค. นาย ข. จะจ่ายเงินให้นาย ก. ๑,๐๐๐ บาท

กรณีนี้เป็นการพนันเพราะคู่สัญญาคือนาย ก. กับนาย ข. ไม่มีส่วนได้เสียในผลของบ้าน ของนาย ค. จะถูกไฟไหม้หรือไม่ บ้านนาย ค. จะถูกไฟไหม้หรือไม่ นาย ก. และนาย ข. ไม่ เคือดร้อน

๑.๕ ต้องมีผู้เล่นตั้งแต่ ๒ ฝ่ายขึ้นไป

ตัวอย่างที่ ๑ นาย ก. อยากรวยทางลัดจึงไปซื้อหวยใต้ดิน (สลากกินรวบ) เพื่อหวังจะ ถูกรางวัล แต่ไปซื้อกับ พลฯ คำ ซึ่งเป็นตำรวจปลอมตัวมาขายสลากกินรวบ จึงถูกรวบตัวไปโรงพัก

กรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นการพนัน เพราะการพนันต้องมีผู้เล่น ๒ ฝ่าย ตำรวจที่ปลอมตัวมา ขายสลากกินรวบไม่มีเจตนาจะเล่นการพนันกับนาย ก. เป็นการเล่นอยู่ฝ่ายเดียว จึงไม่มีความผิด เหมือนคอบมือข้างเดียวจะดั่งได้อย่างไร

ตัวอย่างที่ ๒ นาย ก. หวังรวยทางลัดจึงรับเป็นเจ้ามือสลากกินรวบ แต่ถึงคราวช่วยไป ขายสลากให้แก่ พลฯ เสง ตำรวจที่ปลอมตัวมาซื้อ นาย ก. จึงถูกรวบไปโรงพัก

กรณีนี้ นาย ก. มีความผิดฐานเล่นการพนันเป็นเจ้ามือสลากกินรวบ

หมายเหตุ กรณีตามตัวอย่างที่ ๒ ไม่เหมือนกับตัวอย่างที่ ๑ เพราะการเล่นสลากกินรวบเพียงแต่เสนอขาย ยังไม่มีคนซื้อก็มีความผิดแล้ว เพราะเป็นผู้จัดให้มีการเล่นการพนันขึ้น ต่างกับการเข้าร่วมเล่นการพนัน จะต้องมี ๒ ฝ่าย

๒. การพนันมี ๓ ประเภท คือ

๒.๑ ประเภท ก. มี ๒๘ ชนิด คือ ๑. หวย ก. ข. ๒. โปป๋น ๓. โปกำ ๔. ถั่ว ๕. แปกเก้า ๖. จับยี่เกี ๗. ต่อแค้น ๘. เบี้ยโบก หรือคูคี หรืออีจั้ง ๙. ไฟสามใบ ๑๐. ไม้สามอัน ๑๑. ช้างงา หรือป็อก ๑๒. ไม้ดำไม้แดงหรือปลาดำปลาแดงหรืออีดำอีแดง ๑๓. อีโปงครอบ ๑๔. กำตัด ๑๕. ไม้หมุนหรือล้อหมุนทุก ๆ อย่าง ๑๖. หัวโตหรือทายภาพ ๑๗. การเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์ ๑๘. บิลเลียดรู ดีฟี ๑๙. โยนจิม ๒๐. สี่เหลงลัก ๒๑. ขลุ่ยขลุ่ย ๒๒. น้ำเต้าทุก ๆ อย่าง ๒๓. ไฮโลว์ ๒๔. อีก้อย ๒๕. ปั้นเปะ ๒๖. อีโปงซั๊ก ๒๗. บาการา ๒๘. สล็อตแมชีน

๒.๒ ประเภท ข. มี ๒๘ ชนิด คือ ๑. การเล่นต่าง ๆ ซึ่งให้สัตว์ต่อสู้หรือแข่งขัน เช่น ชนโค ชนไก่ กัดปลา แข่งม้า นอกจากที่กล่าวไว้ในหมาย ๑๗ แห่งบัญชี ก. ๒. วังวักน ๓. ชกมวย มวยปล้ำ ๔. แข่งเรือฟ่ง แข่งเรือลื้อ ๕. ชีรูบ ๖. โยนห่วง ๗. โยนสตางค์ หรือวัตถุใด ๆ ลงในภาชนะต่าง ๆ ๘. ตกเบ็ด ๙. จับสลากโดยวิธีใด ๆ ๑๐. ยิงเป้า ๑๑. ปาหน้าคนปาสัตว์ หรือสิ่งใด ๆ ๑๒. เต้าข้ามด่าน ๑๓. หมากแฉว ๑๔. หมากหัวแดง ๑๕. บิงโก ๑๖. สลากกินแบ่ง สลากกินรวบ หรือการเล่นอย่างใดที่เสี่ยงโชค ให้เงินหรือประโยชน์ ๑๗. โตเต-ไลเซเตอร์ สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ๑๘. สวีปสำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ๑๙. บู้คเมกิง สำหรับการเล่นอย่างใดอย่างหนึ่ง ๒๐. การขายสลากกินแบ่ง สลากกินรวบหรือสวีปซึ่งไม่ใช่ออกในประเทศไทย แต่ได้จัดให้มีขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมายของประเทศที่จัดนั้น ๒๑. ไฟนกกกระจอก ไฟต่อแค้น ไฟต่าง ๆ ๒๒. ควด ๒๓. บิลเลียด ๒๔. ข้องอ้อย ๒๕. สะบ้าทอย ๒๖. สะบ้าชุด ๒๗. ฟุตบอลโต๊ะ ๒๘. เครื่องเล่น ซึ่งใช้ไฟฟ้าจักรกลหรือสปริง ดีด ยิง หรือโยนวัตถุใด ๆ ในภาชนะโดยมีการนับแต้มหรือเครื่องหมายใด ๆ

๒.๓ ประเภท ค. คือ การพนันประเภทอื่น นอกจากประเภท ก. หรือ ข. เป็นการพนันซึ่งไม่ไ้ระบุชื่อไว้ใน พรบ.การพนัน เช่น พนันแบกข้าวสาร โครแบกได้หนักกว่าคนนั้นชนะหรือพนันกินถ้วยเดียวใครกินได้มากกว่าคนนั้นชนะ เป็นต้น

๓. การอนุญาตให้เล่นการพนัน

การพนันตามบัญชี ก. ห้ามมิให้อนุญาตจัดให้มีหรือเข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่น เว้นแต่รัฐบาลพิจารณาเห็นว่า ณ สถานที่ใด สมควรอนุญาตให้มีการเล่นได้โดยออกเป็นพระราชกฤษฎีกา กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือรัฐบาลอาจอนุญาตให้เปิดบ่อนกาสิโนได้ แต่ปัจจุบันนี้ยังไม่มี ฉะนั้น การพนันประเภท ก. ในขณะนี้ ผู้ใดจะเล่นไม่ได้เลย เล่นเล่นก็มีความผิดทันที

การพนันตามบัญชี ข. บางประเภทขออนุญาตเล่นได้

ก. ขออนุญาตเล่นได้ทุกวันโดยไม่จำกัด คือ แข่งม้า วิ่งวัวคน ไฟ่ต่าง ๆ ควบข้องอ้อย สะบ้าทอย สะบ้าชุด

การขออนุญาต

ถ้าอยู่ในกรุงเทพมหานคร ขอให้สถานีตำรวจ

ถ้าอยู่ในต่างจังหวัด ขอให้ว่าการอำเภอ

ข. ขออนุญาตเล่นได้เฉพาะในงานรื่นเริง สาธารณะ งานนักขัตฤกษ์ หรือในโอกาสพิเศษอื่นเท่านั้น คือ ชีรูปโยนห่วง โยนสตาจค์หรือวัตถุใด ๆ ลงในภาชนะต่าง ๆ ตกเบ็ด จับสลากโดยวิธีใด ๆ ยิงเป้า ปาหน้าคน ปาสัตว์หรือสิ่งใด ๆ เต้าขำมดำน หมากแฉว หมากหัวแดง และบิงโก

การขออนุญาต

ถ้าอยู่ในกรุงเทพมหานคร ต้องขออนุมัติจากผู้บังคับการตำรวจนครบาล

ถ้าอยู่ในต่างจังหวัด ขออนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด

การพนันประเภทอื่น นอกเหนือจาก ก. และ ข. จะขออนุญาตให้เล่นได้ ก็ต่อเมื่อมีกฎกระทรวง ระบุชื่อและเงื่อนไขไว้แล้ว ครบใดยังไม่มียกกฎกระทรวงระบุชื่อและเงื่อนไขก็จะเล่นไม่ได้

๔. ความผิดต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติการพนัน

ผิดกฎหมายขึ้น

๔.๑ ผู้จัดให้มีการเล่น (เจ้ามือ) คือผู้ดำเนินการหรือดำเนินกิจการเพื่อให้มีการเล่น การพนันผิดกฎหมายขึ้น

ถ้าจัดให้มีการเล่นการพนันตามบัญชี ก. ไม่ว่าจะเก็บค่าตัวหรือไม่ก็มีความผิด

ถ้าจัดให้มีการเล่นการพนันตามบัญชี ข. ต้องเก็บตัวจึงจะมีความผิด และต้องไม่ได้รับอนุญาตจึงจะผิด ถ้าได้รับอนุญาตแล้วไม่ผิด

ผู้จัดให้มีการเล่นการพนัน หมายถึง ผู้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

(๑) เป็นเจ้าสำนัก คือ เป็นเจ้าของสถานที่ซึ่งจัดการเล่นการพนัน

(๒) เป็นเจ้ามือ คือ เป็นผู้ออกการพนันให้คนอื่นแทงหรือรับกินรับใช้ แต่มีข้อสังเกตว่า ต้องเป็นการพนันชนิดที่มีเจ้ามือด้วย ถ้าเป็นการพนันที่ไม่มีเจ้ามือ เช่น เบี้ยโบก อีโง้ง บิลเลียดรูตีผี หรืออีก้อย ไม่มีความผิดฐานเป็นเจ้ามือ

(๓) ผู้ทำอุบาย ล่อ ช่วยประกาศโฆษณาหรือชักชวนให้ผู้อื่นเข้าเล่นการพนัน เช่น นาย ก. ชวนนาย ข. ไปเล่นการพนัน นาย ก. ช่วยโฆษณาว่าที่ไหนมีการเล่นการพนัน ผู้ดูแลด้านทางมิให้ตำรวจมาจับถือเป็นผู้จัดให้เล่นการพนันด้วย

๔.๒ ผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนันในการเล่น (ลูกค้ำ) หมายถึงผู้เข้าเล่นหรือเข้าพนัน รวมทั้งผู้ทำนายหรือทายในการเล่นการพนันด้วย

๔.๓ ผู้กระทำผิดตามข้อสันนิษฐานของกฎหมาย

ผู้อยู่ในวงการเล่นการพนัน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเล่นด้วย เว้นแต่ผู้ซึ่งเพียงแต่ดูการเล่นในงานรื่นเริง-สาธารณะ หรืองานนักขัตฤกษ์ หรือในที่สาธารณะสถาน

วงการเล่น หมายถึง บริเวณที่มีการเล่นการพนันหลาย ๆ คน อาจจะนั่งหรือยืนล้อมวงกัน บ้านมี ๒ ชั้น เล่นการพนันชั้นบน คนที่อยู่ชั้นล่างไม่ถึงว่า อยู่ในวงการเล่น

อยู่ห้องเดียวกัน แต่อยู่ห่างออกมาต่างหาก ไม่ถือว่าอยู่ในวงการเล่น

ยื่นชิดวงเล่นการพนัน หันหน้าเข้าไปดูในการเล่นการพนัน ถือว่าอยู่ในวงการเล่นการพนัน จะไม่ผิด ต้องพิสูจน์ได้ ๓ ประการ คือ

(๑) ดูการเล่นการพนันในงานรื่นเริง-สาธารณะ เช่น ดูการปาเป้าในงานประจำปี เป็นต้น

(๒) ดูการเล่นการพนันในงานนักขัตฤกษ์ เช่น ดูการเล่นการชนวัว ในงานสงกรานต์ เป็นต้น

(๓) ดูการเล่นการพนันในที่สาธารณะสถาน เช่น ดูการพนันมวยในร้านขายกาแฟ เป็นต้น

ผู้ใดเข้าเล่นในการเล่นซึ่งตามปกติย่อมพนันเอาเงินหรือทรัพย์สินกัน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้นั้นพนันเอาเงินหรือทรัพย์สินกัน เช่น นาย ก. กับนาย ข. เล่นไพ่ป๊อก เขกเข้ากัน ถ้าถูกตำรวจจับ กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่า นาย ก. กับนาย ข. เล่นไพ่ป๊อกพนันเอาเงิน หรือทรัพย์สินกัน เว้นแต่นาย ก. กับนาย ข. จะพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้เป็นเช่นนั้น

๔.๔ ผู้กระทำผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ

(๑) ความผิดฐานรับซื้อหรือแลกเปลี่ยนรางวัล

กฎหมายห้ามผู้ใดรับซื้อหรือแลกเปลี่ยนรางวัลในบริเวณงานหรือในบริเวณที่มี

การเล่น เช่น ในงานประจำปี มีการเล่นการพนันตกเบ็ด จับสลาก ปาเป้าแล้วมีรางวัลสำหรับผู้
ปาถูก ถ้าผู้ใดไปรับซื้อหรือแลกเปลี่ยนรางวัลดังกล่าว ในบริเวณงานนั้น หรือ ในบริเวณที่มีการ
เล่นการพนัน จึงผิด ถ้ารับซื้อหรือแลกเปลี่ยนที่บริเวณอื่นก็ไม่ผิด

ผู้ฝ่าฝืนมีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน ปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(2) ความผิดฐานขายสลากกินแบ่งเกินราคา

ผู้ใดขายหรือเสนอขายสลากกินแบ่งเกินราคา มีโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท เช่น
แม่ค้าล็อตเตอรี่ขายล็อตเตอรี่ราคาฉบับละ ๒๑ บาท เกินกว่าราคาที่กำหนดไป ๑ บาท เป็นต้น

(3) ความผิดฐานจัดให้มีการแถมพหุหรือรางวัลด้วยการเสี่ยงโชคโดยไม่ได้รับ

อนุญาต

การจัดให้มีการแถมพหุหรือรางวัลด้วยการเสี่ยงโชคนั้น ต้องขออนุญาตก่อน มิฉะนั้น
มีความผิดต้องโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับตั้งแต่ห้าสิบบาทถึงสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ
เช่น บริษัท ก. ขายแป้งน้ำ โดยให้นำสลากมาจับสลากรางวัลเป็นรถยนต์ สร้อยทองคำ การทำ
อย่างนี้ต้องขออนุญาต มิฉะนั้นมีความผิด

๔.๕ ความผิดฐานเล่นพนันซึ่งได้รับอนุญาตแล้วแต่เล่นขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อกฎ
กระทรวง เช่น ได้รับอนุญาตให้เล่นไพ่สี่สี แต่ให้เด็กเข้ามาเล่นหรือเข้ามาดูการเล่น ซึ่งเป็นการ
ขัดต่อกฎหมาย

๔.๖ ความผิดฐานเล่นการพนันซึ่งได้รับอนุญาตแล้ว แต่เล่นผิดจากเงื่อนไขในใบอนุญาต
เช่น อนุญาตให้เล่นไพ่ฟองไทยไม่เกิน ๖ คน แต่เล่นเกิน ๖ คน ถือว่าเล่นผิดจากเงื่อนไขในใบ
อนุญาต หรืออนุญาตให้เล่นได้ไม่เกิน ๒๔ นาฬิกา แต่เล่นเกินไปจน ๑ นาฬิกา เป็นต้น

๔.๗ ความผิดฐานเล่นการพนันซึ่งได้รับอนุญาตแล้วแต่เล่นพลิกแพลง เช่น ได้รับ
อนุญาตให้เล่นไพ่ฟองจีน แต่เดิมไฟขึ้นอีกเท่าหนึ่งรวมเป็นไฟ ๗ ชนิด ๑๑๖ ใบ แล้วเล่นเป็นไฟ
อีกชนิดหนึ่ง ถือว่าเล่นพลิกแพลง

๕. โทษของการเล่นการพนัน

๕.๑ ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันประเภท ก. มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ เดือน ถึง ๓ ปี และปรับ
ตั้งแต่ ๕๐๐ บาท ถึง ๕,๐๐๐ บาท

๕.๒ ผู้เข้าเล่นการพนันประเภท ก. มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐
บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๕.๓ ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันประเภท ข. มีโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี ปรับไม่เกิน ๒
พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๕.๔ ผู้เข้าเล่นการพนันประเภท ข. มีโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี ปรับไม่เกิน ๒ พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๕.๕ ผู้จัดให้มีการเล่นการพนันประเภทอื่น มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑ พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๕.๖ ผู้เข้าเล่นการพนันประเภทอื่น มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑ พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๕.๗ ผู้ได้รับอนุญาตให้เล่นการพนันแล้ว เล่นผิดเงื่อนไข เล่นพลิกแพลง หรือเล่นขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อกฎกระทรวง ถ้า

(๑) การพนันประเภท ก.

ผู้จัดให้มีการเล่น โทษจำคุกตั้งแต่ ๓ เดือนถึง ๓ ปี และปรับตั้งแต่ ๕๐๐ บาท ถึง ๕,๐๐๐ บาท

ผู้เข้าเล่น โทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี ปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๒) การพนันประเภท ข.

ผู้จัดให้มีการเล่น โทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ผู้เข้าเล่น โทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๖. การริบทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่ริบได้ คือ

๖.๑ ทรัพย์สินพนันซึ่งจับได้ในวงการเล่นการพนัน เช่น เงินในกอง เงินหน้าดัก ที่จับได้ในการเล่นการพนันให้ริบได้

๖.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการเล่นการพนัน เช่น ไพ่ ลูกเต๋า เสือ ตู้โทรทัศน์ ที่ใช้เล่นการพนันริบได้

๖.๓ ประกาศหรือเอกสารที่ชักชวนให้คนเข้าเล่น เช่น ประกาศที่ติดชักชวนให้คนไปเล่นการพนัน เป็นต้น ริบได้ทั้งสิ้น

๗. สิบบนนำจับ

ผู้กระทำความผิดต้องจ่ายสิบบนนำจับถึงหนึ่งของค่าปรับ ถ้ามีผู้นำจับ

เช่น ศาลสั่งปรับ ๑,๐๐๐ บาท ผู้กระทำความผิดต้องจ่ายสิบบนนำจับ ๕๐๐ บาท อีกต่างหากถ้ามีผู้นำจับ

๘. การพนันไม่ว่าจะได้รับอนุญาตหรือไม่ก็ไม่ก่อให้เกิดหนี้

เช่น นาย ก. เล่นการพนันมวยแพ้นาย ข. นาย ก. ไม่ยอมจ่าย นาย ก. จะฟ้องให้บังคับให้นาย ข. จ่ายไม่ได้ เพราะการพนันไม่ก่อให้เกิดหนี้

๙. สิ่งที่ให้กันไปในวงการพนันจะทวงคืนไม่ได้

เช่น นาย ก. เข้าใจผิดว่าแพ้นั้นมวยนาย ข. จึงจ่ายเงินให้นาย ข. ไป ต่อมาทราบความจริงว่ามวยเสมอกัน นาย ก. จะมาทวงคืนจากนาย ข. ไม่ได้ เพราะเงินที่ให้ไปในการพนันจะทวงคืนไม่ได้

๑๐. ข้อตกลงหรือมูลหนี้บางอย่างอันข้างฝ่ายเสียการพนันทำให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อใช้หนี้การพนันนั้น บังคับกันไม่ได้

เช่น นาย ก. แพ้นั้นมวยนาย ข. จึงทำสัญญากับนาย ข. ว่าจะจ่ายเงินนาย ข. ภายใน ๑ อาทิตย์ ต่อมานาย ก. ไม่ยอมจ่าย นาย ข. จะฟ้องให้บังคับให้นาย ก. จ่ายตามสัญญาไม่ได้

๑๑. ตัวเงินที่ออกให้เพื่อทดแทนเงินใด ๆ อันได้แก่การพนัน ย่อมไม่สมบูรณ์

ตัวเงิน หมายถึง เช็ค ตั๋วแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงิน

เช่น นาย ก. แพ้นั้นมวยนาย ข. จึงออกเช็คสั่งจ่ายเงินให้นาย ข. ต่อมาเอาเช็คไปเบิกเงินไม่ได้ นาย ข. จะนำเช็คมาฟ้องเรียกเงินจากนาย ก. ไม่ได้

๑๒. เงินที่ให้ยืมไปเล่นการพนัน จะเรียกคืนไม่ได้

เช่น นาย ก. มายืมเงินนาย ข. บอกว่าจะไปเล่นไฮโลว์ นาย ก. เสียหมดแล้ว นาย ก. ไม่ยอมใช้ นาย ข. จะฟ้องให้นาย ก. ใช้ไม่ได้

นอกจากนี้กฎหมายยังสันนิษฐานว่าเงินที่ให้ยืมไปในวงการเล่นการพนันหรือในสถานที่เล่นการพนัน ให้สันนิษฐานไว้ว่า ให้ยืมไปเล่นการพนัน

เช่น นาย ก. ยืมเงินนาย ข. ในบ่อน แม้จะไม่บอกว่าเอาไปเล่นการพนัน กฎหมายก็สันนิษฐานว่ายืมไปเล่นการพนันถ้านาย ก. เบี้ยว นาย ข. ทวงคืนไม่ได้

ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิรัช จีระแพทย์, ณัฐจักร มัทมสิงห์ ณ ออยุธยา

ยาเสพติดให้โทษคืออะไร

ยาเสพติดให้โทษ คือ สารเคมีหรือวัตถุใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อย ๆ ไป มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกาย และจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปทรุดโทรมลง กบปให้รวมตลอดถึงสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วย

แต่ยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่ด้วยนั้น ไม่ถือว่าเป็นยาเสพติดให้โทษ

ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็นกี่ประเภท

ยาเสพติดให้โทษแบ่งออกเป็น ๕ ประเภทคือ.-

- (๑) ประเภท ๑ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน
- (๒) ประเภท ๒ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน โคคาอีน โคเคอีน ผีนยา
- (๓) ประเภท ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มียาเสพติดให้โทษประเภท ๒ เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย ตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับยาไว้ตามกฎหมาย เช่น ยาแก้ไอผสมโคเคอีน
- (๔) ประเภท ๔ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ หรือประเภท ๒ เช่นอะเซติกแอนไฮไดรด์ อะเซทิลคลอไรด์
- (๕) ประเภท ๕ ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท ๑ ถึง ๔ เช่น กัญชา พืชกระท่อม ส่วนผื่นนั้นกฎหมายได้บัญญัติไว้ต่างหากโดยเฉพาะซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษแบ่งออกอย่างกว้าง ๆ ได้กี่ฐาน

ความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษอาจแบ่งออกอย่างกว้าง ๆ ได้ เป็น ๕ ฐาน

๑. ฐานผลิต นำเข้า ส่งออก ซึ่งยาเสพติดให้โทษ
๒. ฐานจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ
๓. ฐานมีไว้ในความครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษ
๔. ฐานเสพยาเสพติดให้โทษ
๕. ฐานโฆษณาเพื่อการค้าซึ่งยาเสพติดให้โทษ

ผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก และเสพ มีความหมายอย่างไร

ผลิต หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปรุง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สักระยะทาง วิทยาศาสตร์ และให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุ หรือการรวมบรรจุ ซึ่งยาเสพติดให้โทษด้วย

จำหน่าย หมายความว่า ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้

นำเข้า หมายความว่า นำหรือสั่งเข้าในราชอาณาจักร

ส่งออก หมายความว่า นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร

เสพ หมายความว่า การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือมีอาการ ดินยาเสพติดให้โทษ ซึ่งสามารถตรวจสอบและแสดงผลได้ตามหลักวิทยาศาสตร์การแพทย์ว่าผู้นั้น ได้รับยาเสพติดให้โทษประเภทใดเข้าสู่ร่างกาย

ความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก ซึ่งยาเสพติดให้โทษต้องรับเพียงใด

๑. ผู้ที่ผลิต นำเข้า ส่งออก ซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น เฮโรอีน โดยไม่ได้รับ อนุญาตตามกฎหมาย ต้องถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าผู้ใดบังอาจผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทเฮโรอีนเพื่อจำหน่าย แล้ว กฎหมายได้กำหนดโทษไว้ในสถานหนักถึงประหารชีวิต

นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดไว้อีกด้วยว่า หากการผลิต นำเข้า ส่งออกซึ่งเฮโรอีน คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไปให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออกเพื่อจำหน่าย เหตุที่กฎหมายได้กำหนดโทษเกี่ยวกับเฮโรอีนไว้ในสถานหนักก็เพราะเฮโรอีนเป็นยาเสพติดให้ โทษชนิดร้ายแรงเป็นภัยต่อสุขภาพของผู้เสพเป็นอย่างมาก และถ้าเสพเกินขนาดแล้วก็มีผลทำให้ผู้ เสพถึงแก่ความตายได้ นอกจากนี้เฮโรอีนยังเป็นยาเสพติดให้โทษที่เสพเพียงไม่กี่ครั้งก็จะเสพคิดได้ โดยง่าย จึงเป็นอันตรายและบ่อนทำลายประเทศชาติ กฎหมายจึงได้กำหนดโทษเกี่ยวกับเฮโรอีนไว้ใน สถานหนัก

๒. ผู้ที่ผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๒. เช่น มอร์ฟิน โคคาอิน ฝิ่นยา โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปีและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึง หนึ่งแสนบาทและถ้าเป็นมอร์ฟินหรือโคคาอินแล้วกฎหมายได้กำหนดโทษสูงขึ้นไปกว่าชนิดอื่น กล่าวคือต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๒๐ ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึง ห้าแสนบาท

๓. ผู้ที่ผลิต นำเข้า ซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๓ โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าเป็นการส่งออกแล้วก็ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

๔. ผู้ที่ผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๔ คือสารเคมีที่ใช้ในการผลิตเฮโรอีนหรือมอร์ฟีน โคคาอิน ฯลฯ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปีและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

๕. ผู้ที่ผลิต นำเข้าหรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เช่น กัญชา พืชกระท่อม โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาท

ความผิดฐานจำหน่าย หรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษ ต้องรับโทษเพียงใด

๑. ผู้ที่จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น เฮโรอีน โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท ถ้ามีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินหนึ่งร้อยกรัม ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

นอกจากนี้ถ้ามีเฮโรอีนไว้ในความครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๒๐ กรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่ามีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งต้องรับโทษหนักกว่าการมีเฮโรอีนไว้ในความครอบครองเฉย ๆ

๒. ผู้ที่จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ เช่น มอร์ฟีน โคคาอิน โคลเดอินฯ โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และถ้าเป็นมอร์ฟีนหรือโคคาอินต้องรับโทษหนักขึ้นกล่าวคือถ้ามีน้ำหนักบริสุทธิ์ไม่เกิน ๑๐๐ กรัม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ ปี ถึง ๒๐ ปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสองแสนบาท และถ้ามอร์ฟีนหรือโคคาอินนั้นมีน้ำหนักบริสุทธิ์เกินกว่า ๑๐๐ กรัม ก็ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๕ ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท

นอกจากนี้ถ้ามียาเสพติดประเภท ๒ ไว้ในความครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ ๑๐๐ กรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่ามีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย

๓. ผู้ที่จำหน่ายยาเสพติดให้โทษประเภทที่ ๓ โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งปรับทั้งจำ

๔. ผู้ที่จำหน่ายหรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๔ เช่น คือสารเคมีที่ใช้ในการผลิตเฮโรอีน มอร์ฟีน โคคาอินฯ โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปีและปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

นอกจากนี้ถ้ามียาเสพติดให้โทษประเภท ๔ ไว้ในความครอบครองตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่าเป็นการมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย

๕. ผู้ที่จำหน่ายหรือมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เช่น กัญชา พืชกระท่อม โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๒ ปีถึง ๑๕ ปีและปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงแสนห้าหมื่นบาท

นอกจากนี้ถ้ามียาเสพติดให้โทษประเภท ๕ ไว้ในความครอบครองตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่าเป็นการมีไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่าย

ความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในความครอบครองต้องรับโทษเพียงใด

๑. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น เฮโรอีนไว้ในความครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่ถึง ๒๐ กรัมโดยไม่ได้รับอนุญาต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

๒. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภท ๒ ไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปีถึง ๑๐ ปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท แต่ถ้ามีมอร์ฟีนหรือโคคาอินไว้ในความครอบครองไม่เกิน ๑๐๐ กรัมต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสองแสนบาทและถ้ามีมอร์ฟีนหรือโคคาอินไว้ในครอบครองเกินกว่า ๑๐๐ กรัมขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๕ ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงห้าแสนบาท

๓. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภท ๔ ไว้ในความครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปีและปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

๔. ผู้ที่มียาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เช่น กัญชาหรือพืชกระท่อม โดยไม่ได้รับอนุญาตต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีและปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ความผิดฐานเสพยาเสพติดให้โทษต้องรับโทษเพียงใด

๑. ผู้ที่เสพยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ เช่น เฮโรอีน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท

๒. ผู้ที่เสพยาเสพติดให้โทษประเภท ๒ โดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงหนึ่งแสนบาท

๓. ผู้ที่เสพยาเสพติดให้โทษประเภท ๕ เช่น กัญชา พืชกระท่อม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ความผิดฐานโฆษณาเพื่อการค้าซึ่งยาเสพติดให้โทษต้องรับโทษเพียงใด

ผู้ที่โฆษณาเพื่อการค้าซึ่งยาเสพติดให้โทษโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ที่ใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษมีความผิดหรือไม่อย่างไร

เนื่องจากยาเสพติดให้โทษทุกชนิดเมื่อเสพแล้วย่อมก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของผู้เสพ และต้องท่วจำนวนการเสพมากขึ้นทุกที เป็นเหตุให้ต้องเสียเงินในการซื้อยาเสพติดให้โทษเป็นจำนวนมาก เมื่อไม่มีเงินซื้อก็ย่อมต้องไปลัก ใจ ชิง หรือปล้นผู้อื่น เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศไทย ดังนั้นกฎหมายจึงได้กำหนดโทษเกี่ยวกับใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้อื่นเสพยาเสพติดให้โทษไว้

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรถยนต์และจราจรทางบก

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิรัช จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ๗ อยุธยา

รถยนต์หมายถึงอะไร

รถยนต์หมายความถึง รถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ และรถยนต์ส่วนบุคคล

รถหมายความถึง รถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถพ่วง รถบดถนน รถแทรกเตอร์ และรถอื่นตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

รถยนต์ส่วนบุคคล หมายความว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกินเจ็ดคน รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเกินเจ็ดคนหรือรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคลซึ่งมิได้ใช้ประกอบการขนส่งส่วนบุคคลตามกฎหมายขนส่งทางบก

รถจักรยานยนต์ หมายความว่า รถที่เดินด้วยกำลังเครื่องยนต์หรือกำลังไฟฟ้าและมีล้อไม่เกินสองล้อถ้ามีพ่วงข้างมีล้อเพิ่มอีกไม่เกินหนึ่งล้อ และให้รวมถึงรถจักรยานที่ติดเครื่องยนต์ด้วย

เจ้าของรถ หมายถึงใครบ้าง

เจ้าของรถหมายความถึงผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถและหมายความรวมถึงผู้มีรถไว้ในความครอบครองด้วย

รถที่จะจอดทะเบียนได้

รถที่จะจอดทะเบียนได้แก่รถดังต่อไปนี้คือ.-

๑. เป็นรถที่มีส่วนควบและมีเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถครบถ้วนถูกต้องตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้

และ ๒. เป็นรถที่ผ่านการตรวจสภาพตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดไว้ในเวลาที่จอดทะเบียน

รถยนต์ดังต่อไปนี้ได้รับยกเว้นไม่ต้องจดทะเบียน

๑. รถสำหรับเฉพาะพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๒. รถของกรมตำรวจที่จอดทะเบียนและมีเครื่องหมายระเบียนที่อธิบดีกำหนด

๓. รถของสำนักพระราชวังที่จอดทะเบียนและมีเครื่องหมายตามระเบียบที่เลขาธิการพระราชวัง

กำหนด

๔. รถที่เจ้าของได้แจ้งต่อนายทะเบียนว่าไม่ใช่รถ

๕. รถที่ผู้ผลิตหรือประกอบเพื่อจำหน่ายหรือที่ผู้นำเข้าเพื่อจำหน่าย ผลิต ประกอบหรือนำเข้า และยังมีได้จำหน่ายแก่ผู้อื่น

รถที่จะนำมาใช้ได้จะต้องทำอย่างไร

รถที่จะนำมาใช้ได้ตามกฎหมายจะต้องเป็นรถที่จดทะเบียนและเสียภาษีประจำปีสำหรับรถนั้นครบถ้วนถูกต้องแล้ว

ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท

และเมื่อจดทะเบียนแล้ว ต้องแสดงแผ่นป้ายและเครื่องหมายให้ถูกต้องตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ผู้ฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

รถที่จะนำมาใช้ได้นั้นนอกจากจะต้องจดทะเบียนและเสียภาษีประจำปีแล้ว ยังต้องเป็นรถที่มีสภาพมั่นคงแข็งแรง หรือไม่อาจเกิดอันตรายหรือไม่อาจทำให้เสื่อมเสียแก่สุขภาพอนามัยแก่ผู้ใช้ คนโดยสารหรือประชาชน ผู้ฝ่าฝืนต้องถูกปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

เจ้าของรถจะต้องมีหน้าที่เสียภาษีประจำปี โดยเสียภาษีส่วหน้าคราวละ ๑ ปี ถ้าไม่เสียภาษีภายในเวลาที่กำหนดเจ้าของรถจะต้องชำระเงินเพิ่มอีกร้อยละ ๒๐ ของจำนวนภาษีที่ค้างชำระ

ผู้ขับรถจะต้องได้รับใบอนุญาตหรือไม่

ผู้ขับรถต้องได้รับใบอนุญาตขับรถและต้องมีใบอนุญาตขับรถและสำเนาภาพถ่ายใบคู่มือจดทะเบียนรถในขณะที่ยังขับ

ยกเว้นผู้ฝึกหัดขับรถยนต์ ไม่ต้องมีใบอนุญาตขับรถแต่ต้องมีผู้ซึ่งได้รับใบอนุญาตขับรถยนต์มาแล้วไม่น้อยกว่าสามปีควบคุมไปด้วย

ผู้ใดขับรถโดยไม่ได้รับใบอนุญาตขับรถ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

และผู้ใดขับรถโดยไม่ได้ออกใบอนุญาตขับรถและสำเนาภาพถ่ายใบคู่มือจดทะเบียนรถต้องถูกปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

ผู้ใดขับรถเมื่อใบอนุญาตขับรถสิ้นอายุหรือในระหว่างถูกเพิกถอนใบอนุญาตขับรถหรือถูกยึดใบอนุญาตขับรถ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท

ใบอนุญาตขับรถมีกี่ชนิด

ใบอนุญาตขับรถมี ๕ ชนิดคือ.-

(๑) ใบอนุญาตขับรถยนต์ส่วนบุคคล รถยนต์สามล้อส่วนบุคคลหรือรถจักรยานยนต์ชั่วคราว

(๒) ใบอนุญาตขับรถยนต์ส่วนบุคคล

(๓) ใบอนุญาตขับรถยนต์สามล้อส่วนบุคคล

(๔) ใบอนุญาตขับรถยนต์สาธารณะ

- (๕) ใบอนุญาตขับรถยนต์สามล้อสาธารณะ
- (๖) ใบอนุญาตขับรถจักรยานยนต์
- (๗) ใบอนุญาตขับรถบดถนน
- (๘) ใบอนุญาตขับรถแทรกเตอร์
- (๙) ใบอนุญาตรถชนิดอื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว

นายทะเบียนมีอำนาจยึดใบอนุญาตขับรถหรือไม่ในกรณีใดบ้าง

นายทะเบียนมีอำนาจเรียกใบอนุญาตขับรถมายึดไว้ได้ไม่เกินหนึ่งปีในกรณีนี้คือ.-

- (๑) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิดกฎหมายรถยนต์
- (๒) ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงานจราจร หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบก
- (๓) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดได้กระทำความผิดฐานขับรถหรือกระทำการใด ๆ อันน่าจะเป็นภัยต่อประชาชน
- (๔) มีผู้กล่าวโทษว่าทำลายความสงบสุขของประชาชนในถนนหรือทางหลวง . โดยผู้เชิญดูหมิ่น รังแกหรือรบกวนคนขับรถด้วยกันหรือผู้โดยสาร

รถที่จดทะเบียนแล้วจะนำไปดัดแปลงหรือเปลี่ยนแปลงตัวถังรถจากรายการที่จดทะเบียนได้หรือไม่

รถที่จดทะเบียนแล้ว ห้ามมิให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวถังหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของรถให้ผิดไปจากรายการที่จดทะเบียนไว้และใช้รถนั้น ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท แต่ถ้าเป็นเพียงการเปลี่ยนสีรถเท่านั้นย่อมทำได้แต่ต้องไปแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายใน ๗ วัน นับแต่วันเปลี่ยนแปลง ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

รถที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วจะนำไปใช้ในประเภทอื่นที่ไม่ได้จดทะเบียนจะได้หรือไม่

เช่น จดทะเบียนไว้เป็นรถยนต์ส่วนบุคคลแต่นำไปรับคนโดยสารโดยเรียกค่าพาหนะจะได้หรือไม่

กฎหมายได้ห้ามมิให้ผู้ใดใช้รถไม่ตรงตามประเภทที่ได้จดทะเบียนไว้ ยกเว้นในกรณีนี้คือ.-

- (๑) การใช้รถยนต์บริการธุรกิจหรือบริการทัศนจรในกิจการส่วนตัว
- (๒) การใช้รถยนต์สาธารณะในกิจการส่วนตัวแต่ต้องมีข้อความแสดงให้เห็นได้ง่ายจากภายนอกว่าใช้ในกิจการส่วนตัว
- (๓) การใช้รถยนต์สาธารณะบรรทุกของติดตัวไปกับผู้โดยสาร

(๔) ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนดไว้
ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

มีกรณีใดบ้างที่ผู้ขับรถถูกห้ามมิให้ขับรถ

ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถในขณะ

- (๑) ในขณะที่ย่อยอ่อนความสามารถในอันที่จะขับรถ
  - (๒) ในขณะเมาสุราหรือเมายาอื่น
  - (๓) ในลักษณะที่ขัดขวางการจราจร
  - (๔) โดยประมาทหรือน่าหวาดเสียว อันอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน
  - (๕) ในลักษณะที่ผิดปกติวิสัยของการขับรถตามธรรมดา หรือไม่อาจแลเห็นทางด้านหน้า หรือด้านหลังด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้งสองด้านได้พอแก่ความปลอดภัย
  - (๖) ครอบหรือทับเส้นทางหรือแนวทางแบ่งช่องเดินรถ เว้นแต่เมื่อเปลี่ยนช่องทางเดินรถ เลี้ยวรถหรือกลับรถ
  - (๗) บนทางเท้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร เว้นแต่รถลากเข็นสำหรับทารก คนป่วย หรือคนพิการ
  - (๘) โดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยหรือความเดือดร้อนของผู้อื่น
- ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สี่ร้อยบาทถึงหนึ่งพันบาท

รถ ตามกฎหมายจราจร หมายถึงอะไร

“รถ” ตามกฎหมายจราจร หมายความว่ายานพาหนะทุกชนิด เว้นแต่รถไฟและรถราง

สัญญาณจราจรมีกี่ชนิด

สัญญาณจราจรมี ๓ ประเภท คือ.-

๑. สัญญาณไฟจราจร แบ่งออกเป็น ๓ สี คือ สีเขียว สีเหลืองอำพัน และสีแดง โดยถ้ามีสีเหลืองอำพัน ให้ผู้ขับขี่เตรียมหยุดรถหลังเส้นให้รถหยุดเพื่อเตรียมหยุดรถเมื่อมีสีแดง เว้นแต่ผู้ขับขี่ที่ได้เลยเส้นให้รถหยุดแล้วให้เลยไปได้

ถ้าเป็นสัญญาณจราจรไฟแดงให้ผู้ขับขี่หยุดรถหลังเส้นให้รถหยุด

ถ้าสัญญาณจราจรไฟสีเขียว ให้ผู้ขับขี่ขับรถต่อไปได้

๒. สัญญาณจราจรที่พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงให้ปรากฏข้างหน้าด้วยมือและแขน

๓. สัญญาณจราจรที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แสดงด้วยเสียงสัญญาณนกหวีด คือถ้าใช้เสียงนกหวีดยาวหนึ่งครั้งให้ผู้ขับขี่หยุดรถทันที ถ้าใช้เสียงสัญญาณนกหวีดสั้นสองครั้งติดต่อกันให้ผู้ขับขี่

ขับรถต่อไปได้

ผู้ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามสัญญาณไฟจราจรต้องถูกปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

เครื่องหมายจราจรคืออะไร

เครื่องหมายจราจร หมายความว่า เครื่องหมายใด ๆ ที่ได้ติดตั้งไว้หรือทำให้ปรากฏในทาง สำหรับให้ผู้ขับขี่ คนเดินเท้าหรือคนที่จูง ชี่ หรือไล่อ้อนสัตว์ ปฏิบัติตามเครื่องหมายนั้น

ผู้ขับขี่รถจะต้องปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจรที่ได้ติดตั้งไว้หรือทำให้ปรากฏในทางเดินรถ ถ้าฝ่าฝืนเครื่องหมายจราจรต้องถูกปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

เจ้าพนักงานจราจรหมายถึงใคร

เจ้าพนักงานจราจร หมายถึง ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานจราจร

พนักงานเจ้าหน้าที่หมายถึงใคร

พนักงานเจ้าหน้าที่ หมายความว่า ตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่ควบคุมการจราจร

อาสาจราจร หมายถึงใคร

อาสาจราจรหมายความว่า ผู้ซึ่งผ่านการอบรมตามหลักสูตรอาสาจราจร และได้รับแต่งตั้ง อธิบดีกรมตำรวจให้ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายจราจรทางบก

กฎหมายได้กำหนดความเร็วของการขับขี่รถไว้หรือไม่อย่างไร

กฎหมายได้กำหนดความเร็วของการขับขี่รถไว้ดังนี้คือ.-

๑. ในกรณีปกติ กฎหมายได้กำหนดความเร็วสำหรับรถดังต่อไปนี้คือ.-

๑.๑ รถบรรทุกที่มีน้ำหนักบรรทุกรวมทั้งน้ำหนักบรรทุกทุกเกิน ๑,๒๐๐ กิโลกรัม หรือรถบรรทุกคนโดยสาร ให้ขับในเขตกรุงเทพมหานคร เขตเมืองพัทยา หรือเขตเทศบาลไม่เกินชั่วโมงละ ๖๐ กิโลเมตร หรือนอกเขตดังกล่าวให้ขับไม่เกินชั่วโมงละ ๘๐ กิโลเมตร

๑.๒ รถยนต์อื่นนอกจากรถที่ระบุไว้ใน ๑.๑ ขณะที่ลากจูงรถพ่วง รถยนต์บรรทุกที่มีน้ำหนักบรรทุกรวมทั้งน้ำหนักบรรทุกทุกเกิน ๑,๒๐๐ กิโลกรัม หรือรถยนต์สามล้อ ให้ขับในเขตกรุงเทพมหานครเขตเมืองพัทยา หรือเขตเทศบาล ไม่เกินชั่วโมงละ ๕๕ กิโลเมตร หรือนอกเขตดังกล่าวให้ขับไม่เกินชั่วโมงละ ๖๐ กิโลเมตร

๑.๓ รถยนต์อื่น นอกจากรถที่ระบุไว้ใน ๑.๑ หรือ ๑.๒ หรือรถจักรยานยนต์ให้ขับในเขตกรุงเทพมหานคร เขตเมืองพัทยา หรือเทศบาลไม่เกินชั่วโมงละ ๘๐ กิโลเมตร หรือนอกเขต

ดังกล่าวให้ขับไม่เกินชั่วโมงละ ๕๐ กิโลเมตร

๒. ในเขตทางที่มีเครื่องหมายจราจรแสดงว่าเป็นเขตอันตรายหรือเขตให้ขับรถช้า ๆ ให้ลดความเร็วและเพิ่มความระมัดระวังขึ้นตามสมควร

๓. ในกรณีที่มีเครื่องหมายจราจรกำหนดอัตราความเร็วต่ำกว่าที่กำหนดในข้อ ๑. ให้ขับไม่เกินอัตราความเร็วที่กำหนดไว้

ผู้ที่ขับรถด้วยความเร็วที่เกินกว่าความเร็วที่กฎหมายได้กำหนดไว้แล้วจะต้องถูกปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

หลักเกณฑ์ในการขับขีรถ

๑. ผู้ขับขีรถต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้รถชนหรือโดนคนเดินเท้าไม่ว่าจะอยู่ส่วนใดของทาง และต้องให้สัญญาณเตือนคนเดินเท้าให้รู้ตัวเมื่อจำเป็นโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็ก คนชรา หรือคนพิการที่กำลังใช้ทางผู้ขับขีรถต้องใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ

๒. ต้องขับขีรถในทางเดินรถด้านซ้ายและต้องไม่ล้ำกึ่งกลางของทางเดินรถ เว้นแต่ในกรณีที่ด้านซ้ายของทางเดินรถมีสิ่งกีดขวางหรือถูกปิดจราจร หรือทางเดินรถนั้นเจ้าพนักงานจราจรกำหนดให้เป็นทางเดินรถเพียงทางเดียว (ทางวันเวย์) หรือทางเดินรถนั้นกว้างไม่ถึงหกเมตร

๓. ถ้าทางเดินรถได้จัดแบ่งช่องทางเดินรถในทิศทางเดียวกันไว้ตั้งแต่สองช่องขึ้นไปหรือที่ได้จัดช่องเดินรถประจำทางไว้ในช่องเดินรถซ้ายสุด ผู้ขับขีรถต้องขับในช่องซ้ายสุดหรือใกล้กับช่องเดินรถประจำทาง เว้นแต่ในช่องทางนั้นมีสิ่งกีดขวางหรือถูกปิดการจราจร หรือเป็นทางวันเวย์ หรือจะต้องเข้าช่องทางให้ถูกต้องเมื่อเข้าบริเวณใกล้ทางร่วม แยก หรือเมื่อจะแซงรถคันอื่น

๔. รถบรรทุก รถบรรทุกทุกคันโดยสาร รถจักรยานยนต์ รถที่มีความเร็วช้าหรือรถที่ใช้ความเร็วต่ำกว่าความเร็วของรถคันอื่นที่ขับไปในทิศทางเดียวกัน ผู้ขับขีรถต้องขับรถให้ใกล้ขอบทางเดินรถด้านซ้าย (ชิดซ้าย) เท่าที่จะทำได้ ถ้าทางเดินรถนั้นได้แบ่งช่องทางเดินรถในทิศทางเดียวกันไว้ตั้งแต่สองช่องขึ้นไป หรือได้จัดช่องทางเดินรถประจำทางด้านซ้ายไว้โดยเฉพาะ ต้องขับรถในช่องเดินรถด้านซ้ายมือหรือใกล้กับช่องเดินรถประจำทาง

๕. ผู้ขับขีรถจะเลี้ยวรถ ให้รถคันอื่นผ่านหรือแซงขึ้นไป เปลี่ยนช่องทางเดินรถ ลดความเร็วของรถ จอดรถ หรือหยุดรถ ต้องให้สัญญาณมือและแขนหรือให้ไฟสัญญาณตามที่กฎหมายกำหนด

๖. เมื่อขับรถสวนกัน ให้ผู้ขับขีรถชิดด้านซ้ายของทางเดินรถ โดยให้ถือแนวกึ่งกลางถนนเป็นหลักในทางรถที่แคบซึ่งไม่อาจขับรถสวนกันได้โดยปลอดภัย ผู้ขับขีรถทั้งสองฝ่ายต้องลดความเร็วของรถลง ผู้ขับขีรถคันใหญ่กว่าต้องหยุดรถให้ชิดขอบทางเดินรถด้านซ้ายเพื่อให้ผู้ขับขีรถคันที่เล็กกว่าผ่านไปได้ก่อน

๗. ผู้ขับขี่ต้องขับรถให้ห่างคันหน้าพอสมควรในระยะที่จะหยุดได้โดยปลอดภัยในเมื่อจำเป็นต้องหยุดรถ

๘. ผู้ขับขี่ซึ่งขับรถขึ้นสะพานหรือทางลาดชันต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้รถถอยหลังไปโดนรถคันอื่น

๙. ต้องไม่ขับรถด้วยความเร็วที่เกินกว่าอัตราความเร็วที่กฎหมายได้กำหนดไว้

๑๐. ต้องไม่ขับรถในขณะที่หย่อนความสามารถในอันที่จะขับหรือเหตุอื่นที่ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อที่ผู้ขับรถถูกห้ามมิให้ขับรถ

วิธีการขับรถแซงเพื่อขึ้นหน้ารถอื่น

๑. ผู้ขับขี่ที่ประสงค์จะขับรถแซงเพื่อขึ้นหน้ารถอื่นในทางเดินรถซึ่งไม่ได้แบ่งช่องเดินรถไว้ต้องให้สัญญาณเสียงให้ดังพอที่จะทำให้รถคันหน้าทราบความประสงค์ และเมื่อรถคันที่อยู่ข้างหน้าให้สัญญาณตอบแล้วจึงจะแซงขึ้นได้

๒. การแซงต้องแซงด้านขวามือโดยมีระยะห่างจากรถที่ถูกแซงพอสมควรเมื่อเห็นว่าได้ขับรถผ่านขึ้นหน้ารถที่ถูกแซงไปในระยะที่ห่างเพียงพอแล้วจึงจะจับชุดด้านซ้ายของทางเดินรถได้

๓. ห้ามมิให้ขับรถแซงเพื่อขึ้นหน้ารถอื่นทางด้านซ้ายมือเว้นแต่

(๑) รถที่จะถูกแซงกำลังเลี้ยวขวาหรือให้สัญญาณว่าจะเลี้ยวขวา

(๒) ทางเดินรถนั้นได้จัดแบ่งเป็นช่องเดินรถในทิศทางเดียวกันไว้ตั้งแต่สองช่องขึ้นไป

(๓) จะแซงซ้ายได้ต่อเมื่อไม่มีรถอื่นตามมาในระยะกระชั้นชิดและเมื่อมีความปลอดภัยพอ

๔. ห้ามมิให้ผู้ขับรถแซงเพื่อขึ้นหน้ารถอื่นในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อรถกำลังขึ้นทางชัน ขึ้นสะพาน หรืออยู่ในทางโค้ง เว้นแต่จะมีเครื่องหมายจราจรให้แซงได้

(๒) ภายในระยะสามสิบเมตรก่อนถึงทางข้าม ทางร่วมทางแยก วงเวียนหรือเกาะที่สร้างไว้หรือทางเดินรถที่ตัดข้ามทางรถไฟ

(๓) เมื่อมีหมอก ฝน ฝุ่นหรือควัน จนทำให้ไม่อาจเห็นทางข้างหน้าได้ในระยะหกสิบเมตร

(๔) เมื่อเข้าที่คับขันหรือเขตปลอดภัย

๕. ห้ามมิให้ผู้ขับรถแซงหน้ารถอื่นถ้าเข้าไปในเส้นกึ่งกลางถนนที่กำหนดไว้ หรือมีเครื่องหมายจราจรแสดงเขตอันตราย หรือเขตให้ใช้ความระมัดระวังบนทางเดินรถ

๖. ห้ามมิให้ผู้ขับรถแซงขึ้นหน้ารถคันอื่นถ้าเข้าไปในช่องรถประจำทาง

เมื่อรถคันที่อยู่ข้างหน้าได้รับสัญญาณขอแซงขึ้นหน้าจากรถคันที่อยู่ข้างหลังแล้วจะต้องทำอย่างไร

เมื่อได้รับสัญญาณขอแซงขึ้นหน้าจากรถคันที่อยู่ข้างหลัง ผู้ขับขี่รถที่ใช้ความเร็วต่ำกว่าความเร็วของรถที่อยู่ข้างหลัง ต้องยอมให้รถที่ใช้ความเร็วสูงกว่าผ่านขึ้นหน้า โดยต้องให้สัญญาณบอกเมื่อเห็นว่าทางเดินรถข้างหน้าปลอดภัยและไม่มีรถอื่นสวนทางมาในระยะกระชั้นชิด และต้องลดความเร็วของรถลงและต้องขับรถชิดด้านซ้ายถนนเพื่อให้ รถที่จะแซงขึ้นหน้าปลอดภัย ผู้ที่ขับรถแซงขึ้นหน้ารถอื่นโดยไม่ปฏิบัติตามวิธีได้กล่าวมาแล้วต้องถูกปรับตั้งแต่ ๔๐๐ บาท ถึง ๑,๐๐๐ บาท

ที่คับขันหมายความว่าอย่างไร

ที่คับขัน หมายความว่าทางที่มีจราจรพลุกพล่านหรือมีสิ่งกีดขวาง หรือในที่ซึ่งมองเห็นทราบได้ล่วงหน้าว่าอาจเกิดอันตรายหรือความเสียหายแก่รถหรือคนได้ง่าย

เขตปลอดภัย หมายความว่าอย่างไร

เขตปลอดภัย หมายความว่า พื้นที่ในทางเดินรถที่มีเครื่องหมายไว้ให้เห็นได้ชัดเจนทุกเวลา สำหรับให้คนเดินเท้าที่ข้ามทางหยุดรอหรือให้คนที่ขึ้นหรือลงรถหยุดรอก่อนจะข้ามทางต่อไป

กฎหมายได้กำหนดวิธีการเลี้ยวรถไว้อย่างไร

๑. การเลี้ยวซ้าย ให้ปฏิบัติดังนี้.-

- (๑) ในกรณีที่ไม่ได้แบ่งช่องเดินรถไว้ ให้ผู้ขับขี่รถชิดทางเดินรถด้านซ้ายมือ
- (๒) ในกรณีที่มีการแบ่งช่องเดินรถไว้ และมีเครื่องหมายจราจรแสดงให้เลี้ยวซ้ายมือได้ให้ผู้ขับขี่รถในช่องเดินรถสำหรับรถที่จะเลี้ยวซ้าย ทั้งนี้ ก่อนถึงทางเลี้ยวไม่น้อยกว่าสามสิบเมตร
- (๓) ในกรณีที่มีช่องเดินรถประจำทางอยู่ทางเดินรถด้านซ้ายสุด ให้ผู้ขับขี่รถชิดช่องเดินรถประจำทางก่อนถึงทางเลี้ยวไม่น้อยกว่าสามสิบเมตร และจะเลี้ยวรถผ่านเข้าไปในช่องเดินรถประจำทางได้เฉพาะในบริเวณที่มีเครื่องหมายจราจรให้เลี้ยวรถผ่านได้เท่านั้น

๒. การเลี้ยวขวา ให้ปฏิบัติดังนี้.-

- (๑) ในกรณีที่ไม่ได้แบ่งช่องทางเดินรถไว้ ให้ผู้ขับขี่ขับรถชิดทางด้านขวาของแนวกึ่งกลางถนนก่อนถึงทางเลี้ยวไม่น้อยกว่าสามสิบเมตร
- (๒) ในกรณีที่ได้แบ่งช่องทางเดินรถในทิศทางเดียวกันไว้ตั้งแต่สองช่องขึ้นไป ให้ผู้ขับขี่ขับรถชิดทางด้านขวาสุดของทางเดินรถหรือในช่องที่มีเครื่องหมายจราจรแสดงให้เลี้ยวขวาได้ ทั้งนี้ก่อนถึงทางเลี้ยวไม่น้อยกว่าสามสิบเมตร

(๓) ในกรณีที่มีช่องทางเดินรถประจำทางอยู่ทางเดินรถด้านขวาสุด ให้ผู้ขับขี่ขับรถชิดช่องทางเดินรถประจำทางก่อนถึงทางเลี้ยวไม่น้อยกว่าสามสิบเมตร และจะเลี้ยวรถผ่านเข้าไปในช่องทางเดินรถประจำทางได้เฉพาะในบริเวณที่มีเครื่องหมายจราจรให้เลี้ยวรถผ่านได้เท่านั้น

(๔) ในกรณีทางเดินรถที่มีเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่แสดงสัญญาณจราจรด้วยมือและแขน ให้ผู้ขับขี่รถเลี้ยวขวาผ่านไปได้อย่างไม่ต้องอ้อมเจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่

(๕) เมื่อรถอยู่ในทางร่วมทางแยก ผู้ขับขี่ต้องให้รถที่สวนทางมาในทางเดินรถทางเดียวกัน ผ่านทางร่วมแยกไปก่อน เมื่อเห็นว่าปลอดภัยแล้วจึงให้เลี้ยวขวาไปได้

ในการเลี้ยวซ้ายและเลี้ยวขวาผู้ขับขี่ต้องใช้ความระมัดระวังและต้องหยุดให้ทางแก่ผู้ที่กำลังข้ามทางและรถที่กำลังผ่านทางรวมแยกจากทางด้านอื่นก่อน เว้นแต่ในกรณีที่มีรถเลี้ยวซ้ายและเลี้ยวขวาร่วมกัน ให้รถเลี้ยวซ้ายให้ทางแก่รถเลี้ยวขวาก่อน

ผู้ขับขี่รถเลี้ยวรถฝ่าฝืนกฎหมายที่ได้กล่าวมาแล้วต้องถูกปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

นอกจากนี้ ห้ามมิให้ผู้ขับขี่รถเลี้ยวรถในทางเดินรถที่มีเครื่องหมายห้ามเลี้ยวขวา ห้ามเลี้ยวซ้าย ผู้ฝ่าฝืนต้องถูกปรับตั้งแต่สี่ร้อยบาทถึงหนึ่งพันบาท

กฎหมายได้กำหนดวิธีการกลับรถไว้อย่างไร

๑. ในทางเดินรถที่สวนกันได้ ห้ามกลับรถในเมื่อมีรถอื่นสวนหรือตามมาในระยะไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยห้าสิบเมตร ถ้าการกลับรถที่สวนกันได้จะเป็นการขัดขวางการจราจร ห้ามกลับรถในทางเดินรถนั้น ผู้ฝ่าฝืนต้องถูกปรับ ตั้งแต่สองร้อยบาทถึงห้าร้อยบาท

๒. ห้ามกลับรถในทางเดินรถที่มีเครื่องหมายห้ามกลับรถ

๓. ห้ามกลับรถในที่คับขัน เขตปลอดภัย บนสะพาน หรือในระยะหนึ่งร้อยเมตรจากทางราบของเชิงสะพาน

๔. ห้ามกลับรถที่ทางร่วมทางแยก เว้นแต่จะมีเครื่องหมายจราจรให้กลับรถในบริเวณดังกล่าวได้

ผู้ใดกลับรถโดยฝ่าฝืนกฎหมายจะต้องถูกปรับตั้งแต่สี่ร้อยบาทถึงหนึ่งพันบาท

กฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับการหยุดรถไว้อย่างไร

ห้ามมิให้ผู้ขับขี่หยุดรถ

(๑) ในช่องเดินรถ เว้นแต่หยุดชิดขอบทางด้านซ้ายของทางเดินรถในกรณีที่ไม่มีช่องเดินรถประจำทาง

(๒) บนทางเท้า

- (๓) บนสะพานหรือในอุโมงค์
  - (๔) ในทางร่วมทางแยก
  - (๕) ในเขตที่มีเครื่องหมายจราจรห้ามหยุดรถ
  - (๖) ตรงปากทางเข้าออกของอาคารหรือทางเดินรถ
  - (๗) ในเขตปลอดภัย
- ผู้ฝ่าฝืนต้องถูกปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

กฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับการจอดรถอย่างไร

๑. ห้ามมิให้ขับจอด

- (๑) บนทางเท้า
- (๒) บนสะพานหรือในอุโมงค์
- (๓) ในทางร่วมทางแยก หรือในระยะสิบเมตรจากทางร่วมทางแยก
- (๔) ในทางข้าม หรือในระยะสามเมตรจากทางข้าม
- (๕) ในเขตที่มีเครื่องหมายจราจรห้ามจอด
- (๖) ในระยะสามเมตรจากท่อน้ำดับเพลิง
- (๗) ในระยะสิบเมตรจากที่ตั้งสัญญาณจราจร
- (๘) ในระยะสิบห้าเมตรจากทางรถไฟผ่าน
- (๙) ซ้อนกันกับรถอื่นที่จอดอยู่ก่อนแล้ว
- (๑๐) ตรงปากทางเข้าออกของอาคารหรือทางเดินรถ หรือในระยะห้าเมตรจากปากทางเดินรถ
- (๑๑) ระหว่างเขตปลอดภัยกับขอบทาง หรือในระยะสิบเมตรนับจากปลายสุดของเขตปลอดภัยทั้งสองข้าง
- (๑๒) ในที่คับขัน
- (๑๓) ในระยะสิบห้าเมตรก่อนถึงเครื่องหมายหยุดรถประจำทางและเลยเครื่องหมายไปอีกสามเมตร
- (๑๔) ในระยะสามเมตรจากตู้ไปรษณีย์
- (๑๕) ในลักษณะกีดขวางการจราจร

ผู้ฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

กฎหมายได้กำหนดเกี่ยวกับคนเดินเท้าไว้อย่างไร

- ๑. ทางใดที่มีทางเท้าหรือไหล่ทางอยู่ข้างทางเดินรถ ให้คนเดินเท้าเดินบนทางเท้าหรือไหล่

ทางด้านทางนั้นไม่มีทางเท้าอยู่ข้างทางเดินรถให้เดินริมทางด้านขวาของคน

๒. ภายในระยะไม่เกินหนึ่งร้อยเมตรนับจากทางข้าม ห้ามมิให้คนเดินเท้าข้ามทาง (ถนน) นอกทางข้าม

๓. คนเดินเท้าซึ่งประสงค์จะข้ามทางเดินรถในทางข้ามที่มีไฟสัญญาณจราจรควบคุมคนเดินเท้า ให้ปฏิบัติดังนี้คือ

(๑) เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟสีแดง ให้คนเดินเท้าหยุดบนทางเท้า บนเกาะแบ่งทางเดินรถหรือในเขตปลอดภัย

(๒) เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟสีเขียว ให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินรถได้

(๓) เมื่อมีสัญญาณจราจรไฟสีเขียวกระพริบ ให้คนเดินเท้าที่ยังไม่ได้ข้ามทางเดินรถหยุดบนทางเท้า บนเกาะแบ่งทางเดินรถหรือในเขตปลอดภัย แต่ถ้ากำลังข้ามทางเดินรถให้ข้ามทางเดินรถโดยเร็ว

๔. คนเดินเท้าซึ่งประสงค์จะข้ามทางเดินรถในทางข้ามหรือทางร่วมแยกที่มีสัญญาณไฟจราจรควบคุมการใช้ทาง ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) เมื่อมีสัญญาณไฟจราจรสีแดงให้หยุดทางด้านใด ให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินรถตามที่รถหยุดนั้นและต้องข้ามทางเดินรถภายในทางข้าม

(๒) เมื่อมีสัญญาณไฟจราจรสีเขียวให้รถผ่านทางด้านใดของทาง ห้ามมิให้คนเดินเท้าข้ามทางเดินรถด้านนั้น

(๓) เมื่อมีสัญญาณไฟจราจรสีเหลืองอำพันหรือไฟสีเขียวกระพริบทางด้านใดของทาง ให้คนเดินเท้าที่ยังมิได้ข้ามทางเดินรถหยุดบนทางเท้าบนเกาะทางเดินรถ หรือในเขตปลอดภัย แต่ถ้ากำลังข้ามทางเดินรถอยู่ในทางข้าม ก็ให้ข้ามโดยเร็ว

ผู้ที่ฝ่าฝืนข้อ ๑ - ๔ ต้องถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

๕. ห้ามมิให้ผู้ใดเดินแถว เดินขบวนแห่ หรือเดินขบวนใด ๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร เว้นแต่

(๑) เป็นแถวทหารหรือตำรวจที่มีผู้ควบคุมตามระเบียบแบบแผน

(๒) แถวหรือขบวนแห่หรือขบวนใด ๆ ที่เจ้าพนักงานจราจรได้อนุญาตและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่เจ้าพนักงานกำหนด

๖. ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ บนทางเท้า หรือทางใด ๆ ซึ่งจัดไว้สำหรับคนเดินเท้าในลักษณะที่เป็นการกีดขวางผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร เช่น พวกที่ขายของบนทางเท้า เป็นต้น

๗. ห้ามมิให้ผู้ใดซื้อ ขาย แจก จ่าย หรือเรียกรไบนทางเดินรถหรือออกไปกลางทางโดยไม่

มีเหตุอันสมควรหรือเป็นกรณีการกีดขวางการจราจร

ผู้ฝ่าฝืนข้อ ๕ - ๗ ต้องถูกปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

เมื่อเกิดอุบัติเหตุผู้ขับรถจะต้องปฏิบัติอย่างไร

ผู้ขับรถหรือขี่หรือควบคุมสัตว์ในทางซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็ความผิดของผู้ขับขี่หรือผู้ขี่หรือควบคุมสัตว์หรือไม่ก็ตาม ผู้นั้นต้องปฏิบัติดังนี้คือ.-

๑. ต้องหยุดรถหรือสัตว์

๒. ต้องให้ความช่วยเหลือตามสมควร

๓. ต้องแสดงตัวและแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ใกล้เคียงทันที กับต้องแจ้งชื่อตัวชื่อสกุล และที่อยู่ของตนและหมายเลขทะเบียนรถแก่ผู้ได้รับความเสียหายด้วย

ถ้าไม่ปฏิบัติตามที่ได้กล่าวมาแล้วจะเป็นดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ผู้ที่หลบหนีหรือไม่แสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่เกิดเหตุ กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิด และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยึดรถคันที่ผู้ขับขี่หลบหนีไว้จนกว่าคดีถึงที่สุดหรือได้ตัวผู้ขับขี่

๒. ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองรถไม่แสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในหกเดือนนับแต่วันที่เกิดเหตุ กฎหมายให้ถือว่ารถนั้นเป็นทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ในการกระทำผิดหรือเกี่ยวกับการกระทำผิดและให้ตกเป็นของรัฐ

๓. ผู้นั้นต้องรับโทษตามกฎหมายคือต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินสองพันบาทแต่ถ้าการหลบหนีหรือไม่แสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับอันตรายสาหัสหรือตาย ผู้นั้นต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เมื่อผู้ขับขี่ซึ่งกระทำผิดต่อกฎหมายรถยนต์หรือจราจรทางบกได้รับใบสั่งต้องปฏิบัติอย่างไร

ผู้ขับขี่ซึ่งได้กระทำผิดต่อกฎหมายรถยนต์หรือจราจรทางบกและได้รับใบสั่งจากพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องไปรายงานตัว ณ สถานีตำรวจที่ระบุไว้ในใบสั่งเพื่อชำระค่าปรับภายใน ๗ วันนับแต่เวลาที่เจ้าพนักงานจราจรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ออกใบสั่งได้ล่วงพ้นไปแล้วแปดชั่วโมง ถ้าไม่ไปรายงานตัวภายในกำหนดเวลาดังกล่าวโดยไม่มีเหตุอันสมควร ต้องถูกปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สหาย ทรัพย์สุนทรกุล
สืบสรรพ์ สนธิรัตน์

ส่วนที่ ๑ นิติกรรมและสัญญา

๑. นิติกรรม คืออะไร

คือ การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครมุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลเพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ (ป.พ.พ.ม. ๑๑๒)

กล่าวโดยย่อ นิติกรรม คือ การกระทำของบุคคลโดยชอบด้วยกฎหมายและมุ่งต่อผลในกฎหมายที่จะเกิดขึ้น อันได้แก่ การเคลื่อนไหวแห่งสิทธิ มีก่อสิทธิ เปลี่ยนแปลงสิทธิ โอนสิทธิ สงวนสิทธิและระงับสิทธิ เช่น สัญญาซื้อขาย, สัญญากู้เงิน, สัญญาจ้างแรงงาน สัญญาให้และพินัยกรรม เป็นต้น

การแบ่งแยกประเภทของนิติกรรม

๑.๑ นิติกรรมฝ่ายเดียว ได้แก่ นิติกรรมซึ่งเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของบุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียวและมีผลตามกฎหมาย ซึ่งบางกรณีก็ทำให้ผู้ทำนิติกรรมเสียสิทธิได้ เช่น การก่อตั้งมูลนิธิ คำมั่นโฆษณาจะให้รางวัล การรับสภาพหนี้ การผ่อนเวลาชำระหนี้ให้ลูกหนี้ คำมั่นจะซื้อหรือจะขายการทำนิติกรรม เป็นต้น

๑.๒ นิติกรรมสองฝ่าย (นิติกรรมหลายฝ่าย) ได้แก่ นิติกรรมซึ่งเกิดขึ้นโดยการแสดงเจตนาของบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปและทุกฝ่ายต่างต้องตกลงยินยอมระหว่างกัน กล่าวคือฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาทำเป็นคำเสนอ แล้วอีกฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเป็นคำสนอง เมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกันจึงเกิดมีนิติกรรมสองฝ่ายขึ้นหรือเรียกกันว่า สัญญา เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญากู้ยืมเงิน สัญญาแลกเปลี่ยน สัญญาขายฝาก จำนอง จำนำ เป็นต้น

๒. ความสามารถของบุคคลในการทำนิติกรรมสัญญา

โดยหลักทั่วไป บุคคลย่อมมีความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา แต่มีข้อยกเว้นคือ บุคคลบางประเภท กฎหมายถือว่าหย่อนความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา เช่น ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ และบุคคลล้มละลาย สำหรับผู้เยาว์จะทำนิติกรรมได้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม (ป.พ.พ.ม.๒๑) เว้นแต่นิติกรรมที่ได้มาซึ่งสิทธิโดยสิ้นเชิงหรือเพื่อให้หลุดพ้นหน้าที่ หรือการที่ต้องทำเองเฉพาะตัว หรือกิจการที่สม

แก่ฐานานุกรม และจำเป็นในการเลี้ยงชีพเหล่านี้ผู้เยาว์ทำด้วยตนเองได้ (ป.พ.พ.ม.๒๒, ๒๓, ๒๔) ส่วนคนไร้ความสามารถต้องอยู่ในความอนุบาลกิจการใด ๆ ของคนไร้ความสามารถผู้อนุบาลเป็นผู้ทำเองทั้งสิ้น (ป.พ.พ.ม. ๓๐) สำหรับคนเสมือนไร้ความสามารถทำกิจการเองได้ทุกอย่าง เว้นแต่กิจกรรมบางอย่างตาม ป.พ.พ.ม. ๓๕ จะทำได้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ เช่น สัญญาซื้อขายที่ดิน เป็นต้น

บุคคลล้มละลายทำนิติกรรมใดไม่ได้เลย ผู้พิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ทำแทนทั้งสิ้น

๒.๑ ผู้มีสิทธิในการทำนิติกรรมสัญญา ปกติแล้ว บุคคลทุกคนต่างมีสิทธิในการทำนิติกรรมสัญญา แม้แต่ทารกในครรภ์มารดาก็สามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้ หากภายหลังเกิดมารอดอยู่คงมี แต่บุคคลบางประเภทเท่านั้นมีกฎหมายจำกัดสิทธิในการใช้สิทธิทำนิติกรรมสัญญาไว้ ได้แก่ บุคคล ผู้หย่อนความสามารถ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ไม่มีความสามารถในการใช้สิทธิตามกฎหมาย โดยลำพังตนเอง

๒.๒ ผู้หย่อนความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา

(๑) ผู้เยาว์ คือ บุคคลไม่ว่าเพศหญิงหรือชายที่ยังมีอายุไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ในระหว่างเป็นผู้เยาว์นี้ การทำนิติกรรมสัญญาใด ๆ กฎหมายกำหนดให้ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม คือ บิดามารดา หรือผู้ปกครองแล้วแต่กรณี การทำนิติกรรมสัญญาใดที่ปราศจากความยินยอมท่านว่าเป็นโมฆียะ ต่อเมื่ออายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว จึงพ้นจากภาวะเป็นผู้เยาว์และเป็นผู้บรรลุนิติภาวะจึงมีความสามารถใช้สิทธิในการทำนิติกรรมสัญญาได้

แม้จะอายุยังไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ แต่ได้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรสแล้วก็ยอมทำนิติกรรมสัญญาได้ดังเช่นผู้บรรลุนิติภาวะทุกประการ

(๒) คนวิกลจริต ในความหมายอย่างธรรมดาคือ บุคคลที่มีสมองพิการหรือว่าจิตใจไม่ปกติ โดยมีอาการหนักถึงขนาดเสียสติทุกสิ่งทุกอย่าง พุศกันไม่เข้าใจและไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร

(๓) คนไร้ความสามารถ คือ คนวิกลจริตดังกล่าวที่ศาลได้มีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ การที่ศาลจะมีคำสั่งให้คนวิกลจริตคนใดเป็นคนไร้ความสามารถนั้น จะต้องเป็นผู้เสนอเรื่องขึ้นมาก่อน กฎหมายได้ระบุให้บุคคลดังต่อไปนี้เสนอเรื่อง โดยร้องขอต่อศาลได้ คือสามีหรือภริยาของคนวิกลจริต ผู้สืบสันดานของคนวิกลจริต (ลูก, หลาน, เหลน, ลื้อ) ผู้บุพการีของคนวิกลจริต (บิดา, มารดา, ปู่, ย่า, ตา, ยาย, ทวด) และผู้อนุบาลหรืออัยการ เมื่อศาลได้สวนได้ความว่าวิกลจริตจริงก็จะสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถและให้อยู่ในความอนุบาลโดยศาลจะตั้งผู้อนุบาลให้

(๔) คนเสมือนไร้ความสามารถ กฎหมายบัญญัติว่า บุคคลผู้ใดไม่สามารถจะจัดทำกรงานของตนเองได้เพราะ

๑. ภายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

๒. ประพาศสุรุษสุร่ายเสเพลเป็นอาจิม

๓. คิดสุรាយามา

เมื่อบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดดังต่อไปนี้ คือ สามีหรือภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดาน หรือผู้พิทักษ์หรืออัยการ ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลดังกล่าวเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และสั่งให้ผู้นั้นอยู่ในความพิทักษ์ก็ได้

(๕) บุคคลล้มละลายตามคำสั่งศาล กฎหมายล้มละลายบัญญัติว่าเมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์สินของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รายงานว่าเจ้าหนี้ได้ลงมติในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก หรือในคราวที่ได้เลื่อนไป ขอให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายก็ดี หรือไม่ลงมติประการใดก็ดี หรือไม่มีเจ้าหนี้ไปประชุมก็ดี หรือการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบก็ดี ให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายและเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายเพื่อแบ่งแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย กล่าวโดยย่อ คือ บุคคลใดที่ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้ามีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุคคลล้มละลายต่อไป

(๖) สามีและภริยาเป็นผู้จัดการสินสมรสกันจึงต้องให้ความยินยอมซึ่งกันและกัน ในการทำสัญญาผูกพันสินสมรส กฎหมายได้วางหลักในเรื่องนี้ไว้ดังนี้

๑. นอกจากสัญญาก่อนสมรสจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น สามีและภริยาเป็นผู้จัดการสินสมรสร่วมกัน

๒. อำนาจจัดการสินสมรสนั้น รวมถึงอำนาจจำหน่าย จำนำ จำนอง หรือก่อให้เกิดการคิดพินซึ่งสินสมรสและอำนาจฟ้องและต่อสู้คดีเกี่ยวแก่สินสมรสนั้นด้วย

๓. การใดที่สามีหรือภริยากระทำ ซึ่งต้องได้รับความยินยอมร่วมกัน และถ้าการนั้นมีกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือหรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือ

๔. ในการจัดการสินสมรส ถ้าคู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำนิติกรรมไปโดยปราศจากความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง นิติกรรมนั้นจะสมบูรณ์ต่อเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน

ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งได้ทำนิติกรรมไปโดยปราศจากการยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอาจขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมนั้นได้ แต่ความข้อนี้มีให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคลภายนอกได้กระทำการโดยสุจริต แต่การให้โดยเสน่หาอันมิได้เป็นไปตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางสมาคม คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งนั้นยอมขอให้ศาลเพิกถอนได้เสมอ

๓. นิติกรรมสัญญาต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ไม่เป็นการฝ่าฝืน และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

แม้จะมีอำนาจทำนิติกรรมสัญญาแล้วก็ตาม การทำนิติกรรมสัญญานั้นจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมายไม่เป็นการฝ่าฝืน และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ถ้าฝ่าฝืนหลักดังกล่าว นิติกรรมสัญญานั้นก็เป็นโมฆะ กล่าวคือใช้ไม่ได้ ไร้ผลบังคับโดยสิ้นเชิง

ที่ว่าขัดต่อกฎหมายจะต้องเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นิติกรรมสัญญานั้นจึงจะเป็นโมฆะ

แต่ถ้านิติกรรมสัญญาขัดต่อกฎหมายที่มีใช้เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้วก็ไม่ทำให้นิติกรรมสัญญานั้นเป็นโมฆะ ข้อตกลงนั้นใช้บังคับได้ เช่น ป.พ.พ.ม. ๗๓๓ บัญญัติไว้ว่า “ถ้าเอาทรัพย์สินของหลุด และราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น”

ดังนั้นถ้าคู่สัญญาตกลงกันว่า ถ้าเอาทรัพย์สินที่จำนองออกขายทอดตลาดแล้ว ได้เงินไม่พอชำระหนี้ ลูกหนี้ยังต้องรับผิดชอบในหนี้ที่เหลืออยู่ โดยข้อตกลงนี้มาใช้บทบัญญัติใน ป.พ.พ.ม. ๒๑๔ ที่ว่า เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง ข้อตกลงดังกล่าวใช้บังคับได้ เพราะศาลฎีกาถือว่า ป.พ.พ.ม. ๗๓๓ มีใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย

อุทธรณ์ ๑ ทำสัญญาขายอายุความฟ้องร้องออกไปเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อ ป.พ.พ.ม. ๑๕๑

อุทธรณ์ ๒ ทำสัญญาจ้างให้คนเหาะหรือให้กระโดดข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ข้อตกลงดังกล่าวเป็นโมฆะ เพราะเป็นการฝ่าฝืน

อุทธรณ์ ๓ ทำสัญญาจ้างให้มือปืนไปยิงคน ข้อตกลงเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อย

อุทธรณ์ ๔ ทำสัญญาจ้างให้ไปทำชู้กับภรรยาของผู้อื่น ข้อตกลงเป็นโมฆะ เพราะขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

๔. นิติกรรมสัญญาต้องทำตามแบบ

ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติบังคับให้นิติกรรมสัญญาต้องทำตามแบบ ถ้าฝ่าฝืนไม่ทำตามแบบ การนั้นเป็นโมฆะ (ป.พ.พ.ม. ๑๑๕)

อุทธรณ์ ๑ สัญญาจำนองซึ่งมิได้ทำเป็นหนังสือต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่และลงทะเบียนนั้นเป็นโมฆะ (ป.พ.พ.ม. ๗๑๔)

อุทาหรณ์ ๒ ซึ่งขายที่ดินโดยมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนพนักงานเจ้าหน้าที่ การซื้อขายนั้นเป็นโมฆะ (ป.พ.พ.ม.๔๕๖)

๔.๑ นิติกรรมสัญญาที่ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน มีดังนี้

(๑) การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ เรือกำป๋น, เรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป, เรือกลไฟ หรือรถยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป, แพและสัตว์พาหนะ ตาม ป.พ.พ.ม.๔๕๖ ซึ่งหมายถึง การซื้อขายเสร็จเด็ดขาด

ถ้าทำสัญญาจะซื้อจะขายทรัพย์ดังกล่าวใน ป.พ.พ.ม.๔๕๖ จะต้องมีหลักฐานเป็น หนังสือลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดชอบ หรือวางประจำหรือชำระหนี้บางส่วนจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้

(๒) การแลกเปลี่ยนอสังหาริมทรัพย์ หรืออสังหาริมทรัพย์พิเศษดังกล่าวใน ป.พ.พ.ม. ๔๕๖

(๓) การให้ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน

(๔) การขายฝากอสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์พิเศษ ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ.ม. ๔๕๖

(๕) การเช่าอสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีกำหนดเกินกว่าสามปี หรือกำหนดตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน ถ้าไม่ทำหนังสือและจดทะเบียนการเช่านั้น จะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้เพียงสามปี

(๖) สัญญาจำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน

นิติกรรมสัญญาดังกล่าวใน (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๖) ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก็เป็นโมฆะ

๔.๒ นิติกรรมสัญญาที่ต้องทำเป็นหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือ มีดังนี้

(๑) การเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น เช่าที่ดิน หรือบ้าน ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ (ป.พ.พ.ม.๕๓๘)

หลักฐานเป็นหนังสือ เช่น จดหมายที่ผู้ให้เช่ามีไปถึงผู้เช่าตอบตกลงให้เช่าที่ดินหรือบ้านได้เป็นต้น

(๒) สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ ถ้าไม่ทำก็เป็นโมฆะ (ป.พ.พ.ม.๕๓๒)

(๓) การกู้ยืมเงินเกินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไปนั้น ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ และการนำสืบการใช้เงินในกรณีการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมมาแสดง หรือเอกสารการกู้ยืมได้ถูกเวนคืนหรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารการกู้ยืมแล้ว (ป.พ.พ.ม.๖๕๓)

อนึ่ง การกู้ยืมเงินนั้นผู้กู้พึงระวางมิให้ถูกเจ้าหนี้โกงโดยเดิมตัวเลขลงในช่องจำนวน

เงินที่กู้ ทั้งนี้โดยจะต้องขีดหน้าและหลังตัวเลขและวงเล็บจำนวนเงินด้วยตัวอักษรไว้ให้ชัดเจน

(๔) สัญญาค้ำประกันต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ (ป.พ.พ.ม.๖๘๐)

(๕) กิจกรรมใดที่กฎหมายบังคับให้ต้องทำเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการอันนั้นก็ต้องทำเป็นหนังสือ เช่น ตั้งตัวแทนไปซื้อขายที่ดิน ดังนี้ต้องทำหนังสือมอบอำนาจ

กิจการที่กฎหมายบังคับให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการนั้นก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือด้วย เช่น การตั้งตัวแทนไปกู้ยืมเงินกว่าห้าสิบบาทขึ้นไป ก็ต้องมีหลักฐานการตั้งตัวแทนเป็นหนังสือ (ป.พ.พ.ม.๗๕๘)

(๖) สัญญาประนีประนอมยอมความจะต้องมีหลักฐานลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจึงจะฟ้องร้องบังคับคดีกันได้ (ป.พ.พ.ม.๘๕๑)

ส่วนที่ ๒ ละเมิด

๑. ละเมิดคืออะไร

ละเมิด คือ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย เป็นเหตุให้เขา (ผู้ถูกกระทำ) ได้รับความเสียหายแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี กฎหมายถือว่าผู้นั้นทำละเมิดจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดนั้น (ป.พ.พ.ม.๔๒๐)

สรุปการกระทำใดจะเป็นละเมิดต้องประกอบด้วยหลัก ๓ ประการ

๑.๑ กระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย

ซึ่งหมายถึงการประทุษกรรม กระทำต่อบุคคลโดยผิดกฎหมาย ด้วยอาการฝ่าฝืนต่อกฎหมายที่ห้ามไว้ หรือละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำหรือตนมีหน้าที่ตามกฎหมาย จะต้องกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ เป็นต้นว่า ฆ่าเขาตาย, ทำร้ายร่างกายเขา, ขับรถโดยประมาท ชนคนตายและทรัพย์สินของเขาเสียหาย ฯลฯ

๑.๒ กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

กระทำโดยจงใจ คือ การกระทำโดยรู้สำนึกและในขณะที่เดียวกันก็รู้ว่าจะทำให้เขาเสียหาย เช่น เจตนาฆ่าเขา หรือเจตนาทำร้ายเขา ฯลฯ อย่างไรก็ตาม การกระทำโดยจงใจในเรื่องละเมิดถือหลักเบาบางกว่าทางอาญา สำหรับอาญานั้นต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการที่ทำ และในขณะที่เดียวกันผู้กระทำต้องประสงค์ต่อผลหรือย่อมนឹងเห็นผลด้วย ส่วนจงใจในเรื่องละเมิดบางกรณีอาจจะไม่ผิดทางอาญา แต่เป็นละเมิดต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่เขา เช่น จำเลยรื้อห้องน้ำ ห้องครัว ซึ่งโจทก์ปลูก

ถ้าออกไปนอกที่เช่าของวัด โดยวัดต้องการจะขุดคู ได้บอกให้โจทก์รื้อแล้ว โจทก์ไม่ยอมรื้อ การที่จำเลยรื้อแล้วกองไม้ไว้หลังบ้านโจทก์ มิได้เจตนาชั่วร้ายทำให้ทรัพย์สินของโจทก์อันตรายเสียหาย ไม่เป็นความผิดฐานทำให้เสียหาย แต่เป็นละเมิด เพราะรู้แล้วว่าการรื้อทำให้ทรัพย์สินของโจทก์เสียหาย (ฎีกาที่ ๑๖๑๗ - ๑๖๑๘/๒๕๐๐)

คำว่าประมาทเลินเล่อในทางแพ่งหมายความว่า การกระทำที่ขาดความระมัดระวังจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น และหมายรวมถึงการไม่ป้องกันผลที่จะเกิดขึ้นโดยประมาทเลินเล่อด้วย แม้ตนเองไม่ได้กระทำให้เกิดผลนั้นขึ้น

ระดับความระมัดระวังของบุคคลต้องถือระดับบุคคลธรรมดา

อุทธรณ์ ๑ นาย ก. ขับรถยนต์ไปในถนนที่มีคนเดินจอบแจ ด้วยความเร็วและไม่ให้สัญญาณ แตรแล้วเจียดชนถูกคนเดินถนนได้รับบาดเจ็บ ดังนี้ถือว่า นาย ก. กระทำละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ

อุทธรณ์ ๒ เทศบาลขยายถนนทำให้น้ำขอบคอนกรีตเข้ามาอยู่ในถนน เมื่อเปิดถนนให้รถสัญจรไปมาก็ยังมีได้ทำให้น้ำขอบเป็นพื้นถนนธรรมดา และมีได้จัดให้มีเครื่องหมายและสัญญาณไฟติดตั้งให้เป็นที่สังเกตในเวลาค่ำคืน โจทก์ขับรถมาชนบ่อนี้โดยมิใช่ความประมาทเลินเล่อของโจทก์ รถยนต์เสียหายโจทก์ได้รับบาดเจ็บ ต้องถือเป็นความประมาทของเทศบาล ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้โจทก์ (ฎีกาที่ ๑๒๐๑/๒๕๐๒)

ฎีกาเรื่องนี้ เทศบาลงดเว้นไม่ป้องกันผลไม่ให้อุบัติขึ้นเมื่อเปิดถนนให้รถสัญจรเป็นความผิดของเทศบาลทั้งงดเว้นไม่ป้องกันโดยประมาทเลินเล่อ

๑.๓ ทำให้บุคคลอื่นเสียหาย

โดยปกติ ผู้กระทำย่อมต้องรับผิดชอบเฉพาะการกระทำของตน แต่อย่างไรก็ดีในเรื่องละเมิด ถ้าได้มีการกระทำละเมิดร่วมกัน หรือมิได้ร่วมแต่เป็นผู้ยงส่งเสริมหรือช่วยเหลือในการกระทำละเมิด ดังนี้ บุคคลเหล่านั้นจะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น (ป.พ.พ.ม.๔๓๒)

ในบางกรณีแม้จะไม่ได้ร่วมกระทำละเมิดหรือยงส่งเสริม หรือช่วยเหลือในการทำละเมิด แต่กฎหมายบัญญัติให้ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้ละเมิด เป็นต้นว่า

๑.๓.๑ นายจ้างต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้างนั้น (ป.พ.พ.ม.๔๒๕)

เรื่องนายจ้างต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้างในผลละเมิดซึ่งเกิดจากการกระทำในทางการที่จ้างนี้ มีกรณีที่มีผู้เสียหายเพียงต้องระมัดระวัง กล่าวคือ อย่าด่วนตัดสินใจประนีประนอมยอมความกับลูกจ้าง เพราะถ้าประนีประนอมยอมความกับลูกจ้างไปแล้ว หนีอันเกิดจากมูลละเมิดก็จะจับสิ้นไป

เพราะสัญญาประนีประนอมยอมความเกิดขึ้นใหม่ตามสัญญา อันเป็นเหตุให้นายจ้างหลุดพ้นจากรับผิด ผู้เสียหายจะฟ้องนายจ้างให้ร่วมรับผิดในมูลหนี้ละเมิดก็ไม่ได้ เพราะหนี้ละเมิดระงับไปแล้ว จะฟ้องให้รับผิดตามสัญญาประนีประนอมก็ไม่ได้เพราะนายจ้างมิได้เป็นคู่สัญญา ถ้าลูกจ้างไม่มีทรัพย์สินจะชำระหนี้ ผู้เสียหายก็สูญเปล่า จึงเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง ทางแก้ในเรื่องนี้ต้องให้นายจ้างตกลงเป็นคู่สัญญาประนีประนอมยอมความร่วมกับลูกจ้าง โดยมีบุคคลค้ำประกัน การปฏิบัติตามสัญญาด้วย

๑.๓.๒ ตัวการต้องรับผิดชอบกับตัวแทนในผลละเมิด ซึ่งตัวแทนได้กระทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานะตัวแทน (ม.๔๒๗)

๑.๓.๓ บิดามารดาของผู้เยาว์ หรือผู้อนุบาลของผู้วิกลจริตจะต้องร่วมรับผิดในผลละเมิดที่ผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตกระทำ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแล้ว (ม.๔๒๘)

๑.๓.๔ ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือนุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถ อยู่เป็นนิตย หรือชั่วคราว จะต้องรับผิดร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิด ซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือนุคคลอื่นมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร (ม.๔๓๐)

๑.๓.๕ เจ้าของสัตว์ หรือนุคคลผู้รับเลี้ยงรักษาไว้แทนเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสัตว์ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าคนได้ใช้ความระมัดระวังอันสมควรแก่การเลี้ยงการรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์อย่างอื่น หรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดขึ้น ทั้งที่ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น (ม.๔๓๓)

อนึ่ง การกระทำให้นุคคลอื่นได้รับความเสียหายนี้ การวินิจฉัยความรับผิด ต้องพิจารณาว่า จำเลยผิดกฎหมายหรือไม่ ความเสียหายเกิดขึ้นหรือไม่ และเกิดจากการกระทำผิดหรือไม่ ถ้าจำเลยทำผิดกฎหมายและเสียหายด้วยถ้าเป็นละเมิดก็เกิดความรับผิดขึ้น

อุทธรณ์ ๑ จำเลยแจ้งให้กำนันจับรถยนต์บรรทุกของโจทก์ยึดไว้ ๓๕ วัน โดยจำเลยหาว่านางเน้ยเป็นคนร้ายลักข่วที่บรรทุกอยู่ในรถยนต์ของโจทก์ ทั้ง ๆ ที่คนรถของโจทก์ได้แจ้งให้จำเลยทราบแล้วว่ารถคันนี้เป็นของโจทก์เพียงแต่มารับจ้างไม่เกี่ยวข้องกับข่วเปลือกที่จำเลยกับนางเน้ยได้เถียงสิทธิกัน ขออย่ายึดรถไว้ จำเลยไม่ยอมกลับแจ้งให้กำนันยึดรถของโจทก์ไว้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยเป็นผู้ยืนยันให้กำนันยึดรถ ซึ่งมีไซ่ของนางเน้ยผู้ต้องหาเป็นของกลางโดยไม่มี ความจำเป็น และเป็น การจงใจแกล้งโจทก์โดยไม่สุจริต การกระทำของจำเลยเป็นการละเมิดต่อโจทก์ จำเลยต้องรับผิด (ฎีกาที่ ๑๔๔๗/๒๕๐๓)

อุทาหรณ์ ๒ โจทก์ร้องขอออกตรวจต่อเจ้าพนักงานที่ดิน จำเลยไปคัดค้าน แต่เจ้าพนักงานไม่ออกตรวจให้โจทก์ เพราะสอบสวนเห็นว่าโจทก์ไม่ได้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินนั้น แม้จำเลยจะคัดค้านหรือไม่คัดค้านก็ไม่ทำให้โจทก์ได้ตรวจตามคำขอ จำเลยจึงมิได้เป็นผู้ทำละเมิดต่อโจทก์ เพราะจำเลยมิได้ทำให้โจทก์เสียหาย (ฎีกาที่ ๒๔๕/๒๔๕๗)

๒. ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด

ค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการละเมิด ซึ่งผู้ต้องเสียหายจะพึงได้รับนั้น ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ต้องดำเนินการฟ้องร้องทางศาล ศาลจะเป็นองค์กรกำหนดค่าสินไหมทดแทน โดยจะวินิจฉัยตาม **ควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด**

โดยปกติค่าสินไหมทดแทนได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะการละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สิน รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้ก่อขึ้นนั้นด้วย

เป็นต้นว่า นาย ก. ลักเอารถจักรยานยนต์รับจ้าง ราคา ๒๐,๐๐๐ บาทของนาย ข. ไปรดคันนี้ นาย ข. นำออกวิ่งรับจ้างขนส่งคนโดยสารได้วันละ ๑๐๐ บาท ดังนี้ค่าสินไหมทดแทนคือ นาย ก. ต้องคืนรถจักรยานยนต์ให้แก่ นาย ข. ถ้าคืนไม่ได้ต้องใช้ราคา ๒๐,๐๐๐ บาทแก่นาย ข. และนาย ข. ยังมีสิทธิเรียกค่าเสียหายวันละ ๑๐๐ บาท ตั้งแต่วันละเมิดจนถึงวันฟ้องพร้อมทั้งค่าดอกเบี้ยตั้งแต่วันละเมิดจนถึงวันชำระหนี้ได้ด้วย

ที่กล่าวมาข้างต้นก็เพื่อให้ทราบว่าค่าสินไหมทดแทนคืออะไร ซึ่งเป็นหลักทั่วไป แต่ละเมิดบางกรณีกฎหมายกำหนดค่าสินไหมทดแทนไว้โดยเฉพาะดังนี้

๒.๑ ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ทำให้เขาถึงตาย ผู้ทำละเมิดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนดังนี้

(๑) ค่าปลงศพและค่าใช้จ่ายอันจำเป็นอย่างอื่น เช่น ค่ารถบรรทุกศพ ค่าโลงศพ ค่าธรรมเนียมที่ต้องใช้จ่ายให้วัด ค่าดอกไม้ ค่าใช้จ่ายในการบำเพ็ญกุศล

(๒) ค่าขาดไร้อุปการะ ต้องเป็นกรณีที่ขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย เช่น บิดามารดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ บุตรมีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา เป็นต้น

(๓) ค่าขาดแรงงาน ถ้าผู้ตายมีความผูกพันตามกฎหมายจะต้องทำการทำงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมของบุคคลภายนอก ผู้ทำละเมิดจะต้องชดใช้ค่าขาดแรงงานให้แก่บุคคลภายนอกด้วย

(๔) ถ้ายังไม่ตายทันที เรียกว่ารักษาพยาบาล และค่าขาดประโยชน์ทำมาหากินได้ เพราะไม่สามารถประกอบการทำงานได้ด้วย

๒.๒ ค่าสินไหมทดแทนในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย ผู้ทำละเมิด
ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายดังนี้

- (๑) ค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายอันจำเป็น
- (๒) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างเจ็บป่วย
- (๓) ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบกิจการ ทั้งในเวลาปัจจุบัน
และอนาคต เช่น ผู้เสียหายถูกทำร้ายร่างกายจนพิการไม่สามารถประกอบกิจการได้
- (๔) ค่าเสียหายที่ขาดแรงงานในครัวเรือนหรืออุตสาหกรรมของคนภายนอก
- (๕) ค่าเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน เช่น ค่าสินไหมที่ต้องถูกตัดขาดหน้าเสียโฉม
ติดตัว ขาพิการ ค่าเสียอนามัยที่ต้องนอนนอนทรมาน เป็นต้น

ความรู้เกี่ยวกับทรัพย์

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตที่ ๗ อสุทธยา

ทรัพย์ คืออะไร

ทรัพย์ คือวัตถุที่มีรูปร่าง เช่นรถยนต์ บ้าน พระพุทธรูป เป็นต้น

ทรัพย์สินคืออะไร

ทรัพย์สิน คือวัตถุที่มีรูปร่าง และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้ เช่น รถยนต์ บ้าน กระแสไฟฟ้า แก๊ส ลิขสิทธิ์ สิทธิเรียกร้อง เป็นต้น

อสังหาริมทรัพย์คืออะไร

อสังหาริมทรัพย์คือ

๑. ที่ดิน

๒. ทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินนั้น เช่นบ้าน โรงเรือน โกดัง แต่แฝงลอยซึ่งอยู่บนที่ดินนั้นไม่
ใช่สังหาริมทรัพย์เพราะเรือถอนโยกย้ายได้ง่าย

๓. ทรัพย์ที่ประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น เช่นลำธาร เนื้อดิน กรวดทรายที่ประกอบ
กันเป็นที่ดินนั้น

๔. สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เช่น สิทธิเก็บกิน สิทธิอาศัย สิทธิจำนอง
ภาระจำยอม เป็นต้น

สังหาริมทรัพย์คืออะไร

สังหาริมทรัพย์ ได้แก่

๑. ทรัพย์ที่ขนเคลื่อนที่จากที่แห่งหนึ่งไปแห่งอื่นได้ ไม่ว่าจะเคลื่อนด้วยแรงเดินของตัวทรัพย์
นั่นเอง เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย หรือเคลื่อนด้วยกำลังภายนอก เช่น รถยนต์ เรือ เป็นต้น

๒. กำลังแรงแห่งธรรมชาติอันอาจถือเอาได้ เช่น พลังน้ำตก แก๊สธรรมชาติ เป็นต้น

๓. สิทธิทั้งหลายที่เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ด้วย เช่น สิทธิจำนำ สิทธิยึดหน่วง เป็นต้น

ทรัพย์นอกพาณิชย์ คืออะไร

ทรัพย์ที่ไม่อาจถือเอาได้ เช่น ดวงดาว เป็นต้น และทรัพย์ซึ่งไม่สามารถโอนกันได้โดยชอบ
ด้วยกฎหมาย เช่น ยาเสพติดให้โทษ (เฮโรอีน กัญชา) ธนบัตรปลอม เป็นต้น

ส่วนควบคืออะไร

ส่วนควบคือ ส่วนซึ่งโดยสภาพแห่งตัวทรัพย์สินนั้นเอง หรือโดยจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ย่อมเป็นสาระสำคัญในความเป็นอยู่ของทรัพย์สินนั้น และไม่อาจแยกจากกันได้ เว้นแต่ว่าจะได้ทำลาย หรือทำให้ยุบสลาย หรือทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนรูปทรง เช่น บ้าน โรงเรียน ย่อมเป็นส่วนควบของที่ดิน ถ้อรถยนต์ย่อมเป็นส่วนควบของรถยนต์

เจ้าของทรัพย์สินโดยย่อมเป็นเจ้าของส่วนควบของทรัพย์สินนั้นด้วย เว้นแต่ว่าจะได้ตกลงกันได้ เป็นอย่างอื่น เช่น ตกลงซื้อเฉพาะที่ดินไม่รวมตัวบ้านด้วย เป็นต้น

ไม้ยืนต้น เช่น ต้นมะม่วง มะพร้าว ต้นไม้สัก ย่อมเป็นส่วนควบของที่ดินที่ปลูกไม้นั้น ส่วนไม้ล้มลุกเช่นผักบุ้ง และธัญพืชซึ่งเก็บเกี่ยวได้ปีละคราวหรือหลายคราวต่อปี ย่อมไม่ใช่ส่วนควบกับที่ดินที่ปลูกพืชนั้น และให้ถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ด้วย

ทรัพย์สินที่ติดกับที่ดินหรือโรงเรือนเพียงชั่วคราวเป็นส่วนควบหรือไม่

ทรัพย์สินที่ติดกับที่ดินหรือโรงเรือนเพียงชั่วคราว เช่น แฉงลอย หรือกันสาดที่ติดกับบ้าน เพียงชั่วคราวไม่ใช่ส่วนควบ

บ้าน โรงเรือน ที่ผู้มีสิทธิในที่ดินของผู้อื่นปลูกลงในที่ดินเป็นส่วนควบหรือไม่

เช่นผู้เช่าที่ดินของผู้อื่นปลูกบ้านลงไปบนที่ดินนั้น บ้านนั้นไม่ใช่ส่วนควบ จึงไม่ตกเป็นของเจ้าของที่ดิน แต่เป็นของผู้เช่าที่ดินที่ปลูกบ้านนั้น

ดอกผลคืออะไรแบ่งออกเป็นกี่ประเภท

ดอกผลคือ สิ่งที่ได้มาจากทรัพย์สินเนื่องจากการที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ดอกผลธรรมดา คือ บรรดาสิ่งทั้งปวงซึ่งได้มาเพราะใช้ของนั้น อันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติเอง เช่น ผลไม้ น้ำมัน ขนสัตว์ ลูกของสัตว์ ซึ่งสามารถจะถือเอาได้เมื่อขาดดอกออกจากสิ่งนั้น ๆ

๒. ดอกผลนิติบัญญัติ คือ ดอกเบี้ย กำไร ค่าเช่า ค่าปันผล หรือลาภอื่น ๆ ที่จ่ายให้แก่เจ้าของทรัพย์สินเพื่อตอบแทนการที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้น ดอกผลเช่นนี้สามารถคำนวณและถือเอาได้ตามรายวัน

บุคคลหลายคนต่างอ้างว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสังหาริมทรัพย์เดียวกัน ใครเป็นผู้ได้กรรมสิทธิ์

บุคคลที่ได้ทรัพย์สินนั้นไว้ในความครอบครองโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนย่อมได้ทรัพย์สินนั้นไป ตัวอย่าง นาย ก. ขายแหวนเพชรให้แก่ นาย ข. ในราคา ๑ ล้านบาท โดยรับเงินแล้วแต่ยังไม่ได้ส่งมอบ แล้วยก นาย ก. กลับนำแหวนนั้นไปขายให้แก่ นาย ค. ในราคา ๑ ล้านบาทและส่งมอบ

แหวนนั้นให้แก่ นาย ค. ไปโดย นาย ค. ไม่ทราบว่า นาย ก. ได้ขายให้แก่ นาย ข. มาก่อนแล้ว เช่นนี้ นาย ค. เป็นผู้ครอบครองแหวนนั้นโดยสุจริต และเสียค่าตอบแทน แหวนนั้นจึงตกเป็นของ นาย ค. นาย ข. ทำได้แต่เพียงฟ้องเรียกเงิน ๑ ล้านบาทคืนจาก นาย ก. พร้อมค่าเสียหาย

แต่ถ้าเป็นทรัพย์สินหาย หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำผิดแล้ว เจ้าของที่แท้จริงมีสิทธิติดตามเอากลับคืนมาได้เสนอโดยไม่ต้องชดใช้ราคา ตัวอย่าง นาย ก. ลักแหวนเพชรของนาย ข. แล้วนำไปขายให้แก่ นาย ค. ในราคา ๑ แสนบาท โดยนาย ค. ไม่ทราบมาก่อนว่าเป็นแหวนของนาย ข. ที่นาย ก. ลักเอาไป นาย ข. ทวงแหวนเพชรคืนจากนาย ค. ได้โดยไม่ต้องชดใช้เงินแสนบาทให้แก่ นาย ค. ก่อน

ข้อยกเว้น ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินโดยสุจริตจากการขายทอดตลาด หรือซื้อในท้องตลาดซึ่งขายของชนิดนั้น หรือซื้อจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น ผู้ซื้อไม่ต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของที่แท้จริง เว้นแต่เจ้าของที่แท้จริงจะได้ชดใช้ราคาที่ตนได้ซื้อมา

ตัวอย่าง นาย ก. ลักรถยนต์ของนาย ข. ไปแล้วนำไปขายให้แก่ นาย ค. ที่เปิดร้านขายรถยนต์ใช้แล้ว ต่อมา นาย ง. ไปซื้อรถคันดังกล่าวโดยสุจริตไม่ทราบมาก่อนว่าเป็นรถที่ถูกขโมยมา และจ่ายเงินไป ๕ หมื่นบาท นาย ข. จะเรียกให้นาย ง. ส่งรถคืนให้แก่ตนไม่ได้ เว้นแต่ว่าจะยอมเสียเงิน ๕ หมื่นบาทให้แก่ นาย ง. แล้วจึงจะเรียกรถคืนได้

ถ้าบุคคลหลายคนต่างอ้างว่าเป็นเจ้าของอสังหาริมทรัพย์เดียวกัน ใครเป็นผู้ได้กรรมสิทธิ์

กฎหมายบัญญัติว่า การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินในอสังหาริมทรัพย์นั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนกับพนักงานเจ้าหน้าที่ ดังนั้น บุคคลที่ได้มาโดยนิติกรรมโดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนกับเจ้าหน้าที่ย่อมได้อสังหาริมทรัพย์นั้นไป

แต่ทั้งนี้ ผู้รับโอนทางทะเบียนนั้นจะต้องเสียค่าตอบแทนโดยสุจริตด้วยจึงจะมีสิทธิ์ที่ดีที่สุด

ตัวอย่าง นาย ก. ขายที่ดินแปลงหนึ่งให้แก่ นาย ข. ในราคา ๑ แสนบาท โดยทำเป็นหนังสือเฉย ๆ แล้ว นาย ก. กลับนำที่ดินแปลงเดียวกันนั้นไปขายให้แก่ นาย ค. โดยทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน โดย นาย ค. เสียเงินไป ๑ แสนบาทเช่นกันและนาย ค. รับโอนโดยสุจริต เช่นนี้ นาย ค. มีสิทธิในที่ดินแปลงนี้ดีกว่านาย ข.

บทบัญญัติดังกล่าวนี้ให้ใช้กับ เรือกำปั่นหรือเรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพ และสัตว์พาหนะด้วย

บุคคลที่ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นซึ่งไม่ใช่นิติกรรมจะไ้ข้ยันบุคคลภายนอกได้หรือไม่

ตัวอย่าง นาย ก. ครอบครองที่ดินของนาย ข. มาเกินกว่า ๑๐ ปี ในฐานะที่ยึดถือไว้เพื่อตนเอง ซึ่งตามกฎหมายนาย ก. ย่อมได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงนั้น แต่ยังมีได้ฟ้องขอให้ศาลจดทะเบียนที่ดินนั้น นาย ข. ได้นำที่ดินแปลงนั้นไปขายให้แก่ นาย ค. ถ้านาย ค. สามารถพิสูจน์ได้ดังนี้ คือ.-

๑. ได้ที่ดินมาโดยเสียค่าตอบแทน

๒. โดยสุจริต

๓. ได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริต

นาย ค. ย่อมได้ที่ดินแปลงนั้นไป นาย ก. จะอ้างสิทธิที่ครอบครองจนได้กรรมสิทธิ์ขึ้นต่อสู้นาย ค. ไม่ได้

สาธารณสมบัติของแผ่นดินคืออะไร

สาธารณสมบัติแผ่นดิน คือ ทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่น

(๑) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืนหรือทอดทิ้งหรือกลับมาเป็นของแผ่นดินโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

(๒) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เช่นที่ชายดลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

(๓) ทรัพย์สินใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เช่น ป้อมและโรงอาหาร ที่ทำการของทางราชการ เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์

เมื่อเป็นสาธารณสมบัติแผ่นดินแล้วผลจะเป็นอย่างไร

เมื่อเป็นสาธารณสมบัติแผ่นดินแล้วจะมีผลดังนี้ คือ.-

๑. จะโอนให้แก่กันไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะให้อำนาจโอนกันได้

๒. ห้ามมิให้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้กับแผ่นดิน เช่นผู้ใดครอบครองป่าสงวนเป็นเวลา ๑๐ ปีขึ้นไป จะยกข้อต่อสู้ว่าตนได้ครอบครองปรปักษ์จึงได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินขึ้นต่อสู้กับรัฐบาลเมื่อถูกรัฐบาลฟ้องขับไล่ไม่ได้

๓. ห้ามมิให้ยึดทรัพย์สินของแผ่นดิน

ดังนั้น บุคคลใดก็ตามที่ได้ครอบครองที่ดินป่าสงวนหรือที่ดินอื่นที่เป็นสาธารณสมบัติแผ่นดิน ไม่ว่าจะครอบครองนานเพียงใดก็ตามก็ไม่มีทางได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงนั้นโดยเด็ดขาดแม้ว่าจะมีผู้ใดกระทำการโดยวิธีใดก็ตามทำให้ที่ดินป่าสงวนมีโฉนดเป็นของตนแล้วก็ตามถ้าพิสูจน์ได้ว่าที่ดินมีโฉนดดังกล่าวเป็นที่ดินป่าสงวนแล้ว ผู้นั้นหรือบุคคลที่รับโอนที่ดินแปลงดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นใครก็ตามไม่มีทางได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงนั้นเลย

ที่งอกที่เกิดกับที่ดินแปลงใดใครเป็นเจ้าของที่งอกนั้น

ที่ดินแปลงใดเกิดที่งอกริมตลิ่ง ที่งอกนั้นย่อมเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดินแปลงนั้น

เกาะที่เกิดขึ้นใครเป็นเจ้าของ

เกาะที่เกิดในทะเล ทะเลสาป หรือในทางน้ำ หรือในเขตน่านน้ำของประเทศไทย และท้องทางน้ำที่ตื่นเงิน เป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน

บุคคลใดสร้างโรงเรือนทั้งหลังในที่ดินของผู้อื่นผลจะเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง นาย ก. สร้างบ้านทั้งหลังลงไปในที่ดินของนาย ข. ถ้า นาย ก. กระทำโดยสุจริต คือสร้างบ้านเพราะเข้าใจผิดว่าที่ดินแปลงนั้นเป็นของตนแล้ว กฎหมายให้บ้านหลังนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าของที่ดิน คือ นาย ข. แต่เจ้าของที่ดินต้องจ่ายค่าตอบแทน (ค่าที่ดินที่เพิ่มขึ้น) ให้แก่ นาย ก.

แต่ถ้านาย ก. สร้างบ้านโดยไม่สุจริต เจ้าของที่ดินมีสิทธิ์สั่งให้ นาย ก. รื้อถอนบ้านได้ทั้งหมดภายในเวลาที่กำหนดไว้

และถ้าเจ้าของที่ดินสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้ประมาทเลินเล่อเช่นได้ปักป้ายแสดงความเป็นเจ้าของไว้แล้วเป็นต้น เจ้าของที่ดินมีสิทธิ์ที่จะบอกปิดไม่เอาบ้านที่เขาสร้างแล้วสั่งให้เขารื้อถอนบ้านเสียก็ได้ หรือจะเรียกให้ผู้สร้างบ้านนั้นซื้อที่ดินของตนในราคาท้องตลาดก็ได้

บุคคลใดสร้างบ้านหรือโรงเรือนรुकกล้าเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นผลจะเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง นาย ก. สร้างบ้านลงในที่ดินของตนแต่บางส่วนของบ้านได้ปลุกรุกกล้าลงไปในที่ดินของ นาย ข. ถ้านาย ก. สุจริตไม่ทราบมาก่อนว่าปลุกบ้านรุกกล้าที่ดินของ นาย ข. นาย ก. ยังเป็นเจ้าของบ้านทั้งหลังแต่ต้องเสียค่าตอบแทนให้แก่เจ้าของที่ดิน แล้วไปจดทะเบียนภาระจำยอมเฉพาะส่วนที่รุกกล้าได้ ถ้าต่อมาบ้านดังกล่าวได้รื้อถอนไปโดยนาย ก. ทำเองหรือเกิดไฟไหม้หมดไป เจ้าของที่ดินย่อมเพิกถอนการจดทะเบียนภาระจำยอมได้

แต่ถ้าเจ้าของที่ดินพิสูจน์ได้ว่า นาย ก. ไม่สุจริตก็สั่งให้ นาย ก. รื้อบ้านได้โดย นาย ก. ต้องออกค่าใช้จ่ายเอง

ถ้าบุคคลใดปลูกข้าวหรือธัญพืชซึ่งเก็บเกี่ยวผลได้คราวเดียวหรือหลายคราวในหนึ่งปีในที่ดินของผู้อื่นผลจะเป็นเช่นใด

ตัวอย่าง นาย ก. ปลูกข้าวลงในที่ดินของ นาย ข. ถ้านาย ก. สุจริตเข้าใจว่าเป็นที่ดินของตน เจ้าของที่ดินต้องยอมให้นาย ก. ปลูกจนกว่าจะเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จได้ โดยต้องให้เช่าเช่านาเป็นการตอบแทนตามราคาปกติทั่วไป หรือเจ้าของที่ดินจะเข้าครอบครองข้าวที่นาย ก. ปลูกทั้งหมดก็ได้

โดยเสียค่าตอบแทนให้แก่ นาย ก. แล้วแต่เจ้าของที่ดินจะเลือก

แต่ถ้า นาย ก. ไม่สุจริตโดยรู้ว่าเป็นที่ดินของ นาย ข. ยังไปปลูกข้าวไว้เช่นนี้ เจ้าของที่ดินสั่งให้ นาย ก. ถอนข้าวไปทั้งหมดได้

ถ้ามีกิ่งไม้จากที่ดินข้างเคียงล้ำเข้าไปในที่ดินของตนเจ้าของที่ดินมีสิทธิอย่างไร

เจ้าของที่ดินต้องบอกให้เจ้าของต้นไม้ที่ล้ำเข้ามาในเวลาที่สมควร ถ้าบอกแล้วเขายังเพิกเฉยก็ตัดเองได้ และถ้าเป็นรากไม้ที่ล้ำเข้ามา เจ้าของที่ดินตัดเองได้ทันทีโดยไม่ต้องบอกก่อน

ถ้าที่ดินแปลงหนึ่งสูงกว่าที่ดินอีกแปลงหนึ่งทำให้เวลาฝนตกน้ำไหลท่วมที่ดินแปลงต่ำผลจะเป็นเช่นไร

ถ้าเป็นเองตามธรรมชาติก็ต้องเป็นไปตามธรรมชาติ เจ้าของที่ดินแปลงต่ำไม่มีทางทำอะไรได้ แต่ถ้าที่ดินแปลงสูงเกิดขึ้นจากเจ้าของที่ดินถมเองจนสูงกว่าที่ดินแปลงอื่นทำให้น้ำไหลท่วมที่ดินแปลงต่ำเจ้าของที่ดินมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ และเรียกให้เจ้าของที่ดินแปลงสูงทำทางระบายน้ำได้โดยออกค่าใช้จ่ายเอง

ถ้าเจ้าของที่ดินใช้ที่ดินของตนจนก่อความเดือดร้อนแก่เจ้าของที่ดินแปลงอื่น ๆ ผลจะเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง นาย ก. ซื้อมาจัดสรรแปลงหนึ่งซึ่งมีวัตถุประสงค์ใช้เป็นที่อยู่อาศัย แต่แทนที่ นาย ก. จะใช้อยู่อาศัย กลับตั้งเป็นโรงงานเคาะฟันสิบลายยนต์ส่งเสียงหนวกหูและทำทั้งวันทั้งคืนจนบ้านข้างเคียงไม่เป็นอันหลับตามปกติได้ เช่นนี้ กฎหมายให้สิทธิเจ้าของบ้านข้างเคียงฟ้องเรียกค่าเสียหายและฟ้องให้ นาย ก. หยุดการดำเนินงานต่อไปได้

ถ้าที่ดินของตนถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมรอบจนออกไปสู่ทางสาธารณะไม่ได้ เจ้าของที่ดินที่ถูกล้อมรอบจะทำอย่างไรได้บ้าง

ที่ดินแปลงใดถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมรอบจนออกไปสู่ทางสาธารณะไม่ได้ เจ้าของที่ดินจะผ่านที่ดินซึ่งล้อมรอบออกไปสู่ทางสาธารณะได้เรียกว่า "ทางจำเป็น" ที่ดินและวิธีผ่านออกป่านั้นต้องเลือกให้พอสมควรแก่ความจำเป็นที่จะใช้ผ่าน โดยคำนึงถึงที่ดินที่ล้อมรอบให้ได้รับความเสียหายน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถ้าจำเป็นจะสร้างถนนผ่านก็ได้ แต่ทั้งนี้เจ้าของที่ดินที่ถูกล้อมรอบจะต้องเสียค่าตอบแทนในการใช้ทางผ่านให้แก่เจ้าของที่ดินที่ตนผ่านด้วย

กรอบครอบปรักษ์คืออะไร

กรอบครอบปรักษ์ คือการที่บุคคลคนหนึ่งครอบครองทรัพย์สิน ของผู้อื่นไว้โดยสงบ

และโดยเปิดเผยด้วยเจตนาที่จะเป็นเจ้าของเป็นเวลาติดต่อกัน ๑๐ ปีในกรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ และติดต่อกันเป็นเวลา ๕ ปี ในกรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ บุคคลนั้นย่อมได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นไป

ตัวอย่าง นาย ก. เห็นที่ดินของนาย ข. ปล่อยที่ทิ้งไว้จึงเข้าไปยึดครองแล้วปลูกบ้านอยู่โดยเปิดเผยด้วยเจตนาที่จะเป็นเจ้าของเป็นเวลาติดต่อกัน ๑๐ ปี นาย ก. ย่อมได้ที่ดินแปลงนั้นไปทันที แต่ต้องไปจดทะเบียนการครอบครองทรัพย์สินต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เรียบร้อยเสียก่อนจึงจะใช้ยื่นบุคคลภายนอกที่รับโอนที่ดินแปลงนั้นจากนาย ข. ได้ ถ้าไม่ไปจดทะเบียนเสียให้ถูกต้องแล้ว ต่อมานาย ข. โอนที่ดินแปลงนั้นให้แก่ นาย ก. โดยจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินและเสียค่าตอบแทนกันแล้ว นาย ก. จะอ้างการครอบครองทรัพย์สินขึ้นต่อผู้ขาย ก. ไม่ได้

การครอบครองทรัพย์สินจะนับเวลาที่ผู้อื่นครอบครองไว้ก่อนตนแล้วนำมารวมกับเวลาที่ตนครอบครองทรัพย์สินได้หรือไม่

ตัวอย่าง นาย ก. ครอบครองทรัพย์สินที่ดินของนาย ข. มา ๕ ปีแล้วโอนที่ดินแปลงนั้นให้นาย ค. ครอบครองต่ออีก ๕ ปี รวมเป็น ๑๐ ปีจะได้ที่ดินแปลงนั้นหรือไม่

ได้แต่ทั้งนี้การครอบครองครั้งก่อนจะต้องเป็นการครอบครองทรัพย์สินด้วยเสมอ แล้วบุคคลที่ครอบครองภายหลังได้ที่ดินแปลงนั้นมาจากผู้ครอบครองทรัพย์สินคนก่อนด้วยการโอนสิทธิให้แก่กันเช่นให้ ซื่อชาย รับมรดก ฯลฯ ไม่ใช่เป็นการเข้าไปแย่งการครอบครองจากผู้ครอบครองทรัพย์สินคนก่อน เช่นนี้เมื่อรับโอนมาแล้วคนก็ครอบครองทรัพย์สินต่อไปจนรวมเวลาเข้าด้วยกันเป็น ๑๐ ปีก็ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

กรรมสิทธิ์รวมคืออะไร

กรรมสิทธิ์รวม คือการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเป็นเจ้าของทรัพย์สินเดียวกันซึ่งถ้าไม่ได้ตกลงกันไว้ก่อนว่าใครมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นเป็นจำนวนเท่าใดแล้ว กฎหมายให้ถือว่าเจ้าของรวมทุกคนมีส่วนเท่ากันในทรัพย์สินนั้น

เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิใช้ทรัพย์สินได้เท่าที่ไม่ขัดต่อสิทธิของเจ้าของรวมคนอื่น ๆ และเจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ จะจำหน่าย จำนอง หรือก่อภาระคิดพันธเฉพาะส่วนของตนก็ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมทุกคน มิฉะนั้นไม่สมบูรณ์

ภาระจำยอมคืออะไร

ภาระจำยอมเป็นทรัพย์สินที่ทำให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่เรียกว่าภารยทรัพย์ ต้องรับกรรมบางอย่างซึ่งกระทบถึงทรัพย์สินของตนหรือทำให้ต้องคงใช้สิทธิบางอย่างในทรัพย์สินของตนเพื่อประโยชน์แก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์อื่นเรียกว่าสามยทรัพย์

ตัวอย่าง นาย ก. เป็นเจ้าของที่ดินแปลงหนึ่งได้ใช้ทางเดินผ่านที่ดินของนาย ข. โดยนาย ข. ยินยอม เช่นนี้ สิทธิในการเดินผ่านที่ดินของนาย ข. นี้เรียกว่าสิทธิภาระจำยอม ที่ดินของนาย ก. เรียกว่าสามยทรัพย์ ที่ดินของนาย ข. เรียกว่าภารยทรัพย์

การได้มาซึ่งสิทธิภาระจำยอมมีกี่วิธี

มีด้วยกัน ๓ วิธี คือ.-

๑. โดยนิติกรรมหรือสัญญา คือเจ้าของภารยทรัพย์ยอมให้สิทธิภาระจำยอมแก่เจ้าของสามยทรัพย์โดยการทำสัญญา (นิติกรรม) แต่ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งจะสมบูรณ์

๒. โดยอายุความ คือเจ้าของสามยทรัพย์ได้ใช้ที่ดินของเจ้าของภารยทรัพย์เป็นเวลา ๑๐ ปี

๓. โดยผลของกฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิภาระจำยอม เช่นผู้ที่ปลูกบ้านรुकถ้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต ย่อมได้ภาระจำยอมในส่วนที่ปลูกรुकถ้า

สิทธิอาศัย คืออะไร

สิทธิอาศัย คือ สิทธิที่บุคคลได้อาศัยในโรงเรือนของบุคคลอื่นโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า โดยจะกำหนดระยะเวลาสั้นไว้ไม่เกิน ๓๐ ปี หรือกำหนดไว้ให้มีระยะเวลาตลอดชีวิตของผู้อาศัยก็ได้ และมีสิทธิเฉพาะการอาศัยเท่านั้น จะทำการค้าไม่ได้ และห้ามโอนให้แก่กันแม้โดยทางมรดก

สิทธิเหนือพื้นดินคืออะไร

สิทธิเหนือพื้นดิน คือสิทธิที่เจ้าของที่ดินให้แก่บุคคลคนหนึ่งเพื่อให้บุคคลนั้นได้เป็นเจ้าของโรงเรือนสิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งเพาะปลูก ที่ได้กระทำบนดินหรือใต้ดิน เช่น นาย ก. เจ้าของที่ดินยินยอมให้นาย ข. ปลูกบ้านในที่ดินของตนได้ สิทธิเหนือพื้นดินต้องเกิดจากนิติกรรมสัญญาเท่านั้นและต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ซึ่งจะสมบูรณ์

สิทธิเหนือพื้นดินย่อมไม่สิ้นไปเพราะเหตุที่โรงเรือน สิ่งปลูกสร้าง หรือสิ่งเพาะปลูกได้สลายไปแม้จะด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม ซึ่งต่างจากสัญญาเช่าบ้าน ถ้าบ้านที่เช่าสลายไปสัญญาเช่าเป็นอันระงับไป แต่สิทธิเหนือพื้นดินไม่หมดไปแม้บ้านจะถูกไฟไหม้ไป ผู้มีสิทธิเหนือพื้นดินปลูกใหม่ได้

สิทธิเหนือพื้นดินย่อมโอนให้แก่ผู้อื่นโดยทางมรดกได้ เว้นแต่จะได้ตกลงกันห้ามโอนไว้

สิทธิเก็บกิน คืออะไร

สิทธิเก็บกิน คือสิทธิครอบครองใช้ และถือเอาประโยชน์ในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น

เช่นผู้มีสิทธิเก็บกินในป่าไม้ เหมืองแร่ หรือถ่านหิน มีสิทธิแสวงประโยชน์จากป่าไม้ เหมืองแร่ หรือที่ขุดถ่านหินนั้น

สิทธิเก็บกินย่อมเกิดจากนิติกรรมสัญญาเท่านั้นและต้องทำเป็นหนังสือจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

เมื่อสิทธิเก็บกินสิ้นสุดแล้ว ผู้เก็บกินต้องส่งมอบทรัพย์สินคืนแก่เจ้าของและถ้าที่ดินเสื่อมราคาลง ต้องชดเชย ค่าเสียหายให้แก่เจ้าของด้วย

ในเรื่องทรัพย์สินมีกรรมที่ประชาชนที่เป็นเกษตรกรพึงต้องระมัดระวังอยู่ ๒ เรื่อง คือ

๑. การแบ่งการครอบครองที่ดินมือเปล่า

เกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดินมือเปล่า (ที่ดินมือเปลาคือที่ดินที่ไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์คือ โฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง ตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ซึ่งอาจจะมีเพียง สค.๑, น.ส.๓, น.ส.๓ ก.) อาจถูกแบ่งการครอบครองได้

การฟ้องเรียกคืนซึ่งการครอบครองจะต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง

ที่เป็นเช่นนี้เพราะกฎหมายถือว่าที่ดินมือเปล่าเจ้าของไม่มีกรรมสิทธิ์ มีแต่เพียงสิทธิครอบครอง

ระยะเวลา ๑ ปี นับตั้งแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง มิใช่ นับตั้งแต่วันที่รู้ว่าถูกแย่งการครอบครอง

การฟ้องเรียกคืนภายใน ๑ ปี เป็นระยะเวลาสิ้นสุด มิใช่อายุความ ดังนั้นแม้จำเลยไม่ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลก็หยิบยกขึ้นพิจารณาฟ้องโจทก์ก็ได้

๒. การครอบครองปรปักษ์

ที่ดินซึ่งมีโฉนดที่ดิน โฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง ตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว เป็นที่ดินที่กฎหมายยอมรับว่าเจ้าของที่ดินมีกรรมสิทธิ์ แต่เจ้าของกรรมสิทธิ์อาจสูญเสียไปโดยการถูกครอบครองปรปักษ์ก็ได้

การครอบครองปรปักษ์ คือการที่บุคคลหนึ่งครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยสงบ โดยเปิดเผย และโดยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ (เช่น ที่ดิน) ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลา ๑๐ ปี ดังนี้บุคคลผู้ครอบครองได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น

สรุปแล้วต้องสอดส่องดูแลรักษาและทำประโยชน์ในที่ดินของตน อย่าปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า

ซื้อขาย

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิรัช จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ๗ อรุณยา

ซื้อขายคืออะไร

ซื้อขาย คือสัญญาซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้ขาย” โอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า “ผู้ซื้อ” โดยผู้ซื้อได้ใช้ราคาทรัพย์สินนั้นเป็นเงินให้แก่ผู้ขายเป็นการตอบแทน

ตัวอย่าง นาย ก. เจ้าของรถยนต์ ได้โอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ให้แก่ นาย ข. โดย นาย ข. ได้ชำระราคารถยนต์ให้แก่ นาย ก. เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท สัญญาดังกล่าวเรียกว่า สัญญาซื้อขาย โดย นาย ก. เรียกว่าผู้ขาย และ นาย ข. เรียกว่าผู้ซื้อ

แบบของสัญญาซื้อขาย

สัญญาซื้อขายต้องทำตามแบบแล้วแต่ชนิดของทรัพย์ ดังต่อไปนี้คือ.-

๑. อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน หรือ บ้าน

๒. สังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ได้แก่

ก. เรือกำปั่นหรือเรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป

ข. แพ

ค. สัตว์พาหนะ

การซื้อขายทรัพย์ทั้งสองชนิดดังกล่าว จะต้องทำตามแบบคือ.-

(๑) ต้องทำเป็นหนังสือ

และ (๒) จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยที่ดิน ต้องจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดิน บ้านจดทะเบียนที่อำเภอ เรือต้องจดทะเบียนที่กรมเจ้าท่า แพและสัตว์พาหนะจดทะเบียนที่อำเภอ การซื้อขายทรัพย์ทั้งสองชนิดดังกล่าว ถ้าไม่ทำตามแบบแล้วย่อมตกเป็นโมฆะเสียเปล่า เท่ากับว่าไม่มีการทำสัญญาเลย

ตัวอย่าง นาย ก. นำที่ดินไปขายให้แก่ นาย ข. โดยมอบโฉนดที่ดินให้แก่ นาย ข. ไป แต่ไม่ได้ทำหลักฐานการซื้อขายเป็นหนังสือและไม่ได้นำไปจดทะเบียนการขายต่อเจ้าพนักงานที่ดิน เช่นนี้ การซื้อขายที่ดินดังกล่าวย่อมตกเป็นโมฆะ กรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่ได้ตกเป็นของ นาย ข. แต่อย่างใด

๓. ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีราคาซื้อขายตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานการซื้อขายเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือวางมัดจำ หรือได้ชำระหนี้บางส่วน ถ้าไม่ได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในสามอย่างที่กล่าวมาแล้ว กฎหมายห้ามมิให้ฟ้องร้องบังคับคดีต่อศาล

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงขายแหวนเพชรประจำตระกูลราคา ๑ ล้านบาท ให้แก่นาย ข. โดยตกลงกันด้วยปากเปล่า ต่อมา นาย ก.เปลี่ยนใจไม่ยอมขาย นาย ข.ซึ่งอยากได้แหวนเพชรดังกล่าวก็ไม่มีสิทธิฟ้องบังคับคดีกับนาย ก.ได้ แต่ถ้านาย ก.ได้มีการทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สัญญาไว้เป็นหลักฐาน หรือนาย ข.ได้วางมัดจำ หรือนาย ข.ได้ชำระเงินค่าแหวนบางส่วนแล้ว ถ้านาย ก.ผิดสัญญาไม่ยอมขายแหวนเพชรประจำตระกูลแล้ว นาย ข.ย่อมมีสิทธิฟ้องบังคับนาย ก.ให้ขายแหวนดังกล่าวได้

ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันไม่ได้

ทรัพย์สินดังต่อไปนี้ย่อมซื้อขายกันไม่ได้ คือ.-

๑. สาธารณสมบัติแผ่นดิน เช่น ที่ชายดลิ่ง ทางน้ำ ที่ดินที่รัฐบาลหวงห้ามเช่นที่ป่าสงวน เป็นต้น ดังนั้นถ้าผู้ใดจะซื้อที่ดินจากผู้ใดก็ตามต้องตรวจสอบให้แน่ชัดเสียก่อนว่า ที่ดินดังกล่าวเป็นป่าสงวนหรือไม่ ถ้าเป็นก็อย่าได้ซื้อไว้เป็นอันขาดเพราะจะเสียเงินเปล่าโดยไม่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแต่อย่างใด

๒. สิทธิซึ่งกฎหมายห้ามโอน เช่น สิทธิที่จะได้รับมรดกของเจ้ามรดกที่ยังมีชีวิตอยู่ สิทธิที่จะได้รับค่าอุปการะเลี้ยงดู

๓. ทรัพย์สินที่กฎหมายห้ามมิไว้ในความครอบครอง เช่น อาวุธปืนเถื่อน ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา เป็นต้น

๔. วัดและที่ธรณีสงฆ์

๕. สิทธิที่จะได้รับบำเหน็จบำนาญจากทางราชการ

๖. ทรัพย์สินที่ได้มาโดยข้อกำหนดห้ามโอน เช่น เจ้ามรดกได้ออนที่ดินแปลงหนึ่งให้แก่นาย ก. ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ว่าห้ามมิให้ นาย ก. โอนที่ดินดังกล่าวให้แก่ผู้ใดทั้งสิ้น เช่นนี้ที่ดินดังกล่าวก็ไม่สามารถซื้อขายกันได้

ชนิดของสัญญาซื้อขาย

สัญญาซื้อขายมี ๒ ชนิดด้วยกันคือ.-

๑. สัญญาซื้อขายสำเร็จบริบูรณ์ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสัญญาซื้อขายเสร็จเด็ดขาด คือ สัญญาที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินโอนไปยังผู้ซื้อทันทีอย่างเด็ดขาดเมื่อการซื้อขายสำเร็จบริบูรณ์

การซื้อขายสำเร็จบริบูรณ์เมื่อใดนั้น นอกจากการตกลงแล้ว ต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดอีกด้วย

๒. สัญญาจะซื้อจะขาย คือสัญญาที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายกัน แต่เป็นสัญญาซึ่งจะโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อในเวลาภายหน้าเป็นการแลกเปลี่ยนกับเงินอันเป็นราคาของทรัพย์สินนั้น มีผลผูกพันให้คู่สัญญาต้องทำการซื้อขายให้สำเร็จตลอดไป

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงจะขายบ้านและที่ดินให้แก่ นาย ข. เป็นเงิน ๑ แสนบาท โดยนาย ข. ได้ชำระเงินให้แก่ นาย ก. จนครบถ้วนในวันทำสัญญานั้นเอง โดยนาย ก. สัญญาว่าจะไปจดทะเบียนการโอนที่ดินต่อเจ้าพนักงานที่ดินภายใน ๗ วัน ดังนี้ กรรมสิทธิ์ในที่ดินยังไม่โอนไปยัง นาย ข. แต่มีผลผูกพันนาย ก. ที่จะไปจดทะเบียนการโอนที่ดินและบ้านให้แก่ นาย ข. ภายในเวลาดังกล่าว สัญญาเช่นนี้ เรียกว่า สัญญาจะซื้อจะขาย

การโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันทีตั้งแต่เมื่อทำสัญญาซื้อขายกัน โดยไม่ต้องคำนึงว่าได้มีการส่งมอบทรัพย์สินหรือชำระราคาแล้วหรือไม่

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงขายรถยนต์ให้แก่ นาย ข. ในราคา ๑ แสนบาท โดยนาย ข.ตกลงรับซื้อรถยนต์จากนาย ก. ในราคาดังกล่าว เมื่อมีข้อตกลงกันเช่นนี้ สัญญาซื้อขายย่อมเกิดขึ้น และกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อคือ นาย ข. ทันที แม้ว่า นาย ก. จะยังไม่ได้ส่งมอบรถยนต์และ นาย ข. จะยังไม่ได้ชำระเงิน ๑ แสนบาทก็ตาม เพราะการส่งมอบและการชำระราคาเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการซื้อขายกันแล้ว

ยกเว้น ในกรณีดังต่อไปนี้แม้ว่าจะได้ทำสัญญาซื้อขายกันแล้วก็ตามกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ คือ.-

๑. สัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลา

ถ้าสัญญาซื้อขายได้กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาบังคับไว้ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อ จนกว่าจะได้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือถึงกำหนดเงื่อนไขเวลานั้นแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงขายรถยนต์ให้แก่ นาย ข. ในราคา ๑ แสนบาท โดยให้นาย ข. ผ่อนชำระเป็นเงินเดือนละ ๑ หมื่นบาท และให้กรรมสิทธิ์โอนไปยัง นาย ข. ต่อเมื่อนาย ข. ได้ชำระราคาครบถ้วนแล้ว เช่นนี้ กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนจนกว่า นาย ข. จะได้ชำระราคาจนครบถ้วนแล้ว แต่สัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงขายรถยนต์ให้แก่ นาย ข. โดยตกลงโอนและส่งมอบรถยนต์ในวันที่

๑ มกราคม ๒๕๓๒ เช่นนี้ กรรมสิทธิ์ในรถยนต์จะโอนไปยังนาย ข. เมื่อถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๒ แล้ว แต่สัญญาซื้อขายได้เกิดขึ้นแล้ว

๒. การซื้อขายทรัพย์สินซึ่งยังไม่ได้กำหนดไว้แน่นอน

การซื้อขายทรัพย์สินซึ่งมิได้กำหนดลงไว้แน่นอนนั้น กรรมสิทธิ์ยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะได้หมาย หรือนับ ชั่ง ตวง วัด หรือคัดเลือก หรือทำโดยวิธีอื่น เพื่อให้ระบุตัวทรัพย์สินนั้นออกเป็นที่แน่นอนแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงซื้อรถยนต์จากบริษัท ขายรถยนต์รวยแล้วเลิก จำกัดเป็นจำนวน ๑๐ คัน โดยที่นาย ก.ยังไม่ได้เห็นตัวรถยนต์เลย กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ยังไม่โอนไปยัง นาย ก. จนกว่าบริษัทขายรถยนต์จะได้คัดเลือกรถยนต์เป็นจำนวน ๑๐ คันเพื่อส่งมอบให้แก่ นาย ก.แล้ว

๓. การซื้อขายทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ถ้าผู้ขายยังจะต้องทำการนับ ชั่ง ตวง วัด หรือทำการอย่างอื่น หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพื่อให้รู้กำหนดราคาทรัพย์สินนั้นแน่นอนเสียก่อน

กฎหมายกำหนดไว้ว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินยังไม่โอนไปยังผู้ซื้อจนกว่าจะได้ทำการนับ ชั่ง ตวง วัด หรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทรัพย์สินนั้นเพื่อให้รู้ราคาทรัพย์สินที่แน่นอนเสียก่อน

ตัวอย่าง นาย ก.ต้องการซื้อข้าวสารจากนาย ข.ซึ่งเก็บไว้ในยุ้งข้าวในราคาเกวียนละ ๓,๐๐๐ บาท ในขณะนั้นยังไม่รู้ว่าข้าวในยุ้งของนาย ข.มีอยู่ทั้งหมดกี่เกวียน ดังนี้ กรรมสิทธิ์ในข้าวทั้งยุ้งยังไม่โอนไปยังนาย ก.จนกว่าจะได้มีการตวงนับข้าวในยุ้งข้าวของ นาย ข.ให้รู้จำนวนข้าวว่ามีทั้งหมดกี่เกวียนเป็นราคาเท่าใดเสียก่อน กรรมสิทธิ์จึงจะโอนไปยังนาย ก.

ในกรณีที่เป็นการขายเหมา คือการซื้อขายที่ผู้ซื้อตกลงซื้อทรัพย์สินที่ผู้ขายเสนอขายทั้งหมดในราคาที่ได้ตกลงกันไว้ โดยไม่ต้องตรวจนับจำนวนทรัพย์สินว่ามีอยู่ทั้งหมดเท่าใด กรณีเช่นนี้ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทั้งหมดย่อมโอนไปยังผู้ซื้อทันทีที่มีการตกลงกันไว้เมื่อได้มีการทำสัญญาซื้อขายกันทันที โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้ขายได้ส่งมอบทรัพย์สินทั้งจำนวนนั้นให้แก่ผู้ซื้อแล้วหรือยัง

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงซื้อข้าวทั้งยุ้งของนาย ข. ในราคา ๑ แสนบาท โดยไม่คำนึงว่าข้าวในยุ้งมีทั้งหมดเป็นจำนวนเท่าใด เช่นนี้กรรมสิทธิ์ในข้าวทั้งยุ้งย่อมโอนไปยังนาย ก.ทันที ทั้งยุ้ง โดยไม่ต้องคำนึงว่านาย ข.จะได้ส่งมอบข้าวทั้งยุ้งให้แก่ นาย ก.แล้วหรือไม่ก็ตาม คือเพียงแต่นาย ก. และนาย ข.ตกลงซื้อขายข้าวกันเท่านั้นกรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อทันที

ผลของการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขาย

เมื่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ซื้อขายได้โอนไปยังผู้ซื้อแล้ว เมื่อเกิดภัยพิบัติใด ๆ ขึ้นแก่ทรัพย์สินที่ซื้อขายกันแล้ว ย่อมตกเป็นพับแก่ผู้ซื้อ ส่วนผู้ขายย่อมพ้นจากความรับผิดชอบ แม้ว่าจะยังมีได้มีการส่งมอบหรือชำระราคากันเลยก็ตาม เว้นแต่ว่าจะได้มีการตกลงให้ภัยพิบัตินั้นผู้ขาย

ยังต้องรับผิดชอบอยู่จนกว่าจะได้มีการชำระราคาและส่งมอบทรัพย์สินกันแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงซื้อรถยนต์ของนาย ข.ในราคา ๑ แสนบาท ในขณะที่นาย ก.กำลังขับรถยนต์ดังกล่าวไปส่งมอบให้แก่ นาย ข. ปรากฏว่าฟ้าผ่ามาถูกตัวรถยนต์ไฟไหม้ทั้งคัน เช่นนี้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์ย่อมโอนไปยังผู้ซื้อตั้งแต่เวลาที่ได้มีการตกลงซื้อขายกันแล้ว แม้ว่า จะยังไม่มี การส่งมอบรถยนต์ก็ตาม เช่นนี้ ความสูญเสียรถยนต์ดังกล่าวถือว่าตกเป็นของ นาย ก. นาย ก.ต้องชำระราคา รถยนต์ให้แก่ นาย ข.จนเต็มจำนวน

ผู้ที่มีสิทธิขายทรัพย์สิน

๑. เจ้าของกรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สิน ย่อมมีสิทธิที่จะขายทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้ใดก็ได้ ถ้าผู้ขายไม่มีสิทธิในทรัพย์สินแล้วยังฝ่าฝืนขายทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้อื่นแล้ว ผู้ที่รับซื้อย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” เมื่อเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงใช้สิทธิติดตามเอาทรัพย์สินคืนแล้ว ผู้ซื้อต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้แก่เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริง

ตัวอย่าง นาย ก.ได้ขโมยนาฬิกาของนาย ข.ไปขายให้แก่ นาย ค. นาย ค.ย่อมไม่มีกรรมสิทธิ์ในนาฬิกา นั้นแต่อย่างใด เมื่อนาย ข.ติดตามเอานาฬิกาคืนแล้ว นาย ค.ต้องคืนนาฬิกาให้แก่ นาย ข.

๒. ผู้จัดการมรดก ย่อมมีอำนาจขายทรัพย์สินอันเป็นของกองมรดกเพื่อนำมาแบ่งให้แก่ทายาท

๓. เจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งขายทอดตลาดทรัพย์สินตามคำสั่งของศาล

หน้าที่ของผู้ขาย

๑. ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ

๒. ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายในสภาพที่เรียบร้อย หากมีความชำรุดบกพร่องเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ในการที่จะใช้ประโยชน์ตามสัญญาแล้วผู้ขายต้องรับผิดชอบ ยกเว้นในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายคือ

- (๑) ผู้ซื้อได้อยู่แล้วตั้งแต่เวลาซื้อขายว่า ทรัพย์สินนั้นมีความชำรุดบกพร่อง
- (๒) ความชำรุดบกพร่องนั้นผู้ซื้อเห็นประจักษ์แล้ว ยังรับมอบไว้โดยไม่ทักท้วง
- (๓) ในกรณีที่เป็นการขายทอดตลาดทรัพย์สิน

ตัวอย่าง นาย ก.ขายรถยนต์ให้แก่ นาย ข. โดยที่นาย ก.รู้อยู่แล้วว่ารถยนต์นั้นเครื่องหลวม ต้องยกเครื่องใหม่ นาย ข.ไม่ทราบถึงความชำรุดดังกล่าวจึงรับซื้อรถยนต์ไว้ เช่นนี้ต่อมา นาย ข.

ต้องนำรถไปยกเครื่องใหม่เสียเงินค่าซ่อมไป ๑ หมื่นบาท นาย ก.ต้องชดใช้เงิน ๑ หมื่นบาทนั้นคืนให้แก่ นาย ข.

๓. ต้องรับผิดชอบเมื่อมีผู้มารอนสิทธิของผู้ซื้อ การรอนสิทธิ คือ การที่ผู้ซื้อถูกบุคคลภายนอกซึ่งมีสิทธิดีกว่าในเวลาที่มีการซื้อขาย เรียกร้องทรัพย์คืน ผู้ขายต้องรับผิดชอบ

ตัวอย่าง นาย ก.ขโมยพระพุทธรูปของนาย ข. แล้วไปขายให้แก่ นาย ค. ในราคา ๑ แสนบาท ต่อมา นาย ข. สืบทราบว่า นาย ค. เป็นผู้รับซื้อไป จึงได้ฟ้องร้องต่อศาลเรียกเอาพระพุทธรูปคืนจาก ค. ไป นาย ค. เรียกเงิน ๑ แสนบาทคืนจาก นาย ก. ได้

ยกเว้นในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในการรอนสิทธิ คือ

(๑) ในกรณีที่ไม่มีใครฟ้องคดี และผู้ขายพิสูจน์ได้ว่าสิทธิของผู้ซื้อได้สูญหายไปเพราะความผิดของผู้ซื้อเอง ตัวอย่าง นาย ก. ซื้อนาฬิกาจาก นาย ข. ต่อมา นาย ค. ได้มาแจ้งกับ นาย ก. ว่านาฬิกานั้นเป็นของตน นาย ก. หลงเชื่อจึงได้มอบนาฬิกาคืนให้แก่ นาย ค. ไปโดย นาย ก. ไม่ได้สอบถามจาก นาย ข. ให้ดีเสียก่อน นาย ข. ไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้ราคานาฬิกาให้แก่ นาย ก.

(๒) ในกรณีที่มีการฟ้องคดี และผู้ซื้อไม่ได้เรียกผู้ขายเข้ามาเป็นคู่ความร่วมด้วย และผู้ขายพิสูจน์ได้ว่าถ้าเรียกตนเข้ามาในคดีแล้ว ฝ่ายผู้ซื้อจะต้องชนะคดี

(๓) ถ้าผู้ขายเข้ามาในคดีเป็นคู่ความร่วมกับผู้ซื้อแล้ว แต่ศาลยกคำร้องเพราะความผิดของผู้ซื้อเอง แต่ถ้าศาลได้หมายเรียกผู้ขายเข้ามาเป็นคู่ความร่วมกับผู้ซื้อในคดีแล้ว แต่ผู้ขายไม่ยอมเข้ามาในคดี ผู้ขายต้องรับผิดชอบในการรอนสิทธินั้น

สิทธิในการยึดหน่วงทรัพย์สินที่ซื้อขายของผู้ขาย

ถ้าผู้ซื้อไม่ยอมชำระราคาแล้วผู้ขายมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ไม่ต้องส่งมอบ ในกรณีที่เป็น การซื้อขายโดยไม่ได้กำหนดเวลาในการชำระราคา

หน้าที่ของผู้ซื้อ

ต้องรับมอบทรัพย์สินที่ตนซื้อและชำระราคาให้แก่ผู้ขายตามสัญญาซื้อขาย

เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้ซื้อจะบอกปิดไม่ยอมรับมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายจากผู้ขายก็ได้

(๑) ในกรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ ถ้าผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินมากกว่าหรือน้อยกว่าที่ตกลงไว้ในสัญญา

(๒) ในกรณีที่เป็นสังหาริมทรัพย์ ถ้าผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ซื้อขายปะปนกับทรัพย์สินที่ไม่ได้ซื้อขาย

(๓) ในกรณีที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ ถ้าผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินมากกว่าหรือน้อยกว่าที่

ตกลงในสัญญา แต่ถ้าเนื้อที่ขาดเกินไม่เกินร้อยละ ๕ ของที่ตกลงในสัญญาแล้ว ผู้ซื้อต้องรับมอบ
เสมอและชำระราคาตามส่วน

- (๔) เมื่อทรัพย์สินนั้นชำรุดบกพร่อง
- (๕) เมื่อมีการรอนสิทธิ
- (๖) เมื่อผู้ขายผิดนัดไม่ส่งมอบทรัพย์สินตามสัญญา

อายุความในการฟ้องร้อง

๑. ในกรณีที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินน้อยกว่าหรือมากกว่าที่ตกลงตามสัญญา ผู้ซื้อต้องฟ้อง
ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่รับมอบทรัพย์สิน
๒. ในกรณีที่ทรัพย์สินนั้นชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อต้องฟ้องภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่วันที่
ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง
๓. ในกรณีที่เป็นการรอนสิทธิผู้ซื้อต้องฟ้องคดีภายในอายุความ ๓ เดือนนับแต่วันที่
คำพิพากษาในคดีเดิมถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่มีการประนีประนอมยอมความ หรือวันที่ผู้ซื้อยอม
ตามทีบุคคลภายนอกเรียกร้อง
๔. ผู้ขายซึ่งเป็นพ่อค้าฟ้องเรียกค่าสินค่าจาก ผู้ซื้อต้องฟ้องภายในกำหนดอายุความ ๒ ปี
นับแต่วันที่ส่งมอบ

ตัวอย่างสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน

วันที่.....

วันที่.....

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นระหว่าง.....อายุ.....ปี อยู่ที่.....

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้จะขาย”

ฝ่ายหนึ่ง กับ.....อายุ.....ปี อยู่ที่.....

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้จะซื้อ”

ฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินกันดังมีข้อความดังต่อไปนี้คือ.-

ข้อ ๑. ผู้จะขายตกลงขายและผู้จะซื้อตกลงซื้อที่ดิน โฉนดเลขที่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด..... เป็นเนื้อที่..... ในราคา

ตารางวาละ..... บาท (.....)

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น..... บาท (.....)

ในวันทำสัญญานี้ ผู้จะซื้อได้มอบเงินมัดจำให้ผู้จะขายรับไปแล้วเป็นจำนวน.....

บาท (.....) โดยเงินสด/เช็คธนาคาร..... เลขที่.....

ลงวันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ข้อ ๒. ผู้จะซื้อสัญญาว่าเงินค่าที่ดินยังคงชำระอยู่อีก..... บาท

(.....) นั้น ผู้จะซื้อจะชำระราคาให้แก่ผู้จะขายให้เป็นการครบถ้วนภายในกำหนด..... วัน

(.....) นับแต่วันที่ทำสัญญานี้เป็นต้นไปและผู้จะขายสัญญาว่าจะจัดการโอนกรรมสิทธิ์

แก่ผู้จะซื้อให้เป็นการเรียบร้อยในวันเดียวกันนั้น

ข้อ ๓. ถ้าผู้จะซื้อผิดสัญญาไม่ชำระราคาที่ค้างอยู่ดังกล่าวในข้อสองแห่งสัญญานี้ภายในกำหนด

ผู้จะซื้อยอมให้ผู้จะขายริบเงินมัดจำตามที่กล่าวในข้อ ๑. ได้ทั้งสิ้น และถ้าผู้จะขายผิดสัญญาผู้จะขายยอมให้

ผู้จะซื้อบังคับผู้จะขายให้ปฏิบัติตามสัญญานี้ได้ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้จะซื้อในอันที่จะเรียกค่าเสียหายจาก

ผู้จะขายถ้าจะมี และโดยที่การตกลงจะซื้อจะขายรายนี้เป็นการขายเหมาคู่สัญญาจึงตกลงกันว่าหากปรากฏ

ในภายหลังว่า เนื้อที่ตามโฉนดที่จะขายกันมีมากหรือน้อยกว่าตามที่ปรากฏในโฉนดก็ตาม คู่สัญญาจะไม่เรียก

ร้องค่าที่ดินหรือคืนเงินกันอีก

สัญญานี้ฉบับนี้ทำขึ้นเป็น ๒ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาทราบข้อความในสัญญานี้โดยตลอด

เป็นการถูกต้องแล้ว จึงพร้อมกันลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานและยึดถือไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ..... ผู้จะซื้อ

ลงชื่อ..... ผู้จะขาย

ลงชื่อ..... พยาน

ลงชื่อ..... พยาน

ขายฝาก

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตที่ ณ อรุณา
ขายฝากคืออะไร

ขายฝาก คือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อ โดยผู้ซื้อตกลงในขณะที่ทำสัญญา ว่าผู้ขายไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้

ตัวอย่าง นาย ก.นำที่ดินไปขายให้แก่ นาย ข. โดยมีข้อตกลงในขณะที่ทำสัญญาว่า นาย ข.ยินยอมให้ นาย ก.ไถ่ที่ดินแปลงนั้นคืนได้ภายในกำหนด ๒ ปี นับแต่วันที่ซื้อขายที่ดินกัน สัญญานี้เรียกว่าสัญญาขายฝาก

สัญญาขายฝากนั้นไม่จำเป็นต้องใช้คำว่า “ไถ่” เสมอไป อาจใช้ถ้อยคำอื่นซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกันก็ได้ เช่น “ซื้อกลับมา” หรือ “ซื้อกลับคืน” เป็นต้น

ตัวอย่าง นาย ก.นำที่ดินไปขายให้แก่ นาย ข. โดยมีข้อตกลงในสัญญาซื้อขายว่าถ้า นาย ก.ประสงค์ที่จะซื้อที่ดินกลับคืนแล้ว นาย ข.ผู้ซื้อยินยอมให้ นาย ก.ซื้อกลับคืนได้ภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่วันที่ซื้อขายเช่นนี้ สัญญาดังกล่าวเรียกว่าสัญญาขายฝาก

ข้อตกลงว่า ผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์สินคืนได้นั้น จะต้องมีขึ้นในขณะที่ทำสัญญาซื้อขายกันเท่านั้น ถ้าทำขึ้นภายหลังจากที่ได้ทำสัญญาซื้อขายกันแล้ว สัญญาดังกล่าวไม่ใช่สัญญาขายฝาก แต่เป็นเพียงคำมั่นว่าจะขายคืนเท่านั้น

ทรัพย์สินที่สามารถขายฝากได้

ทรัพย์สินทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสังหาริมทรัพย์เช่นรถยนต์ เรือ นาฬิกา ฯลฯ หรืออสังหาริมทรัพย์ เช่นที่ดินหรือบ้าน ย่อมสามารถขายฝากได้เสมอ

แบบของสัญญาขายฝาก

๑. ถ้าเป็นการขายฝากอสังหาริมทรัพย์ เช่นที่ดิน บ้าน ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดินในกรณีที่ดิน ถ้าเป็นบ้านก็ จดทะเบียนต่อที่ว่าการอำเภอที่บ้านนั้นตั้งอยู่ มิฉะนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ เสียเปล่าเท่ากับว่าไม่ได้ทำสัญญากันเลย

ตัวอย่าง นาย ก.ต้องการขายฝากที่ดิน ๑ แปลงแก่ นาย ข. ก็ต้องทำสัญญาซื้อขายฝากเป็นหนังสือและจดทะเบียนการขายฝากต่อเจ้าพนักงานที่ดิน ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนแล้วย่อมตกเป็นโมฆะ

๒. ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ ซึ่งได้แก่

ก. เรือกำปั่น หรือเรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป

ข. แพ

ค. สัตว์พาหนะ

ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ โดยเรือต้องจดทะเบียนที่กรมเจ้าท่า สัตว์พาหนะและแพต้องจดทะเบียนที่อำเภอ

๓. ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ชนิดธรรมดาที่มีราคาตั้งแต่ ๕๐๐ บาทขึ้นไป เช่นรถยนต์ แหวนเพชร นาฬิกา เป็นต้น การขายฝากต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ หรือต้องมีการวางมัดจำ หรือต้องมีการชำระหนี้บางส่วน มิฉะนั้นต้องห้ามมิให้ฟ้องบังคับคดีต่อศาล

ข้อตกลงไม่ให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินที่ขายฝาก

ในการขายฝาก คู่สัญญาจะตกลงกันไม่ให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินซึ่งขายฝากก็ได้ ถ้าผู้ซื้อฝากผิดสัญญานำทรัพย์สินนั้นไปจำหน่ายให้แก่ผู้อื่น ก็ต้องรับผิดชอบใช้ความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้ขายฝาก

ตัวอย่าง นาย ก.นำแหวนเพชรประจำตระกูลซึ่งมีราคา ๑ ล้านบาทไปขายฝากไว้กับนาย ข.ในราคา ๕ แสนบาทโดยตกลงกันว่าห้ามมิให้นาย ข.นำแหวนเพชรนั้นไปขายต่อให้บุคคลอื่น แต่นาย ข.กลับนำแหวนเพชรนั้นไปขายให้นาย ค. โดยนาย ค.ไม่ทราบว่าแหวนเพชรนั้นนาย ก.ได้นำไปขายฝากให้แก่ นาย ข. ทำให้นาย ก.ไม่สามารถติดตามแหวนคืนได้ เช่นนี้ นาย ข.จะต้องชดใช้เงินค่าแหวนอีก ๕ แสนบาทให้แก่ นาย ก.

กำหนดเวลาในการไถ่ทรัพย์สินคืน

๑. ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ ต้องกำหนดเวลาในการใช้สิทธิไถ่คืนไม่เกิน ๑๐ ปีนับแต่วันที่มีการซื้อขายฝากกัน ถ้าไม่ได้มีการตกลงกำหนดเวลาไถ่คืนกันไว้ หรือกำหนดเวลาไถ่คืนนานกว่า ๑๐ ปีแล้ว กฎหมายให้ลดเวลาลงมาเหลือเพียง ๑๐ ปีเท่านั้น

๒. ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ และชนิดธรรมดา ต้องกำหนดเวลาในการไถ่คืนไม่เกิน ๓ ปี นับแต่วันที่มีการซื้อขายฝากกัน ถ้าไม่ได้กำหนดเวลาไถ่คืนกันไว้หรือกำหนดเวลาไถ่คืนกันนานกว่า ๓ ปี กฎหมายให้ลดเวลาลงมาเหลือเพียง ๓ ปีเท่านั้น

บุคคลที่มีสิทธิไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝากคืนได้

๑. ผู้ขายฝาก หรือทายาทผู้ขายฝากนั้น

๒. ผู้รับโอนสิทธิการไถ่ทรัพย์สินคืน เช่น นาย ก.นำที่ดินไปขายฝากให้นาย ข. แล้วต่อมา นาย ก.ไม่มีเงินไถ่ที่ดินคืน จึงโอนสิทธิการไถ่ที่ดินคืนให้แก่ นาย ค. นาย ค.ก็มีสิทธิที่จะไถ่ที่ดินนั้นคืนจากนาย ข. ได้

๓. บุคคลซึ่งในสัญญายอมไว้โดยเฉพาะว่าให้เป็นผู้ไถ่ได้ เช่นสัญญาขายฝากระหว่าง

นาย ก. ผู้ขายฝากและนาย ข. ผู้ซื้อฝาก โดยในสัญญาดังกล่าวระบุไว้ว่าให้นาย ก. เป็นคนไถ่คืนได้

บุคคลที่มีสิทธิให้ไถ่คืนได้

๑. บุคคลที่รับซื้อทรัพย์สินนั้น หรือทายาทของผู้ซื้อนั้น

๒. ผู้รับโอนทรัพย์สินที่ขายฝากนั้น จากผู้ซื้อฝากเดิม เช่น นาย ก. นำที่ดินไปขายฝาก นาย ข. กำหนดไถ่คืนภายใน ๑ ปี แต่ต่อมาอีก ๖ เดือน นาย ข. นำที่ดินนั้นไปขายต่อให้นาย ค. นาย ค. ต้องยินยอมให้นาย ก. ไถ่ทรัพย์สินนั้นคือ จะอ้างว่าไม่รู้เรื่องการขายฝากไม่ได้ เพราะการขายฝากที่ดินต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานที่ดินซึ่งจะเขียนลงไปในโฉนดที่ดินว่า นาย ก. ขายฝากให้นาย ข.

แต่ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ ผู้ขายฝากจะใช้สิทธิขอไถ่ทรัพย์สินที่ขายฝากจากบุคคลที่รับโอนทรัพย์สินนั้นไปจากผู้ซื้อฝากเดิม ได้ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่า บุคคลผู้รับโอนทรัพย์สินนั้นได้รู้ในขณะที่รับโอนว่าทรัพย์สินนั้นมีการขายฝากกันไว้แล้ว ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ ผู้ขายฝากก็ไม่มีสิทธิขอไถ่ทรัพย์สินคืนจากผู้รับโอนได้

ตัวอย่าง นาย ก. นำพระสมเด็จไปขายฝากไว้กับนาย ข. ในราคา ๑ ล้านบาท กำหนดไถ่คืนภายใน ๑ ปี พอขายได้เพียง ๖ เดือน นาย ข. ก็นำพระสมเด็จนั้นไปขายให้แก่ นาย ค. โดยโกหกนาย ค. ว่าพระสมเด็จนั้นเป็นของที่ได้รับมรดกมาจากเจ้าคุณปู่ นาย ค. จึงรับซื้อพระสมเด็จนั้นโดยสุจริต นาย ก. จะไปใช้สิทธิขอไถ่พระสมเด็จนั้นคืนจากนาย ค. ไม่ได้ คงทำได้แต่เพียงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนาย ข. เท่านั้น

สินไถ่ คืออะไร

เมื่อผู้ขายฝากใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ซื้อฝากโอนทรัพย์สินที่ขายฝากกลับคืนมา ผู้ขายฝากต้องชำระหนี้ตอบแทนจึงจะใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวได้ ดังนั้นสินไถ่ก็คือ ราคาไถ่ถอนหรือราคาที่รับซื้อคืน นั้นเอง ซึ่งต้องเป็นเงินเสมอ จะไถ่ถอนกันด้วยทรัพย์สินอย่างอื่นไม่ได้

สินไถ่นี้จะเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้แล้วแต่คู่สัญญาจะได้ตกลงกันไว้และระบุไว้ในสัญญาขายฝาก

ตัวอย่าง นาย ก. นำที่ดินไปขายฝากไว้กับนาย ข. เป็นเงิน ๑ ล้านบาท โดยนาย ข. เรียกค่าตอบแทนในการรับซื้อฝากอัตราร้อยละ ๑๐ ต่อเดือน กำหนดไถ่ถอนภายใน ๑ ปี คิดเป็นเงินค่าตอบแทนเท่ากับ ๑ ล้าน สองแสนบาท เมื่อรวมกับเงินต้น ๑ ล้านแล้ว เป็นเงิน ๒ ล้านสองแสนบาท แล้วทั้งนาย ก. และนาย ข. ได้ระบุให้ไถ่ถอนกันในราคา ๒ ล้าน ๒ แสนบาท เช่นนี้จะมีผลผูกพันหรือไม่ นาย ก. จะอ้างว่าเป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดซึ่งกำหนดไว้เพียง

๑.๒๕ บาทต่อเดือนเท่านั้นดอกเบี้ยจึงตกเป็นโมฆะทั้งหมด ขอให้คืนจากนาย ข.เพียงต้นเงิน ๑ ล้านบาทจะได้หรือไม่

กรณีเช่นนี้กฎหมายให้อำนาจแก่คู่สัญญาที่มีสิทธิกำหนดสินไถ่กันอย่างใดก็ได้ตามความพอใจ ไม่ถือว่าเป็นการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีแต่อย่างใด และไม่เป็นการคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ เพราะเป็นสัญญาขายฝากไม่ใช่สัญญากู้ยืมเงิน จึงไม่มีความผิดฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา ดังนั้น นาย ก.จะต้องไถ่ถอนโดยชำระค่าสินไถ่ในราคา ๒ ล้าน ๒ แสนบาท

ดังนั้น การขายฝากจึงเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของพวกนายทุนเงินกู้ที่จะขูดรีดดอกเบี้ยในอัตราที่สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นจำนวนมาก ดังนั้น ผู้ใดที่เดือดร้อนเรื่องเงินทองประสงค์ที่จะขายฝากทรัพย์สินใดจึงควรที่จะเลือกพวกนายทุนที่มีศีลธรรมประจำใจเห็นใจผู้ที่เดือดร้อน และควรแก้ไขกฎหมายอุดช่องว่างในจุดนี้ต่อไป

ถ้าคู่สัญญาไม่ได้กำหนดค่าสินไถ่จะไถ่ถอนกันในราคาเท่าใด กฎหมายก็ให้ไถ่คืนกันในราคาที่ขายฝาก

ตัวอย่าง นาย ก.นำที่ดินไปขายฝากให้นาย ข.เป็นเงิน ๑ แสนบาท โดยไม่ได้กำหนดไว้ในสัญญาว่าจะไถ่ถอนกันในราคาเท่าใด กฎหมายให้ไถ่ถอนคืนในราคา ๑ แสนบาท

นอกจากผู้ขายฝากจะต้องชำระค่าสินไถ่แล้ว ผู้ขายฝากยังต้องชำระค่าธรรมเนียมในการขายฝากและไถ่ถอนการฝากอีกด้วย

เมื่อผู้ขายฝากได้ใช้สิทธิไถ่ถอนทรัพย์สินกลับคืนจากผู้ซื้อฝากโดยชำระค่าสินไถ่แล้ว ผู้ซื้อฝากมีหน้าที่อย่างไร

ผู้ซื้อฝากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายฝากนั้นคืนให้แก่ผู้ขายฝาก (ผู้ไถ่ถอน) ในสภาพดังต่อไปนี้คือ

๑. ต้องส่งคืนตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลาไถ่ แต่ถ้าหากว่าทรัพย์สินนั้นถูกทำลายหรือทำให้เสื่อมเสียไปเพราะความผิดของผู้ซื้อฝาก ผู้ซื้อฝากจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ขายฝาก

ตัวอย่าง นาย ก.นำรถยนต์มาขายฝากนาย ข. กำหนดไถ่คืนภายใน ๑ ปี นาย ข.นำรถยนต์ไปใช้และเกิดไปชนกับรถยนต์ของผู้อื่น เพราะนาย ข.ขับรถยนต์ในขณะที่กำลังมาเหล้า รถยนต์เสียหายทั้งคัน ใช้อย่างอื่นไม่ได้ นาย ข.จะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ นาย ก. เพราะไม่สามารถส่งมอบรถยนต์คืนให้แก่ นาย ก. ในสภาพขณะทำการขายฝากได้

๒. ผู้ซื้อฝากต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายฝากในสภาพที่ปลอดจากสิทธิใด ๆ ซึ่งผู้ซื้อฝากหรือทายาทของผู้ซื้อฝาก หรือผู้รับโอนทรัพย์สินจากผู้ซื้อฝากได้ก่อนขึ้นก่อนการไถ่ เสมือนหนึ่ง

กรรมสิทธิ์ไม่เคยตกไปยังผู้ซื้อเลย

ตัวอย่าง นาย ก.นำที่ดินไปขายฝากนาย ข. กำหนดไถ่คืนภายใน ๕ ปี ในระหว่างสัญญา นาย ข.นำที่ดินไปจำนองไว้กับนาย ค. ต่อมานาย ก.ได้มาไถ่ถอนที่ดินนั้นภายในกำหนดอายุของสัญญา นาย ข.จะต้องส่งมอบที่ดินคืนในสภาพที่ไม่ติดการจำนองแต่อย่างใด

ถ้าทรัพย์สินที่ขายฝากเป็นอสังหาริมทรัพย์เช่นที่ดินบ้าน และผู้ซื้อฝากนำไปให้ผู้อื่นเช่า โดยมีการจดทะเบียนการเช่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยการเช่าดังกล่าวไม่ได้ทำขึ้นเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ขายฝาก สัญญาเช่ายังคงมีผลผูกพันผู้ขายฝากแม้ว่าจะได้ไถ่ถอนทรัพย์กลับคืนมาแล้ว แต่ไม่เกิน ๑ ปีนับแต่วันที่ไถ่ถอนทรัพย์กลับคืนมา

ตัวอย่าง นาย ก.นำที่ดินไปขายฝากนาย ข. มีกำหนด ๑๐ ปี พอขายฝากไปได้ ๑ ปี นาย ข.ก็นำที่ดินไปจดทะเบียนการเช่าให้แก่ นาย ค. มีกำหนด ๕ ปี พอเวลาผ่านไปอีก ๑ ปี นาย ก. ได้มาไถ่ถอนการขายฝากที่ดินดังกล่าวคืนจากนาย ข. ซึ่งสัญญาเช่ายังมีอายุอีก ๔ ปี แต่คงมีผลผูกพันนาย ก.ผู้ขายฝากได้เพียง ๑ ปี นับแต่วันที่นาย ก.ใช้สิทธิไถ่ทรัพย์กลับคืนมา

แต่ถ้าผู้ซื้อฝากนำที่ดินหรือบ้านที่รับซื้อฝากไว้ไปให้ผู้อื่นเช่าโดยไม่ได้จดทะเบียนการเช่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว เมื่อตัวผู้ขายฝากได้ไถ่ทรัพย์กลับคืนมาสัญญาเช่าไม่มีผลผูกพันผู้ขายฝากแต่อย่างใด

ตัวอย่าง

นาย ก.นำบ้านไปขายฝากนาย ข. มีกำหนด ๑๐ ปี ภายหลังจากที่นาย ข.รับซื้อฝากไปแล้ว ๑ ปี ได้นำบ้านดังกล่าวไปให้นาย ค.เช่ามีกำหนด ๓ ปี พอ นาย ค.เช่าไปได้ ๑ ปี นาย ก. ได้มาไถ่ทรัพย์สินคืนจากนาย ข. สัญญาเช่าระหว่างนาย ข. และนาย ค.ซึ่งยังมีเหลืออยู่อีก ๒ ปี ไม่มีผลผูกพันถึงนาย ก.เลย นาย ค.ต้องออกจากบ้านดังกล่าวไป

ดอกผลของทรัพย์สินที่ขายฝากที่เกิดขึ้นในระหว่างการขายฝาก

ดอกผลของทรัพย์สินที่ขายฝากซึ่งเกิดขึ้นในระหว่างการขายฝากย่อมตกเป็นของผู้ซื้อฝาก เช่น นาย ก.นำควายมาขายฝากไว้กับนาย ข.มีกำหนด ๓ ปี พอขายฝากได้ ๒ ปี ควายนั้นออกลูกมา ๑ ตัว ลูกควายนั้นย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย ข.

เช่าทรัพย์

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิรัช จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตที่ ๗ อรรถยา

เช่าทรัพย์คืออะไร

เช่าทรัพย์ คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้ให้เช่า” ตกลงให้บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้เช่า” ได้ใช้หรือได้รับประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง ในระยะเวลาตามที่ได้ตกลงกันไว้ และผู้เช่าตกลงให้ค่าเช่าเป็นการตอบแทนให้แก่ผู้ให้เช่า

ตัวอย่าง นาย ก.ได้ให้นาย ข.อาศัยบ้านของคนเป็นเวลา ๑ ปี โดยนาย ข.ตกลงว่าจะชำระค่าเช่าตอบแทนในการใช้บ้านแก่นาย ก.เป็นเงินเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท สัญญาดังกล่าวเรียกว่า สัญญาเช่า

ทรัพย์สินที่ให้เช่ากันได้

ทรัพย์สินทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์เช่นที่ดินบ้านหรือสังหาริมทรัพย์เช่นรถยนต์, เรือยนต์ เจ้าของย่อมนำไปให้ผู้เช่าเช่าได้ ทั้งสิ้น

การเช่าทรัพย์สินต้องมีหลักฐานหรือไม่

๑. ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน หรือที่ดินแล้ว ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า มิฉะนั้น จะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าบ้านของนาย ข. การเช่าบ้านดังกล่าวต้องทำเป็นหนังสือลงชื่อผู้ต้องรับผิดชอบคือผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า จึงจะฟ้องร้องกันได้ กล่าวคือถ้านาย ก.ผิดสัญญาไม่ยอมเช่าบ้านหากนาย ข.จะฟ้องนาย ก.ได้ต้องมีสัญญาเช่าที่ทำเป็นหนังสือลงชื่อของนาย ก. หรือถ้านาย ข.ผิดสัญญาไม่ยอมให้นาย ก.เช่าบ้าน นาย ก.จะฟ้องบังคับให้นาย ข.ส่งมอบบ้านตามสัญญาเช่าได้ต่อเมื่อมีสัญญาเช่าเป็นหนังสือลงชื่อนาย ข.

ถ้าเป็นการเช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่า ๓ ปี หรือมีกำหนดตลอดอายุของผู้เช่าหรือผู้ให้เช่าแล้ว นอกจากต้องทำหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบแล้ว ยังต้องนำไปจดทะเบียนการเช่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นจะมีผลบังคับกันได้เพียง ๓ ปีเท่านั้น

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงเช่าบ้านของนาย ข.เป็นเวลา ๑๐ ปี โดยทำสัญญาเช่าเป็นหนังสือกันเองไม่ได้นำไปจดทะเบียนต่อเจ้าหน้าที่ สัญญาเช่าดังกล่าวมีผลผูกพันเพียง ๓ ปีเท่านั้น เมื่อครบ ๓ ปีแล้วนาย ก.มีสิทธิที่จะไม่เช่าก็ได้ หรือนาย ข.ไม่ยอมให้นาย ก.เช่าบ้านต่อไปก็ได้ การเช่าที่ดิน ต้องไปจดทะเบียนการเช่าที่สำนักงานที่ดินจังหวัดที่ทรัพย์นั้นตั้งอยู่ การเช่าบ้าน ต้องไปจดทะเบียนการเช่าที่อำเภอหรือเขต ที่บ้านนั้นตั้งอยู่ อนึ่ง การเช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น กฎหมายห้ามไม่ให้เช่ากันนานเกินกว่า ๓๐ ปี หาก

ได้ทำสัญญากันไว้นานกว่านั้น ก็มีผลบังคับกันได้เพียง ๓๐ ปีเท่านั้น

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าที่ดินของนาย ข.โดยทำสัญญาเช่ากันมีกำหนด ๗๐ ปี ดังนี้ มีผลบังคับกันได้เพียง ๓๐ ปีเท่านั้น

๒. ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ การเช่าสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ เรือ เครื่องจักร นั้นเพียงแต่ตกลงกันด้วยวาจาก็มีผลผูกพันกันได้แล้ว โดยไม่ต้องทำหลักฐานการเช่าเป็นหนังสือแต่อย่างใด

ถ้าในระหว่างอายุสัญญาเช่าผู้ให้เช่าโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าไปให้ผู้อื่น จะมีผลอย่างไร

๑. ถ้าเป็นการเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น เช่าบ้าน หรือเช่าที่ดินแล้ว การที่เจ้าของผู้ให้เช่าโอนบ้านหรือที่ดินให้แก่บุคคลอื่น สัญญาเช่ายังคงมีผลผูกพันเจ้าของใหม่ โดยเจ้าของใหม่อยู่ในฐานะผู้ให้เช่าตามสัญญาเช่าดังกล่าวแทนเจ้าของเดิม

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าตึกแถวของนาย ข.มีกำหนด ๑๐ ปี พอเช่ากันได้ ๑ ปี นาย ข.ขายตึกแถวดังกล่าวไปให้นาย ค. สัญญาเช่ายังคงอยู่หาได้ระงับไปเพราะการโอนไม่ แม้ว่านาย ค. จะไม่รู้เรื่องการเช่าดังกล่าวมาก่อนเลยก็ตาม นาย ก.ก็มีสิทธิอยู่บ้านดังกล่าวได้อีก ๙ ปี โดยนาย ค.มีฐานะเป็นผู้ให้เช่าตามสัญญาเช่าดังกล่าว

๒. ถ้าเป็นการเช่าสังหาริมทรัพย์ ถ้าเจ้าของทรัพย์สินผู้ให้เช่าโอนกรรมสิทธิ์ไปให้ผู้อื่นแล้ว สัญญาเช่าก็เป็นอันสิ้นสุดไปทันที

ตัวอย่าง นาย ก.เช่ารถยนต์ของนาย ข.มีกำหนด ๓ ปี พอเช่ากันได้ ๑ ปี นาย ข.ขายรถยนต์ให้แก่ นาย ค. สัญญาเช่าก็เป็นอันสิ้นสุดไปทันทีแม้ว่าจะยังไม่ถึงกำหนดตามสัญญาเช่าก็ตาม นาย ก.ต้องส่งมอบรถยนต์คืนให้นาย ค.ไป

การเช่าตึกแถวโดยเสียค่าแยะเจี๊ยะ

ในการเช่าตึกแถวกันโดยผู้เช่าเสียเงินกินเปล่าหรือที่เรียกกันว่า “แยะเจี๊ยะ” นั้นให้แก่ผู้ให้เช่าโดยตกลงเช่าตึกแถวกันเป็นระยะเวลาจนถึง ๑๐ ปี หรือ ๒๐ ปีนั้น ก็เหมือนกับการเช่าอสังหาริมทรัพย์โดยทั่วไปดังได้กล่าวมาแล้ว กล่าวคือถ้าเกินกว่า ๓ ปีแล้วต้องไปจดทะเบียนการเช่าที่อำเภอหรือเขตเสียให้ถูกต้อง มิฉะนั้นแล้วก็มีผลบังคับกันได้เพียง ๓ ปีเท่านั้น แต่ในกรณีที่ผู้เช่าถูกผู้ให้เช่าฟ้องขับไล่ก่อนครบกำหนดตามสัญญาเช่า ผู้เช่ามีสิทธิฟ้องเรียกเงินค่าแยะเจี๊ยะคืนได้ตามส่วนจำนวนปีที่ไม่ได้อยู่ตามสัญญา

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าตึกแถวของนาย ข.มีกำหนด ๑๐ ปี โดยเสียค่าแยะเจี๊ยะไปเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาทตกลงเสียค่าเช่ากันเดือนละ ๑๐๐ บาท โดยทำสัญญาเช่ากันเฉย ๆ ไม่ได้ไปจดทะเบียน ต่อมาเมื่อนาย ก.อยู่ตึกแถวได้เพียง ๔ ปี นาย ข.ก็ฟ้องขับไล่ นาย ก.ให้ออกจากตึกแถวดังกล่าว

เช่นนี้ สัญญาเช่ามีผลบังคับได้เพียง ๓ ปี ดังนั้น นาย ก.ต้องออกจากตึกแถวดังกล่าว แต่นาย ก.มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเบียดเบียนในส่วนที่ยังไม่ได้ยุครบตามสัญญาเป็นจำนวน ๖ ปีคืนจากนาย ข.ได้เป็นจำนวนเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท

ดังนั้น ผู้เช่าตึกแถวจึงต้องระมัดระวังให้ได้ว่า เมื่อตนเช่าตึกแถวโดยเสียค่าเบียดเบียนให้แก่ผู้ให้เช่าแล้ว ถ้าเป็นการเช่ากันเกินกว่า ๓ ปีแล้ว ต้องไปจดทะเบียนการเช่าที่อำเภอหรือเขตเสมอ

การเช่าช่วงคืออะไร

การเช่าช่วง คือการที่ผู้เช่าทรัพย์สินนำทรัพย์สินที่ตนเช่าไปให้ผู้อื่นเช่าอีกต่อหนึ่ง

ตัวอย่าง

นาย ก.เช่าบ้านของนาย ข. แล้วนาย ก.นำบ้านดังกล่าวไปให้นาย ค.เช่าอีกต่อหนึ่ง การที่นาย ก. ให้นาย ค.เช่านี้ เรียกว่าการเช่าช่วง

กฎหมายไม่ยินยอมให้ผู้เช่านำทรัพย์สินที่ตนเช่าไปให้ผู้อื่นเช่าช่วง เว้นแต่จะมีข้อตกลงในสัญญาเช่าอนุญาตให้ผู้เช่านำทรัพย์สินนั้นไปให้ผู้อื่นเช่าช่วงได้ ถ้าผู้เช่าฝ่าฝืนนำเอาทรัพย์สินที่ตนเช่าไปให้ผู้อื่นเช่าช่วงแล้ว กฎหมายถือว่าผู้เช่าเป็นฝ่ายผิดสัญญา ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าได้

สัญญาต่างตอบแทนชนิดพิเศษยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา

คือการที่ผู้เช่าตกลงเช่าทรัพย์สินโดยสัญญาว่าจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในทรัพย์สินที่เช่านั้นให้เป็นการตอบแทนผู้ให้เช่านอกเหนือไปจากการที่ผู้เช่าได้ชำระค่าเช่าเป็นการตอบแทนแล้ว

ตัวอย่าง

นาย ก.เช่าที่ดินของนาย ข.มีกำหนด ๒๐ ปี โดยนาย ก.สัญญาว่านอกจากการจ่ายค่าเช่าที่ดินตามปกติแล้ว นาย ก.จะต้องก่อสร้างตึกแถวในที่ดินดังกล่าวโดยนาย ก.เป็นผู้จ่ายค่าก่อสร้างทั้งหมด เมื่อครบกำหนด ๒๐ ปีตามสัญญาเช่าแล้ว ให้ตึกแถวดังกล่าวตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย ข.ทันที

สัญญาเช่านี้แม้ว่าจะเช่ากันเกินกว่า ๓ ปีก็ตาม กฎหมายยินยอมให้มีผลผูกพันกันตามสัญญาได้ โดยไม่ต้องนำสัญญาเช่าไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และถ้าผู้เช่าตายสัญญาเช่าก็ไม่ระงับ ทายาทของผู้เช่าก็มีสิทธิรับมรดกอาศัยบ้านดังกล่าวต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดอายุของสัญญาได้

ตามตัวอย่างที่ได้กล่าวไปแล้ว หากนาย ก.ก่อสร้างตึกแถวเสร็จแล้วอาศัยได้เพียง ๕ ปีก็ตาย สัญญาเช่าที่ดินก็ไม่ระงับ ทายาทของนาย ก.รับมรดกสิทธิในการเช่าที่ดินนั้นอยู่ในตึกแถวอีก ๑๕ ปีจนครบตามสัญญาเช่าได้ ซึ่งต่างจากสัญญาเช่าธรรมดา หากผู้เช่าตายสัญญา

เช่าก็ระงับไป

การบอกเลิกสัญญาเช่า

วิธีบอกเลิกสัญญาเช่านั้น แบ่งออกเป็น ๖ กรณีคือ.-

๑. ถ้าเป็นการเช่าทรัพย์สินโดยไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการเช่า ให้ผู้เช่าต้องบอกกล่าวบอกเลิกสัญญาให้ผู้เช่าทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่ากำหนดเวลาชำระค่าเช่าระยะหนึ่ง

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าบ้านนาย ข.โดยไม่ได้กำหนดเวลาเช่าไว้ คงกำหนดว่านาย ก.ต้องชำระค่าเช่าทุกเดือนเป็นเงินเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ถ้านาย ข.ประสงค์จะบอกเลิกสัญญา นาย ข.ต้องแจ้งให้นาย ก.ออกจากบ้านเช่าทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๑ เดือน

๒. ถ้าเป็นการเช่าทรัพย์สินที่กำหนดเวลากันไว้ เมื่อครบอายุสัญญาเช่า ถือว่าสัญญาเช่าระงับไปโดยผู้ให้เช่าไม่ต้องบอกกล่าวแต่อย่างใด

ตัวอย่าง

นาย ก.เช่าบ้านนาย ข.มีกำหนด ๑ ปี เมื่อครบกำหนด ๑ ปี สัญญาเช่าก็ระงับไป นาย ก.ต้องออกจากบ้านเช่าดังกล่าวทันที โดยผู้ให้เช่าไม่ต้องบอกกล่าวให้นาย ก.ทราบแต่อย่างใด

๓. ถ้าผู้เช่าไม่ยอมชำระค่าเช่าตามสัญญา ผู้ให้เช่าต้องบอกกล่าวให้ผู้เช่านำเงินค่าเช่าที่ค้างชำระภายในเวลาที่กำหนดไว้ในหนังสือบอกกล่าวนั้นแต่ต้องให้เวลาผู้เช่าไม่น้อยกว่า ๕ วัน เมื่อครบกำหนดตามหนังสือบอกกล่าวแล้ว ผู้เช่ายังเพิกเฉย ผู้ให้เช่าก็บอกเลิกสัญญาได้

๔. ถ้าผู้เช่าปฏิบัติผิดสัญญาที่ได้กำหนดไว้ในระหว่างอายุการเช่า ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

๕. ถ้าผู้ให้เช่าส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าในสภาพที่ไม่เหมาะแก่การใช้ประโยชน์ตามสัญญาเช่า ผู้เช่าบอกเลิกสัญญาได้

๖. ถ้าในระหว่างอายุสัญญาเช่า ทรัพย์สินที่เช่าเกิดชำรุดบกพร่องโดยไม่ใช้ความผิดของผู้เช่า ผู้เช่าต้องบอกกล่าวให้ผู้ให้เช่าดำเนินการซ่อมแซมภายในเวลาอันสมควร ถ้าครบกำหนดแล้ว ผู้ให้เช่ายังเพิกเฉย ผู้เช่าบอกเลิกสัญญาได้

การระงับไปซึ่งสัญญาเช่า

สัญญาเช่าย่อมระงับไปโดยผลของกฎหมายในกรณีดังต่อไปนี้คือ

๑. สัญญาเช่าได้กำหนดเวลาการเช่าไว้ เมื่อครบกำหนดแล้วสัญญาเช่าเป็นอันระงับไป

๒. ถ้าทรัพย์สินที่เช่าสูญไปทั้งหมด สัญญาเช่าเป็นอันระงับไป เช่นบ้านที่เช่าถูกไฟไหม้หมดทั้งหลัง

๓. ผู้เช่าตายสัญญาเช่าย่อมระงับไป (แต่ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ให้เช่าตายสัญญาเช่าไม่ระงับไป ยังมีผลผูกพันทายาทของผู้ให้เช่า)

ตัวอย่างสัญญาเช่าทรัพย์สิน สัญญาเช่า

สัญญานี้ทำขึ้นที่..... ณ. วันที่.....

ระหว่าง..... อายุ..... ปี อยู่ที่บ้านเลขที่.....
..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้

จะเรียกว่า “ผู้เช่า” ฝ่ายหนึ่ง กับ..... ปี อยู่ที่บ้านเลขที่.....

..... ซึ่งต่อไปสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้ให้เช่า”
ฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันมีข้อความดังต่อไปนี้คือ.

๑. ผู้ให้เช่าตกลงให้เช่า และผู้เช่าตกลงรับเช่า.....

..... มีกำหนดเวลา..... ปี (เดือน)

นับตั้งแต่วันที่..... ถึงวันที่..... โดยผู้เช่าต้อง

ชำระค่าเช่าให้แก่ผู้ให้เช่าเป็นเงินเดือนละ..... บาท (.....)

๒. ผู้เช่าต้องชำระค่าเช่าล่วงหน้าภายในวันที่..... ของทุกเดือน

๓. ผู้เช่าสัญญาว่าจะสงวนรักษาทรัพย์สินที่เช่าให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย

๔. ผู้เช่าต้องยินยอมให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนของผู้ให้เช่าตรวจดูทรัพย์สินที่เช่า ณ สถานที่เช่าได้

ตลอดเวลา

๕. ถ้าผู้เช่าประกันภัยในทรัพย์สินที่ใช้ไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยชนิดใดก็ตาม ต้องได้รับความ
ยินยอมจากผู้ให้เช่าก่อน

๖. ผู้เช่าจะต้องไม่ให้เช่าช่วง เว้นแต่จะได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้เช่าเสียก่อน

๗. เมื่อครบกำหนดตามสัญญาเช่าแล้ว ผู้เช่าต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าคืนให้แก่ผู้เช่าทันทีในสภาพ
เรียบร้อย โดยไม่ต้องมีการบอกกล่าวก่อนแต่อย่างใดทั้งสิ้น แต่จะไม่เรียกร้องค่าตอบแทนใด ๆ จากผู้ให้เช่า

๘. ถ้าผู้เช่าไม่ปฏิบัติตามสัญญานี้แม้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าได้ทันที
โดยไม่ต้องบอกกล่าว

สัญญานี้ได้ทำขึ้น ๒ ฉบับมีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาต่างยึดถือไว้ฝ่ายละฉบับ โดยคู่สัญญา
ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยานแล้ว.

ลงชื่อ..... ผู้เช่า

ลงชื่อ..... ผู้ให้เช่า

ลงชื่อ..... พยาน

ลงชื่อ..... พยาน

เช่าซื้อ

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิรัช จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตสิงห์ ณ อรุณยา

เช่าซื้อคืออะไร

เช่าซื้อ คือสัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินเอาทรัพย์สินออกให้เช่า โดยให้ค้ำประกันสัญญาว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้เช่า โดยมีเงื่อนไขว่าผู้เช่าได้ใช้เงินให้แก่เจ้าของเป็นจำนวนคราวตามที่ได้ตกลงกันไว้

จะเห็นได้ว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาผสมระหว่างสัญญาเช่าและสัญญาซื้อขาย โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ผู้ให้เช่าต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่า
๒. ผู้ให้เช่านำทรัพย์สินให้ผู้เช่านำไปใช้ประโยชน์
๓. ผู้ให้เช่าให้ค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เช่า
๔. ผู้เช่าจะต้องชำระเงินตอบแทนให้แก่ผู้ให้เช่าจนครบถ้วนตามจำนวนคราวที่ได้ตกลงกันไว้

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงให้นาย ข.เช่ารถยนต์มีข้อตกลงว่านาย ข.จะต้องชำระค่าเช่ารวม ๑๒ เดือนเป็นเงินเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท โดยนาย ก.ตกลงว่าถ้าหากนาย ข.ชำระค่าเช่าครบถ้วนตามสัญญาแล้วให้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์นั้นตกเป็นของนาย ข.ทันที สัญญาเช่นนี้เรียกว่าสัญญาเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อแตกต่างจากสัญญาซื้อขายเงินผ่อนอย่างไร

สัญญาเช่าซื้อแตกต่างจากสัญญาซื้อขายเงินผ่อนกล่าวคือ สัญญาซื้อขายเงินผ่อนเป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาดโดยมีข้อตกลงเรื่องการชำระราคาว่าผู้ขายยินยอมให้ผู้ซื้อผ่อนชำระราคาเป็นงวด ๆ ได้ ดังนั้นสัญญาซื้อขายเงินผ่อนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงโอนไปยังผู้ซื้อทันทีเมื่อมีการตกลงกัน

ส่วนสัญญาเช่าซื้อนั้น เป็นเพียงการที่เจ้าของเอาทรัพย์สินให้ผู้อื่นเช่าโดยมีค้ำประกันว่าเมื่อผู้เช่าชำระค่าเช่าครบถ้วนตามสัญญาแล้วให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นตกเป็นของผู้เช่าเท่านั้น ดังนั้นสัญญาเช่าซื้อกรรมสิทธิ์ยังอยู่ที่อยู่ที่ผู้ให้เช่า ผู้เช่าซื้อจะมีแต่เพียงสิทธิครอบครองในระหว่างเช่าเท่านั้น

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงขายรถยนต์ให้แก่ นาย ข.เป็นจำนวนเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยยินยอมให้นาย ข.ผ่อนชำระเป็นงวด ๆ รวม ๑๐ งวดเดือนละ ๑ งวด สัญญาเช่นนี้ เป็นสัญญาซื้อขายเงินผ่อน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินคือรถยนต์โอนไปยังนาย ข.ทันทีที่ทำสัญญากัน โดยไม่ต้องรอให้นาย ข.ชำระเงินครบ ๑๐ งวดเสียก่อน

ถ้าผู้เช่าซื้อยังชำระค่าเช่าซื้อไม่ครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อแล้วผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปขายให้ผู้อื่นจะมีผลอย่างไร

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อโทรทัศน์สีจากนาย ข. ตกลงชำระเงินค่าเช่าเป็น ๑๒ เดือนเป็นเงินเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท นาย ก.ชำระค่าเช่าได้เพียง ๑ เดือน ก็นำโทรทัศน์สีนั้นไปขายให้แก่ นาย ค. ไม่ทราบมาก่อนว่าโทรทัศน์สีนั้นนาย ก.ไปเช่าซื้อมาจากนาย ข.แต่เข้าใจว่านาย ก.เป็นเจ้าของโทรทัศน์สีเช่นนี้ นาย ข.จะเรียกโทรทัศน์สีคืนจากนาย ค.ได้หรือไม่ และนาย ค.มีสิทธิเรียกเงินคืนจากใคร และนาย ก.จะมีความผิดทางอาญาหรือไม่

กรณีนี้ เป็นสัญญาเช่าซื้อ ดังนั้นกรรมสิทธิ์ในโทรทัศน์ยังอยู่ที่ผู้ให้เช่าซื้อคือ นาย ข. นาย ก.เป็นเพียงผู้เช่าจึงมีแต่เพียงสิทธิครอบครองเท่านั้น กรรมสิทธิ์ในโทรทัศน์จะโอนไปยังนาย ค.ก็ต่อเมื่อนาย ก.ได้ชำระเงินครบ ๑๒ เดือนแล้ว ดังนั้นนาย ก.จึงไม่มีสิทธินำโทรทัศน์ไปขายให้กับนาย ค. นาย ค.แม้ว่าจะชำระเงินจนครบถ้วนให้แก่ นาย ก.โดยสุจริตไม่ทราบมาก่อนว่านาย ก.ได้เช่าซื้อโทรทัศน์จากนาย ข.ก็ตาม นาย ค.ก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในโทรทัศน์นั้นตามหลักกฎหมายที่ว่า “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีไปกว่าผู้โอน” นาย ข.จึงมีสิทธิเรียกให้นาย ค.ส่งมอบโทรทัศน์คืนจากนาย ค. ได้โดยไม่ต้องชดใช้เงินที่นาย ค.ต้องเสียไปให้กับนาย ก.แต่อย่างใด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม นาย ค.แม้ว่าจะต้องคืนโทรทัศน์ให้แก่ นาย ข. นาย ค.ก็มีสิทธิฟ้องเรียกเงินคืนจากนาย ก.ได้

ข้อยกเว้น แต่ถ้านาย ก.ซื้อโทรทัศน์มาโดยสุจริตในการขายทอดตลาด หรือในท้องตลาด หรือจากพ่อค้าซึ่งขายของชนิดนั้น นาย ค.ผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องคืนโทรทัศน์ให้แก่ นาย ข.เจ้าของโทรทัศน์ เว้นแต่นาย ข.จะชดใช้ราคาที่ซื้อ

ส่วนนาย ก.มีเพียงสิทธิครอบครองโทรทัศน์เท่านั้น จึงไม่มีสิทธินำโทรทัศน์ไปขายให้นาย ค. ดังนั้นการที่นาย ก.นำโทรทัศน์ไปขายให้แก่ นาย ค. ย่อมมีความผิดฐานยกยอกทรัพย์ของผู้อื่น ซึ่งมีโทษจำคุก

สัญญาซื้อขายโดยผ่อนชำระราคาเป็นงวด ๆ และตกลงให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อเมื่อชำระเงินในงวดสุดท้ายต่างจากสัญญาเช่าซื้ออย่างไร

สัญญาซื้อขายโดยผ่อนชำระราคาเป็นงวด ๆ และตกลงให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังผู้ซื้อเมื่อผู้ซื้อได้ชำระราคาในงวดสุดท้ายแล้ว เป็นสัญญาที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับสัญญาเช่าซื้อ มากกล่าวคือ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะโอนไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเมื่อได้ชำระเงินในงวดสุดท้ายแล้ว แต่ก็ยังแตกต่างกันในสาระสำคัญ กล่าวคือ สัญญาซื้อขายไม่มีลักษณะของสัญญาเช่าอยู่เลย แต่สัญญาเช่าซื้อเป็นสัญญาเช่าบวกกับค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้น ดังนั้น หากต่อมาผู้ซื้อผิดสัญญาซื้อขาย และได้ส่งมอบทรัพย์สินคืนให้แก่ผู้ขายแล้ว ผู้ขายไม่มีสิทธิรับเงินที่ผู้ซื้อได้ชำระไปแล้ว

ต้องคืนให้แก่ผู้ซื้อ คงเรียกแต่ค่าเสียหายจากผู้ซื้อเท่านั้น ส่วนสัญญาเช่าซื้อนั้น หากผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกทรัพย์สินคืนจากผู้เช่าซื้อแล้วยังมีสิทธิรับเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้วได้ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

ตัวอย่าง นาย ก.ตกลงซื้อรถยนต์จากนาย ข. โดยตกลงผ่อนชำระราคาเป็น ๑๒ เดือน ๆ ละ ๑ หมื่นบาท โดยตกลงกันว่าให้กรรมสิทธิ์ในรถยนต์โอนไปยังนาย ก. ต่อเมื่อนาย ก.ได้ชำระเงินจนครบถ้วนในเดือนสุดท้ายแล้ว ต่อมา นาย ก.ผ่อนชำระได้ ๕ งวดเป็นเงิน ๕ หมื่นบาท แล้วไม่ได้ผ่อนชำระเงินอีกเลย นาย ข.จึงยึดรถยนต์คืนจากนาย ก. ส่วนเงิน ๕ หมื่นบาทที่นาย ก.ได้ชำระแล้ว นาย ข.จะริบไม่ได้ต้องคืนให้แก่ นาย ก. เนื่องจากสัญญานี้เป็นสัญญาซื้อขายไม่ใช่สัญญาเช่าซื้อ แต่ นาย ข.มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนาย ก. ฐานผิดสัญญาได้

ทรัพย์สินที่จะให้เช่าซื้อได้แก่ทรัพย์สินประเภทใดบ้าง

ทรัพย์สินที่จะให้เช่าซื้อได้นั้น ได้แก่ทรัพย์สินทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นอสังหาริมทรัพย์ เช่นที่ดิน บ้าน หรือสังหาริมทรัพย์เช่นรถยนต์ เครื่องจักร โทรทัศน์ ตู้เย็น ฯลฯ ย่อมเป็นทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้ทั้งสิ้น

สัญญาเช่าซื้อที่ดินเมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนแล้วกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะโอนไปยังผู้เช่าซื้อเมื่อได้ชำระเงินงวดสุดท้ายหรือไม่

ตัวอย่าง นาย ก.ได้เช่าซื้อที่ดินจากนาย ข.ตกลงผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเป็นจำนวน ๑๒ เดือน เมื่อนาย ก.ผ่อนชำระเงินจนครบถ้วนแล้วทั้ง ๑๒ งวด กรรมสิทธิ์ในที่ดินจะโอนไปยังนาย ก.ทันทีหรือไม่

กรณีตามตัวอย่างเป็นการเช่าซื้อที่ดินอันเป็นอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่าการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์กรรมสิทธิ์จะโอนก็ต่อเมื่อได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าผู้เช่าซื้อจะได้ชำระค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนแล้วก็ตาม กรรมสิทธิ์ในที่ดินก็ยังไมโอนไปยังผู้เช่าซื้อจนกว่าผู้ให้เช่าซื้อจะได้ทำหนังสือโอนและจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ดังนั้นสัญญาเช่าซื้อที่ดินจึงมีค่าเท่ากับสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน เท่านั้น ซึ่งหากผู้ให้เช่าซื้อผิดสัญญาไม่ยอมไปจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ผู้เช่าซื้อก็มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลให้บังคับให้ผู้ให้เช่าซื้อไปจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

ดังนั้น กรณีตามตัวอย่าง กรรมสิทธิ์ในที่ดินจึงยังไม่โอนไปยังนาย ก. แม้ว่าจะได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อจนครบถ้วน ๑๒ งวดแล้วก็ตาม จนกว่านาย ข.จะได้ไปทำหนังสือโอนและจดทะเบียนการโอนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วเท่านั้น หากนาย ข.บิดพลิ้วไม่ยอมไปจดทะเบียนการโอน นาย ก.ก็มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลให้บังคับให้นาย ข.ไปจดทะเบียนการโอนได้

สัญญาเช่าซื้อต้องทำตามแบบหรือไม่

สัญญาเช่าซื้อ นั้นกฎหมายได้กำหนดไว้ว่าต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นย่อมตกเป็นโมฆะ เสียเปล่าไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาได้

การทำสัญญาเป็นหนังสือนั้นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจะต้องลงลายมือชื่อในสัญญา ถ้าลงลายมือชื่อเพียงฝ่ายเดียว สัญญาเช่าซื้อนั้นก็ตกเป็นโมฆะเช่นกัน คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจึงต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ให้ดี

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข. โดยตกลงชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายเดือนเป็นเวลา ๑๒ เดือน โดยทำสัญญาเป็นหนังสือลงลายมือชื่อนาย ข.เพียงฝ่ายเดียว ต่อมานาย ก.ได้ชำระค่าเช่าซื้อจนครบ ๑๒ เดือน แต่นาย ข.ก็ไม่ยอมโอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ให้นาย ก. นาย ก.จะฟ้องร้องต่อศาลให้บังคับให้นาย ข.โอนกรรมสิทธิ์ในรถยนต์ตามสัญญาเช่าซื้อไม่ได้ เพราะหนังสือสัญญาดังกล่าวลงลายมือชื่อของนาย ข.ผู้ให้เช่าซื้อเพียงฝ่ายเดียว สัญญาเช่าซื้อจึงเป็นโมฆะเสียเปล่า

สัญญาเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์นั้นแม้ว่าจะได้ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดคือทำเป็นหนังสือ และผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อแล้วก็ตามแต่กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นก็ยังไมโอนไปยังผู้เช่าซื้อ จนกว่าผู้ให้เช่าซื้อจะได้จดทะเบียนการโอนกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์นั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ กรรมสิทธิ์จึงจะโอนไปยังผู้เช่าซื้อ

ผู้เช่าซื้อ มีสิทธิและหน้าที่อย่างไร

ผู้เช่าซื้อ มีสิทธิจะบอกเลิกสัญญาในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ กลับคืนให้แก่เจ้าของ (ผู้ให้เช่า) โดยเสียค่าใช้จ่ายเอง

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข. ในราคา ๑๒๐,๐๐๐ บาทตกลงชำระค่าเช่าซื้อเดือนละ ๑ หมื่นบาทเป็นเวลา ๑๒ เดือน นาย ก.ใช้รถยนต์ได้ ๕ เดือนโดยผ่อนชำระค่าเช่าซื้อไป ๕ งวด เกิดเบอร์ดยนต์คันที่ตนเช่าซื้อจึงได้ส่งมอบรถยนต์คืนให้แก่ นาย ข. เช่นนี้กฎหมายถือว่าสัญญาเช่าซื้อเป็นอันระงับสิ้นไปเพราะการที่นาย ก.ส่งมอบรถยนต์คืนให้แก่ นาย ข.

เหตุที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อที่จะบอกเลิกสัญญาเมื่อใดก็ได้ตามใจชอบด้วยการส่งมอบทรัพย์สินคืนก็เพราะสัญญาเช่าซื้อได้กำหนดค่าเช่าซื้อจากค่าเช่าบวกราคาทรัพย์สินนั้นเข้าไปด้วย จึงมีราคาสูงกว่าค่าเช่าทรัพย์สินธรรมดาตามสัญญาเช่าทั่วไป ผู้เช่าซื้อจึงมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเมื่อใดก็ได้แต่ทั้งนี้ผู้เช่าซื้อจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการส่งมอบทรัพย์สินคืนแก่เจ้าของเอง

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระค่าเช่าซื้อแล้วใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อด้วยการส่งมอบทรัพย์สินคืนให้แก่เจ้าของทรัพย์สิน (เจ้าของ) มีปัญหาว่าผู้เช่าซื้อจะต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระให้แก่เจ้าของทรัพย์สินหรือไม่

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข.ในราคา ๑๒๐,๐๐๐ บาทตกลงผ่อนชำระค่าเช่าซื้อจำนวน ๑๒ เดือนเป็นเงินเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นาย ก.นำรถไปใช้เป็นเวลา ๕ เดือน โดยไม่ได้ชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ นาย ข. แต่อย่างไร แล้วนาย ก.ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาด้วยการนำรถยนต์ไปส่งมอบกลับคืนให้แก่ นาย ข. นาย ก.จะต้องชำระค่าเช่าซื้อ ๕๐,๐๐๐ บาทที่ค้างชำระให้แก่ นาย ข. ด้วย

ดังนั้น หากผู้เช่าซื้อเป็นฝ่ายบอกเลิกสัญญาด้วยการส่งมอบทรัพย์สินกลับคืนให้แก่เจ้าของผู้เช่าซื้อ มีหน้าที่จะต้องชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ (เจ้าของ) จนครบถ้วนด้วย

นอกจากนี้ ในระหว่างที่ผู้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามสัญญาเช่าซื้อนั้น เนื่องจากสัญญาเช่าซื้อรวมเอาสัญญาเช่าบอกค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินเข้าด้วยกันดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ผู้เช่าซื้อจำต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสมอด้วยวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง และต้องบำรุงรักษาทรัพย์สินด้วยค่าใช้จ่ายของตนเอง ถ้าผู้เช่าซื้อไม่สงวนรักษาทรัพย์สินจนทำให้ทรัพย์สินนั้นเสียหายผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวให้แก่เจ้าของทรัพย์สินด้วย

เจ้าของทรัพย์สิน (ผู้ให้เช่าซื้อ) มีสิทธิและหน้าที่อย่างไร

เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ในกรณีดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ใช้เงินค่าเช่าซื้อสองคราวติด ๆ กัน เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข.ในราคา ๑๒๐,๐๐๐ บาท ตกลงชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายเดือนรวม ๑๒ เดือน เป็นเงินเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นาย ก.ชำระค่าเช่าซื้อเพียง ๑ เดือนแล้วขาดส่งค่าเช่าซื้อเป็นเวลา ๒ เดือนติดต่อกัน เช่นนี้ นาย ข.มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้องวดหนึ่งแล้วผิดนัดไม่ชำระงวดหนึ่งเช่นนี้สลับกันไปเรื่อย ๆ ผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้หรือไม่

สำหรับกรณีนี้ปรากฏว่าผู้เช่าซื้อผิดนัดชำระเงินเพียงงวดเดียวสลับกับการชำระเงินงวดหนึ่งยังไม่เคยผิดนัดชำระเงินถึงสองงวดติดกัน จึงไม่เข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าต้องผิดนัดไม่ชำระเงินสองคราว (งวด) ติดต่อกันเจ้าของจึงจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ดังนั้นเจ้าของจึงไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อตู้เย็นจากนาย ข.ในราคา ๑๒,๐๐๐ บาทตกลงชำระเงินเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท รวม ๑๒ เดือนเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมเป็นต้นไป นาย ก.ชำระค่าเช่าซื้อเดือนมกราคมแล้วผิดนัดไม่ชำระเงินงวดเดือนกุมภาพันธ์ แล้วนาย ก.ชำระค่าเช่าซื้อเดือนมีนาคม ต่อมาผิดนัดไม่ชำระงวดเดือนเมษายน แล้วชำระเดือนพฤษภาคม เช่นนี้สลับกันไป จะเห็นได้ว่านาย ก.ยังไม่เคยผิดนัดสองงวดติดต่อกัน ดังนั้น นาย ข.จึงไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ

ข้อยกเว้น แต่ถ้าสัญญาเช่าซื้อระบุไว้ว่าในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อเพียง

งวดเดียวก็ให้ถือว่าผู้เช่าซื้อผิดสัญญาเช่าซื้อ ให้เจ้าของทรัพย์บอกเลิกสัญญาได้ ข้อตกลงเช่นนี้มีผลผูกพันคู่สัญญาได้ ดังนั้น หากผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินเพียงงวดเดียว ผู้ให้เช่าซื้อ (เจ้าของ) ก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

เมื่อเจ้าของทรัพย์ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินสองคราวติดกันแล้ว เจ้าของทรัพย์มีสิทธิดังต่อไปนี้คือ

- (๑) รับเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้มาแล้วก่อนบอกเลิกสัญญาได้
และ (๒) เจ้าของทรัพย์มีสิทธิกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข.เป็นเงิน ๑๒๐,๐๐๐ บาทตกลงชำระค่าเช่าซื้อเดือนละหนึ่งงวดรวม ๑๒ เดือนเป็นเงินเดือนละ ๑๐,๐๐๐ บาท นาย ก.ชำระค่าเช่าซื้อแล้วรวม ๕ เดือนเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท แล้วนาย ก.ขาดส่งค่าเช่ารวม ๒ เดือนติดต่อกัน นาย ข.จึงใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตามกฎหมาย นาย ข.มีสิทธิรับเงินค่าเช่าซื้อ ๕๐,๐๐๐ บาทที่นาย ก.ได้ชำระไปแล้ว และยังมีสิทธิยึดรถยนต์กลับคืนจากนาย ก. ได้

มีปัญหว่าในกรณีที่เจ้าของทรัพย์ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะผู้เช่าซื้อผิดนัดไม่ชำระเงินค่าเช่าซื้อสองคราวติด ๆ กัน เจ้าของทรัพย์รับเงินค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้ว และยึดทรัพย์กลับคืนมาแล้ว เจ้าของทรัพย์มีสิทธิเรียกให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินค่าซื้อที่ค้างชำระได้หรือไม่

สำหรับปัญหานี้ กฎหมายได้บัญญัติ ไว้แต่เพียงว่าเจ้าของทรัพย์มีสิทธิเพียงรับเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้วกับยึดทรัพย์คืนเท่านั้น กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้สิทธิแก่เจ้าของทรัพย์ในการเรียกร้องให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระด้วย ดังนั้น เจ้าของทรัพย์จึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้เช่าซื้อชำระค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระได้ คงมีสิทธิแต่เพียงเรียกค่าที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้ทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์ตลอดระยะเวลาที่ได้ใช้สอยทรัพย์สิน และมีสิทธิเรียกค่าเสียหายเพราะเหตุที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้ทรัพย์สินนั้นจนเสียหายอันเนื่องจากการใช้ทรัพย์สินนอกเหนือจากที่ได้ตกลงไว้ในสัญญา

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข.ในราคา ๖๐,๐๐๐ บาทตกลงผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายเดือนทุก ๆ เดือนเป็นเงินเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท รวม ๑๒ เดือน นาย ก.ชำระค่าเช่าซื้อเพียง ๓ เดือนเป็นเงิน ๑๕,๐๐๐ บาทแล้วขาดส่งเป็นเวลา ๕ เดือนติดต่อกัน คิดเป็นเงินค้างชำระ ๒๕,๐๐๐ บาทจากนาย ก.ได้คงเรียกได้แต่เพียงค่าเสียหายที่นาย ก.ใช้รถยนต์จนเสียหายนอกเหนือจากการใช้รถตามสัญญา และค่าที่นาย ก.ได้ใช้ทรัพย์สิน (รถยนต์) ตลอดระยะเวลา ๕ เดือนที่ค้างชำระดังกล่าว

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ชำระเงินในคราวที่สุด เจ้าของทรัพย์ (ผู้ให้เช่าซื้อ) มีสิทธิอย่างไร

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข.เป็นเงิน ๖๐,๐๐๐ บาทตกลงผ่อนชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายเดือนทุก ๆ เดือนเป็นเงินเดือนละ ๕,๐๐๐ บาท รวม ๑๒ เดือน นาย ก.ชำระค่าเช่าซื้อ รวม ๑๑ เดือนติดต่อกันเป็นเงิน ๕๕,๐๐๐ บาท แล้วนาย ก.ผิดนัดไม่ชำระค่าเช่าซื้อในเดือนสุดท้าย เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท นาย ข.จะมีสิทธิอย่างไรบ้าง

ในกรณีตามตัวอย่าง นาย ข.เจ้าของรถยนต์มีสิทธิริบเงินค่าเช่าซื้อ รวม ๑๑ เดือนที่นาย ก. ได้เข้ามาแล้วเป็นเงิน ๕๕,๐๐๐ บาทได้ และมีสิทธิยึดรถยนต์คืนต่อเมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนด ไปอีกงวดหนึ่งแล้ว กล่าวคือนาย ข.จะยึดรถยนต์คืนได้ต่อเมื่อพ้นเดือนที่สิบสามแล้ว

สรุปแล้วในกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาเพราะผิดนัดไม่ชำระเงินในคราวที่สุด เจ้าของมี สิทธิดังต่อไปนี้คือ.-

- (๑) ริบเงินบรรดาที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินมาแล้วทั้งหมดได้
  - และ (๒) กลับเข้าครอบครองทรัพย์สินได้เมื่อระยะเวลาใช้เงินได้พ้นกำหนดไปอีกงวดหนึ่งแล้ว
- ฉะนั้น ผู้เช่าซื้อจะต้องระมัดระวังการชำระเงินค่าเช่าซื้อในงวดสุดท้ายให้ดี เพราะมีผู้ให้เช่าซื้อที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าอาศัยข้อกฎหมายเช่นนี้อาเปรียบผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกค้าของตน ด้วยการหลีกเลี่ยงไม่ยอมรับชำระเงินค่าเช่าซื้อในงวดสุดท้าย แล้วอ้างว่าลูกค้าของตนเป็นฝ่าย ผิดสัญญาเช่าซื้อทำการริบเงินค่าเช่าซื้อที่ลูกค้าได้ชำระไปแล้วทั้งหมดและยึดเอาทรัพย์สินคืนจาก ลูกค้า ดังนั้นผู้เช่าซื้อซึ่งประสบกับปัญหานี้ควรนำเงินไปวางไว้กับเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานวางทรัพย์สิน หรือที่ศาลซึ่งตั้งอยู่ที่ศาลจังหวัดในทุกจังหวัด เพื่อจะได้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อ และผู้ให้เช่าซื้อจะอาศัยกฎหมายเอาเปรียบกับผู้เช่าซื้อไม่ได้

๒. ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาในข้อที่สำคัญ เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิบอกเลิก สัญญาเช่าซื้อได้

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาในข้อสำคัญ เจ้าของทรัพย์สินจึงจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ถ้าผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาเช่าซื้อในส่วนที่ไม่ใช่สาระสำคัญแห่งสัญญาเช่าซื้อแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

อย่างไรจึงจะถือว่าข้อสัญญาข้อใดเป็นข้อที่เป็นส่วนสำคัญของสัญญาเช่าซื้อนั้นเป็นปัญหา ที่จะต้องวินิจฉัยเป็นเรื่องไป แต่ถ้าในสัญญาเช่าซื้อระบุไว้โดยชัดแจ้งว่าข้อสัญญาใดเป็นข้อที่เป็น ส่วนสำคัญแห่งสัญญาเช่าซื้อแล้ว ก็ไม่เป็นปัญหา กล่าวคือถ้าผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาในข้อที่ระบุไว้ว่าเป็นข้อสาระสำคัญแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อก็มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข. โดยได้ระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อว่าให้นาย ก. ใช้โดยส่วนบุคคลเท่านั้น ห้ามไม่ให้นาย ก.นำรถยนต์ไปรับส่งผู้โดยสารสาธารณะ ถ้านาย ก.ฝ่าฝืนนำรถยนต์ไปรับส่งผู้โดยสารสาธารณะ ก็ถือว่านาย ก.กระทำผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ นาย ข.เจ้าของรถยนต์มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ เพราะข้อสัญญาเช่นนี้ถือว่าเป็นข้อสำคัญแห่งสัญญาเช่าซื้อตามที่คู่สัญญาได้ตกลงกันไว้

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อรถยนต์จากนาย ข. โดยระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อว่า นาย ก.จะต้องระมัดระวังรักษารถยนต์ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยโดยนาย ก.จะต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง ถ้านาย ก.ใช้รถยนต์อย่างไม่ระมัดระวังและดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย ทำให้อายุรถยนต์อยู่ในสภาพทรุดโทรม นาย ข.เจ้าของรถยนต์มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ ข้อสัญญาเช่นนี้ถือว่าเป็นข้อสำคัญแห่งสัญญาเช่าซื้อ หากนาย ก.กระทำผิดสัญญาดังกล่าว นาย ข.ย่อมมีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้

เมื่อเจ้าของทรัพย์สิน (ผู้ให้เช่าซื้อ) ใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อเพราะเหตุที่ผู้เช่าซื้อกระทำผิดสัญญาในข้อที่เป็นส่วนสำคัญแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อ**มีสิทธิดังนี้คือ**-

(๑) รับเงินที่ผู้เช่าซื้อใช้มาแล้วก่อนบอกเลิกสัญญาได้

และ (๒) เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินนั้นได้

เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่อย่างไร

เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่ต้องโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่าซื้อในกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระเงินค่าเช่าซื้อจนครบถ้วนแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อที่ดินพร้อมบ้านจากนาย ข. เมื่อนาย ก.ชำระค่าซื้อจนครบถ้วนตามสัญญาเช่าซื้อแล้ว นาย ข.จะต้องมีหน้าที่ไปจดทะเบียนการโอนที่ดินและสิ่งปลูกสร้างตามสัญญาให้แก่ นาย ก.ค่อพนักงานเจ้าหน้าที่

แต่ถ้าเป็นการเช่าซื้อสังหาริมทรัพย์ทั่วไป เมื่อผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อในงวดสุดท้ายตามสัญญาเช่าซื้อแล้ว กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมโอนไปยังผู้เช่าซื้อทันทีที่ได้ใช้เงินในงวดสุดท้ายแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก.เช่าซื้อโทรทัศน์จากนาย ข. ตกลงชำระค่าเช่าซื้อรวม ๑๒ งวด เมื่อนาย ก.ชำระค่าเช่าซื้อในงวดที่ ๑๒ แล้ว กรรมสิทธิ์ย่อมเปลี่ยนมือจากนาย ข.ไปยังนาย ก.ทันที

การกู้ยืมเงิน

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ณ อสุธา
ความหมายของการกู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงิน คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้กู้” ได้ขอยืมเงินจำนวนหนึ่งตามที่ได้กำหนดไว้จากบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้ให้กู้” เพื่อผู้กู้จะได้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปใช้สอยตามที่ประสงค์และผู้กู้ตกลงว่าจะคืนเงินจำนวนดังกล่าวให้แก่ผู้ให้กู้ตามเวลาที่กำหนดไว้ โดยผู้กู้ยินยอมเสียดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ตามอัตราที่ตกลงกันไว้เป็นการตอบแทน

ตัวอย่าง นายเอกต้องการเงิน ๕๐,๐๐๐ บาทเพื่อไปซื้อนา แต่นายเอกไม่มีเงินจำนวนดังกล่าว จึงได้ไปกู้เงินจำนวนดังกล่าวจากเจ้าแม่จู้ เจ้าแม่จู้ตกลงให้กู้โดยมอบเงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาทให้แก่นายเอกไป โดยตกลงกันว่านายเอกจะต้องใช้เงินคืน ภายในกำหนด ๑ ปี พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปีสัญญาดังกล่าวนี้เรียกว่า “สัญญากู้ยืมเงิน” โดยนายเอกมีฐานะเป็น “ผู้กู้” และเจ้าแม่จู้มีฐานะเป็น “ผู้ให้กู้”

หลักฐานในการกู้ยืมเงิน

การกู้ยืมเงินเกินกว่า ๕๐ บาทจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือที่แสดงข้อความว่าได้มีการกู้เงินกันจริงโดยต้องมีลายมือชื่อของผู้กู้เป็นสำคัญ หากผู้กู้ไม่สามารถเขียนหนังสือได้ ก็ต้องมีลายนิ้วมือของผู้กู้ประทับในหนังสือดังกล่าวโดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้กู้อย่างน้อย ๒ คน

หากไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือดังกล่าวแล้ว ผู้ให้กู้จะฟ้องร้องต่อศาลให้บังคับให้ผู้กู้ชำระเงินตามสัญญาไม่ได้

ตัวอย่าง นายเอกได้กู้เงินจากเจ้าแม่จู้เป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท เจ้าแม่จู้จะต้องทำหนังสือขึ้นฉบับหนึ่งมีใจความสำคัญว่า นายเอกได้กู้เงินจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาทไปจากตนจริง โดยต้องให้นายเอกลงชื่อในหนังสือดังกล่าวด้วย ซึ่งหากถึงกำหนดชำระเงินแล้วนายเอกบิดพลิ้วไม่นำเงินมาชำระคืน เจ้าแม่จู้จึงจะมีสิทธิฟ้องนายเอกต่อศาลให้บังคับนายเอกให้คืนเงินจำนวนดังกล่าวแก่ตนได้ หากไม่มีการทำหนังสือดังกล่าวแล้ว เจ้าแม่จู้ก็ไม่มีสิทธิที่จะฟ้องร้องนายเอกต่อศาลให้คืนเงินจำนวนดังกล่าวได้

หลักฐานในการกู้ยืมเงิน เช่น

ข้าพเจ้านายเอกได้กู้เงินจากเจ้าแม่จู้เป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาทโดยข้าพเจ้าสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนดังกล่าวคืนให้ภายในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๘

ลงชื่อ นายเอก ผู้กู้

อัตราดอกเบี้ย

การกู้ยืมเงินนั้นกฎหมายได้กำหนดไว้ว่า ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยจากผู้กู้ได้ไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือในอัตราร้อยละ ๑.๒๕ ต่อเดือน

หากผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวแล้ว ผลก็คือดอกเบี้ยตกเป็นโมฆะทั้งหมด ผู้ให้กู้จึงเรียกให้ผู้กู้ชำระเงินต้นคืนให้แก่ตนได้เท่านั้น และผู้ให้กู้ยังต้องติดคุกเพราะมีความผิดทางอาญาฐานเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา อาจถูกจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑ พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แต่ในกรณีที่ไปกู้เงินจากธนาคารหรือสถาบันทางการเงินอื่น ๆ เช่นบริษัทหลักทรัพย์, บริษัทเงินทุน ฯลฯ นั้นกฎหมายยินยอมให้ธนาคารและสถาบันทางการเงินดังกล่าวคิดดอกเบี้ยได้เกินกว่าอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี ตามอัตราดอกเบี้ยที่กระทรวงการคลังได้กำหนดไว้

ตัวอย่าง นายเอกกู้ยืมเงินจากเจ้าแก้วเป็นจำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท คิดดอกเบี้ยร้อยละ ๑๐ บาทต่อเดือนจะเห็นได้ว่าเจ้าแก้วเป็นนายทุนหน้าเลือดคิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ ๑.๒๕ บาทต่อเดือนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น ดอกเบี้ยทั้งหมดเป็นโมฆะ นายเอกจึงมีสิทธิคืนเฉพาะเงินต้น ๕๐,๐๐๐ บาทคืนให้แก่เจ้าแก้วเท่านั้น

ข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้กู้ยืมเงิน

๑. จะต้องไม่เซ็นชื่อลงในกระดาษเปล่าให้แก่ผู้ให้กู้โดยเด็ดขาด
๒. จำนวนเงินในช่องว่างในสัญญากู้ยืมเงินนั้น จะต้องลงจำนวนเงินที่กู้กันจริง ๆ เท่านั้น และต้องเขียนจำนวนเงินที่กู้กันนั้นเป็นตัวหนังสือกำกับตัวเลขจำนวนเงินดังกล่าวด้วยเสมอ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ให้กู้เติมตัวเลข ตัวอย่าง ข้าพเจ้าได้กู้เงิน ๕๐,๐๐๐ (ห้าหมื่นบาท) จากเจ้าแก้ว
๓. หนังสือสัญญาจะต้องทำขึ้นอย่างน้อย ๒ ฉบับ โดยผู้ให้กู้ถือไว้ฉบับหนึ่ง และผู้กู้ถือไว้อีกฉบับหนึ่ง
๔. ผู้กู้จะต้องนับเงินที่ตนกู้ให้เท่ากับจำนวนที่ตนได้กู้ไปตามสัญญาให้ครบถ้วนเสมอ หากมิฉะนั้นแล้วก็จะเกิดปัญหา กล่าวคือหากได้เงินไม่ครบแต่ผู้กู้ได้ลงลายมือชื่อในสัญญาให้แก่ผู้ให้กู้แล้ว ผู้ให้กู้อาจโกงผู้กู้ในภายหลังว่าได้มอบเงินให้แก่ผู้กู้อย่างครบถ้วนแล้ว
๕. พยานในสัญญากู้ยืมเงินนั้น ผู้กู้ควรให้พยานฝ่ายของตนร่วมลงลายมือชื่อในสัญญาอย่างน้อย ๑ คนด้วย

ข้อควรปฏิบัติในการที่ผู้กู้จะชำระเงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้

๑. ให้ผู้ให้กู้ (เจ้าหนี้) ทำหนังสือโดยลงลายมือชื่อผู้ให้กู้ ว่าได้รับเงินคืนแล้วถูกต้อง

ตัวอย่าง

ข้าพเจ้าได้แก่ผู้ได้รับเงินคืนจากนายเอกผู้กู้แล้วเป็นจำนวนเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท

ลงชื่อ   เจ้าแก่ผู้   ผู้ให้กู้

๒. ในกรณีที่ผู้กู้ได้ชำระเงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้จนครบถ้วนแล้วผู้กู้จะต้องขอหนังสือสัญญา กู้ยืมเงินที่ตนได้ทำไว้แก่ผู้ให้กู้คืนจากผู้ให้กู้ มาทำลายเสีย

๓. ในกรณีที่ผู้กู้ชำระเงินคืนเพียงบางส่วน ผู้กู้จะต้องให้ผู้ให้กู้บันทึกไว้เป็นหลักฐานใน หนังสือสัญญาว่า ได้มีการชำระเงินคืนไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด โดยผู้ให้กู้จะต้องลงลายมือชื่อ กำกับไว้เป็นหลักฐานพร้อมทั้งวันที่

หากผู้กู้ไม่ทำตามข้อ ๑. - ๓. แล้วหากมีการโต้เถียงกันว่า ได้มีการคืนเงินกันแล้วเป็นจำนวน เท่าใด ผู้กู้ก็จะตกเป็นฝ่ายที่เสียเปรียบ โดยผู้กู้จะอ้างว่าได้ชำระคืนให้แก่ผู้ให้กู้แล้วไม่ได้ กล่าวคือ ผู้กู้จะต้องใช้เงินคืนให้แก่ผู้ให้กู้อีกครั้งหนึ่ง ผู้กู้จึงต้องระมัดระวังให้ดี จะอาศัยความเชื่อใจอย่าง เดียวไม่ได้ มิฉะนั้นจะต้องเสียใจที่เสียรู้คนและต้องเสียทั้งเงินซ้ำอีกครั้ง

อายุความในการฟ้องร้อง

เมื่อได้ทำสัญญากู้ยืมเงินดังกล่าว หากจะต้องมีการฟ้องร้องต่อศาลให้ชำระเงินคืนแล้ว เจ้าหนี้จะต้องฟ้องภายใน ๑๐ ปี นับจากวันที่ถึงกำหนดชำระตามสัญญา ถ้าพ้นกำหนดนี้แล้ว คดีเป็นอันขาดอายุความ ผู้ให้กู้ (เจ้าหนี้) ไม่มีสิทธิจะฟ้องคดีต่อศาลได้

ในการกู้ยืมเงินมีปัญหาหนึ่งซึ่งมักเกิดขึ้นอยู่เสมอ คือกรณีที่ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยในอัตราแพง ซึ่งเกินกว่าอัตราที่กฎหมายได้กำหนดไว้ดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้ให้กู้ได้หลีกเลี่ยงกฎหมายโดยนำเอา ดอกเบี้ยที่เกินกว่าที่กฎหมายได้กำหนดไว้ทั้งหมดมารวมกับเงินต้นแล้วนำเงินจำนวนดังกล่าวทั้งหมด (เงินต้นบวกดอกเบี้ย) มากำหนดเป็นเงินต้นในสัญญาที่ผู้กู้จะต้องชำระคืนทั้งหมด จะมีผลบังคับ ทางกฎหมายเช่นใด

ตัวอย่าง นายเอกได้กู้เงินจากเจ้าแก่ผู้เป็นจำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยเจ้าแก่ผู้คิดดอกเบี้ย ในอัตราร้อยละ ๑๐ ต่อปี มีกำหนดชำระคืนภายใน ๑ ปี คิดเป็นเงินจำนวนดอกเบี้ยทั้งสิ้น ๑๒๐,๐๐๐ บาท แต่เจ้าแก่ผู้ต้องการหลีกเลี่ยงกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย จึงนำเอาดอกเบี้ยดังกล่าว ทั้งหมดรวมกับเงินต้น เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๒๒๐,๐๐๐ บาท เจ้าแก่ผู้จึงให้นายเอกทำสัญญา กู้ยืมจำนวนเงินที่กู้เป็นเงิน ๒๒๐,๐๐๐ ทั้งที่ความจริงแล้วนายเอกได้เงินไปจริง ๆ เพียง ๑๐๐,๐๐๐ บาท ผลทางกฎหมายจะเป็นเช่นใด

ในกรณีเช่นนี้ จำนวนเงินดอกเบี้ยทั้งหมด ๑๒๐,๐๐๐ บาทนั้น เป็นการคิดดอกเบี้ยในอัตรา ร้อยละ ๑๐ ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราที่เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น จำนวนเงินดอกเบี้ยทั้งหมด

คือ ๑๒๐,๐๐๐ บาทจึงตกเป็นโมฆะทั้งหมด ถ้าแก่ผู้มีสิทธิที่จะเรียกให้นายเอกชำระเงินต้นคืนได้เท่านั้นคือจำนวนเงินเพียง ๑๐๐,๐๐๐ นายเอกมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานบุคคลเข้าต่อสู้ได้โดยไม่ถือว่าเป็นการสืบแก้ไขข้อความที่ปรากฏไว้ในเอกสารสัญญา

ตัวอย่างสัญญากู้ยืมเงิน

สัญญากู้ยืมเงิน

ทำที่.....

วันที่.....

สัญญานี้ทำขึ้นระหว่าง.....อยู่บ้านเลขที่.....

.....ซึ่งต่อไปนี้สัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้ให้กู้” ฝ่ายหนึ่ง กับ.....

.....อยู่บ้านเลขที่.....

ซึ่งต่อไปนี้สัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้กู้” ฝ่ายหนึ่ง โดยทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันดังต่อไปนี้คือ.

๑. ผู้กู้ตกลงกู้เงินจากผู้ให้กู้และผู้ให้กู้ตกลงให้ผู้กู้กู้เงินได้เป็นจำนวนเงิน.....บาท
(.....) โดยผู้กู้ได้รับเงินจำนวนดังกล่าวจากผู้ให้กู้ถูกต้องครบถ้วนในวันที่ทำ
สัญญานี้เรียบร้อยแล้ว

๒. ผู้กู้ตกลงให้ดอกเบี้ยแก่ผู้ให้กู้ในอัตราร้อยละ ๑๕ บาทต่อปีของต้นเงินดังกล่าวในข้อ ๑.

๓. ผู้กู้สัญญาว่าจะใช้เงินต้นพร้อมทั้งดอกเบี้ยดังกล่าวในข้อ ๑. และ ๒ คืนให้แก่ผู้ให้กู้ จนครบถ้วน
ในวันที่.....

๔. เพื่อเป็นประกันในการกู้ยืมเงินตามสัญญานี้ ผู้กู้ยินยอมมอบ.....

.....ให้แก่ผู้ให้กู้ไว้เป็นหลักประกันในการชำระหนี้เงินกู้ตาม
สัญญานี้

๕. หากผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามสัญญานี้แม้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง ให้ถือว่าผู้กู้ผิดสัญญานี้และยินยอมชำระหนี้
เงินกู้ตามสัญญานี้พร้อมทั้งดอกเบี้ยคืนให้แก่ผู้ให้กู้ทันที และผู้กู้ยินยอมชดเชยค่าเสียหายทั้งปวงที่ผู้ให้กู้ต้องเสีย
ไปในการบังคับให้ผู้กู้ชำระหนี้ตามสัญญานี้

สัญญานี้ได้ทำขึ้นสองฉบับมีข้อความถูกต้องตรงกัน โดยคู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างยึดถือไว้คนละฉบับ
และทั้งสองฝ่ายได้ลงชื่อไว้เป็นหลักฐานต่อหน้าพยาน.

ลงชื่อ.....ผู้กู้

ลงชื่อ.....ผู้ให้กู้

ลงชื่อ.....พยาน

ลงชื่อ.....พยาน

เช็คและความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็ค

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตสิงห์ ณ อยุธยา

ปัจจุบันเช็คได้เข้ามามีบทบาทในวงการธุรกิจเป็นอย่างมาก โดยเข้ามาแทนที่เงินสด กล่าวคือผู้จ่ายเช็คสามารถชำระหนี้ของตนได้โดยไม่ต้องชำระกันด้วยเงินสดซึ่งบางครั้งเป็นจำนวนเงินมาก ซึ่งอาจจะต้องเสี่ยงภัยต่อการถูกฉ้อโกงได้ ในขณะที่เดียวกันผู้รับเช็คก็มีความอบอุ่นใจว่าเช็คดังกล่าวสามารถรับชำระหนี้ได้เมื่อส่งไปเรียกเก็บเงินจากธนาคาร โดยไม่ต้องเสี่ยงภัยรับชำระหนี้จากลูกหนี้ด้วยเงินสด กฎหมายเช็คได้บัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เช็คเข้ามาแทนที่เงินสดสามารถใช้ชำระหนี้แทนเงินสดได้ ทำให้วงการธุรกิจสามารถเดินสะพัดได้อย่างคล่องตัวมากกว่าการชำระหนี้ด้วยเงินสด นอกจากนี้กฎหมายยังยินยอมให้มีการส่งจ่ายเช็คล่วงหน้าได้ ทำให้เกิดการปล่อยสินเชื่อประเภทขายลดเช็คขึ้น กล่าวคือ หากผู้ส่งจ่ายเช็คขาดเงินสดหมุนเวียนก็สามารถส่งจ่ายเช็คล่วงหน้าแล้วนำไปขายลดให้แก่ธนาคารหรือสถาบันทางการเงินเช่นบริษัทเงินทุนหรือทรัสต์โดยเสียค่าธรรมเนียมก็สามารถนำเงินสดมาใช้หมุนเวียนในกิจการค้าของตนได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเช็คมีประโยชน์ต่อการค้าและการธุรกิจเป็นอย่างมาก จึงควรที่จะรู้จักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเช็คเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ให้ได้ผลมากที่สุด

ความหมายของ “เช็ค”

“เช็ค” คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า “ผู้ส่งจ่าย” สั่งให้ “ธนาคาร” ใช้เงินจำนวนหนึ่ง ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับเงิน” เมื่อผู้รับเงินนำไปขอเบิกเงินจากธนาคาร หนังสือตราสารนี้ ก็คือ เช็คซึ่งแต่ละธนาคารเป็นผู้พิมพ์ขึ้นแล้วมอบให้แก่ผู้ที่ฝากเงินไว้กับธนาคาร (ลูกค้าของธนาคาร) นำไปใช้ชำระหนี้ตนเอง

ตัวอย่างเช็ค

ธนาคารแห่งประเทศไทย

เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๘

วันที่.....

จ่าย..... หรือผู้ถือ

จำนวนเงิน.....

.....บาท

.....ผู้ส่งจ่าย

ตัวอย่าง นายเอกได้ซื้อรถยนต์ ๑ คันราคา ๑ แสนบาทจากนายโท นายเอกจึงได้เขียนลงในหนังสือตราสารที่ธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งนายเอกได้เปิดบัญชีไว้และธนาคารได้มอบไว้กับตน (ปรากฏตามตัวอย่างเช็คข้างต้น) โดยเขียนวันที่สั่งจ่ายลงในช่องวันที่ คือวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗ เขียนชื่อนายโทลงไปในช่องจ่าย และเขียนจำนวนเงิน ๑ แสนบาทลงไปในช่องจำนวนเงิน โดยเขียนตัวเลข ๑๐๐,๐๐๐ บาทลงในช่องสี่เหลี่ยม แล้วนายเอกก็ลงลายมือชื่อในช่องผู้สั่งจ่าย แล้วมอบให้แก่ นายโทเป็นการชำระหนี้ซื้อรถยนต์ดังกล่าว นายโทก็สามารถนำหนังสือตราสารดังกล่าวไปเบิกเงินสดจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้ หนังสือตราสารดังกล่าวเรียกว่า “เช็ค”

ธนาคารแห่งประเทศไทย
สำนักงานใหญ่

เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙

วันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๗

จ่าย.....นายโท.....หรือผู้ถือ
จำนวนเงิน.....หนึ่งแสนบาทถ้วน.....บาท
.....บาท บาท
นายเอก.....ผู้สั่งจ่าย

นายเอก คือผู้สั่งจ่าย สั่งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยจ่ายเงินจำนวน ๑ แสนบาทให้แก่ นายโท ซึ่งเป็นผู้รับเงิน เมื่อนายโทนำเช็คดังกล่าวไปเบิกเงินจากธนาคาร

องค์ประกอบของเช็ค

เช็ค ต้องมีรายการดังต่อไปนี้จึงจะถือว่าเป็นเช็คตามกฎหมาย

- (๑) คำตอบชื่อกว่าเป็นเช็ค
- (๒) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน
- (๓) ชื่อ หรือ ยี่ห้อ และ สำนักของธนาคาร
- (๔) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงิน หรือ คำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ
- (๕) สถานที่ใช้เงิน
- (๖) วันและสถานที่ออกเช็ค
- (๗) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

ถ้าขาดรายการดังกล่าวแม้เพียงข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็คตามกฎหมายยกเว้นในกรณีดังต่อไปนี้คือ.-

- (๑) เช็คซึ่งไม่ได้ระบุวันที่ ให้ถือว่าต้องใช้เงินเมื่อธนาคารได้เห็น โดยธนาคารจะประทับ

วันที่ที่ผู้รับเงินนำเช็คไปขอเบิกเงินลงในช่องวันที่ หรือผู้ทรง (ซึ่งจะกล่าวต่อไปว่าหมายถึงใคร) โดยชอบด้วยกฎหมายคนหนึ่งคนใดมีอำนาจลงวันที่ตามวันที่ถูกต้องแท้จริงในวันที่ยื่นเช็คนั้นได้

(๒) ถ้าสถานที่ใช้เงินมิได้ลงไว้ในเช็ค ให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงิน

(๓) ถ้าสถานที่ออกเช็คมิได้ลงไว้ในเช็ค ให้ถือว่าเช็คนั้นออก ณ ภูมิลำเนาของผู้ส่งจ่าย ดังนั้น ข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้ที่จะรับเช็คจากลูกหนี้ของตน จึงต้องระมัดระวังให้ผู้ส่งจ่ายเช็คลงรายการในเช็คให้ถูกต้องครบถ้วนทุกรายการ โดยเฉพาะตัวเลขจำนวนเงินและลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายนั้นจะต้องมีเสมอ มิฉะนั้นแล้วเช็คดังกล่าวจะไม่ถือว่าเป็นเช็คตามกฎหมายและไม่สามารถที่จะฟ้องร้องต่อศาลให้บังคับให้ลูกหนี้ผู้ออกเช็คให้ชำระเงินตามเช็คให้แก่ตนได้

จากตัวอย่างเช็คดังกล่าวที่นายเอกได้ออกให้แก่ นายโท เพื่อเป็นการชำระหนี้ค่าซื้อรถยนต์นั้น มีรายการครบถ้วนตามกฎหมายทั้ง ๗ รายการ กล่าวคือ

(๑) คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค ได้แก่ตำแหน่งที่ระบุไว้ว่า “เช็คเลขที่.....”

(๒) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินจำนวนแน่นอน ได้แก่ตำแหน่งที่ระบุไว้ว่า “จำนวนเงินหนึ่งแสนบาท”

(๓) ชื่อและยี่ห้อและสำนักงานของธนาคาร ได้แก่ตำแหน่งที่ระบุไว้ว่า “ธนาคารแห่งประเทศไทย”

(๔) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับเงินหรือคำจกแจงว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ได้แก่ตำแหน่งที่ระบุไว้ว่า “จ่ายนายโท....หรือผู้ถือ”

(๕) สถานที่ใช้เงิน ได้แก่ตำแหน่งที่ระบุไว้ว่า “สำนักงานใหญ่”

(๖) วันที่ออกเช็ค ได้แก่ตำแหน่งที่ระบุไว้ว่า “วันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๗”

(๗) ลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย ได้แก่ ตำแหน่งที่ระบุไว้ด้านล่างของเช็ค คือ “นายเอก.....ผู้ส่งจ่าย”

ดังนั้น เช็คดังกล่าวจึงเป็นเช็คที่ถูกต้องตามกฎหมายมีผลผูกพันนายเอกให้ต้องชำระเงินตามเช็คดังกล่าวให้แก่ นายโท

สำหรับลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายนั้น จะต้องเป็นลายมือชื่อของผู้ส่งจ่ายเช็คเสมอ จะลงเป็นเครื่องหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แกงไตหรือลายพิมพ์นิ้วมือ แม้ว่าจะมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ก็ตาม ก็ไม่มีผลเป็นการลงลายมือชื่อในเช็คแต่อย่างใด ผู้รับเช็คจึงต้องระมัดระวังให้ผู้ส่งจ่ายเช็คลงลายมือชื่อในช่องผู้ส่งจ่ายเช็คเสมอ มิฉะนั้นเช็คดังกล่าวจะขาดองค์ประกอบของเช็คและไม่มีผลผูกพันผู้ส่งจ่ายเช็คให้ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค

บุคคลที่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค

บุคคลที่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็ค ได้แก่

๑. ผู้ส่งจ่ายเช็ค ได้แก่ บุคคลที่ลงลายมือชื่อของตนในเช็คในช่องผู้ส่งจ่ายเช็ค

๒. ผู้อวัลเช็ค ผู้อวัลได้แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้กำกับประกัน (รับประกัน) การใช้เงินตามเช็ค กล่าวคือ ถ้าผู้ส่งจ่ายเช็คไม่ยอมชดใช้เงินตามเช็ค ผู้อวัลจะต้องรับผิดชอบชดใช้เงินแทนผู้ส่งจ่ายเช็คเองโดยต้องรับผิดชอบ (ผูกพัน) ใช้เงินตามเช็คอย่างเดียวกับผู้ส่งจ่ายเช็ค และต้องรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ร่วมกับผู้ส่งจ่ายเช็ค

วิธีอวัลเช็ค มีอยู่ ๓ วิธี กล่าวคือ.-

(๑) โดยการเขียนข้อความว่า “ใช้ได้เป็นอวัล” หรือสำนวนอื่นใดในทำนองเดียวกันนั้นลงในด้านหลังเช็คและลงลายมือชื่อผู้รับอวัล

ตัวอย่าง

ด้านหลังเช็ค

ใช้ได้เป็นอวัล

ลงชื่อ นาย ก.

(๒) ผู้รับอวัลเพียงแต่ลงลายมือชื่อของตนเองลงไปในด้านหน้าของเช็ค (ยกเว้นช่องผู้ส่งจ่ายเช็คโดยไม่ต้องมีข้อความอื่นใด ก็มีผลผูกพันผู้นั้นเป็นผู้รับอวัลแล้ว

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานใหญ่

เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙

วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗

จ่าย นายโท..... หรือผู้ถือ

จำนวนเงิน หนึ่งแสนบาท.....

บาท ๑๐๐,๐๐๐

นายจัตวา..... นายเอก..... ผู้ส่งจ่าย

การที่นายจัตวาลงลายมือชื่อในด้านหน้าของเช็คดังกล่าว นายจัตวาได้ชื่อว่าเป็นผู้รับอวัลเช็คดังกล่าว จึงต้องร่วมกันกับนายเอกชดใช้เงินตามเช็คในฐานะลูกหนี้ร่วม

(๓) ในกรณีที่ผู้รับอวัลผู้ถือเช็คนั้น เพียงแต่ลงลายมือชื่อสลักหลังด้านหลังของเช็คเท่านั้น ก็มีผลผูกพันบุคคลนั้นในฐานะผู้รับอวัลเช็คแล้ว โดยไม่ต้องมีข้อความว่า “ใช้ได้เป็นอวัล” หรือ ข้อความอื่นใดในทำนองเดียวกัน

๑๒๖

ตัวอย่าง

ด้านหลังเช็ค

ลงชื่อนายจัตวา

การที่นายจัตวาลงลายมือชื่อในด้านหลังเช็คชนิดผู้ถือ ดังกล่าว นายจัตวาย่อมเป็นผู้รับอาวัล
เช็คดังกล่าวแล้ว ต้องรับผิดชอบร่วมกันกับผู้สั่งจ่ายเช็คชดใช้เงินตามเช็คในฐานะลูกหนี้ร่วม

๓. ผู้สั้กหลังในฐานะผู้โอนเช็ค กล่าวคือบุคคลใดรับเช็คมาแล้วได้โอนเช็คดังกล่าวไปให้
บุคคลอื่นอีกโดยวิธีสั้กหลังเช็ค ผู้สั้กหลังเช็คดังกล่าวย่อมต้องรับผิดชอบกับผู้สั่งจ่ายเช็คในอันที่จะ
ต้องชดใช้เงินตามเช็คร่วมกับผู้สั่งจ่ายเช็คในฐานะลูกหนี้ร่วม

ตัวอย่าง

ด้านหลังเช็ค

ข้าพเจ้าขอโอนเช็คฉบับนี้ ให้แก่นายโชคดี

ลงชื่อนายจัตวา

ในกรณีนี้ นายจัตวามีฐานะเป็นผู้สั้กหลังเช็ค จึงต้องร่วมรับผิดชอบชดใช้เงินตามเช็คด้วย
สรุป ผู้ทรงเช็คย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้สั่งจ่ายเช็ค, ผู้อาวัลและผู้สั้กหลังเช็คให้ร่วมกันหรือ
เรียงตัวชดใช้เงินตามเช็คได้ โดยไม่ต้องดำเนินตามลำดับที่คนเหล่านั้นมาผูกพันในเช็ค

ชนิดของเช็ค

เช็คแบ่งออกเป็น ๒ ชนิดกล่าวคือ.-

(๑) เช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน ได้แก่เช็คที่ผู้สั่งจ่ายได้ระบุชื่อผู้รับเงินไว้โดยเฉพาะเจาะจงโดย
ขีดฆ่า "ผู้ถือ" ในเช็ค

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานใหญ่

เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙

วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗ .....

จ่าย..... นายโท ..... *หรือผู้ถือ*

จำนวนเงิน..... หนึ่งแสนบาทถ้วน .....

.....บาท

๑๐๐,๐๐๐

นายเอก .....ผู้สั่งจ่าย

(๒) เช็คนิตสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ได้แก่เช็คที่ผู้สั่งจ่ายไม่ได้ขีดฆ่า “ผู้ถือ” ในเช็ค ซึ่งมักจะพบในรูปจ่ายเงินสด

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่		เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙ วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗
จ่าย..... เงินสด	หรือผู้ถือ	
จำนวนเงิน..... หนึ่งในแสนบาทถ้วน		
.....บาท	๑๐๐,๐๐๐	
	นายเอก	ผู้สั่งจ่าย

ปัญหา ถ้าเป็นเช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงินไว้โดยเฉพาะเจาะจงแต่ไม่ได้ขีดฆ่า “ผู้ถือ” ดังนี้จะถือว่าเป็นชนิดใด

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่		เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙ วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗
จ่ายเงิน นายโท	หรือผู้ถือ	
จำนวนเงิน..... หนึ่งในแสนบาทถ้วน		
.....บาท	๑๐๐,๐๐๐	
	นายเอก	ผู้สั่งจ่าย

กรณีเช่นนี้ถือคำว่า “ผู้ถือ” เป็นหลักสำคัญ กล่าวคือแม้ว่าผู้สั่งจ่ายเช็คได้ระบุชื่อผู้รับเงินไว้ก็ตามแต่ถ้าไม่ได้ขีดฆ่าคำว่า “ผู้ถือ” แล้ว ก็ถือว่าเป็นเช็คชนิดสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ เหตุที่ต้องแบ่งเช็คออกเป็น ๒ ชนิด ดังกล่าวมาแล้ว ก็เพราะการโอนเช็คของผู้รับเงินไปให้

บุคคลอื่นนั้น เช็คแต่ละชนิดมีวิธีการโอนไม่เหมือนกัน ซึ่งมีความสำคัญมากเพราะหากผู้รับเงินโอน
เช็คไปให้บุคคลอื่นซึ่งเรียกว่า “ผู้ทรงเช็ค” นั้น ไม่ถูกต้องตามวิธีที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วก็จะทำให้
การโอนเช็คนั้นขาดสายเป็นเหตุให้บุคคลผู้รับโอนเช็คไม่ใช่ “ผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วย
กฎหมาย” ทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถฟ้องร้องให้ผู้ส่งจ่ายเช็คหรือผู้สลักหลังหรือผู้อาวลให้ชดใช้
เงินตามเช็คได้

วิธีโอนเช็ค

๑. เช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน มีวิธีโอนกันได้ ๒ วิธี กล่าวคือ.-

(๑) สลักหลังระบุชื่อผู้รับโอน และ ส่งมอบเช็คดังกล่าวให้แก่ผู้รับโอน

ตัวอย่าง

ด้านหน้า	
ธนาคารแห่งประเทศไทย	เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙
สำนักงานใหญ่	วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗
จ่าย.....นายวิทยา แซ่จั่ว	..... <i>ทรงผู้ถือ</i>
จำนวนเงิน.....หนึ่งพันบาทถ้วน.....	.....
.....บาท	๑,๐๐๐
	นายฉอย นิสสัยดี.....ผู้ส่งจ่าย

ด้านหลังเช็ค
ข้าพเจ้าขอโอนเช็คฉบับนี้ให้แก่ นายเดื่อ ดวงดี
ลงชื่อ นายวิทยา แซ่จั่ว

กรณีตามตัวอย่างเป็นการโอนเช็คโดยชอบด้วยกฎหมายทำให้ นายเดื่อ ดวงดี เป็นผู้ทรงเช็ค
โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๒) สลักหลังลอย และ ส่งมอบเช็คให้แก่ผู้รับโอน

การสลักหลังลอย ได้แก่การที่ผู้รับเงินตามเช็คเพียงแต่ลงลายมือชื่อลงในด้านหลังของเช็ค
เท่านั้น โดยมีได้ระบุชื่อผู้รับโอนไว้ด้วยแต่อย่างใด

ตัวอย่าง

ด้านหลังเช็ค

นายวิทยา แซ่ฉั่ว (ลายมือชื่อ)

เมื่อนายวิทยา แซ่ฉั่วได้สลักหลังเช็คโดยเพียงแต่ลงลายมือชื่อเท่านั้นแล้วส่งมอบเช็คดังกล่าวให้แก่ นายเต๋อ ดวงดี การโอนเช็คฉบับนี้ก็สมบูรณ์ตามกฎหมาย นายเต๋อ ดวงดี ย่อมเป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบด้วยกฎหมาย

อนึ่ง เมื่อผู้ได้รับโอนเช็คของผู้อื่นโดยวิธีการสลักหลังลอยและส่งมอบแล้ว ผู้ทรงเช็คดังกล่าวโอนให้แก่บุคคลภายนอกได้ด้วย การส่งมอบเฉย ๆ โดยไม่ต้องกรอกข้อความ และไม่ต้องสลักหลังอย่างใดทั้งสิ้น

ตัวอย่าง ในกรณีที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นายวิทยา แซ่ฉั่วได้สลักหลังลอยและส่งมอบเช็คดังกล่าวให้แก่ นายเต๋อ ดวงดี นายเต๋อ ดวงดี ผู้ทรงเช็คย่อมสามารถโอนเช็คดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่นได้ด้วยการส่งมอบเช็คดังกล่าวให้แก่บุคคลภายนอกได้เลย โดยไม่ต้องกรอกข้อความใด ๆ หรือสลักหลังเช็คแต่อย่างใด

๒. เช็คนิตสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ย่อมโอนได้โดยเพียงแต่การส่งมอบเช็คให้แก่กัน

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำนักงานใหญ่

เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙

วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗

จ่าย.....นายวิทยา แซ่ฉั่ว.....หรือผู้ถือ

จำนวนเงิน.....หนึ่งพันบาทถ้วน.....

.....บาท

..... นายฉอย นิสสัยดี .....ผู้สั่งจ่าย

เช็คนิตนี้เป็นเช็คนิตสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ซึ่งนายวิทยา แซ่ฉั่วเป็นผู้รับเงิน หากต้องการโอนเช็คให้แก่บุคคลภายนอกแล้ว นายวิทยา แซ่ฉั่วย่อมทำได้ด้วยการส่งมอบเช็คดังกล่าวให้แก่บุคคลนั้นเพียงเท่านี้ บุคคลนั้นก็เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว

ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเขียนลงไปในด้านหน้าของเช็คว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” หรือข้อความอื่นใด
ในทำนองเดียวกัน

ในกรณีเช่นนี้เช็คดังกล่าวไม่สามารถจะโอนกันด้วยวิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่จะต้องโอน
กันด้วยวิธีที่เรียกว่าการโอนสามัญ (การโอนสิทธิเรียกร้อง) คือผู้โอนต้องทำหนังสือว่าโอนสิทธิ
เรียกร้องตามเช็คดังกล่าวให้แก่ผู้รับโอน และมีหนังสือแจ้งไปให้ผู้สั่งจ่ายเช็คทราบ

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย	
“ห้ามเปลี่ยนมือ”	
สำนักงานใหญ่	
เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙	
วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗	
จ่าย..... นายวิทยา แซ่ฉั่ว	/ชื่อผู้ถือ
จำนวนเงิน..... -หนึ่งพันบาท-	
.....บาท	๑,๐๐๐
..... นายฉอย นิสสัยดี	ผู้สั่งจ่าย

ข้อความอื่นใดในทำนองเดียวกับ “ห้ามเปลี่ยนมือ” ที่มักพบเสมอก็คือข้อความว่า “เข้าบัญชี
ผู้รับเงินเท่านั้น (A.C.PAYEE ONLY)” กรณีเช่นนี้ย่อมไม่สามารถโอนเช็คได้โดยวิธีโอนเช็คที่กล่าว
มาแล้ว นอกจากการโอนด้วยวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องเท่านั้น

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย	
สำนักงานใหญ่	
เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙	
วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗	
จ่าย..... นายวิทยา แซ่ฉั่ว	/ชื่อผู้ถือ
จำนวนเงิน..... -หนึ่งพันบาทถ้วน-	
.....บาท	๑,๐๐๐
..... นายฉอย นิสสัยดี	ผู้สั่งจ่าย

ตามตัวอย่าง ผู้ที่มีสิทธิรับเงินตามเช็คฉบับนี้คือ นายวิทยา แซ่ฉั่วเท่านั้น นายวิทยาจะโอนเช็คด้วยการสลักหลังระบุชื่อหรือสลักหลังลอยไม่ได้ ต้องโอนโดยวิธีการโอนสิทธิเรียกรื้องเท่านั้น

ผู้ทรงเช็ค

ผู้ทรงเช็ค หมายความว่าบุคคลผู้มีเช็คไว้ในความครอบครอง ในฐานะ

๑. ผู้รับเงิน

หรือ ๒. ผู้รับการสลักหลัง

หรือ ๓. ในกรณีที่เป็นเช็คชนิดสั่งให้ชำระเงินแก่ผู้ถือ ผู้ถือก็เป็นผู้ทรงเหมือนกัน

ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย คือผู้ที่ได้เช็คไว้ในความครอบครองโดยการสลักหลังไม่ขาดสาย ถึงแม้ว่าการสลักหลังรายชื่อจะเป็นการสลักหลังลอยก็ตาม

เช็คขีดคร่อม

ได้แก่เช็คซึ่งขีดเส้นขนานคู่ไว้ที่ด้านหน้าของเช็ค ซึ่งส่วนใหญ่มักขีดไว้ที่มุมข้างบนด้านซ้ายมือของเช็ค ผลของการเช็คขีดคร่อมทำให้ผู้ทรงเช็คดังกล่าวไปเบิกเงินสดไม่ได้ จะต้องนำไปเข้าบัญชีของธนาคารที่ตนเปิดบัญชีอยู่เป็นผู้เรียกเก็บเงินแทนแล้วโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของผู้ทรงนั้นอีกทอดหนึ่ง

ตัวอย่าง

ธนาคารแห่งประเทศไทย	
สำนักงานใหญ่	
เช็คเลขที่ ๑๒๓๔๕๖๗๘๙	
วันที่ ๒ มกราคม.....	
จ่าย.....นายเอก	หรือผู้ถือ
จำนวนเงิน.....	หนึ่งพันบาทถ้วน .....
.....บาท	๑,๐๐๐
.....นายเอก	ผู้สั่งจ่าย

เรียกเก็บเงินตามเช็ค

ผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คไปยื่นแก่ธนาคารเพื่อให้ชำระเงินตามเช็ค ภายในกำหนดเวลาดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ถ้าเป็นเช็คที่ให้ชำระเงินในจังหวัดเดียวกัน ผู้ทรงจะต้องยื่นเช็คต่อธนาคารเพื่อให้ชำระเงินตามเช็คภายในกำหนด ๑ เดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค (วันที่ลงในเช็ค) มิฉะนั้นแล้วผู้ทรงยอม

สินสิทธิไต่เบี่ยเอาจากผู้สละหลังทั้งปวง และเสียสิทธิไต่เบี่ยผู้สั่งจ่ายในความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดที่ผู้สั่งจ่ายได้รับเพราะการที่ผู้ทรงละเลยไม่ยื่นเช็ค

๒. ถ้าเป็นเช็คที่ทำให้ใช้เงินต่างจังหวัด ผู้ทรงจะต้องยื่นเช็คต่อธนาคารเพื่อให้ใช้เงินตามเช็คภายในกำหนด ๓ เดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค (วันที่ลงในเช็ค) มิฉะนั้นแล้วผู้ทรงยอมสินสิทธิไต่เบี่ยเอาจากผู้สละหลังทั้งปวง รวมทั้งผู้สั่งจ่ายในความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดที่ผู้สั่งจ่ายได้รับเพราะการที่ผู้ทรงละเลยไม่ยื่นเช็ค

๓. ไม่ว่าจะ เป็นเช็คที่ทำให้ใช้เงินในจังหวัดเดียวกันหรือต่างจังหวัดกันก็ตาม ผู้ทรงต้องยื่นเช็คต่อธนาคารเพื่อให้ใช้เงินตามเช็คภายในกำหนด ๖ เดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค (วันที่ลงในเช็ค) มิฉะนั้นธนาคารมีสิทธิไม่จ่ายเงินตามเช็คให้แก่ผู้ทรงได้

หน้าที่ของธนาคารในการใช้เงินตามเช็ค

ธนาคารมีหน้าที่และอำนาจที่จะต้องจ่ายเงินตามเช็คที่ผู้ทรงไปขอเบิกเงินจากตน เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ ธนาคารมีสิทธิที่จะไม่จ่ายเงินตามเช็คได้คือ-

๑. เมื่อไม่มีเงินอยู่ในบัญชีของผู้สั่งจ่ายพอจ่ายเงินตามเช็คนั้น
๒. เมื่อเช็คนั้นไปยื่นขอเบิกเงินเมื่อพ้นกำหนด ๖ เดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค
๓. ได้มีคำบอกกล่าวไว้ว่าเช็คนั้นได้หายหรือถูกลักไป ซึ่งในกรณีนี้ ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงเช็คจะเป็นผู้แจ้งให้ธนาคารทราบก็ได้

แต่ถ้าธนาคารเห็นสมควรธนาคารก็มีสิทธิที่จะจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าวได้

เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ ธนาคารหมดหน้าที่และอำนาจในการใช้เงินตามเช็คคือ

๑. เมื่อผู้สั่งจ่ายเช็คได้มีคำสั่งให้ระงับการจ่ายเงินตามเช็ค
๒. เมื่อธนาคารรู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย
๓. เมื่อรู้ว่าศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว หรือมีคำสั่งให้ผู้สั่งจ่ายเป็นคนล้มละลาย หรือได้มีการประกาศโฆษณาคำสั่งเช่นนั้น

หากเจ้าเงื่อนไขแม้เพียงข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าวแล้ว ถ้าหากธนาคารยังยื่นจ่ายเงินตามเช็คแล้ว ธนาคารก็ไม่มีอำนาจไปตัดเงินตามเช็คจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายได้ ธนาคารต้องรับผิดชอบเงินดังกล่าวเองทั้งหมด จะไปเรียกร้องคืนจากผู้ทรงหรือผู้สั่งจ่ายไม่ได้

อายุความทางแพ่ง

๑. อายุความแพ่งนั้นผู้ทรงเช็คต้องฟ้องร้องผู้สั่งจ่าย หรือผู้สละหลังภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่วันที่ออกเช็ค
๒. ถ้าผู้ทรงเช็คจะฟ้องผู้อาวัลต้องฟ้องภายในอายุความ ๑๐ ปี นับแต่วันที่มีการอาวัล

๓. ถ้าผู้ส่งจ่ายเช็คจะฟ้องเรียกเงินตามเช็คคืนจากธนาคารในกรณีที่ธนาคารหมดอำนาจในการจ่ายเงินแล้วยังฝ่าฝืนไปจ่ายเงินตามเช็คอีก ต้องฟ้องภายใน ๑๐ ปีนับแต่วันที่ธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คนั้นไป

๔. ถ้าผู้สละหลังฟ้องไล่เบี้ยกันเองหรือไล่เบี้ยเอาจากผู้ส่งจ่ายจะต้องฟ้องภายในกำหนด ๖ เดือน นับแต่วันที่ผู้สละหลังนั้นได้ใช้เงินตามเช็คแทนไปแล้วและเข้าถือเอาเช็คนั้นไว้ในครอบครองหรือนับแต่วันที่ผู้สละหลังถูกผู้ทรงฟ้อง

ความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการใช้เช็ค

ผู้ส่งจ่ายเช็คนอกจากจะต้องมีหน้าที่จ่ายเงินตามเช็คที่ตนส่งจ่ายอันเป็นความรับผิดชอบในทางแพ่งแล้ว ผู้ส่งจ่ายเช็คยังต้องมีความผิดทางอาญาอีก ในกรณีดังต่อไปนี้คือ.-

- (๑) ออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- (๒) ออกเช็คโดยในขณะที่ออกไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงใช้เงินได้
- (๓) ออกเช็คให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น
- (๔) ถอนเงินทั้งหมด หรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้ หรือ
- (๕) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกินสองเท่าของจำนวนเงินที่ระบุในเช็ค แต่ต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การควบคุมตัวผู้ส่งจ่ายในความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

- (๑) ถ้าจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่เกินห้าหมื่นบาทให้ควบคุมตัวผู้ต้องหา (ผู้ส่งจ่าย) ไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การและรู้ว่าเป็นใครมีที่อยู่อยู่ที่ไหนเสร็จแล้วต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป
- (๒) ถ้าจำนวนเงินที่ระบุในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันเกินกว่าห้าหมื่นบาทก็ควบคุมผู้ต้องหาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่ว่าผู้ต้องหาจะได้ประกันตัวชั่วคราวโดยมีหลักทรัพย์เป็นประกันตามระเบียบ

ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คและความผิดฐานฉ้อโกง

ในกรณีที่เช็คได้ถูกธนาคารปฏิเสธการใช้เงินเนื่องจากไม่มีเงินในบัญชีพอใช้เงินตามเช็คนั้น ผู้ส่งจ่ายเช็คนอกจากจะมีความผิดฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คแล้ว

ยังอาจมีความผิดฐานฉ้อโกงได้อีกฐานหนึ่งด้วย ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายรู้อยู่แล้วก่อนที่ตนจะสั่งจ่ายเงินตามเช็คให้แก่ผู้รับเงินว่าบัญชีของตนไม่มีเงินเพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็ค แล้วผู้สั่งจ่ายยังยื่นจ่ายเช็คอีก

ตัวอย่าง

นายเอกได้ถูกธนาคารปิดบัญชีไปแล้วตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๒๖ โดยที่นายเอกทราบคำสั่งปิดบัญชีของตนจากธนาคารแล้วตั้งแต่วันนั้น ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๒๖ นายเอกได้บังอาจไปหลอกหลวงขอซื้อสินค้าจากนายโทเป็นเงินจำนวนเงิน ๑ พันบาทโดยชำระหนี้ด้วยเช็คและนายเอกยืนยันว่ามีเงินอยู่ในบัญชีพอที่จะใช้เงินตามเช็คได้ ซึ่งเป็นความเท็จ ดังนั้นนายเอกย่อมมีความผิดทั้งฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค และยังผิดฐานฉ้อโกงด้วยอีกฐานหนึ่ง

ซึ่งในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายมีความผิดฐานฉ้อโกงด้วยแล้ว พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาได้ทันทีแม้ว่าเงินตามเช็คจะไม่เกินห้าหมื่นบาทก็ตาม

อายุความทางอาญา

๑. ผู้ทรงเช็คจะต้องไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนในท้องที่ที่ธนาคารตามเช็คดังกล่าวตั้งอยู่ในเขตอำนาจหรือท้องที่ที่ผู้สั่งจ่ายเช็คได้สั่งจ่ายเช็คนั้น ภายในกำหนด ๓ เดือน นับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด (ผู้สั่งจ่าย) ซึ่งในทางปฏิบัติเพื่อความแน่นอนจึงมักจะร้องทุกข์ภายใน ๓ เดือนนับแต่วันที่ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค และเมื่อได้ร้องทุกข์ไว้ภายในกำหนดแล้ว อายุความฟ้องร้องผู้สั่งจ่ายต่อศาลมีกำหนด ๕ ปี นับแต่วันที่ธนาคารได้ปฏิเสธการใช้เงินซึ่งถือว่าเป็นวันที่ความผิดได้สำเร็จ

๒. ถ้าผู้ทรงเช็คจะฟ้องคดีเองโดยไม่ไปร้องทุกข์ก็ได้ แต่ต้องฟ้องผู้สั่งจ่ายภายในกำหนด ๓ เดือน นับแต่วันที่ธนาคารได้ปฏิเสธการใช้เงินตามเช็ค

ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คเป็นความผิดต่อส่วนตัว ดังนั้น จึงสามารถระงับได้ในกรณีดังนี้คือ.-

๑. ถ้าผู้สั่งจ่ายเช็คได้นำเงินไปชำระแก่ผู้ทรงเช็ค หรือแก่ธนาคารเพื่อจ่ายเงินตามเช็คภายในสิบห้าวันนับแต่วันผู้ทรงเช็คได้บอกกล่าวให้ผู้ออกเช็คได้รับทราบว่าการปฏิเสธไม่จ่ายเงินให้คดีเป็นอันเลิกกัน

๒. เมื่อผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ หรือยอมความโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ผู้ที่มีสิทธิฟ้องผู้สั่งจ่ายเช็คในความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

ได้แก่ ๑. ผู้ทรงเช็คในขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน เพราะความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คย่อมเกิดขึ้นเมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ดังนั้น ผู้ทรงเช็คในขณะนั้นเท่านั้นจึงเป็นผู้เสียหาย แม้ว่าผู้สลักหลังคนใดได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงเช็คดังกล่าวแล้วรับเช็คจากผู้ทรงนั้นคืนมาก็ไม่ใช่ผู้เสียหายที่จะฟ้องผู้สั่งจ่ายในความผิดทางอาญาได้ คงมีสิทธิไล่เบี้ยผู้สั่งจ่ายทางแพ่งเท่านั้น

ตัวอย่าง นาย ก. สั่งจ่ายเช็คให้แก่ นาย ข. นาย ข. ได้สลักหลังโอนเช็คดังกล่าวให้แก่ นาย ค. นาย ค. ซึ่งเป็นผู้ทรงได้นำเช็คดังกล่าวไปขอเบิกเงินจากธนาคาร แต่ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะไม่มีเงินในบัญชีพอที่จะจ่ายตามเช็ค ดังนี้ นาย ค. เป็นผู้ทรงเช็คในขณะที่ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน นาย ค. เท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย มีสิทธิฟ้องนาย ก. ทางอาญาได้ แม้ว่าต่อมา นาย ข. จะได้ใช้เงินตามเช็คให้แก่ นาย ค. ไปและรับเช็คคืนมาแล้ว นาย ข. ก็ไม่ใช่ผู้เสียหายที่จะฟ้อง นาย ก. ทางอาญาได้

๒. เจ้าของกิจการร่วมกันคนใดคนหนึ่งยอมเป็นผู้เสียหายได้

ตัวอย่าง นาย ก. สั่งจ่ายเช็คให้แก่ร้านรอยแล้วเลิก ซึ่งมี นาย ข. และ นาย ค. เป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ทั้ง นาย ข. และ นาย ค. ต่างก็เป็นผู้เสียหายมีอำนาจฟ้อง นาย ก. ในทางอาญาได้

การกระทำที่ไม่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา

ได้แก่การออกเช็คในกรณีดังต่อไปนี้คือ.

๑. ออกเช็คโดยไม่ได้ลงวันที่ลงในเช็ค สารสำคัญของความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คอยู่ที่วันออกเช็ค คือวันที่ผู้สั่งจ่ายเช็ค (ผู้ออกเช็ค) สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้น ถ้าเช็ครายใดผู้ออกเช็คไม่ได้ลงวันที่ออกเช็ค ถือได้ว่าไม่มีวันที่ผู้ออกเช็คกระทำความผิด ผู้ออกเช็คจึงไม่มีความผิดทางอาญา

๒. ออกเช็คเป็นประกันหรือแทนสัญญา การที่ผู้ออกเช็คได้กู้เงินจากผู้เสียหายโดยออกเช็คไว้แทนสัญญา ทั้งผู้ทรงเช็คและผู้ออกเช็คต่างไม่มีเจตนาจะใช้เช็คนั้นเป็นการชำระหนี้จึงไม่มีความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค

๓. ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ในวงการพนัน การที่ผู้ออกเช็คเล่นการพนันแล้วเป็นหนี้ในวงการพนัน จึงได้ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรงเช็ค แล้วธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะไม่มีเงินในบัญชีพอชำระเงินตามเช็คก็ตาม ผู้ออกเช็คก็ไม่มี ความผิดทางอาญาอันเกิดจากการใช้เช็ค เพราะเช็คดังกล่าวเป็นการออกให้เพื่อชำระหนี้ในวงการพนันยอมไม่สมบูรณ์ไม่มีผลผูกพันผู้ออกเช็คให้ชำระเงินตามเช็ค

๔. ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ค่าดอกเบี้ยที่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนด

ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงินนาย ข. เป็นจำนวนเงิน ๑ แสน บาท โดยต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๐ ต่อเดือนเป็นเงิน ๑ หมื่นบาท นาย ก. จึงออกเช็คเพื่อชำระหนี้ค่าดอกเบี้ย ๑ หมื่นบาท ดังกล่าวต่อมา ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าวเนื่องจากเงินในบัญชีของนาย ก. ไม่มีเงินเช่นดอกเบี้ยดังกล่าวเป็นโมฆะ เนื่องจากเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กฎหมายได้กำหนดไว้ซึ่งมีอัตราเพียงร้อยละ ๑.๒๕ ต่อเดือนเท่านั้น ดังนั้น นาย ก. จึงไม่มีความผิดฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค

๕. ถ้าในวันออกเช็คมีเงินอยู่ในบัญชีเพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คได้ แต่ผู้ทรงเช็คนำเงินไปเบิกเงินหลังจากวันที่ออกเช็ค ซึ่งในวันดังกล่าวไม่มีเงินอยู่ในบัญชีพอที่จะใช้เงินตามเช็คได้ กรณีเช่นนี้ ผู้ออกเช็คไม่มีความผิดฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค

ตัวอย่าง นาย ก. ออกเช็คสั่งจ่ายเงินจำนวน ๑ แสนบาทเพื่อชำระหนี้ให้นาย ข. โดยวันที่ลงในเช็คคือวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗ ซึ่งในวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๒๗ บัญชีของ นาย ก. มีเงินพอจ่ายตามเช็คดังกล่าวได้ แต่นาย ข. ลืมนำเช็คไปเบิกเงินในวันดังกล่าว และนำไปขึ้นเงินในวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๗ ซึ่งในวันดังกล่าวบัญชีของนาย ก. ไม่มีเงินพอจ่ายตามเช็คได้ธนาคารจึงปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าว เช่นนี้ นาย ก. ไม่มีความผิดฐานออกเช็คโดยเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็ค

๖. ถ้าผู้ออกเช็คได้ออกเช็คโดยมีเงื่อนไขว่าแม้ว่าเช็คจะถึงกำหนดใช้เงินตามเช็คแล้ว ห้ามมิให้ผู้ทรงนำเช็คไปเบิกเงินก่อนกำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ หากผู้ทรงเช็คนำเช็คดังกล่าวไปเบิกเงินก่อนกำหนดเวลาดังกล่าว แม้ว่าธนาคารจะได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คเนื่องจากไม่มีเงินอยู่ในบัญชีพอที่จะจ่ายเงินตามเช็คได้ก็ตาม ผู้ออกเช็คก็ไม่มีความผิด

ตัวอย่าง นาย ก. ออกเช็คลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๒๗ เพื่อชำระหนี้ให้แก่ นาย ข. โดยมีข้อตกลงให้นาย ข. ไปขึ้นเงินได้ในวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๒๗ แต่นาย ข. นำเช็คไปขึ้นเงินในวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗ แม้ว่าธนาคารควรจะปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คเพราะไม่มีเงินพอจ่ายก็ตาม นาย ก. ก็ไม่มีความผิด

การค้าประกัน

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ณ อยุธา
การค้าประกันคืออะไร

การค้าประกัน คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งเรียกว่า “ผู้ค้าประกัน” สัญญาว่าจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ถ้าหากลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้

ตัวอย่าง ก. กู้เงินจาก ข. เป็นจำนวนเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยนาย ค. เช่นชื่อรับรองว่าหาก ก. ไม่ชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าวแล้ว นาย ค. จะชำระหนี้แทน ก. เอง สัญญาดังกล่าวเรียกว่า “สัญญาการค้าประกัน” โดยนาย ก. เรียกว่า “ลูกหนี้” นาย ข. เรียกว่า “เจ้าหนี้” นาย ค. เรียกว่า “ผู้ค้าประกัน”

หนี้ ที่การค้าประกันนี้จะป็นหนี้อะไรก็ได้ทั้งสิ้น เช่น หนี้เงินกู้, หนี้ค่าสินค้า, หนี้การก่อสร้าง เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการทำสัญญาการค้าประกัน

สัญญาการค้าประกันต้องทำตามหลักเกณฑ์ดังจะกล่าวต่อไปนี้.-

๑. ต้องทำหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง และ
๒. ต้องลงลายมือชื่อของผู้ค้าประกัน

จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีให้ผู้ค้าประกันรับผิดชอบตามสัญญาการค้าประกันได้

หากไม่ได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้าประกันแล้วก็ไม่มีความชอบเพราะไม่สามารถฟ้องบังคับผู้ค้าประกันได้

ชนิดของสัญญาการค้าประกัน

สัญญาการค้าประกันอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิดคือ.-

๑. สัญญาการค้าประกันอย่างไม่จำกัดจำนวน

กล่าวคือลูกหนี้ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นจำนวนเท่าใด ผู้ค้าประกันก็ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ในจำนวนเท่ากันกับลูกหนี้ด้วย คือต้องรับผิดชอบในต้นเงิน ดอกเบี้ย ค่าเสียหายในการผิคนัดชำระหนี้ ค่าการติดพัน ตลอดจนค่าธรรมเนียมในการฟ้องร้องบังคับคดีด้วย

ตัวอย่าง ก. ได้กู้เงินจากธนาคารเป็นจำนวน ๑ ล้านบาท ข. เข้าทำสัญญาการค้าประกันในหนี้ของ ก. โดยไม่จำกัดความรับผิด ดังนี้ หาก ก. ไม่ชำระหนี้ดังกล่าว ธนาคารก็มีสิทธิฟ้องให้ ข. ชำระหนี้ตามสัญญาเงินกู้ที่ ก. เป็นหนี้ธนาคารได้ทั้งจำนวน รวมทั้งดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายในการฟ้องคดีด้วย

๒. สัญญาการค้าประกันจำกัดความรับผิด

กล่าวคือผู้ค้ำประกันได้ระบุจำนวนไว้ว่าจะรับผิดชอบไม่เกินจำนวนตามที่ได้ระบุไว้เท่านั้น ดังนั้นหากลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันก็จะใช้หนี้ดังกล่าวแทนลูกหนี้เฉพาะเท่าจำนวนที่ตนระบุไว้เท่านั้น

ตัวอย่าง นาย ก. ได้กู้เงินจากธนาคารเป็นจำนวนเงิน ๑ ล้านบาท โดยมีนาย ข. เข้าทำสัญญาค้ำประกันการชำระหนี้ของนาย ก. เป็นจำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท ดังนี้ หากนาย ก. ผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้แก่ธนาคารนาย ข. ก็รับผิดชอบใช้เงินแทนนาย ก. ให้แก่ธนาคารเป็นจำนวนเงิน ๕๐๐,๐๐๐ บาท เท่านั้น

เจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้เมื่อใด

เมื่อลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้เมื่อใด เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้เมื่อนั้น

ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงินนาย ข. เป็นเงิน ๑ ล้านบาท กำหนดใช้คืนในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๗ โดยมีนาย ค. เป็นผู้ค้ำประกัน เมื่อถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๗ นาย ก. ไม่ชำระหนี้ นาย ข. ก็มีสิทธิเรียกให้นาย ค. ชำระหนี้ได้ทันที

ถ้าเจ้าหนี้เรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันมีสิทธิอย่างไรบ้าง

เมื่อเจ้าหนี้เรียกร้องให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันมีสิทธิดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ผู้ค้ำประกันมีสิทธิจะขอให้เจ้าหนี้ไปเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนได้ เว้นแต่ว่าลูกหนี้ตกเป็นคนล้มละลายหรือลูกหนี้หายตัวไปไม่รู้ว่าไปอยู่ ณ ที่ใด

๒. แม้ว่าเจ้าหนี้จะได้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน แล้วจึงมาเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ซึ่งทำให้ผู้ค้ำประกันไม่สามารถใช้สิทธิตามข้อ ๑. ดังกล่าวแล้วได้ก็ตาม ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้ว่า (๑). ลูกหนี้มีทางชำระหนี้ได้ และ (๒) การที่จะชำระหนี้นั้นไม่เป็นการยาก ดังนี้ เจ้าหนี้ต้องไปบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน

ตัวอย่าง นาย ก. ได้กู้เงินจากนาย ข. เป็นเงิน ๑ ล้านบาท โดยมีนาย ค. เป็นผู้ค้ำประกัน ต่อมานาย ก. ผิดนัดไม่ชำระหนี้ นาย ข. จึงได้ทวงถามจากนาย ก. นาย ก. ก็เพิกเฉย นาย ข. จึงทวงให้นาย ค. ชำระหนี้แทน ดังนั้นถ้านาย ค. พิสูจน์ได้ว่า นาย ก. มีเงินฝากธนาคารอยู่เป็นเงิน ๑ ล้านบาท ซึ่งหากนาย ข. ฟ้องให้นาย ก. ชำระเงินโดยการอายัดเงินจำนวนดังกล่าวแล้ว ก็สามารถทำได้โดยง่าย เช่นนี้ นาย ข. จะต้องฟ้องให้นาย ก. ชำระเงินก่อน

๓. ในกรณีที่เจ้าหนี้มีทรัพย์สินของลูกหนี้ยึดถือไว้เป็นประกัน เมื่อผู้ค้ำประกันร้องขอ เจ้าหนี้จะต้องเอาทรัพย์สินนั้นเป็นการชำระหนี้เสียก่อน หากไม่พอชำระหนี้จึงเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ส่วนที่เหลือได้

ตัวอย่าง

นาย ก. กู้เงินจากนาย ข. เป็นเงิน ๑ หมื่นบาทโดยจำนำแหวนราคา ๕,๐๐๐ บาทไว้เป็นประกันด้วยโดยมีนาย ค. เป็นผู้ค้ำประกัน ต่อมานาย ก. ผิดนัดไม่ชำระหนี้ นาย ข. จะต้องบังคับจำนำแหวนดังกล่าวโดยการขายทอดตลาดก่อน ได้เงินมา ๕,๐๐๐ บาท นาย ข. จึงเรียกให้นาย ค. ชำระหนี้ส่วนที่เหลืออีก ๕,๐๐๐ บาทได้

ข้อยกเว้น

แต่ถ้าผู้ค้ำประกันระบุไว้ในสัญญาค้ำประกันว่าจะร่วมกันรับผิดชอบลูกหนี้ในฐานะลูกหนี้ร่วมแล้วผู้ค้ำประกันก็ไม่สามารถจะใช้สิทธิตามข้อ ๑ - ๓ ดังกล่าวได้ กล่าวคือเจ้าหนี้สามารถบังคับให้ผู้ค้ำประกันเพียงคนเดียวชำระหนี้ให้แก่ตนโดยจะไม่บังคับเอาจากลูกหนี้ก่อนก็ได้

ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงินจากธนาคารเป็นจำนวนเงิน ๑ ล้านบาท โดยมีนาย ข. เป็นผู้ค้ำประกันโดยในสัญญาค้ำประกันระบุว่ นาย ข. จะรับผิดชอบในหนี้ของนาย ก. ในฐานะลูกหนี้ร่วมกับนาย ก. ต่อมานาย ก. ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ธนาคารมีสิทธิเรียกให้นาย ข. เพียงคนเดียว หรือร่วมกันกับนาย ก. ทั้งสองคนชำระหนี้จำนวน ๑ ล้านบาทได้ทันที โดยไม่ต้องไปเรียกให้นาย ก. ชำระหนี้ก่อนแล้วจึงจะเรียกให้นาย ข. ชำระหนี้

ข้อปฏิบัติในการเข้าทำสัญญาค้ำประกัน

ผู้ใดจะเข้าเป็นผู้ค้ำประกันในการชำระหนี้ของบุคคลอื่น นั้น ควรปฏิบัติดังนี้.-

๑. อ่านสัญญาค้ำประกันให้ครบถ้วนทุกข้อก่อนลงชื่อในสัญญาค้ำประกัน
๒. หากประสงค์ที่จะค้ำประกันนี้เพียงบางส่วนก็ให้เขียนระบุไว้โดยแจ้งชัดในสัญญาค้ำประกันว่าประสงค์ที่จะค้ำประกันเป็นจำนวนเท่าใด
๓. หากไม่ประสงค์ที่จะรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ในฐานะลูกหนี้ร่วมกันแล้ว ก็ต้องดูในสัญญาว่ามีข้อความที่ระบุไว้ให้ตนรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้หรือไม่ ถ้าไม่มีจึงค่อยลงชื่อในสัญญาค้ำประกัน

ถ้าผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว ผู้ค้ำประกันมีสิทธิอย่างไร

ถ้าผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปแล้ว ย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาคืนจากลูกหนี้เท่าจำนวนที่ตนได้ชดใช้แทนลูกหนี้ไปแล้ว

ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงินนาย ข. เป็นเงิน ๑ หมื่นบาท โดยมีนาย ค. เป็นผู้ค้ำประกัน ต่อมา นาย ก. ผิดนัด นาย ค. จึงชำระหนี้แทนนาย ก. เป็นเงิน ๑ หมื่นบาทให้แก่ นาย ข. นาย ค. มีสิทธิเรียกเงินจำนวนดังกล่าวคืนจากนาย ก. ได้

ถ้าเจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ เมื่อผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไป

แล้วผู้ค้าประกันย่อมรับช่วงสิทธิดังกล่าวไปด้วย

ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงินจากนาย ข. เป็นเงิน ๑ หมื่นบาท โดยนำที่ดินราคา ๕,๐๐๐ บาท ไปจดทะเบียนจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ดังกล่าว และยังมีนาย ค. เป็นผู้ค้าประกันในหนี้จำนวนดังกล่าวด้วย ต่อมานาย ก. ผิดนัด นาย ค. จึงชำระหนี้ให้แก่ นาย ข. แทนนาย ก. ตามสัญญาค้าประกัน เช่นนี้ นาย ค. มีสิทธิไล่เบี้ยเงินจำนวนดังกล่าวคืนจากนาย ก. และยังรับช่วงสิทธิจำนองในที่ดินของนาย ก. ดังกล่าวด้วยนาย ค. จึงมีสิทธิบังคับจำนองที่ดินแปลงดังกล่าวได้

ในกรณีดังต่อไปนี้ผู้ค้าประกันย่อมพ้นจากความรับผิดชอบ ไม่ต้องชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้

๑. ถ้าหนี้ที่ตนค้าประกันนั้นได้กำหนดวันชำระหนี้ไว้แน่นอนแล้วต่อมาเจ้าหนี้นยอมผ่อนเวลาให้แก่ลูกหนี้แล้ว ผู้ค้าประกันเป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงินจากนาย ข. กำหนดชำระคืนภายใน ๑ ปี โดยมีนาย ค. เป็นผู้ค้าประกันต่อมานาย ข. ขยายเวลาการชำระหนี้จาก ๑ ปีเป็น ๒ ปี โดยนาย ค. ไม่ได้ยินยอมด้วย นาย ค. เป็นอันพ้นจากความรับผิดชอบตามสัญญาค้าประกัน แต่ถ้านาย ค. ยินยอมด้วยในการผ่อนเวลาดังกล่าวก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามสัญญาค้าประกันอยู่

๒. เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วผู้ค้าประกันขอชำระหนี้แทนลูกหนี้ ถ้าเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้ผู้ค้าประกันก็เป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

ตัวอย่าง นาย ก. กู้เงินจากนาย ข. กำหนดชำระคืนในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๗ โดยมีนาย ค. เป็นผู้ค้าประกัน ครั้นถึงกำหนดแล้ว นาย ก. ไม่ชำระหนี้ นาย ค. จึงนำเงินไปชำระแทน แต่ นาย ข. ไม่ยอมรับเช่นนี้นาย ค. เป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

ตัวอย่างสัญญาค้ำประกัน

สัญญาค้ำประกัน

ทำที่ .....

วันที่ .....

สัญญานี้ทำขึ้นระหว่างนาย ..... อายุ ..... อยู่บ้านเลขที่ .....

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “ผู้ค้ำประกัน” กับ นาย .....

..... ซึ่งต่อไปในสัญญานี้จะเรียกว่า “เจ้าหนี้” ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ตามที่นาย ..... ได้กู้เงินจากเจ้าหนี้ไปเป็นเงิน .....

..... (..... บาท) ตามสัญญากู้เงินฉบับลงวันที่ .....

ผู้ค้ำประกันยอมเข้าค้ำประกันการชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าว โดยถ้า ..... ไม่ยอม

ชำระเงินกู้ตามสัญญาดังกล่าวแล้วให้แก่เจ้าหนี้แล้ว ผู้ค้ำประกันยอมรับชำระเงินกู้ดังกล่าวพร้อมดอกเบี้ย

ค่าเสียหายตลอดจนค่าภาระติดพันต่าง ๆ ให้แก่เจ้าหนี้จนครบถ้วน

๒. ผู้ค้ำประกันยอมรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้ในฐานะลูกหนี้ร่วม

๓. ถ้าเจ้าหนี้อยอมผ่อนเวลาการชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ ให้ถือว่าผู้ค้ำประกันยินยอมในการผ่อน

เวลาดังกล่าวทุกครั้งไป โดยเจ้าหนี้ไม่ต้องแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบก่อนแต่อย่างใด

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้อ่านข้อความดังกล่าวแล้วเห็นว่าถูกต้องจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน
ต่อหน้าพยาน.

ลงชื่อ ..... ผู้ค้ำประกัน

ลงชื่อ ..... เจ้าหนี้

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยาน

การจำนอง

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิรัช จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ๗ อยุธา

ความหมายของการจำนอง

จำนอง คือ การที่บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้จำนอง” เอาสังหาริมทรัพย์ของตน เช่น ที่ดิน หรือทรัพย์สินที่กฎหมายอนุญาตให้จำนองได้ ไปจดทะเบียนไว้กับบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับจำนอง” เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ทั้งนี้โดยผู้จำนองไม่ต้องส่งมอบที่ดินหรือทรัพย์สินดังกล่าวไว้ให้แก่ผู้รับจำนอง

ตัวอย่าง นายเอกได้กู้เงินจากนายโทเป็นจำนวน ๑ แสนบาท โดยนายเอกได้นำที่ดินของตนจำนวน ๑ แปลงไปจดทะเบียนจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้เงินกู้จำนวน ๑ แสนบาท ที่นายเอกได้กู้ไปจากนายโท โดยนายเอกไม่ต้องส่งมอบที่ดินของตนให้แก่ นายโท นายเอกยังคงมีสิทธิครอบครองและใช้สอยที่ดินของตนได้ตามปกติ

การจำนองเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้แก่ผู้รับจำนองนั้น แบ่งออกเป็น ๒ กรณีคือ

๑. การจำนองทรัพย์สินของตนเองเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้ของตนเอง

ตัวอย่าง นายเอก ได้กู้เงินจากนายโท ๑ แสนบาท โดยนายเอกนำที่ดินซึ่งเป็นของตนเองไปจดทะเบียนจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้เงินกู้ของตนเอง

๒. การจำนองเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ของบุคคลอื่น

ตัวอย่าง นายเอกได้กู้เงินจากนาย โท เป็นจำนวนเงิน ๑ แสนบาท โดยนายตรีได้นำที่ดินของตนไปจดทะเบียนจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ที่นายเอกได้กู้ไปจากนายโท

ทรัพย์สินที่อาจใช้ในการจำนองได้

แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ได้ ๒ ประเภทกล่าวคือ

๑. อสังหาริมทรัพย์ เช่น ที่ดิน บ้าน หรือสิ่งปลูกสร้างทุกชนิดอันติดอยู่กับที่ดินนั้น

๒. สังหาริมทรัพย์ ที่จำนองได้ คือ

ก. เรือกำปั่น หรือเรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือรถยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป

ข. แพ

ค. สัตว์พาหนะ

ง. สังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติให้จดทะเบียนจำนองได้เช่น เครื่องจักรขนาดใหญ่ เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการจำนอง

๑. ผู้จำนองต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่จะจำนอง

๒. สัญญาจำนอง ต้องทำเป็นหนังสือและนำไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้น สัญญาจำนองตกเป็นโมฆะ ไม่มีผลผูกพันแก่คู่สัญญาแต่อย่างใด ในการกู้ยืมเงินนั้นมีอยู่เสมอที่ผู้กู้ได้นำเอาโฉนดที่ดินของตนไปมอบให้แก่ผู้ให้กู้เก็บรักษาไว้เลย ๆ เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ โดยไม่มีการทำเป็นหนังสือและไม่ได้นำไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ในกรณีเช่นนี้ไม่ใช่การจำนอง ผู้ให้กู้หาได้มีสิทธิใด ๆ ในที่ดินตามโฉนดแต่อย่างใด คงได้แต่เพียงกระดาษโฉนดไว้ในครอบครองเท่านั้น ดังนั้น ถ้าผู้ให้กู้ประสงค์ที่จะให้เป็นการจำนองตามกฎหมายแล้ว จะต้องทำเป็นหนังสือและนำไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

๓. ต้องไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจรับจดทะเบียนจำนองตามกฎหมาย กล่าวคือ

ก. ที่ดินที่มีโฉนดต้องนำไปจดทะเบียนที่กรมที่ดิน หรือสำนักงานที่ดินจังหวัด ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ในเขตอำนาจ

ข. ที่ดินที่ไม่มีโฉนด ได้แก่ที่ดิน น.ส.๓, ต้องไปจดทะเบียนที่อำเภอ

ค. การจำนองเฉพาะบ้านหรือสิ่งปลูกสร้าง ไม่รวมที่ดิน ต้องไปจดทะเบียนจำนองที่อำเภอ

ง. การจำนองสัตว์พาหนะ หรือแพ ต้องไปจดทะเบียนที่อำเภอ

จ. การจำนองเรือต้องไปจดทะเบียนจำนองที่กรมเจ้าท่า

ฉ. การจดทะเบียนเครื่องจักรต้องไปจดทะเบียนที่กระทรวงอุตสาหกรรม

ผลของสัญญาจำนอง

๑. ผู้รับจำนองมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญ โดยไม่ต้องคำนึงว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่ก็ตาม

ตัวอย่าง นายเอกได้กู้เงินจากนายโทเป็นเงิน ๑ แสนบาท โดยนำที่ดินของตนไปจดทะเบียนจำนอง ไว้กับนายโท และต่อมา นายเอกได้กู้เงินจากนายตรีอีก ๑ แสนบาท โดยไม่ได้มีการนำที่ดินไปจดทะเบียนจำนองแต่อย่างใด ดังนี้ นายโทมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากที่ดินดังกล่าวได้ก่อน นายตรีแม้ว่านายเอกจะได้โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแปลงนั้นไปให้บุคคลภายนอกแล้วก็ตาม นายโทก็ยังคงมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากที่ดินแปลงดังกล่าวได้ก่อนเจ้าหนี้อื่นที่ไม่ได้ไปจดทะเบียนจำนองในที่ดินแปลงดังกล่าว

๒. นอกจากนี้ผู้รับจำนองยังมีสิทธิที่จะเรียกเอาทรัพย์สินที่จำนองนั้นหลุดเป็นกรรมสิทธิ์

ของคนได้หากเข้าเงื่อนไข ดังนี้คือ.-

(๑) ลูกหนี้ได้ขาดส่งดอกเบี้ยมาแล้วเป็นเวลาถึงห้าปี

(๒) ผู้จำนองมิได้แสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่าราคาทรัพย์สินนั้นท่วมจำนวนเงินอันค้าง

ชำระ และ

(๓) ไม่มีการจำนองรายอื่น หรือบุริมสิทธิอื่นได้จดทะเบียนไว้เหนือทรัพย์สินอันเดียวกัน

นี้เอง

ตัวอย่าง นายเอกได้กู้เงินจากนายโทเป็นจำนวนเงิน ๑ ล้านบาท โดยนำที่ดินราคา ๑ ล้านบาทเช่นกันไปจดทะเบียนจำนองไว้เป็นประกันการชำระหนี้ของตน โดยตกลงค่าดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๑๕ ต่อปี ต่อมาอีก ๑๐ ปี นายเอกผิดนัดไม่เคยชำระเงินต้นหรือดอกเบี้ยให้แก่นายโทเลย ดังนั้นเมื่อรวมยอดหนี้คือเงินต้น ๑ ล้านบาท กับดอกเบี้ยอีก ๑ ล้านห้าแสนบาทแล้วจะเป็นเงิน ๒ ล้านห้าแสนบาทนายโทมีสิทธิฟ้องนายเอกต่อศาลขอให้ศาลสั่งให้นายเอกโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวให้มาเป็นของนายโทได้เลย โดยไม่ต้องมีการขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าวแต่อย่างใด

๓. ถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ หรือ ถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองหลุดเป็นของผู้รับจำนองและราคาทรัพย์สินนั้นมีราคาต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกันอยู่ ทั้งสองกรณีนี้ เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบจำนวนในเงินที่ยังขาดอยู่นั้น

ตัวอย่าง นายเอกนำที่ดินไปจำนองนายโทเป็นเงิน ๑ ล้านบาท ต่อมาเมื่อเจ้าหนี้บังคับจำนองเอาที่ดินออกขายทอดตลาดได้เงินเพียง ๕ แสนบาท ดังนั้นนายโทจะไปบังคับให้นายเอกชดใช้เงินจำนวนที่ยังขาดอยู่อีก ๕ แสนบาทไม่ได้

ข้อยกเว้น แต่ถ้าในสัญญาจำนองได้ตกลงกันไว้ว่า ในกรณีที่มีการบังคับจำนองแล้วได้เงินไม่พอชำระยอดหนี้ เงินที่ยังขาดจำนวนนี้ลูกหนี้ยังคงต้องรับผิดชอบชดใช้ให้แก่ผู้รับจำนองจนครบถ้วน ข้อตกลงเช่นนี้มีผลบังคับได้ไม่ถือว่าเป็นการผิดกฎหมาย ผู้รับจำนองมีสิทธิที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ส่วนที่ยังขาดจำนวนอยู่ดังกล่าวได้อีกจนครบถ้วน

ตัวอย่าง นายเอกนำที่ดินไปจำนองนายโท ๑ ล้านบาท โดยตกลงกันว่าหากนายโทบังคับจำนองแล้วได้เงินไม่ครบ ๑ ล้านบาท นายเอกยินยอมชดใช้เงินที่ยังขาดจำนวนอยู่นั้นคืนให้แก่ผู้รับจำนองจนครบถ้วน ต่อมานายโทบังคับจำนองนำที่ดินออกขายทอดตลาดได้เงินเพียง ๕ แสนบาทเงินที่ยังขาดอีก ๕ แสนบาทนี้ นายโทมีสิทธิบังคับให้นายเอกชำระคืนให้แก่ตนจนครบถ้วนได้

๔. ในกรณีที่มีการบังคับจำนอง เมื่อนำที่ดินออกขายทอดตลาดได้เงินสุทธิเท่าใดแล้วก็นำเงินดังกล่าวชำระหนี้คืนให้แก่ผู้รับจำนอง หากมีเงินเหลืออยู่เท่าใดก็ให้ส่งมอบคืนให้แก่ผู้

จำนอง ผู้รับจำนองจะเก็บไว้เสียเองไม่ได้

ตัวอย่าง นายเอกจำนองที่ดินไว้กับนายโทเป็นเงิน ๑ ล้านบาท ต่อมาเมื่อนายโทบังคับจำนองได้เงินจากการขายทอดตลาดที่ดินดังกล่าวเป็นเงิน ๒ ล้านบาท นายโทก็หักเงินที่เป็นหนี้ตนอยู่ ๑ ล้านบาท ส่วนเงินที่ยังเหลืออยู่อีก ๑ ล้านบาท นั้น นายโทต้องคืนนายเอกไป

ขอบเขตของสิทธิจำนอง

ผู้รับจำนองมีสิทธิบังคับจำนองได้เฉพาะทรัพย์สินที่จดทะเบียนจำนองเท่านั้น จะไปบังคับถึงทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ไม่ได้จดทะเบียนจำนองไม่ได้

เช่น จำนองเฉพาะที่ดินย่อมไม่ครอบคลุมถึงโรงเรือนหรือบ้านที่ปลูกภายหลังวันจำนอง เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้ก่อนว่าให้รวมถึงบ้านและโรงเรือนดังกล่าวด้วย

- จำนองเฉพาะบ้านซึ่งปลูกอยู่ในที่ดินของคนอื่น ก็มีสิทธิเฉพาะบ้านเท่านั้น
- จำนองย่อมไม่ครอบคลุมถึงดอกผลแห่งทรัพย์สินซึ่งจำนอง เช่น จำนองสวนผลไม้ ดอกผลที่ได้จากสวนผลไม้ยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้จำนองอยู่

ทรัพย์สินซึ่งจำนองอยู่นี้ ย่อมเป็นประกันเพื่อการชำระหนี้ดังต่อไปนี้คือ.

๑. เงินต้น
๒. ดอกเบี้ย
๓. ค่าเสียหายในการไม่ชำระหนี้ เช่นค่าทนายความ
๔. ค่าธรรมเนียมในการบังคับจำนอง

วิธีบังคับจำนอง

ผู้รับจำนองต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรซึ่งปกติจะใช้เวลาประมาณ ๓๐ วัน หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้คืนภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้รับจำนองจะใช้สิทธิบังคับจำนอง หากถึงกำหนดนัดแล้วลูกหนี้ไม่นำเงินมาชำระ ผู้รับจำนองต้องฟ้องผู้จำนองต่อศาลเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามการชำระหนี้ หากไม่ชำระหนี้ ก็ขอให้ศาลสั่งให้นำเอาทรัพย์สินที่จำนองนั้นออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ของตน หรือขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่จำนองนั้นหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของตนหากเข้าเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้

จะเห็นได้ว่ากฎหมายบังคับไว้โดยเด็ดขาดว่าการบังคับจำนองจะต้องฟ้องคดีต่อศาลเสมอจะนำเอาที่ดินออกขายทอดตลาดเองไม่ได้ และต้องมีการออกจดหมายทวงหนี้ไปถึงลูกหนี้ก่อนเสมอจะฟ้องคดีโดยไม่มี การบอกกล่าวทวงถามก่อนไม่ได้

การบังคับจำนองนี้จะไม่คำนึงเลยว่าในขณะที่มีการบังคับจำนองนั้น ทรัพย์สินที่จำนอง

อยู่ในความครอบครองของใคร หรือลูกหนี้ได้โอนกรรมสิทธิ์ไปยังผู้อื่นก็ทอดแล้วก็ตาม สิทธิจำนองย่อมติดตามตัวทรัพย์สินที่จำนองไปด้วยเสมอ แม้ว่าจะเป็นการโอนการทางมรดกก็ตาม สิทธิจำนองก็ติดตามไปด้วย

ตัวอย่าง นายเอกจำนองที่ดินแปลงหนึ่ง ไว้กับนายโท เป็นเงิน ๑ ล้านบาท ต่อมานายเอกตายโดยยกมรดกที่ดินดังกล่าวไปให้นายจู้ลูกชายของตน การตายของนายเอกหาได้ทำให้สิทธิของนายโทหมดไปไม่ นายโทมีสิทธิบังคับจำนองที่ดินแปลงดังกล่าวได้แม้ว่าจะเป็นชื่อของนายจู้แล้วก็ตาม

หนี้ที่ขาดอายุความไปแล้วจะมีผลกระทบต่อถึงการจำนองหรือไม่

แม้ว่าหนี้ที่เป็นประกันนั้นจะขาดอายุความแล้วก็ตาม ผู้รับจำนองก็ยังมีสิทธิที่จะบังคับจำนองเอาทรัพย์สินที่จำนองได้ ดังนั้น จึงไม่มีผลกระทบต่อถึงสิทธิของผู้รับจำนองในทรัพย์สินที่จำนองแต่อย่างใด แต่จะบังคับเอาดอกเบี้ยที่ค้างชำระในการจำนองเกินกว่า ๕ ปีไม่ได้

ตัวอย่าง นายเอกนำที่ดินไปจำนองไว้กับนายโทเป็นเงิน ๑ ล้านบาทกำหนดชำระคืนในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๑๐ เมื่อถึงกำหนดชำระแล้ว นายโทก็มิได้ติดตามทวงถามจากนายเอกเลย จนถึงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๗ จึงได้บังคับจำนองซึ่งหนี้เงินกู้ยืมนั้นต้องฟ้องภายใน ๑๐ ปีนับแต่วันที่ถึงกำหนดซึ่งกรณีนี้หนี้เงินกู้ยืมขาดอายุความไปเป็นเวลานานแล้ว นายเอกจะต่อสู้ว่าหนี้เงินกู้ยืมขาดอายุความไปแล้วดังนั้นตนจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามสัญญาจำนองไม่ได้ เพราะแม้ว่าหนี้เงินกู้ยืมจะขาดอายุความก็ตามแต่สิทธิจำนองยังอยู่หาได้หมดไปตามอายุความไม่ นายโทจึงมีสิทธิบังคับจำนองที่ดินดังกล่าวได้ แต่นายโทจะบังคับจำนองในส่วนดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกินกว่า ๕ ปีไม่ได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจำนองเป็นหลักประกันการชำระหนี้อย่างแท้จริง ดังนั้นหากเจ้าหนี้ประสงค์ที่จะได้รับชำระหนี้คืนแล้ว เจ้าหนี้จึงควรให้ลูกหนี้นำทรัพย์สินมาจำนองเป็นประกันการชำระหนี้ด้วย

การชำระหนี้จำนอง

การชำระหนี้จำนองทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ดี การระงับหนี้จำนองไม่ว่าในกรณีใด ๆ ก็ดี การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อตกลงในการจำนองก็ดี กฎหมายบังคับให้ไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่มิฉะนั้น แล้วจะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกไม่ได้

ตัวอย่าง นายเอกจำนองที่ดินของตนไว้กับนายโท ต่อมานายโทยอมปลดจำนองที่ดินดังกล่าวให้แก่ นายเอกแต่ทั้งสองฝ่ายมิได้ไปจดทะเบียนการปลดจำนองต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ต่อมานายโทโอนการจำนองให้นายจั่วโดยจดทะเบียนถูกต้อง แล้วนายจั่วได้บังคับจำนองที่ดินแปลงนี้ นายเอกจะยกข้อต่อสู้ว่านายโทปลดจำนองให้แก่ตนแล้วขึ้นต่อสู้กับนายจั่วไม่ได้

การจำนำ

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ณ ออยุธยา

ความหมายของการจำนำ

การจำนำ คือการที่บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้จำนำ” นำสังหาริมทรัพย์ไปส่งมอบให้อยู่ในความครอบครองของบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้รับจำนำ” เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ที่ผู้จำนำเป็นหนี้ผู้รับจำนำ

ตัวอย่าง นาย ก. ได้กู้เงินจาก นาย ข. เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท โดยนาย ก. มอบสร้อยคอทองคำให้นาย ข. ยึดถือไว้ เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้เงินกู้ ๓,๐๐๐ บาทของนาย ก. สัญญาเช่นนี้ เรียกว่า สัญญาจำนำ

ทรัพย์สินที่จะใช้จำนำได้

ทรัพย์สินที่จะใช้จำนำได้แก่ “สังหาริมทรัพย์” ทุกชนิด

“สังหาริมทรัพย์” ได้แก่ทรัพย์สินทั้งหลายซึ่งอาจเคลื่อนจากที่หนึ่งไปแห่งอื่นได้เช่นรถยนต์, นาฬิกา, แหวน, สร้อย ฯลฯ

สิทธิของผู้รับจำนำ

ผู้รับจำนำมีสิทธิยึดของที่จำนำไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้คืนแล้วจนครบถ้วน

สิทธิจำนำมีขอบเขตเพียงใด

การจำนำย่อมเป็นประกันเพื่อการชำระหนี้ดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ต้นเงิน
๒. ดอกเบี้ย
๓. ค่าเสียหายในการไม่ชำระหนี้
๔. ค่าธรรมเนียมในการบังคับจำนำ
๕. ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งจำนำ
๖. ค่าทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่จำนำ ซึ่งผู้รับ

จำนำมองไม่เห็นในวันรับจำนำของมัน

เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว หากลูกหนี้ (ผู้จำนำ) ผิดนัดไม่ยอมชำระหนี้ ผู้รับจำนำต้องบังคับจำนำทรัพย์สินที่จำนำนั้น ผู้รับจำนำจะยึดถือเอาทรัพย์สินที่จำนำหลุดเป็นของตนเอง โดยไม่มีการบังคับจำนำไม่ได้

การบังคับจำนำ

มีวิธีการดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่า ให้ลูกหนี้จัดการชำระหนี้รวมทั้งดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วภายในเวลาอันสมควรซึ่งได้กำหนดไว้ในหนังสือบอกกล่าวดังกล่าว

๒. ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนำมีสิทธินำเอา

• ทรัพย์สินที่จำนำออกขายทอดตลาดได้

๓. ผู้รับจำนำต้องมีหนังสือบอกกล่าวให้ผู้จำนำทราบถึงวันที่จะขายทอดตลาดและสถานที่ที่จะทอดตลาด

ขอยกเว้น

แต่ถ้าลูกหนี้ค้างชำระเกินกว่าเวลาที่กำหนด ๑ เดือน ผู้รับจำนำไม่ต้องบอกกล่าวให้ผู้จำนำทราบก่อนแต่อย่างใด ผู้รับจำนำมีอำนาจนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาดได้ทันที

ตัวอย่าง นาย ก. ได้กู้เงินนาย ข. ๑ หมื่นบาท กำหนดชำระคืนภายใน ๓ เดือน โดยนำแหวนเพชรไปจำนำไว้กับนาย ข. ครั้นเวลาล่วงมาเป็นเวลา ๔ เดือนแล้วนาย ก. ก็ยังไม่นำเงินไปชำระคืนนาย ข. มีสิทธินำแหวนเพชรดังกล่าวออกขายทอดตลาดได้เลยโดยไม่ต้องบอกกล่าวให้ผู้จำนำ ก. ทราบก่อนแต่อย่างใด

ข้อตกลงกันไว้ล่วงหน้าว่าถ้าลูกหนี้ผิดนัดแล้วให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของผู้รับจำนำโดยไม่ต้องมีการบังคับจำนำ นั้น ข้อตกลงเช่นนี้ย่อมไม่สมบูรณ์ไม่มีผลบังคับได้ กล่าวคือกฎหมายบังคับให้ต้องมีการบังคับจำนำด้วยวิธีการที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น ผู้รับจำนำจะใช้สิทธิยึดเอาทรัพย์สินที่จำนำหลุดเป็นของตนเองไม่ได้

ตัวอย่าง นาย ก. ไปกู้เงินจาก นาย ข. เป็นเงิน ๑ หมื่นบาท โดยนำแหวนเพชรประจำตระกูลไปจำนำไว้กับนาย ข. กำหนดชำระหนี้คืนภายใน ๓ เดือนโดยมีข้อตกลงว่าหากถึงกำหนดแล้ว นาย ก. ยังไม่ชำระหนี้ให้แหวนนั้นตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย ข. ทันที ครั้นครบกำหนด ๓ เดือนแล้ว นาย ก. ผิดนัดไม่นำเงินมาชำระ ต่อมาอีก ๓ วันหลังครบกำหนดแล้ว นาย ก. หาเงินมาใช้หนี้ให้แก่ นาย ข. และขอไถ่แหวนคืน แต่นาย ข. ไม่ยอมให้อ้างว่าครบกำหนดแล้ว นาย ก. ไม่นำเงินมาชำระแหวนดังกล่าวจึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของคนแล้วตามข้อตกลง จะได้หรือไม่

กฎหมายได้กำหนดไว้แล้วว่าข้อตกลงดังกล่าวไม่สมบูรณ์ไม่มีผลบังคับ ดังนั้น แหวนดังกล่าวจึงยังเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย ก. อยู่หาได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนาย ข. ตามที่กล่าวอ้างไม่ นาย ข. จะต้องรับชำระหนี้และคืนแหวนให้แก่ นาย ก. ไป

เมื่อขายทอดตลาดได้เงินมาแล้วต้องดำเนินการอย่างไร

เมื่อขายทอดตลาดได้เงินสุทธิเท่าใด ผู้รับจำนำมีสิทธิหักเงินดังกล่าวเพื่อชำระหนี้คืนแก่คนได้จนครบถ้วน หากมีเหลือเท่าใด ผู้รับจำนำต้องส่งคืนให้แก่ผู้จำนำไป

แต่ถ้าเงินที่ขายทอดตลาดได้เงินไม่พอชำระหนี้คืนแล้ว เงินยังขาดอยู่เท่าใดผู้จำนำต้องใช้คืนให้แก่ผู้รับจำนำจนครบถ้วน

ตัวอย่าง นาย ก. นำแหวนเพชรไปจำนำไว้กับนาย ข. เป็นเงิน ๑ หมื่นบาท แล้ว นาย ก. ผิดนัดไม่ชำระหนี้ นาย ข. จึงบังคับนำเอาแหวนเพชรออกขายทอดตลาดได้เงินเพียง ๕,๐๐๐ บาท นาย ก. ยังต้องรับผิดชอบใช้เงินที่ยังขาดอยู่อีก ๕,๐๐๐ บาท ให้แก่นาย ข. จนครบถ้วน

ถ้าในระหว่างจำนำผู้รับจำนำส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำคืนให้แก่ผู้จำนำแล้วจะมีผลอย่างไร

ถ้าในระหว่างจำนำผู้รับจำนำส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำคืนให้แก่ผู้จำนำแล้ว กฎหมายให้ถือว่าการจำนำนั้นระงับไป ผู้รับจำนำจะใช้สิทธิในการบังคับจำนำเอาทรัพย์สินนั้นอีกไม่ได้ คงทำได้แต่เพียงฟ้องร้องบังคับตามหนี้ที่ลูกหนี้เป็นหนี้ค้างชำระแก่ตนได้เท่านั้น

ความรู้เกี่ยวกับโรงรับจำนำ

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ๗ อยู่อยุธยา

เนื่องจากปัจจุบันได้มีประชาชนเป็นจำนวนมากที่เดือดร้อนเงินทองโดยไม่รู้จะไปพึ่งใคร นอกจากการนำสิ่งของไปจำนำไว้กับโรงรับจำนำซึ่งมีอยู่อย่างมากมาย และมักจะเรียกกันว่า “ธนาคารคนยาก” โดยไม่มีความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำนำเลย จึงตกเป็นผู้เสียหายเปรียบโรงรับจำนำมาโดยตลอด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวกับโรงรับจำนำ

โรงรับจำนำคืออะไร โรงรับจำนำ คือ สถานที่รับจำนำซึ่งประกอบการรับจำนำสิ่งของเป็นประกันหนี้เงินกู้ เป็นปกติธุระ แต่ละรายไม่เกิน ๑ หมื่นบาท โดยมีข้อตกลงหรือเข้าใจกันโดยตรงหรือโดยปริยายว่าจะไถ่ถอนคืนในภายหลังด้วย และหมายความรวมถึงการรับหรือซื้อสิ่งของโดยจ่ายเงินตอบแทนเป็นปกติธุระ แต่ละรายไม่เกิน ๑ หมื่นบาท

ดังนั้น โรงรับจำนำจึงรับจำนำสิ่งของแต่ละรายมีจำนวนไม่เกิน ๑ หมื่นบาทเท่านั้น

การตั้งโรงรับจำนำ

การตั้งโรงรับจำนำจะต้องได้รับใบอนุญาตตั้งโรงรับจำนำจากคณะกรรมการควบคุมโรงรับจำนำเท่านั้น จึงจะตั้งได้ หากผู้ใดตั้งโรงรับจำนำโดยไม่ได้รับอนุญาตแล้วจะต้องได้รับโทษปรับตั้งแต่ ๒,๐๐๐ บาท ถึง ๒๐,๐๐๐ บาทหรือจำคุกไม่เกิน ๒ หรือทั้งปรับทั้งจำ

ปัจจุบันมีผู้ประกอบการรับจำนำสิ่งของเป็นปกติธุระโดยไม่ได้รับอนุญาตและคิดดอกเบี้ยอัตราสูงอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งการกระทำดังกล่าวย่อมมีความผิดทางอาญาดังกล่าวแล้ว ดังนั้นผู้ประกอบการดังกล่าวจึงควรขอใบอนุญาตเสียให้ถูกต้องตามกฎหมาย

การรับจำนำสิ่งของ

ผู้รับจำนำ (โรงรับจำนำ) ต้องขอคุ้บัตรประชาชนของผู้จำนำแล้วจรายละเอียดที่เกี่ยวกับบัตรประชาชนนั้นลงในต้นขั้วตัวรับจำนำเสมอ

อัตราดอกเบี้ยที่โรงรับจำนำมีสิทธิเรียกจากผู้จำนำ

กฎหมายได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ว่า ห้ามมิให้โรงรับจำนำเรียกหรือรับดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราดังต่อไปนี้ คือ.-

๑. เงินต้นไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๒ ต่อเดือน

๒. เงินต้นส่วนที่เกิน ๒,๐๐๐ บาท ร้อยละ ๑.๒๕ ต่อเดือน

การคิดดอกเบี้ยสำหรับกรณีที่ไม่ครบเดือน ถ้าไม่เกิน ๑๕ วัน ให้คิดเป็นครึ่งเดือน ถ้าเกิน ๑๕ วันให้คิดเป็น ๑ เดือน

หากโรงรับจำนำใดคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยดังกล่าว ย่อมมีความผิดทางอาญา ถูกปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท

การไถ่สิ่งของที่จำนำ

โรงรับจำนำต้องให้ไถ่ทรัพย์สินจำนำเมื่อมีผู้นำตัวรับจำนำมาขอไถ่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ยกเว้นในกรณีดังต่อไปนี้ โรงรับจำนำต้องไม่ยอมให้ไถ่ทรัพย์สินที่จำนำ คือ

๑. เมื่อได้รับแจ้งจากตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองว่าทรัพย์สินที่จำนำหรือตัวรับจำนำเป็นของที่ได้มาโดยการกระทำผิด

หรือ ๒. ผู้รับจำนำมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าทรัพย์สินจำนำหรือตัวรับจำนำเป็นของที่ได้มาโดยการกระทำผิด

ในกรณีที่ผู้รับจำนำไม่ยอมให้ไถ่ทรัพย์สินที่จำนำ ผู้รับจำนำต้องแจ้งต่อตำรวจท้องที่ทันที

ในกรณีที่เจ้าของทรัพย์สินที่ถูกคนร้ายลักไปทราบว่าเป็นทรัพย์สินดังกล่าวคนร้ายนำไปจำนำไว้กับโรงรับจำนำ เจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวควรมีสิทธิดำเนินการอย่างไร

ตัวอย่าง นาย ก. ถูกคนร้ายลักเอาโทรทัศน์สีไป ๑ เครื่อง นาย ก. ได้ไปแจ้งความไว้กับพนักงานสอบสวนแล้ว ต่อมา นาย ก. สืบทราบว่าคนร้ายได้นำโทรทัศน์สีดังกล่าวไปจำนำไว้กับโรงรับจำนำของเจ้าแห่งในราคา ๕,๐๐๐ บาท นาย ก. จะดำเนินการอย่างไรเกี่ยวกับการได้คืนโทรทัศน์ดังกล่าวจากเจ้าแห่ง

สำหรับกรณีนี้ถ้าโรงรับจำนำได้รับจำนำทรัพย์สินดังต่อไปนี้คือ.-

๑. ได้รับจำนำทรัพย์สินที่เป็นของราชการ
๒. ได้รับจำนำทรัพย์สินนั้นภายหลังจากที่ตำรวจได้ออกประกาศกำหนดรูปพรรณของหายให้แก่ผู้รับจำนำทราบแล้ว
๓. ได้รับจำนำทรัพย์สินโดยรู้หรือมีเหตุควรรู้ทรัพย์สินจำนำได้มาโดยการกระทำผิด
๔. ได้รับจำนำทรัพย์สินไว้โดยไม่ได้จดรายละเอียดบัตรประชาชนของผู้จำนำลงไปในตัวรับจำนำ

ถ้าเข้าหลักเกณฑ์เพียงข้อใดข้อหนึ่งในจำนวน ๔ ข้อดังกล่าวแล้ว โรงรับจำนำจะต้องคืนทรัพย์สินที่จำนำให้แก่เจ้าของทรัพย์สินไป และไม่มีสิทธิเรียกเงินที่ตนรับจำนำทรัพย์สินนั้นจากเจ้าของทรัพย์สินอีกด้วย

ดังนั้น ตามตัวอย่างดังกล่าว หากเจ้าแห่งรับจำนำโทรทัศน์ภายหลังจากที่ได้รับแจ้งกำหนดรูปพรรณของโทรทัศน์ดังกล่าวจากตำรวจแล้ว หรือเจ้าแห่งทราบว่าโทรทัศน์นั้นเป็นของที่ได้มาจากการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ หรือได้รับจำนำไว้โดยไม่ได้จดรายละเอียดบัตรประชาชนของผู้จำนำแล้ว เจ้าแห่งจะต้องคืนโทรทัศน์ดังกล่าวให้แก่ นาย ก. ไปโดยไม่มีสิทธิเรียกเงินที่ตนรับจำนำไว้คืนจากนาย ก. แต่อย่างใด

แต่ถ้าเจ้าแห่งได้รับจำนำไว้โดยถูกต้องตามกฎหมายแล้ว เจ้าแห่งไม่ต้องคืนโทรทัศน์สี

ดังกล่าวให้แก่ นาย ก. เว้นแต่ นาย ก. จะได้ชี้ค่าใช้จ่ายที่ตนรับจำนำไว้ให้แก่ เจ้าแ่ง เสง จึงจะรับ
 โทษคืนได้

ข้อควรปฏิบัติเมื่อทรัพย์สินของตนหายไป

ถ้าบุคคลใดถูกคนร้ายลักทรัพย์ไปต้องรีบไปแจ้งความต่อตำรวจเจ้าของท้องที่ทันทีโดยระบุ
 คำนิรूपพรรณณของทรัพย์สินดังกล่าวให้ละเอียดที่สุดเท่าที่ทำได้ ตำรวจจะได้ดำเนินการแจ้งคำนิ
 รุปพรรณณของทรัพย์สินหายดังกล่าวไปให้โรงรับจำนำทุกแห่งทราบต่อไป เพื่อจะได้ใช้สิทธิตามทรัพย์สิน
 คืนคืนจากโรงรับจำนำ หากคนร้ายได้นำทรัพย์สินนั้นไปจำนำไว้กับโรงรับจำนำ ได้ในภายหลัง

การขาดส่งดอกเบี้ย

ถ้าผู้จำนำขาดส่งดอกเบี้ยเป็นเวลากว่า ๔ เดือนแล้ว ผู้รับจำนำจะต้องทำบัญชีทรัพย์สินดังกล่าว
 ไปยื่นต่อเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต และปิดประกาศไว้ที่หน้าโรงรับจำนำโดยเปิดเผยหากผู้จำนำ
 ไม่ไปไถ่ถอนคืนภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ประกาศแล้ว ทรัพย์สินที่จำนำหลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของ
 ผู้รับจำนำทันที โดยไม่ต้องมีการขายทอดตลาดเหมือนอย่างกรณีการรับจำนำของบุคคลทั่วไป

ตัวอย่าง นาย ก. นำแหวนเพชรราคา ๑ หมื่นบาทไปจำนำไว้กับโรงจำนำของเจ้าแ่ง เสง
 ในราคา ๕,๐๐๐ บาทแล้วขาดส่งดอกเบี้ยเป็นเวลา ๕ เดือน เจ้าแ่ง เสง ก็ทำบัญชีแหวนเพชรดังกล่าว
 ไปให้เจ้าหน้าที่ทราบและปิดประกาศไว้ที่หน้าโรงรับจำนำให้ทราบทั่วกัน หากนาย ก. ไม่ไปไถ่ถอน
 คืนภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ประกาศแล้ว แหวนเพชรนั้นก็หลุดเป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้าแ่ง เสง ทันที
 โดยเจ้าแ่ง เสง ไม่ต้องนำไปขายทอดตลาดแต่อย่างใด แม้ว่าแหวนเพชรนั้นจะมีราคามากกว่าจำนวน
 เงินที่จำนำเป็นจำนวนมากก็ตาม

กฎหมายว่าด้วยครอบครัว

เพิ่มเติมแก้ไข

โดย อาจารย์ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ

อายุของผู้ทำการสมรส

ชายหญิงที่มีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์ (กฎหมายถือว่าบรรลุนิติภาวะ) ย่อมทำการสมรสกันได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากใคร แต่ถ้าชายหญิงที่อายุเกิน ๑๗ ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง ๒๐ ปีบริบูรณ์ (เรียกว่าเป็นผู้เยาว์) จะทำการสมรสได้ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลต่อไปนี้

๑. บิดามารดาในกรณีที่มีทั้งบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายและมีมารดา โดยต้องขอความยินยอมทั้งสองคน

๒. บิดาหรือมารดาในกรณีที่บิดาหรือมารดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครอง

๓. ผู้ปกครอง ถ้าไม่มีบิดามารดา หรือมี แต่ศาลถอนอำนาจปกครองของบิดามารดา ถ้าหากบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือมี แต่ไม่ให้ความยินยอมในการสมรส หรือไม่อยู่ในสภาพที่ให้ความยินยอมได้เช่นป่วยหนักจนพูดไม่ได้ ผู้เยาว์ดังกล่าวก็ขออนุญาตศาลเพื่อทำการสมรส หรือจะขอให้ญาติหรืออัยการร้องขอต่อศาลให้ถอนอำนาจปกครองของบิดามารดาที่ไม่ยอมให้ความยินยอมโดยปราศจากเหตุผลได้ และขอให้ศาลตั้งผู้ปกครองแทน

แต่จะไปฟ้องบิดามารดาด้วยตนเองไม่ได้ถือว่าเนรคุณศาลไม่รับฟ้อง (เป็นคดีอุทธรณ์)

ถ้าชายหญิงที่เป็นผู้เยาว์ไม่ขอความยินยอมในการสมรสบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะฟ้องศาลขอให้เพิกถอนการสมรสนั้นก็ได้ แต่ถ้าหากบุคคลดังกล่าวไม่ฟ้องจนกระทั่ง

๑. เมื่อชายหญิงอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว

๒. เมื่อหญิงมีครรภ์ไม่ว่าจะมีอายุเท่าใดก็ตาม

๓. เมื่อพ้น ๑ ปีนับแต่บิดามารดา หรือผู้ปกครองทราบการสมรส ก็จะเพิกถอนไม่ได้และถือว่าการสมรสนั้นสมบูรณ์

การให้ความยินยอมจะต้องทำดังนี้

๑. โดยการลงลายมือชื่อในทะเบียนขณะจดทะเบียนสมรส ถ้าบุคคลดังกล่าวลงลายมือชื่อไม่เป็นหรือลงไม่ได้อาจลงลายพิมพ์นิ้วมือ หรือเครื่องหมายอื่น ซึ่งถ้าไม่ลงต่อหน้าเจ้าหน้าที่ก็ต้องให้พยานรับรองไว้ด้วย ๒ คน

๒. ทำเป็นหนังสือแสดงความยินยอม โดยระบุชื่อชายหญิงผู้จะทำการสมรสทั้ง ๒ ฝ่ายและลงลายมือชื่อของผู้ให้ความยินยอม

ถ้าหากลงลายมือชื่อไม่เป็น หรือลงไม่ได้ก็ใช้ลงลายพิมพ์นิ้วมือ หรือเครื่องหมายอื่นซึ่งถ้าไม่ลงต่อหน้าเจ้าพนักงานก็ต้องให้มีพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือด้วย ๒ คน

๓. ในกรณีที่ไม้อาจให้ความยินยอมได้โดยมีเหตุจำเป็นจะให้ความยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คนก็ได้

ความยินยอมนี้เมื่อให้แล้วจะมาถอนภายหลังไม่ได้

ชายหญิงที่มีอายุต่ำกว่า ๑๗ ปีบริบูรณ์จะทำการสมรสกันไม่ได้ ถ้าทำไปผู้มีส่วนได้เสียร้องขอต่อศาลให้เพิกถอนได้แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความยินยอมแล้วจะขอให้เพิกถอนไม่ได้

ถ้าไม่มีใครขอต่อศาลให้เพิกถอนจนชายหญิงมีอายุครบ ๑๗ ปีบริบูรณ์ หรือหญิงมีครรภ์ก่อนอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ถือว่าการสมรสสมบูรณ์มาตั้งแต่วันที่ทำการสมรส

แต่ถ้าหากชายหญิงมีเหตุสมควร อาจขออนุญาตจากศาลเพื่อทำการสมรสก่อนที่ตนจะมีอายุ ๑๗ ปีก็ได้

สินสอด-ของหมั้น

การสมรสจะมีการหมั้นก่อนหรือไม่ก็ได้ ถ้าหากจะหมั้นการหมั้นก็ไม่จำเป็นต้องมีของหมั้นเสมอไป ถ้ามีของหมั้นของหมั้นไม่จำเป็นต้องมีราคามาก

บุคคลต่อไปนี้จะทำการหมั้นกันไม่ได้ คนอื่นจะมาหมั้นให้ก็ไม่ได้

๑. บุคคลที่ยังมีอายุไม่ถึง ๑๗ ปีบริบูรณ์ ถ้ามีอายุ ๑๗ ปีแล้ว แต่ยังไม่ถึง ๒๐ บริบูรณ์จะทำการหมั้นต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครองก่อน แต่ถ้าอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์แล้ว ก็หมั้นกันเองได้โดยอิสระ

๒. เป็นคนวิกลจริต (บ้า) หรือเป็นคนวิกลจริตที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

๓. จะทำการหมั้นกับคนที่เป็บบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน (ปู่, ตา) เหลน หรือ ลื้อ (ลูกของหลาน) ของตนไม่ได้

๔. จะหมั้นกับคนที่เป็บบนึ่งร่วมบิดามารดาเดียวกันหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกันไม่ได้

๕. บุคคลที่มีคู่สมรสอยู่แล้ว (จดทะเบียน) จะทำการหมั้นอีกไม่ได้

หากฝ่าฝืนข้อใดข้อหนึ่งไม่ถือว่ามี การหมั้น

ของหมั้น

คือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิงเพื่อเป็นหลักฐานการหมั้นและประกันว่าจะสมรสกับหญิงนั้น ดังนั้นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้ไว้แก่ฝ่ายหญิง แต่ไม่มีเจตนาที่จะสมรสกับหญิงนั้น เช่นให้เพื่อการที่หญิงยอมอยู่กินกับตนโดยไม่จดทะเบียนสมรส ทรัพย์สินนั้นก็ไม่ใช่ของ

หมั้น และชายก็อาจเรียกคืนได้ ทรัพย์สินที่จะถือว่าเป็นของหมั้นนั้นฝ่ายชายจะต้องให้แก่หญิงไว้ก่อน หรือขณะทำการหมั้น การที่ตกลงกันจะให้หลังจากทำสัญญาหมั้นแล้ว ย่อมไม่ถือเป็นของหมั้น

เมื่อชายหญิงทำการหมั้นกันแล้ว ถ้าฝ่ายใดไม่ยอมทำการสมรสโดยปราศจากเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้ ถือว่าฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้น ต้องรับผิดชอบค่าทดแทนแก่อีกฝ่ายหนึ่ง ถ้าหญิงผิดสัญญาหมั้นก็ต้องคืนของหมั้นให้ชาย แต่ถ้าชายผิดสัญญาหมั้นหญิงไม่ต้องคืนของหมั้น แต่การที่ฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น โดยไม่ยอมทำการสมรสนั้น อีกฝ่ายหนึ่งจะฟ้องศาลขอให้บังคับให้ทำการสมรสไม่ได้ และถ้าหากชายหญิงตกลงกันว่าถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้น ฝ่ายนั้นต้องเสียเบี้ยปรับให้อีกฝ่ายหนึ่ง ข้อตกลงดังกล่าวจะมาบังคับกันไม่ได้

เมื่อมีการหมั้นแล้ว คู่หมั้นจะมีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้
สิทธิที่เกี่ยวกับของหมั้น

๑. กรณีของหมั้นตกเป็นสิทธิของหญิงโดยหญิงไม่ต้องคืนให้ชาย

๑.๑ เมื่อมีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย

๑.๒ เมื่อฝ่ายชายผิดสัญญาหมั้น คือ ไม่ยอมทำการสมรสโดยปราศจากเหตุอันจะอ้างกฎหมายได้

๑.๓ ชายตายก่อนสมรส

๑.๔ หญิงบอกเลิกสัญญาหมั้น เพราะมีเหตุสำคัญเกิดแต่ชาย ทำให้หญิงไม่สมควรจะสมรสกับชายนั้นซึ่งถ้าเหตุนั้นถึงขั้นเป็นการทำชั่วอย่างร้ายแรงของฝ่ายชายที่ทำภายหลังที่หมั้นกันแล้ว นอกจากหญิงจะไม่ต้องคืนของหมั้นแก่ชายแล้ว หญิงยังเรียกค่าทดแทนจากชายคู่หมั้นได้อีกด้วย แต่ต้องบอกเลิกสัญญาหมั้นก่อน

๒. กรณีหญิงต้องคืนของหมั้นให้แก่ชาย

๒.๑ เมื่อหญิงผิดสัญญาหมั้น

๒.๒ เมื่อหญิงตายก่อนสมรส

๒.๓ เมื่อชายบอกเลิกสัญญาหมั้น เพราะมีเหตุสำคัญเกิดแต่หญิง ทำให้ชายไม่สมควรจะสมรสกับหญิงนั้นแต่ถ้าเหตุสำคัญนั้นถึงขนาดเป็นการทำชั่วอย่างร้ายแรงของหญิง ซึ่งทำภายหลังการหมั้น นอกจากหญิงต้องคืนของหมั้นให้ชายแล้ว หญิงยังต้องใช้ค่าทดแทนแก่ชายด้วย แต่ชายต้องบอกเลิกสัญญาหมั้นก่อน

๒.๔ เมื่อชายบอกเลิกสัญญาหมั้น เพราะหญิงคู่หมั้นไปร่วมประเวณีกับชายอื่นหรือหญิงคู่หมั้นถูกข่มขืนกระทำชำเรา หรือพยายามข่มขืนกระทำชำเรา

๒.๕ เมื่อทั้งสองฝ่ายตกลงเลิกสัญญาหมั้นกัน

๒.๖ เมื่อสัญญาหมั้นนั้นถูกบอกล้างจากบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ในกรณีที่

ผู้เยาว์ (ชายหญิงอายุ ๑๗ ปี แต่ไม่ถึง ๒๐ ปีบริบูรณ์) ทำการหมั้นโดยไม่ได้ขอความยินยอมจากบุคคลดังกล่าว

สิทธิเรียกค่าทดแทน

๑. เรียกจากคู่หมั้น เมื่อฝ่ายนั้นผิดสัญญาหมั้นคือ ไม่ยอมสมรส แต่ถ้าฝ่ายใดตายก่อน อีกฝ่ายจะมาเรียกค่าทดแทนไม่ได้ เพราะความตายไม่ถือว่าผิดสัญญาหมั้น

๒. เรียกจากชายอื่น มี ๒ กรณี

๒.๑ กรณีที่ชายอื่นมาร่วมประเวณีกับหญิงคู่หมั้นโดยชายอื่นนั้นรู้ว่าหญิงนั้นหมั้นกับชายคู่หมั้นแล้วแต่จะเรียกค่าทดแทนจากชายอื่นได้ต่อเมื่อชายคู่หมั้นได้บอกเลิกสัญญาหมั้นกับหญิงคู่หมั้นแล้ว โดยอ้างว่าเป็นเหตุสำคัญเกิดแต่หญิงคู่หมั้น ซึ่งชายไม่สมควรสมรสด้วย

๒.๒ กรณีชายอื่นมาข่มขืนกระทำชำเราหญิงคู่หมั้น หรือพยายามข่มขืนกระทำชำเรา โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าหญิงนั้นหมั้นแล้ว สิทธิเรียกค่าทดแทนกรณีนี้ ๒ นี้ เกิดขึ้นทันทีเมื่อมีเหตุดังกล่าว โดยชายคู่หมั้นไม่ต้องบอกเลิกสัญญาหมั้นกับหญิงคู่หมั้นก่อน

สิทธิทั้ง ๒ กรณีนี้เป็นสิทธิที่ชายคู่หมั้นผู้เดียวเท่านั้นเรียกร้องได้ จะมาเรียกแทนชายคู่หมั้นไม่ได้ แม้ชายคู่หมั้นจะตาย ทายาทจะมาเรียกแทนก็ไม่ได้ โดยต้องเรียกในกำหนด ๖ เดือนนับแต่เกิดเหตุดังกล่าว

ค่าทดแทนเรียกได้ดังนี้

๑. ค่าทดแทนความเสียหายต่อกายหรือชื่อเสียงของผู้เรียก

๒. ค่าทดแทนที่ผู้เรียก บิดา มารดา หรือคนอื่นได้เสียไปเพราะการเตรียมการสมรส เช่น ปลูกเรือนหอ ค่าที่นอน หมอนมุ้ง ค่าเสื้อผ้าวันแต่งงาน เป็นต้น แต่จะมาเรียกค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงพระ เลี้ยงแขก ไม่ได้

๓. ทดแทนความเสียหายที่ตัวเองต้องเสียไปเพราะได้จัดการทรัพย์สินของตนหรือการอื่นเกี่ยวกับอาชีพหรือทางทำมาหาได้ของตนไปโดยสมควร ด้วยการคาดหมายว่าจะได้มีการสมรส เช่น หญิงต้องลาออกจากงานเพื่อเตรียมตัวมาอยู่กับชาย แต่ฝ่ายชายกลับไม่ยอมทำการสมรส กรณีนี้หญิงเรียกค่าทดแทนได้

สินสอด

เป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองของฝ่ายหญิง เพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรสชายเรียกคืนได้ หากการไม่มีการสมรสนั้นไม่ใช่เพราะความผิดของฝ่ายชาย

สินสอดจะให้ก่อนหรือหลังการหมั้นก็ได้

การสมรส

การสมรสจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อได้จดทะเบียนสมรสต่อหน้านายทะเบียน โดยแสดงการยินยอมของฝ่ายหญิงและฝ่ายชายให้ปรากฏเปิดเผยต่อนายทะเบียน และให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย

การทำพิธีแต่งงานใหญ่โต โดยไม่ไปจดทะเบียนไม่ถึงว่ามีการสมรสตามกฎหมาย
 หนึ่ง การจดทะเบียนสมรสให้กระทำ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอ โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม
 ในกรณีมีพฤติการณ์พิเศษ เช่น มีสงครามเกิดขึ้นทำให้ชายหญิงไม่สามารถไปจดทะเบียนที่อำเภอได้ ในกรณีเช่นนี้ชายหญิงอาจตกลงที่จะสมรสกันต่อหน้าบุคคลที่บรรลุนิติภาวะที่อยู่
 ในที่นั้น ต่อมาเมื่อสงครามสงบแล้ว ชายหญิงต้องไปจดทะเบียนสมรสภายใน ๕๐ วันในกรณีเช่นนี้จะถือว่าชายหญิงได้สมรสกันในวันแรกที่ตกลงสมรสกัน

ผลของการไม่จดทะเบียนสมรส

๑. สามีภรรยาที่ไม่จดทะเบียนสมรสกัน ถือว่าเป็นสามีภรรยาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ฝ่ายหญิงมีฐานะเป็นนางบำเรอของชาย
๒. ไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในทางทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยาที่ต้องจัดการร่วมกัน
๓. บุตรที่เกิดจากสามีภรรยาที่ไม่จดทะเบียนสมรสถือว่าเป็นบุตรนอกกฎหมายของบิดา แต่ถือเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของมารดาอยู่เสมอ

บุตรนอกกฎหมายนี้เสียสิทธิหลายอย่าง เช่น

๑. จะเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากบิดาไม่ได้ ถ้ามีคนอื่นมาทำละเมิดให้บิดาตาย จะไปเรียกร้องจากผู้ทำละเมิดไม่ได้
๒. ไม่มีสิทธิรับมรดกของบิดา เว้นแต่บิดาจะได้รับรองบุตรนั้นตามความเป็นจริง เช่นเลี้ยงดูให้บุตรเรียนหนังสือ ไปแจ้งเกิด หรือทำโดยประการใดที่คนอื่นเขาเชื่อว่าเป็นบุตรของตน
๓. ไม่มีสิทธิใช้นามสกุลของบิดาโดยตรง คงมีสิทธิใช้นามสกุลของมารดาเท่านั้น

บุตรนอกกฎหมายดังกล่าวจะเป็นบุตรโดยชอบของบิดานอกกฎหมายได้ในกรณีต่อไปนี้

๑. บิดามารดาได้จดทะเบียนสมรสกันภายหลัง เด็กเป็นบุตรเมื่อบิดามารดาได้จดทะเบียนกัน
๒. เมื่อบิดาจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร เด็กจะเป็นบุตรโดยชอบนับแต่วันที่บิดาจดทะเบียนรับเป็นบุตร
๓. ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร ซึ่งมีผลนับแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด

ประโยชน์ของการจดทะเบียนสมรส

๑. เป็นหลักประกันความมั่นคงว่า เมื่อคู่สมรสได้จดทะเบียนสมรสแล้ว สามีหรือภรรยาจะไปจดทะเบียนสมรสอีกไม่ได้ ถ้ามีการจดทะเบียนสมรสอีก อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้หรือขอให้ศาลแสดงว่าการสมรสครั้งหลังเสียไป

๒. ได้รับลดหย่อนภาษีเงินได้

๓. กรณีสามีลัทธิภรรยา หรือภรรยาลัทธิสามี หรือกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ยักยอก ทำให้เสียทรัพย์ บุกรุกซึ่งสามีภรรยากระทำต่อกัน สามีภรณานั้นไม่ต้องรับโทษ ถ้าสามีหรือภรรยาถูกทำร้ายถึงตาย หรือบาดเจ็บจนไม่สามารถฟ้องร้องคดีได้เอง โดยผู้ตายหรือผู้บาดเจ็บนั้นไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด สามีหรือภรรยาที่ยังมีชีวิตอยู่ย่อมร้องทุกข์ต่อตำรวจหรือฟ้องศาลแทนได้

กรณีที่สามีหรือภรรยาถูกหมิ่นประมาท และต่อมาตายก่อนไปร้องทุกข์ สามีหรือภรรยาที่ยังอยู่ฟ้องคดีหมิ่นประมาทได้

อนึ่ง การจดทะเบียนสมรสนี้ จัดได้เพียงครั้งเดียวกับคน ๆ เดียว ผู้ใดจะฝ่าฝืนไปจดทะเบียนซ้ำอีกไม่ได้ นอกจากการสมรสครั้งหลังจะเป็นโมฆะแล้ว ผู้นั้นอาจมีความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงานอีกด้วย

ชายหญิงที่อายุกว่า ๑๗ ปี แต่ยังไม่ถึง ๒๐ ปีบริบูรณ์เมื่อจดทะเบียนสมรสโดยชอบแล้ว ก็กลายเป็นผู้บรรลุนิติภาวะคือสามารถทำงานได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง แต่จะหย่ากันภายหลังก็ยังบรรลุนิติภาวะอยู่ แม้อายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีก็ตาม

ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา

ทรัพย์สินระหว่างสามีภรณามี ๒ ประเภท คือ

๑. **สินส่วนตัว** คือทรัพย์สินซึ่งสามีหรือภรณามีอยู่แล้วก่อนสมรส รวมทั้งทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย เครื่องแต่งกายตามควรแก่ฐานะ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของแต่ละฝ่ายตลอดจนทรัพย์สินที่ฝ่ายใดได้มาระหว่างการสมรสโดยการรับมรดก หรือมีคนอื่นให้มา และยังมีรวมของหมั้นซึ่งถือเป็นสินส่วนตัวของหญิงด้วย

๒. **สินสมรส** คือทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างเป็นสามีภรณากัน และที่พินัยกรรมยกให้ หรือมีคนอื่นทำหนังสือยกให้ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ได้ระบุว่าเป็นสินสมรสตลอดจนดอกผลของสินส่วนตัวด้วย

การจัดการสินสมรส สามีภรรยา ต้องจัดการร่วมกัน หรือจะให้ฝ่ายใดจัดการโดยอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมด้วยก็ได้

หากว่าการจัดการสินสมรสนั้นต้องทำเป็นหนังสือ เช่น เอาสินสมรสไปให้เช่าซื้อ หรือต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่นขายบ้านขายที่ดิน การให้ความยินยอมนั้นต้องทำเป็นหนังสือด้วย จะยินยอมด้วยวาจาไม่ได้

ถ้าสามีภรรยาทำการหย่ากัน ไม่ว่าจะหย่ากันเองหรือฟ้องหย่ากันก็ตาม ก็ให้แบ่งสินสมรสให้ชายหญิงได้ส่วนเท่า ๆ กัน

ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร (กรณีได้จดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมาย)

๑. สามีภรรยาต้องอยู่กินกันฉันสามีภรรยา และต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถ และฐานะของตน ถ้าฝ่ายหนึ่งไม่เลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้และอาจเรียกค่าอุปการะจากอีกฝ่ายหนึ่งได้

๒. บุตรมีสิทธิใช้นามสกุลของบิดา และมีสิทธิรับมรดกของบิดา ตลอดจนเรียกค่าขาดไว้ อุปการะเลี้ยงดูจากผู้ซึ่งทำละเมิดต่อบิดาของตนจนถึงแก่ความตาย หรือไม่สามารถทำงานได้

๓. ภรรยาใช้นามสกุลตามสามีได้ แต่ถ้าหย่าขาดจากสามีแล้วให้กลับไปใช้นามสกุลเดิมของตน แต่ถ้าสามีตายภรรยายังใช้นามสกุลของสามีต่อไปก็ได้

๔. บิดามารดาต้องอุปการะเลี้ยงดูบุตรจนกระทั่งบุตรบรรลุนิติภาวะ คืออายุ ๒๐ ปี แม้บุตรจะอายุ ๒๐ ปีแล้วแต่พิการ และหาเลี้ยงตัวไม่ได้ บิดามารดาก็ยังต้องอุปการะอยู่และต้องให้การศึกษาตามสมควร เมื่อบุตรบรรลุนิติภาวะแล้ว ต้องอุปการะเลี้ยงดูบิดามารดา

๕. บุตรจะฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่ง หรือคดีอาญามีได้ แต่บุตรหรือญาติสนิทของบุตรร้องขอให้อัยการดำเนินคดีแทนได้

๖. บิดามารดามีอำนาจปกครองบุตรซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ ดังนี้

๖.๑ กำหนดที่อยู่ของบุตร

๖.๒ เมื่อบุตรทำผิดถึงโทษได้ตามสมควรเพื่อว่ากล่าวสั่งสอน

๖.๓ ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถ และฐานะานุรูป

๖.๔ เรียกบุตรคืนจากบุคคลอื่นซึ่งกักบุตรนั้น ไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๖.๕ มีอำนาจจัดการทรัพย์สินของบุตรด้วยความระมัดระวัง เช่น อนุญาตขนฟังกะทำ

การขอให้รับเด็กเป็นบุตร

มีได้ในกรณีต่อไปนี้

๑. เมื่อมีการข่มขืนกระทำชำเรา นุศคร่า หรือหน่วงเหนี่ยวกักขังหญิงมารดา โดยมีชอบด้วยกฎหมาย ในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

๒. เมื่อมีการลักพาหญิงมารดาไปในทางชั่วสาว หรือมีการล่อลวงร่วมประเวณีกับหญิงมารดา

ในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้

๓. เมื่อมีเอกสารของบิดาแสดงว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน

๔. เมื่อปรากฏในทะเบียนคนเกิดว่าเด็กเป็นบุตรโดยบิดาเป็นผู้จดทะเบียนนั้นเองหรือการจดทะเบียนนั้นได้กระทำด้วยความรู้เห็นยินยอมของบิดา

๕. เมื่อบิดามารดาได้อยู่กินด้วยกันอย่างเปิดเผยในระยะเวลาซึ่งหญิงมารดาอาจตั้งครรภ์

๖. เมื่อได้มีการร่วมประเวณีกับหญิงมารดาในระยะเวลาซึ่งหญิงนั้นอาจตั้งครรภ์ได้และไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของชายอื่น

๗. เมื่อมีพฤติการณ์ที่รู้กันทั่วไปตลอดมาว่าเป็นบุตร

พฤติการณ์ดังกล่าวให้พิจารณาข้อเท็จจริงที่แสดงความเกี่ยวข้องของฉันทบิดากับบุตรซึ่งปรากฏในระหว่างตัวเด็กกับครอบครัวที่เด็กอ้างว่าตนสังกัดอยู่ เช่น บิดาให้การศึกษาให้ความอุปการะเลี้ยงดูหรือยอมให้เด็กนั้นใช้ชื่อสกุลของตน หรือโดยเหตุประการอื่น

ระยะเวลาในการฟ้องขอให้รับเด็กเป็นบุตร

๑. ในกรณีที่เด็กบรรลุนิติภาวะแล้ว จะต้องฟ้องคดีภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันบรรลุนิติภาวะ

๒. ในกรณีที่เด็กตายในระหว่างที่เด็กนั้นยังมีสิทธิฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรอยู่ลูกของเด็กจะฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก็ได้ ถ้าผู้สืบสันดานของเด็กได้รู้เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตรมาก่อนวันที่เด็กนั้นตาย ผู้สืบสันดานเด็ก จะต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่เด็กนั้นตาย ถ้าผู้สืบสันดานของเด็กได้รู้เหตุที่อาจขอให้รับเด็กเป็นบุตร ภายหลังที่เด็กนั้นตายผู้สืบสันดานของเด็กจะต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่รู้เหตุดังกล่าว แต่ทั้งนี้ต้องไม่พ้น ๑๐ ปี นับแต่วันที่เด็กนั้นตาย

การสิ้นสุดแห่งการสมรส

๑. เมื่อใครคนหนึ่งตาย

๒. โดยศาลเพิกถอน

๒.๑ สมรสทั้ง ๆ ที่อายุไม่ครบ ๑๗ ปีบริบูรณ์ ผู้มีส่วนได้เสียเพราะเหตุที่มีการสมรสนั้น มีสิทธิขอต่อศาลให้เพิกถอน แต่บิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ให้ความยินยอมไปแล้วไม่มีสิทธิขอให้เพิกถอน แต่ถ้าไม่ขอแล้วศาลไม่เพิกถอนการสมรสจนชายหญิงมีอายุครบ ๑๗ ปีบริบูรณ์หรือเมื่อหญิงตั้งครรภ์ ถือว่าการสมรสนั้นมีผลสมบูรณ์มานับตั้งแต่เวลาทำการสมรส คือไม่สามารถขอให้เพิกถอนได้

๒.๒ สมรสผิดคน เช่น ต้องการแต่งงานกับนาย ก. แต่เข้าใจว่านาย ข. เป็นนาย ก. อย่างนี้ก็ขอให้ศาลเพิกถอนได้ แต่ถ้าต้องการแต่งงานกับนาย ก. โดยเข้าใจว่าเป็นผู้มีความขยันขันแข็ง

ในการทำงาน แต่ปรากฏว่านาย ก. เป็นคนขี้เกียจทำงานไม่เป็น กรณีดังกล่าวเป็นเพียงสำคัญผิดในคุณสมบัติของนาย ก. เท่านั้น จึงไม่อาจขอให้ศาลเพิกถอนการสมรสได้

ต้องขอเพิกถอนภายใน ๕๐ วันนับแต่วันสมรส

๒.๓ ถูกหลอกให้สมรส ซึ่งถ้าไม่ถูกหลอกเช่นนั้น จะไม่มีการสมรสเลย กรณีนี้ขอให้เพิกถอนได้ แต่ถ้ามีคนอื่นมาหลอกให้ช่วยเหลือหญิงทำการสมรสกัน เช่น คนอื่นหลอกหญิงให้สมรสกับชาย จนหญิงเชื่อ จึงสมรสไป โดยชายคู่สมรสไม่รู้ว่าการที่หญิงยอมสมรสกับตนนั้น เพราะหญิงถูกหลอก กรณีนี้หญิงจะขอให้เพิกถอนการสมรสดังกล่าวไม่ได้

การขอให้ศาลเพิกถอนในกรณีดังกล่าวต้องขอภายใน ๕๐ วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงการหลอกลงนั้น หรือภายใน ๑ ปีนับแต่ทำการสมรส

๒.๔ ถูกข่มขู่ให้สมรส ซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่เช่นนั้น การสมรสจะไม่มีขึ้นเลย

การขอให้เพิกถอนกรณีถูกข่มขู่ร้องขอต่อศาลภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่พ้นจากการข่มขู่ไป

๒.๕ การสมรสที่ชายหญิงมีอายุเกิน ๑๗ ปีแต่ไม่ถึง ๒๐ ปี ทำการสมรสกันโดยมิได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง บิดามารดาหรือผู้ปกครองเท่านั้นที่มีสิทธิขอเพิกถอนการสมรส แต่ถ้าชายหญิงมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์หรือหญิงตั้งครรภ์หรือพ้น ๑ ปีนับแต่วันทราบการสมรส สิทธิขอให้เพิกถอนการสมรส เป็นอันระงับ

๓. โดยการหย่า ซึ่งทำได้ ๒ กรณี

๓.๑ ทั้งคู่ยินยอมหย่าโดยทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อย ๒ คนและต้องไปจดทะเบียนหย่าต่อนายทะเบียนที่อำเภอหรือกิ่งอำเภอ

(เฉพาะในกรณีที่การสมรสกระทำโดยการจดทะเบียน)

๓.๒ ศาลพิพากษาให้หย่า เพราะ

ก. สามีอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องหญิงอื่นเป็นภรรยา หรือภรรยามีชู้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ข. สามีหรือภรรยาประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติเช่นนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง

๑. ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

๒. ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นสามีหรือภรรยาของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไปหรือ

๓. ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันกับสามีภรรยามาคำนึงประกอบ

อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ก. ฝ่ายหนึ่งทำร้ายหรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยาม อีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่งอย่างร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ง. สามีหรือภรรยาจงใจทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิน ๑ ปี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

จ. สามีหรือภรรยาถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ (คือหายไปจากภูมิลำเนาโดยไม่ทราบว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไรเกินเวลา ๗ ปี) หรือถ้าไปตกอยู่ในภาวะสงครามหรือเรืออันอัปปาง หรืออันตรายใกล้ความตาย ถ้าเกิน ๓ ปี ฝ่ายที่มีชีวิตอยู่ขอให้ศาลสั่งให้ผู้นั้นไม่อยู่เป็นคนสาบสูญได้ ซึ่งถือว่าตายโดยผลของกฎหมาย

ถ้ามีกรณีดังกล่าวก็ฟ้องหย่าได้

ฉ. สามีหรือภรรยาไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นสามีภรรยากันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันสามีภรณามาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ช. สามีหรือภรรยาวิกลจริตตลอดมาเกิน ๓ ปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ซ. สามีหรือภรรยาผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ฌ. สามีหรือภรรยาเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและมีโรคลักษณะเรื้อรัง ไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

ญ. สามีหรือภรณามีสภาพร่างกาย ทำให้สามีหรือภรณานั้นไม่อาจร่วมประเวณีได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้

บุคคลที่ถูกกฎหมายห้ามทำการสมรสกัน

๑. ชายอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี หญิงอายุต่ำกว่า ๑๗ ปี สมรสกัน แม้จะได้รับความยินยอมจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้เสียอาจขอให้ศาลเพิกถอนได้

แต่ถ้ามีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนอายุ ๑๗ ปีได้

๒. ชายหรือหญิง หรือทั้งสองฝ่ายเป็นคนวิกลจริต (บ้า) หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ จะทำการสมรสกันไม่ได้

๓. จะทำการสมรสกับบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ลูก หลาน (ปู่, ย่า, ตา, ยาย) เหลน ลื้อ (ลูกของเหลน) ไม่ได้

๔. พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาเดียวกัน จะสมรสกันไม่ได้

๕. ชายหรือหญิงที่จดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมายแล้ว จะทำการสมรสอีก ในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่แล้วไม่ได้

๖. ชายหรือหญิงที่ไม่ยินยอมจดทะเบียนสมรสกันจะบังคับให้สมรสกันไม่ได้ กรณีดังกล่าวต่อไปนี้เป็นกรณีที่นายทะเบียนอาจไม่ยอมจดทะเบียนสมรสให้ แต่ถ้าจัดให้ไป โดยจะรู้หรือไม่รู้ก็ตามการสมรสนั้นสมบูรณ์

๑. หญิงหม้ายจะสมรสใหม่ ภายใน ๓๑๐ วัน นับแต่สามีตาย หรือนับแต่ขาดจากการสมรส ไม่ได้ เว้นแต่

๑.๑ คลอดบุตรแล้ว

๑.๒ สมรสกับสามีคนเก่า

๑.๓ ศาลอนุญาตให้สมรสได้

๑.๔ มีใบรับรองจากแพทย์ประกาศนียบัตรหรือแพทย์ปริญญาซึ่งเป็นผู้ประกอบการรักษาโรคในสาขาเวชกรรมได้ตามกฎหมายว่ามีได้ตั้งครรรภ์

๒. ผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม

บุตรบุญธรรม

บุคคลที่จะรับผู้อื่นเป็นบุตรบุญธรรมได้ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปีบริบูรณ์ และต้องแก่กว่าผู้ที่ตนจะรับเป็นบุตรอย่างน้อย ๑๕ ปี

ถ้าหากผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะการรับบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาของผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม แต่ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี ก็ต้องให้ผู้นั้นสมัครใจด้วย

ถ้าไม่มีผู้ให้ความยินยอมดังกล่าว หรือมีแต่ไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้หรือไม่ให้ความยินยอมและการปฏิเสธไม่ให้นั้นเป็นไปโดยไร้เหตุผล และเป็นปฏิปักษ์อย่างร้ายแรงต่อสุขภาพ ความเจริญ หรือสวัสดิภาพของผู้เยาว์ ผู้แทนโดยชอบธรรมหรืออัยการจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาต ให้มีการรับบุตรบุญธรรมก็ได้

ถ้าผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมมีคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมายด้วยการรับบุตรบุญธรรมต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน เว้นแต่คู่สมรสไม่สามารถแสดงเจตนาให้ความยินยอมได้ หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และไม่มีใครได้รับข่าวคราวประการใดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี

จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นในขณะเดียวกันไม่ได้ และการรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว

บุตรบุญธรรมย่อมมีฐานะเช่นเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่ไม่สูญเสียสิทธิและหน้าที่ในครอบครัวที่ได้กำเนิดมา แต่เมื่อมีการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมแล้วอำนาจปกครองของบิดามารดาโดยกำเนิดก็หมดไปนับแต่วันเวลาที่เด็กเป็นบุตรบุญธรรม

ถ้าจะเลิกรับบุตรบุญธรรม ทำได้ดังนี้

๑. ในกรณีที่บุตรบุญธรรมยังเป็นผู้เยาว์ การเลิกก็ต้องได้รับความยินยอมจากบิดาและมารดาก่อน
๒. ถ้าบุตรบุญธรรมบรรลุนิติภาวะแล้ว อาจตกลงกันเองระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมแล้วไปจดทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรมก็ได้

การเลิกรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อมีการจดทะเบียนเลิกรับบุตรบุญธรรม

มรดก เพิ่มเติมแก้ไข

โดย อาจารย์ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง

กฎหมายมีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนมาตั้งแต่คนเราเกิดมา จนกระทั่งตาย กฎหมายลักษณะมรดกเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อจัดการทรัพย์สินของผู้ที่ตายทั้งนี้เพื่อให้มีการแบ่งแย่งทรัพย์สินสมบัติของผู้ตาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องมรดกนี้ ไม่ได้ใช้บังคับทั่วราชอาณาจักร กล่าวคือ หากเป็นคดีมรดกที่เกิดขึ้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ตาม “พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และ สตูล พ.ศ. ๒๔๕๗” บัญญัติว่า ถ้าทั้งโจทก์และจำเลยชิงพิพาทกันเรื่องมรดก หรือผู้เสนอกดีไม่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับมรดก เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ก็ต้องใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยมรดกบังคับแทน บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่บทบัญญัติเรื่องอายุความและในคดีที่กล่าวนี้จะต้องมีตะโตะยุติธรรม (ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในกฎหมายอิสลาม) นั่งร่วมพิจารณาด้วย โดยตะโตะยุติธรรมจะเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อกฎหมายอิสลาม คำชี้ขาดของตะโตะยุติธรรมในข้อกฎหมายเป็นอันเสร็จเด็ดขาด คู่ความจะอุทธรณ์ฎีกาในปัญหานั้นไม่ได้

เมื่อบุคคลใดตาย ถ้าทำพินัยกรรมไว้ มรดกก็จะตกทอดแก่บุคคลที่ผู้ตายได้ระบุไว้ในพินัยกรรม หากไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ มรดกก็จะตกทอดแก่บุคคลซึ่งเป็นญาติและคู่สมรสของผู้ตาย ส่วนที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ดังนั้น ถ้าท่านต้องการให้ทรัพย์สินมรดกของท่านตกได้แก่ใคร ก็จะต้องทำพินัยกรรมยกให้แก่บุคคลนั้น ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลธรรมดา (อาจจะเป็นใครก็ได้) หรือนิติบุคคล เช่น วัด มูลนิธิ ฯลฯ หากไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ กฎหมายก็จะเข้าไปจัดการแบ่งสรรปันส่วนทรัพย์สินมรดกของท่านให้ได้แก่ญาติและคู่สมรสตามส่วนที่กฎหมายเห็นสมควรจะได้

กรณีและผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้

หากผู้ตายไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ กฎหมายให้มรดกของผู้ที่นั้นตกทอดแก่ญาติและคู่สมรส

ญาติ กฎหมายได้จัดการลำดับญาติไว้แล้ว โดยให้ญาติสนิทที่สุดมีสิทธิได้รับมรดกเหนือกว่าญาติที่ห่างออกไป หากญาติสนิทที่สุดยังมีชีวิตอยู่ ญาติที่สนิทน้อยลงไปจะไม่มีสิทธิได้รับมรดกเลย ตามหลักที่ว่า “ญาติสนิทพิชิตญาติห่าง” สำหรับลำดับญาตินั้น กฎหมายได้กำหนดไว้เรียงลำดับความสนิทดังนี้ คือ

ลำดับที่ ๑ ผู้สืบสันดาน ได้แก่บุตรของผู้ตาย ซึ่งอาจจะได้แก่บุตรในลักษณะใดลักษณะ

หนึ่ง ดังต่อไปนี้ คือ

ก. บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก ได้แก่บุตรประเภทใดประเภทหนึ่งดังต่อไปนี้

๑. บุตรที่เกิดจากบิดา (ซึ่งเป็นเจ้ามรดก) กับมารดา ซึ่งบิดามารดานั้นได้จดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมาย

๒. บุตรบุญธรรมของเจ้ามรดก กล่าวคือ เป็นบุคคลที่เจ้ามรดกได้จดทะเบียนรับเป็นบุตรบุญธรรม

๓. บุตรซึ่งบิดา (ซึ่งเป็นเจ้ามรดก) กับมารดาได้จดทะเบียนสมรสกันภายหลังจากที่บุตรได้เกิดแล้ว

ข. บุตรนอกกฎหมาย หมายถึงบุตรที่บิดา (ซึ่งเป็นเจ้ามรดก) ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา แต่มีพฤติการณ์ที่เปิดเผยบางอย่างของบิดาที่เป็นกรับรองว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน เช่น อนุญาตให้เด็กใช้นามสกุลของตน หรือเป็นธุระพาบุตรไปฝากเข้าโรงเรียน หรือใครถามก็บอกว่าเป็นบุตรของตน เป็นต้น เพราะฉะนั้นถ้ามีพฤติการณ์ดังเช่นว่านี้ เด็กนั้นก็มิสิทธิรับมรดกของบิดา (เจ้ามรดก) เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายทุกประการ

ลำดับที่ ๒ บิดามารดาของเจ้ามรดก ในกรณีของบิดา บิดานั้นจะต้องเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก ถ้าเป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (กล่าวคือ ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของเจ้ามรดก) แม้ว่าจะได้มีพฤติการณ์รับรองบุตรนอกกฎหมายว่าเจ้ามรดกเป็นบุตรตนดังกล่าวในข้อ ข. ก็ตาม ก็ไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรตน ส่วนมารดานั้นย่อมเป็นมารดาโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกเสมอ ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนสมรสกับบิดาของเจ้ามรดกหรือไม่ก็ตาม

ข้อสังเกต

๑. บิดามารดาบุญธรรม ไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรบุญธรรม

๒. ในกรณีที่บิดาหรือมารดาทำการสมรสใหม่ หลังจากขาดจากการสมรสแล้ว แม่เลี้ยงหรือพี่เลี้ยงย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกของลูกเลี้ยง

๓. ลูกเขยไม่มีสิทธิได้รับมรดกของพ่อตาหรือแม่ยายและพ่อตา แม่ยายก็ไม่มีสิทธิรับมรดกของลูกเขยเช่นกัน

๔. ลูกสะใภ้ไม่มีสิทธิรับมรดกของแม่สามีหรือพ่อสามี และแม่สามีหรือพ่อสามีก็ไม่มีสิทธิรับมรดกของลูกสะใภ้เช่นกัน

ลำดับที่ ๓ พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับเจ้ามรดกคือ พี่น้องของเจ้ามรดกที่เกิดจากบิดามารดาเดียวกัน

ลำดับที่ ๔ พี่น้องร่วมแต่บิดา หรือพี่น้องร่วมแต่มารดาของเจ้ามรดก (หรือที่เรียกลูกคิดพ่อ

หรือลูกติดแม่)

ลำดับที่ ๕ ปู่ ย่า ตา ยาย ของเจ้ามรดก หมายถึง ปู่ ย่า ตา ยาย ของเจ้ามรดกจริง ๆ ไม่ใช่เป็นแต่เพียงนับถือว่าเป็นญาติ

ลำดับที่ ๖ ลุง ป้า น้า อา ของเจ้ามรดก หมายถึงผู้ที่ป็นลุง ป้า น้า อา ของเจ้ามรดกจริง ๆ ไม่ใช่เป็นแต่เพียงเรียกว่า ลุง ป้า น้า อา

การแบ่งมรดกในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีคู่สมรสในขณะตาย

ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีคู่สมรส เช่น แต่งงานโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส หรือคู่สมรสตายไปก่อน หรือจดทะเบียนหย่ากันแล้ว กรณีเช่นนี้ก็ต้องแบ่งมรดกกันในระหว่างญาติเท่านั้น

ในการพิจารณาว่า ทายาทประเภทญาติจะได้รับมรดก กฎหมายได้ให้ทายาทในลำดับที่ ๑ กับลำดับที่ ๒ ได้รับมรดกร่วมกันก่อน ถ้าไม่มีบุคคลทั้งสองลำดับ ทายาทในลำดับที่ ๓ จึงจะได้รับมรดก เช่น เจ้ามรดกตาย ในขณะตาย เจ้ามรดกไม่มีพ่อ ไม่มีแม่ ไม่มีลูก มีแต่พี่น้องร่วมพ่อแม่เดียวกัน และมีลูกอีก ๑ คน ตามตัวอย่าง พี่น้องจึงมีสิทธิได้รับมรดกเพียงลำดับเดียว ส่วนลูกไม่ได้ เพราะเป็นทายาทในลำดับที่ห่าง

กรณีที่มีคู่สมรสอยู่ขณะตาย

คู่สมรสของเจ้ามรดกนี้หมายถึงสามีหรือภรรยาของเจ้ามรดกที่ได้จดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น ฉะนั้น หากเป็นคู่สมรสของเจ้ามรดกที่เป็นแต่เพียงอยู่กินกับเจ้ามรดกฉันสามีภรรยา แต่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันให้ถูกต้องตามกฎหมาย คู่สมรสนั้นย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเลย แต่ถ้าหากเจ้ามรดกต้องการให้คู่สมรสของคนที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันมีสิทธิได้รับมรดกของตน ก็จะต้องไปจดทะเบียนสมรสกันให้ถูกต้อง หรืออาจจะทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้กับคู่สมรสนั้นก็ได้

คู่สมรสของเจ้ามรดกที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้นก็ย่อมมีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกเสมอร่วมกับทายาทประเภทญาติที่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกทุกลำดับ เพียงแต่ว่าส่วนแบ่งของคู่สมรสนั้นจะมากน้อยต่างกัน กล่าวคือ ถ้าเจ้ามรดกมีญาติในลำดับต้น ๆ คู่สมรสก็จะมีส่วนแบ่งน้อย แต่ถ้าเจ้ามรดกมีแต่ญาติ ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมในลำดับท้าย ๆ คู่สมรสก็จะได้รับส่วนแบ่งมรดกมากขึ้น โดยกฎหมายได้วางอัตราส่วนมากน้อยไว้แล้ว (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๓๕)

การรับมรดกแทนที่

ในกรณีที่ทายาทโดยธรรมลำดับที่ ๑ (ผู้สืบสันดาน) ลำดับที่ ๓ (พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

กับเจ้ามรดก) ลำดับที่ ๔ (พี่น้องร่วมบิดา หรือพี่น้องร่วมแต่มารดาของเจ้ามรดก) หรือลำดับที่ ๖ (ลุง ป้า น้า อา ของเจ้ามรดก) ได้ตายไปก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก (ซึ่งจะอธิบายต่อไป) โดยถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้าหากทายาทในลำดับดังกล่าว มีผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตอยู่ (คือ บุตรของเจ้ามรดก ซึ่งไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม) ก็ให้ผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตนั้นเข้ารับมรดกแทนที่ได้ ถ้าผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตนั้นตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นกัน ก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นรับมรดกแทนที่ต่อไปอีก จนกว่าจะหมดสายโลหิต (ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๓๕)

ตัวอย่าง นายสมพงษ์ มีบุตรชื่อ นายสมศักดิ์ นายสมศักดิ์มีบุตรชื่อนายสรพงษ์ ต่อมา นายสมศักดิ์ตาย และหลังจากนั้นนายสมพงษ์ตาย ปัญหาที่ว่าถ้าหากเราจะแบ่งมรดกของนายสมพงษ์ (ไม่ใช่ของนายสมศักดิ์) มรดกของนายสมพงษ์จะตกได้แก่ใคร

คำตอบก็คือ มรดกของนายสมพงษ์ ตามธรรมดาแล้วย่อมตกได้แก่บุตรคือ นายสมศักดิ์ แต่ นายสมศักดิ์ตายไปก่อน นายสมพงษ์ที่เป็นเจ้ามรดก แต่ในกรณีนี้ นายสมศักดิ์ยังมีผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตอยู่ชื่อนายสรพงษ์ ดังนั้นนายสรพงษ์จึงเข้ารับมรดกของนายสมพงษ์ได้ โดยการเข้ารับมรดกแทนที่ คือเข้าแทนที่นายสมศักดิ์ได้ ตาม มาตรา ๑๖๓๕ ดังกล่าว สำหรับทายาทในลำดับที่ ๓, ๔, และ ๖ ก็วินิจฉัยทำนองเดียวกัน

กรณีผู้ตายทำพินัยกรรมไว้

การทำพินัยกรรมเป็นการแสดงเจตนาของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพย์สินของตน หลังจากที่เขาได้ตายไป เพื่อตัดปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการแย่งชิงทรัพย์มรดก ในการทำพินัยกรรมนั้น จะต้องทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายได้กำหนดไว้ด้วย หากทำพินัยกรรมผิดไปจากแบบที่กฎหมายกำหนดไว้พินัยกรรมนั้นก็ไม่มีผลใช้บังคับ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องทำความเข้าใจถึงแบบต่าง ๆ ของพินัยกรรม ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้หลายแบบดังต่อไปนี้

แบบที่ ๑ พินัยกรรมแบบธรรมดา มีหลักเกณฑ์ในการทำดังต่อไปนี้

๑. ต้องทำเป็นหนังสือ ซึ่งจะเขียนหรือพิมพ์ก็ได้ เจ้ามรดกจะเขียนหรือพิมพ์เองก็ได้ หรือให้คนอื่นเขียนหรือพิมพ์แทนก็ได้

๒. ต้องลงวัน เดือน ปี ในขณะที่ทำพินัยกรรมนั้น

๓. เจ้ามรดกผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเซ็นชื่อต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คนพร้อมกัน ถ้าเจ้ามรดกเขียนหนังสือไม่เป็น ก็พิมพ์นิ้วมือแทนได้ แต่ต้องมีพยาน ๒ คนเซ็นชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรมอีก (ซึ่งเป็นพยานต่างหากจากพยานผู้รู้เห็นในการทำพินัยกรรม) ก็ยังคงให้พยาน ๒ คน นั้นเซ็นรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของเจ้ามรดกนั้นอีกแห่งหนึ่ง)

แบบที่ ๑ ตัวอย่างของพินัยกรรมแบบธรรมดา

พินัยกรรม

ทำที่บ้านเลขที่ ๑๑ ซอยเพชรเกษม ๓๔

เขตภาษีเจริญ กทม.

วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๔

ข้าพเจ้า นายเกิด มั่งมีทรัพย์ อายุ ๕๐ ปี ตั้งบ้านเรือนอยู่บ้านเลขที่ ๑๑ ซอยเพชรเกษม ๓๔ เขตภาษีเจริญ กทม. ขอทำพินัยกรรมกำหนดการเพื่อตายเกี่ยวกับทรัพย์สินของข้าพเจ้าดังต่อไปนี้

๑. ที่ดินโฉนดเลขที่ ๑๑ ตำบลบางจาก เขตภาษีเจริญ กทม. พร้อมสิ่งปลูกสร้าง รวมทั้งอุปกรณ์และสิ่งของภายในสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอยกให้แก่ นายสำราญ มั่งมีทรัพย์ บุตรชายของข้าพเจ้า

๓. ข้าพเจ้าขอตั้งให้นางสดสวย มั่งมีทรัพย์ ภรรยาของข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดก ทำหน้าที่รวบรวมทรัพย์สินมรดกของข้าพเจ้าทั้งหมด และจัดการให้เป็นไปตามพินัยกรรมฉบับนี้

ในขณะที่ข้าพเจ้าทำพินัยกรรมฉบับนี้ ข้าพเจ้ามีสติสัมปชัญญะดี มีสุขภาพสมบูรณ์ และได้มีผู้ใดมาข่มขู่หรือหลอกลวงให้ข้าพเจ้าทำพินัยกรรมฉบับนี้แต่อย่างใด พินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้นเพียงฉบับเดียว ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยาน และข้าพเจ้ามอบพินัยกรรมฉบับนี้ให้กับนางสดสวย มั่งมีทรัพย์ เก็บรักษาไว้

ลงชื่อ เกิด มั่งมีทรัพย์ ผู้ทำพินัยกรรม

(ลายเซ็น)

(นายเกิด มั่งมีทรัพย์)

ข้าพเจ้าผู้มีนามข้างท้ายนี้ได้นั่งเป็นพยานในการทำพินัยกรรม และขอรับรองว่าผู้ทำพินัยกรรมได้ลงลายมือชื่อข้างบนนี้ต่อหน้าข้าพเจ้าทั้ง ๒ คนนี้พร้อมกัน

ลงชื่อ

พยาน

(ลายเซ็น)

(นายสนาน ลมโชน)

ลงชื่อ

พยาน

(ลายเซ็น)

(นางสำรวม ร่ำรวมทรัพย์)

แบบที่ ๒ พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ หลักเกณฑ์

๑. เจ้ามรดกผู้ทำพินัยกรรมจะต้องเขียนข้อความในพินัยกรรมทั้งฉบับด้วยลายมือของตนเอง

๒. ลงวัน เดือน ปี

๓. เจ้ามรดกผู้ทำพินัยกรรม จะต้องลงลายมือชื่อ (ลายเซ็น) ไว้ในพินัยกรรมนั้นจะลงลายพิมพ์นิ้วมือไม่ได้

ข้อสังเกต พินัยกรรมแบบที่ ๒ นี้ไม่ต้องมีพยานรู้เห็นในการทำพินัยกรรมแต่อย่างไร แบบที่ ๓ พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง เป็นพินัยกรรมที่ทางบ้านเมืองเป็นผู้จัดทำ ให้ ต้องไปติดต่อกับเจ้าพนักงานพินัยกรรมแบบที่ ๓ ที่ว่าการอำเภอให้จัดการทำให้ โดยเป็นหน้าที่ของนายอำเภอ สำหรับขั้นตอนในการทำพินัยกรรมแบบนี้มีดังต่อไปนี้คือ

๑. ผู้ทำพินัยกรรมต้องไปแจ้งข้อความที่ตนประสงค์จะให้ใส่ไว้ในพินัยกรรมของตนแก่นายอำเภอ

๒. นายอำเภอต้องจดข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมแจ้งให้ทราบนั้นลงไว้และอ่านข้อความนั้นให้พยานและผู้ทำพินัยกรรมฟัง

๓. เมื่อผู้ทำพินัยกรรมและพยานทราบแน่ชัดว่าข้อความที่นายอำเภอจดนั้นเป็นการถูกต้องตรงกันกับที่ผู้ทำพินัยกรรมแจ้งไว้แล้ว ให้ผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

๔. ข้อความที่นายอำเภอจดไว้ นั้น ให้นายอำเภอลงลายมือชื่อและลงวัน เดือน ปี ทั้งจดลงไว้ด้วยตนเองเป็นสำคัญว่าพินัยกรรมนั้นได้ทำขึ้นถึงต้องตามข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ ข้างต้นแล้วประทับตราตำแหน่งไว้เป็นสำคัญ

ดังนั้นพินัยกรรมแบบนี้ ขั้นตอนในการทำต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของนายอำเภอที่จะจัดการให้ การทำพินัยกรรมแบบนี้จึงสะดวกและไม่ผิดพลาด เพราะผู้ทำพินัยกรรมเพียงแต่แจ้งความประสงค์ให้นายอำเภอทราบว่า ต้องการจะทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองก็เพียงพอแล้ว ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของนายอำเภอที่จะจัดการให้ ซึ่งการทำพินัยกรรมแบบนี้อาจจะทำนอกที่ว่าการอำเภอก็ได้โดยไปยื่นคำร้องต่อนายอำเภอ

แบบที่ ๔ พินัยกรรมแบบเอกสารลับ เป็นพินัยกรรมที่ทำขึ้นโดยมีลักษณะเป็นเอกสารลับ กล่าวคือผู้ทำพินัยกรรมกับผู้เขียนพินัยกรรม (ในกรณีที่ผู้อื่นเป็นผู้เขียน) เท่านั้นที่จะรู้ว่าพินัยกรรมนั้นมีข้อความอย่างไร ซึ่งพินัยกรรมแบบนี้มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการทำดังนี้คือ

๑) ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อในพินัยกรรม

๒) ผู้ทำพินัยกรรมต้องฉีกพินัยกรรมนั้นแล้วลงลายมือชื่อคาบรอยฉีกนั้น

๓) ผู้ทำพินัยกรรมต้องนำพินัยกรรมที่ฉีกนั้นไปแสดงต่อนายอำเภอและพยานอีกอย่างน้อย ๒ คน และให้ถ้อยคำต่อบุคคลทั้งหมดเหล่านั้นว่าเป็นพินัยกรรมของตน ถ้าพินัยกรรมนั้นผู้ทำพินัยกรรมมิได้เป็นผู้เขียนเอง โดยตลอดผู้ทำพินัยกรรมจะต้องแจ้งนามและภูมิลำเนาของผู้เขียนให้ทราบด้วย

๔) เมื่อนายอำเภอจดถ้อยคำของผู้ทำพินัยกรรมและวัน เดือน ปี ที่ทำพินัยกรรมมาแสดง

ไว้บนซองนั้นและประทับตราตำแหน่งแล้ว ให้นายอำเภอ ผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงลายมือชื่อบนซองนั้น

ข้อควรระวังในการทำพินัยกรรม

๑. ผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรมรวมทั้งคู่สมรสของผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรมแบบต่าง ๆ นั้น จะเป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมนั้นไม่ได้
๒. บุคคลที่มีสถานะดังต่อไปนี้จะเป็นพยานในพินัยกรรมไม่ได้คือ
  - ก. ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ
  - ข. บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ
  - ค. บุคคลที่ทู่หนวกเป็นใบ้หรือตาบอดทั้ง ๒ ข้าง

การตัดไม้ให้รับมรดก

ถ้าเจ้ามรดกไม่ต้องการให้ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติหรือคู่สมรสของตนได้รับมรดก ก็อาจจะทำการตัดสิทธิบุคคลเหล่านั้นมิให้รับมรดกของตนเลยก็ได้ โดยกฎหมายได้บัญญัติวิธีการไว้ ๒ วิธีคือ

วิธีแรก เจ้ามรดกทำเป็นหนังสือซึ่งมีข้อความกำหนดว่าขอตัดทายาทโดยธรรมคนไหนของ ตนมิให้ได้รับมรดกและนำหนังสือนั้นไปมอบให้แก่ นายอำเภอ

วิธีที่ ๒ เจ้ามรดกทำพินัยกรรม ขึ้นฉบับหนึ่งโดยระบุข้อความในพินัยกรรมว่าขอตัดทายาท โดยธรรมคนไหนมิให้ได้รับมรดก

การแสดงเจตนาตัดทายาทโดยธรรมของตนมิให้ได้รับมรดกนี้ เมื่อเจ้ามรดกกระทำการ ดังกล่าวไม่ว่าโดยวิธีใดวิธีหนึ่งแล้วทายาทโดยธรรมที่ถูกตัดย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกเลย

การสละมรดก

ในบางกรณีทายาทโดยธรรมซึ่งเป็นญาติหรือคู่สมรสกับทายาทผู้รับพินัยกรรมอาจจะไม่ต้องการ ทรัพย์มรดกของเจ้ามรดกเลยก็ได้ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น ทายาทนั้น ๆ ก็จะต้องทำการสละมรดกตามวิธีการ ที่กฎหมายกำหนดไว้คือ

วิธีแรก การทำเป็นหนังสือสละมรดกมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่

วิธีที่ ๒ โดยทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงกันในระหว่างทายาทด้วยกันเอง ว่าตนขอสละมรดก ซึ่งทายาทผู้สละอาจจะได้ค่าตอบแทน แต่ค่าตอบแทนที่ได้นั้นจะต้องไม่ใช่ค่าตอบแทน ที่นำมาจากกองมรดก เพราะมิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นเรื่องแบ่งปันทรัพย์มรดกไม่ใช่การสละมรดก

การถูกจำกัดมิให้รับมรดก

ในบางครั้งถ้าทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกนั้นมีความประพฤติไม่สมควรหรือมีพฤติการณ์ที่เอาเปรียบทายาทคนอื่น กฎหมายจึงเห็นว่าทายาทผู้กระทำการดังกล่าวไม่สมควรที่จะได้รับมรดก จึงบัญญัติสิทธิทายาทคนนั้นไว้ใน ๒ กรณีคือ

๑. ถ้าทายาทนั้นทำการชักย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดก เช่น นำทรัพย์สินมรดกไปซ่อนเสีย ปิดบังไม่ให้ทายาทอื่นรู้ว่าตนครอบครองทรัพย์สินมรดกอยู่เป็นต้น ซึ่งหากมีพฤติการณ์เช่นนี้แล้วทายาทผู้นั้นย่อมถูกกฎหมายตัดสิทธิมิให้รับมรดก ซึ่งการตัดสิทธินั้นจะมากน้อยเพียงใดมีรายละเอียดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ๑๖๐๕

๒. ถ้าทายาทนั้นประพฤติตนไม่สมควร กล่าวคือมีพฤติการณ์ไม่สมควรตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น หม่าเจ้ามรดก ช่มชู้เจ้ามรดกให้ทำพินัยกรรม ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งหากทายาทผู้นั้นมีพฤติการณ์ดังกล่าวแล้ว ก็จะถูกกฎหมายตัดสิทธิมิให้รับมรดกเลยสำหรับพฤติการณ์ต่าง ๆ นั้น มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๖

การแบ่งมรดกในระหว่างทายาทโดยไม่ต้องฟ้องคดีมรดก

ทายาทผู้ได้รับมรดกอาจตกลงแบ่งมรดกกันเองก็ได้โดยไม่ต้องฟ้องร้องต่อศาล โดยทำสัญญาตกลงกันเองว่าจะให้ใครได้มรดกส่วนไหนบ้าง

ถ้าตกลงกันไม่ได้ ก็ต้องฟ้องขอให้ศาลแบ่งมรดกให้ภายใน ๑ ปีนับแต่เจ้ามรดกตาย มิฉะนั้นท่านอาจจะเสียสิทธิเพราะคดีขาดอายุความ

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ดิน

เพิ่มเติมแก้ไข

โดย อาจารย์สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

ที่ดิน เป็นทรัพย์สินที่มีค่าและประโยชน์แก่มนุษย์มาก เช่น ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ใช้เพื่อการเพาะปลูกหรือใช้เพื่อเป็นหลักประกัน นอกจากนี้ที่ดินยังเป็นเครื่องแสดงออกถึงฐานะความเป็นอยู่ของแต่ละคนด้วย ผู้คนจึงพยายามใฝ่หาให้ได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินเป็นของตนเองแม้จะต้องทำงานด้วยความยากลำบากสักเพียงไร ที่ดินนั้นนอกจากจะหมายถึงที่ดินบนบกอันได้แก่พื้นที่ดินทั่วไปแล้ว ยังหมายความถึงพื้นดินที่เป็นภูเขา และยังคงลุ่มไปถึงที่ดินซึ่งอยู่ใต้น้ำด้วย เช่น ห้วยหนอง คลอง บึง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย เนื่องจากที่ดินมีค่าและมีประโยชน์มากนี้เอง รัฐบาลจึงออกกฎหมายวางระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการได้มาซึ่งที่ดินของบุคคล ที่ดินต้องมีหนังสือสำคัญแสดงถึงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง

หนังสือสำคัญเกี่ยวกับที่ดินที่ควรรู้มี

๑. ส.ค. ๑ (ที่เรียกว่า ใบแจ้งการครอบครองที่ดิน)
  ๒. ใบจอง
  ๓. น.ส. ๓ (หนังสือรับรองการทำประโยชน์)
  ๔. โฉนดที่ดิน
- จะอธิบายหนังสือสำคัญสำหรับที่ดิน ดังนี้

๑. ส.ค. ๑

ส.ค. ๑ เป็นหลักฐานการแจ้งการครอบครอง ซึ่งผู้ครอบครองเป็นผู้แจ้งว่าตนครอบครองที่ดินแปลงใดอยู่ (ปัจจุบันไม่มีการแจ้ง ส.ค. ๑ อีกแล้ว) ฉะนั้น ส.ค. ๑ จึงไม่ใช่หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน เพราะไม่ใช่หลักฐานที่ทางราชการออกให้เพียงแต่เป็นคำแจ้งความของราษฎรเท่านั้น

ที่ดินที่มี ส.ค. ๑ นี้จะนำไปโอนกัน (ไม่ว่าขายหรือยกให้คนอื่น) ไม่ได้จนกว่าจะได้ขออนุญาตเป็น น.ส. ๓ เสียก่อนจึงจะทำการโอนที่อำเภอได้ แต่ถ้าจะโอนกันจริง ๆ แล้วก็อาจทำได้โดยสะดวกจนครอบครอง และไม่ยึดถือที่ดินนั้นพร้อมส่งมอบที่ดินที่มี ส.ค. ๑ ให้แก่ผู้รับโอนไป ผู้มี ส.ค. ๑ มีสิทธินำมาขออนุญาตโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ได้ ๒ กรณีคือ

๑. เมื่อทางราชการจะออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ให้โดยการสำรวจทั้งตำบล เช่นนี้เราจะต้องคอยฟังประกาศของทางราชการว่ารัฐบาลจะออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ในท้องที่ของเราหรือไม่ ถ้าจะออกในท้องที่เราแล้วจะมีเจ้าหน้าที่มาบอกเราหรือกำหนดเป็น

ผู้มาบอกให้เราไปชี้แนวเขตที่ดินของเรา เมื่อถึงวันนัดแล้วเราก็จะต้องไปตามกำหนดด้วยเพื่อเจ้าหน้าที่จะออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ แก่เรา

๒. แม้ไม่มีประกาศตามข้อ ๑ ก็มีสิทธินำ ส.ก. ๑ มาออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ได้โดยถ้าอยากได้โฉนดที่ดินต้องไปยื่นขอที่สำนักงานที่ดิน (แต่จะออกโฉนดให้เฉพาะบริเวณที่ดินที่มีระวางแผนที่แล้วเท่านั้น) หรือถ้าต้องการ น.ส. ๓ ก็ให้ไปยื่นคำขอต่อนายอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอ

๒. ใบจอง

ใบจองเป็นหนังสือที่ทางราชการออกให้เพื่อเป็นการแสดงความยินยอมให้ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินเป็นการชั่วคราว ซึ่งใบจองนี้จะออกให้แก่ราษฎรที่ทางราชการได้จัดที่ดินให้ทำกินตามประมวลกฎหมายที่ดิน (ผู้ที่ต้องการจับจองควรคอยฟังข่าวของทางราชการ ซึ่งจะมีประกาศเปิดโอกาสให้จับจองเป็นคราว ๆ ในแต่ละท้องที่)

ผู้มีใบจองจะต้องจัดการทำประโยชน์ในที่ดินที่ทางราชการจัดให้ให้แล้วเสร็จภายใน ๓ ปี (การทำประโยชน์ให้แล้วเสร็จหมายถึง ๗๕ เปอร์เซ็นต์ของที่ดินที่จัดให้) และที่ดินที่มีใบจองนี้จะโอนให้แก่คนอื่นไม่ได้ต้องทำประโยชน์ด้วยตนเอง ซึ่งเมื่อทำประโยชน์เสร็จถึง ๗๕% แล้วก็มีสิทธิมาขอออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ได้เหมือนกับผู้มี ส.ก. ๑ คือ ๒ กรณีดังนี้

๑. เมื่อทางราชการเดินสำรวจทั้งตำบลเพื่อออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ให้
๒. มาขอออกเองเหมือนกับผู้มี ส.ก. ๑

๓. น.ส. ๓

น.ส. ๓ คือหนังสือคำรับรองจากพนักงานเจ้าหน้าที่คือ นายอำเภอ ว่าผู้ครอบครองที่ดินได้ทำประโยชน์แล้ว

ที่ดินที่มี น.ส. ๓ นี้ถือว่ามีสิทธิครอบครองคือมีสิทธิยึดถือทรัพย์สินนั้นไว้เพื่อตน เป็นสิทธิที่มีความสำคัญรองลงมาจากกรรมสิทธิ์ (แต่ทางพฤตินัยก็ถือว่าเป็นเจ้าของเช่นกัน) นอกจากนี้เวลาจะโอนให้คนอื่น ไม่ว่าจะขายหรือยกให้หรือจำนองก็สามารถทำได้ แต่ต้องไปจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอ (ไม่ใช่สำนักงานที่ดิน)

ที่ดิน น.ส. ๓ นี้โดยที่มีเพียงสิทธิครอบครอง เจ้าของที่ดินก็มีสิทธินำ น.ส. ๓ มาขอออกโฉนดที่ดิน ซึ่งมีกรรมสิทธิ์ได้ ๒ กรณี

๑. เมื่อทางราชการจะออกโฉนดที่ดินให้โดยการเดินสำรวจทั้งตำบล
๒. มาขอออกเองเป็นเฉพาะราย เหมือนผู้มี ส.ก. ๑ หรือ น.ส. ๓

๔. โฉนดที่ดิน

โฉนดที่ดินเป็นหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งออกให้ตามประมวลกฎหมายที่ดิน ปัจจุบัน นอกจากนี้ยังรวมถึงโฉนดแผนที่ โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราไว้ว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ซึ่งออกให้ตามกฎหมายเก่าก็ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์เช่นกัน

ผู้เป็นเจ้าของโฉนดที่ดินถือว่ามามีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นอย่างเต็มที่ มีสิทธิใช้สอยที่ดินนั้นตลอดจนจะจำหน่ายที่ดินนั้นเสียก็ได้ มีสิทธิขัดขวางไม่ให้ผู้อื่นได้มาเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

การทำนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน โดยที่เป็นทรัพย์สินที่มีค่า จะเน้นการที่จะซื้อขาย ยกให้ แลกเปลี่ยนหรือนำไปจำนอง จะต้องไปจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานที่ดิน สำหรับบุคคลที่ครอบครองที่ดินอยู่โดยไม่มี ส.ค. ๑ ไม่มี น.ส. ๓ ใบจองหรือโฉนดที่ดิน อาจมีได้ ๒ กรณีดังนี้

๑. เป็นผู้ตกค้างการแจ้งการครอบครอง

กล่าวคือเป็นผู้ที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์มาก่อนประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน (พ.ศ.๒๔๘๙) โดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดิน (คือไม่มีโฉนดแผนที่โฉนดตราจอง และตราจองที่ตราไว้ว่าได้ทำประโยชน์แล้ว) แต่ไม่ได้มาแจ้งการครอบครองจึงไม่มี ส.ค.๑ จึงถือว่าเป็นผู้ตกค้างการแจ้งการครอบครอง

ผู้ตกค้างการแจ้งการครอบครองนี้ก็มีสิทธิมาขอออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส.๓ ด้วย ๒ กรณีคือ

๑. เมื่อทางราชการมาเดินสำรวจทั้งตำบลเพื่อออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส.๓ ให้ ถ้าที่ดินเราอยู่ในเขตสำรวจ ก็ต้องไปแจ้งการครอบครองต่อนายอำเภอภายใน ๓๐ วัน นับแต่ผู้ว่าราชการประกาศจะเดินสำรวจ หรือไม่ก็ต้องไปนำพนักงานเจ้าหน้าที่ในการชี้แนวเขต เพื่อรังวัดออกโฉนดที่ดินหรือพิสูจน์สอบสวนการทำประโยชน์เพื่อออก น.ส.๓

แต่การที่จะมาขอออกนี้จะต้องมีเหตุผลด้วยว่าการที่ไม่มาแจ้ง ส.ค.๑ นั้น มีเหตุผลอันสมควรและไม่มีเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายเช่น อ้างว่าไม่รู้จริง ๆ ว่าต้องมีการแจ้ง ส.ค.๑

๒. แม้ไม่มีประกาศตามข้อ ๑ ก็มาขอออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส.๓ เองได้

แต่การมาขอออกจะต้องมีเหตุผลจำเป็น เช่น ที่ดินนั้นถูกเวนคืนหรือจะโอนที่ดินนั้นให้ทางราชการหรือมีความจำเป็นอย่างอื่น เช่น ยากจนต้องการขายที่ดินนั้น แต่ต้องขออนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดด้วย

พวกที่ตกค้างการแจ้งการครอบครอง (ไม่ได้แจ้ง ส.ค.๑) นี้ทางราชการจะออกโฉนดที่ดิน

หรือ น.ส.๓ ให้ไม่เกิน ๕๐ ไร่ ถ้าขอเกินจะต้องให้ผู้ว่าราชการจังหวัดอนุมัติ (แต่ก็ไม่เกิน ๑๐๐ ไร่)

๒. พวกครอบครองที่ดินโดยผิดกฎหมาย

หมายถึงพวกที่เข้าครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ได้รับอนุญาต (หลังจากประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ดินแล้ว) พวกนี้โดยหลักแล้วถือว่ามีโทษแต่โดยที่ทางราชการต้องการช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้เพราะส่วนใหญ่เป็นผู้เป็นคนยากจนเพราะไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงกำหนดกรณีที่จะออกโฉนดที่ดินหรือ น.ส.๓ ให้แก่บุคคลเหล่านี้เมื่อมีประกาศของรัฐมนตรีมหาดไทยกำหนดเขตสำรวจโดยจะมีเจ้าหน้าที่มานัดหมายเพื่อให้ไปนำชี้แนวเขตที่ดินเช่นกัน โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑. ได้ครอบครองและทำประโยชน์มาก่อนวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๑๒ ไม่น้อยกว่า ๓ ปี

๒. อยู่นอกเขตป่าไม้ถาวร

๓. ได้ครอบครองและทำประโยชน์มาตลอดถึงวันที่ทำการสำรวจ โดยมีหลักฐานแสดงว่าการปลูกบ้านเรือนไม้ยืนต้น ทำนาทำไร่มาก่อน วันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๑๒ ไม่น้อยกว่า ๓ ปี แม้ว่าจะออกโฉนดหรือ น.ส.๓ ให้แต่ก็จะออกให้ไม่เกิน ๕๐ ไร่ ถ้าเกินต้องขออนุมัติผู้ว่าราชการจังหวัด (ซึ่งก็ไม่เกิน ๑๐๐ ไร่)

ที่ดินที่ได้มาตามนี้ห้ามโอนมีกำหนด ๑๐ ปี เว้นแต่จะตกทอดทางมรดกหรือโอนแก่ทบวงการเมือง หรือโอนแก่สหกรณ์เพื่อชำระหนี้

การจดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดิน

การได้มาซึ่งที่ดินหรือการทำนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ (เช่น อาคารบ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง) จะต้องทำการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งจะสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมาย

๑. ถ้าเป็นที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน

จะต้องไปติดต่อขอจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานที่ดิน ที่สำนักงานที่ดินจังหวัด

๒. ถ้าเป็นที่ดินที่มีหนังสือสำคัญอย่างอื่น

เช่น ที่ดินที่มี น.ส.๓ จะต้องไปติดต่อขอจดทะเบียนต่อนายอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอ

๓. ถ้าจะจดทะเบียนเกี่ยวกับโรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น (อย่างเดียว)

เช่น การจดทะเบียนเช่าอาคารบ้านเรือน ต้องไปจดต่อนายอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอ แต่ถ้ารวมกับที่ดินที่มีโฉนดต้องไปที่สำนักงานที่ดินจังหวัด

การไปจดทะเบียนนี้ ไม่ว่าจะเป็นการจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือที่ว่าการอำเภอ ผู้ขอจดทะเบียนจะต้องนำโฉนดที่ดิน หรือ น.ส.๓ หรือหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินไปติดต่อเจ้าหน้าที่

ด้วย และเจ้าหน้าที่จะสอบสวนหลักฐานเกี่ยวกับสิทธิและความสามารถของคู่กรณี ตลอดจนความสมบูรณ์ของนิติกรรม หลักฐานย่อมแตกต่างกันไปแล้วแต่กรณี ฉะนั้นเพื่อความสะดวกในการขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม ควรนำหลักฐานเหล่านี้ไปแสดงด้วย คือ

๑. บัตรประจำตัวประชาชน
  ๒. สำเนาทะเบียนบ้าน
  ๓. หลักฐานในการเปลี่ยนชื่อตัว-สกุล (ถ้ามี)
  ๔. ถ้าแต่งงานแล้ว ต้องมีหนังสือของคู่สมรสแสดงความยินยอมให้ทำนิติกรรม
  ๕. ถ้าผู้จดทะเบียน มีบิดาหรือมารดาเป็นคนต่างด้าว ต้องนำหนังสือสำคัญประจำคนต่างด้าวของบิดาหรือมารดาไปด้วย ถ้าถึงแก่กรรมแล้ว ให้นำสำเนาทะเบียนบุคคลต่างด้าวที่ขอคัดจากสถานีตำรวจ หรือหนังสือรับรองการตายหรือการเข้าเมืองโดยชอบ จากเจ้าหน้าที่กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาษีอากร ถ้าไม่สามารถนำมาได้ ก็ให้นำใบมรณบัตรของผู้ตายมาแสดง
- นอกจากนี้ให้นำสูติบัตร และทะเบียนทหาร (สค.๕) มาด้วย
๖. ถ้ามีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติ ต้องมีใบสำคัญแสดงการแปลงสัญชาติเป็นไทย หรือใบแทน

การจดทะเบียน

๑. ถ้าเป็นการจดทะเบียนที่สำนักงานที่ดิน
ปกติแล้ว ถ้าไม่ต้องการมีการประกาศการจดทะเบียนเจ้าหน้าที่จะจัดการให้เสร็จในวันที่มาขอจดทะเบียนเลย เว้นแต่จะมีการขัดข้อง หรือมีการอายัด หรือกรณีซึ่งต้องมีการประกาศเช่นการขอรังวัดที่ดิน หรือการขอจดทะเบียนการได้มาโดยทางมรดก ซึ่งไม่สามารถจดทะเบียนให้ในวันนั้นได้
  ๒. ถ้าเป็นการจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอ
ปกติแล้ว จะต้องมีการประกาศมีกำหนด ๓๑ วันเสียก่อนจึงจะทำการจดทะเบียนให้ได้ เว้นแต่จะเข้าข่ายยกเว้นบางอย่างซึ่งมีกำหนดไว้ว่าไม่ต้องประกาศ เช่น จดทะเบียนลิขสิทธิ์หรือนิติกรรม หรือการจดทะเบียนประเภทใด ๆ ที่ได้กระทำติดต่อกันในวันเดียวกัน ในเมื่อการจดทะเบียนลำดับแรกได้มีการประกาศมาแล้ว หรือจดทะเบียนตามคำสั่งศาล เป็นต้น
- สำหรับที่ดินที่มี น.ส.๓ ก. นั้น มีสิทธิพิเศษ คือ ไม่ต้องทำการประกาศ ๓๐ วัน สามารถจดทะเบียนไปได้เลย

การติดต่องานเกี่ยวกับที่ดิน

๑. การขออนุญาตโฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓

ก. การขออนุญาต น.ส.๓ ต้องมีหลักฐานดังนี้

๑) บัตรประจำตัวประชาชน

๒) หลักฐานสำหรับที่ดินนั้น เช่น ส.ก. ๑ ใบรับแจ้งความประสงค์จะได้สิทธิในที่ดิน ใบจอง หรือใบเหยียบย่ำ ตราจองเป็นใบอนุญาต หรือหลักฐานการเสียภาษีที่ดิน หรือหลักฐานอื่น ๆ ในกรณีที่ไม่ได้แจ้งการครอบครอง

ข. การขออนุญาตโฉนดที่ดิน ต้องมีหลักฐานดังนี้

๑) บัตรประจำตัวประชาชน

๒) หลักฐาน เช่น น.ส. ๓ ใบได้สวน หรือใบนำ, หนังสือแสดงการทำประโยชน์ (น.ส. ๓)

๓) ถ้าไม่มีหลักฐานตามข้อ ๒. ให้นำหลักฐานเหมือนกับกรณีมาขออนุญาต น.ส. ๓ สำหรับการขออนุญาตโฉนดที่ดินนั้น ข้อสำคัญคือว่าไม่จำเป็นที่จะต้องมาขออนุญาต น.ส. ๓ เสียก่อน จึงจะมาขออนุญาตโฉนดที่ดินทีหลัง เรามีสิทธิขออนุญาตโฉนดที่ดินได้เลย หากว่าที่ดินบริเวณนั้น ได้มีระวางแผนที่แล้ว

๒. การจดทะเบียนขอรับมรดกที่ดิน

การรับมรดกที่ดินนั้น ผู้ที่เป็นทายาทต้องนำหลักฐานต่อไปนี้แสดงต่อเจ้าหน้าที่ คือ

๑) โฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓

๒) บัตรประชาชน

๓) หลักฐานการเป็นทายาท ทะเบียนบ้านหรือทะเบียนสมรส (กรณีเป็นคู่สมรสของผู้ตาย)

๔) ใบมรณบัตร

๕) พินัยกรรม (ถ้ามี)

ในการจดทะเบียนรับมรดกนี้ เจ้าหน้าที่จะไม่จดทะเบียนให้ทันที แต่จะมีประกาศก่อน ๖๐ วัน ถ้าไม่มีผู้คัดค้านจึงจะจดทะเบียนให้

๓. การขออนุญาตใบแทนโฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓

๑) กรณีโฉนดที่ดินชำรุด

ถ้ามีหลักฐานตรวจสอบได้ คือ มีตำแหน่งที่ดิน เลขที่โฉนดที่ดิน ชื่อและตราประจำตำแหน่งของผู้ว่าราชการจังหวัด (ส่วนชื่อและตราประทับของเจ้าพนักงานที่ดินจะมีหรือไม่ก็ได้) กรณีเช่นนี้

เจ้าหน้าที่จะออกใบแทนให้ไปเลย

๒) กรณี น.ส. ๓ ชำรุด

การตรวจสอบหลักฐานก็เหมือนกับกรณีโฉนดที่ดินชำรุด ทั้ง ๑. และ ๒. ต้องมีหลักฐานประกอบดังนี้

- โฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓ ชำรุด
- บัตรประจำตัวประชาชนผู้ขอและทะเบียนบ้าน

๓) ถ้าเป็นกรณีโฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓ สูญหายหรือชำรุดโดยไม่มีหลักฐานตรวจสอบได้ ต้องมีหลักฐานต่อไปนี้

- หลักฐานการแจ้งความต่อตำรวจ ว่าโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ สูญหาย
- มีพยานที่เชื่อถือได้ ๒ คน ไปรับรองว่าหายจริง
- ถ้าเป็นกรณีที่ศาลสั่ง หรือเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายขอออกใบแทนให้นำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล หรือหนังสือร้องขอไปด้วย

กรณีนี้ เจ้าหน้าที่จะไม่ออกใบแทนให้ทันที แต่จะมีการประกาศเสียก่อน ถ้าไม่มีผู้คัดค้านจึงจะออกใบแทนให้

๔. การขอรังวัดที่ดิน

การรังวัดที่ดินนี้ อาจเป็นการรังวัดเพื่อแบ่งแยกที่ดินเช่น การแบ่งขาย แบ่งเพื่อยกให้หรือการรังวัดเพื่อรวมโฉนดที่ดิน หรือสอบเขตที่ดิน ผู้ขอจะต้องวางเงินมัดจำในการรังวัดเพื่อเป็นค้ำจ้างคนงาน ค่าธรรมเนียม ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะของผู้ไปทำการรังวัด โดยเจ้าหน้าที่จะออกใบรับเงินให้ยึดถือไว้เป็นหลักฐาน เมื่อเสร็จการรังวัดแล้วหากมีเงินเหลือก็จะคืนให้ถ้าไม่พอก็จะเรียกเพิ่ม

การขอรังวัดที่ดินนี้ โดยที่มีผู้มาขอให้เจ้าหน้าที่ทำการรังวัดมาก ดังนั้นจึงต้องใช้เวลามากหน่อย โดยเจ้าหน้าที่จะทำตามลำดับที่ได้ยื่นเรื่องมา บางแห่งอาจเสียเวลาเป็นเดือน ๆ

๕. การขออายัดที่ดิน

ผู้ที่จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในที่ดินที่จะฟ้องบังคับให้มีการจดทะเบียน หรือให้มีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนได้เช่น เจ้าของที่ไม่ยอมขายที่ตามสัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน ผู้จะซื้อ มีสิทธิขออายัดที่ดินไว้ก่อนได้ โดยยื่นเรื่องให้เจ้าหน้าที่สอบสวนก่อนถ้าเจ้าหน้าที่เห็นสมควรก็จะสั่งอายัดไว้ได้ แต่ไม่เกิน ๖๐ วัน เพื่อให้ผู้ขอไปดำเนินการฟ้องร้อง ถ้าพ้นกำหนดแล้ว หากไม่ฟ้องศาลภายในกำหนด ๖๐ วัน ก็จะสั่งเลิกอายัด หากฟ้องในกำหนดแล้ว และศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเจ้าหน้าที่ก็จะดำเนินการตามคำพิพากษา

ค่าธรรมเนียมในการติดต่อเกี่ยวกับที่ดิน

ในการติดต่อกับกรมที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นการขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม หรือการขออนุญาตที่ดิน น.ส.๓ หรือใบแทน ผู้ขอจะต้องเสียค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามอัตราที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ในบางกรณี เช่น การขอรังวัดที่ดิน ต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วย

การเสียสิทธิในที่ดิน

การเสียสิทธิในที่ดิน มีได้หลายประการ เช่น การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน หรือแม้แต่กรณีที่มีการทุจริตเกี่ยวกับที่ดิน

๑. การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าเป็นที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน (มีกรรมสิทธิ์) อาจถูกบุคคลอื่นครอบครองที่ดินของเราโดยปรกฤษก็ได้ คือ ถ้ามีบุคคลอื่นมาครอบครองที่ดินของเราโดยสงบเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ต่อเนื่องกันเป็นเวลา ๑๐ ปี บุคคลอื่นนั้นก็จะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินของเราไป

แต่ถ้าเป็นที่ดินที่มีสิทธิครอบครอง (ไม่มีโฉนดที่ดิน) แล้วถ้ามีผู้มาแย่งการครอบครอง เราจะต้องฟ้องเอาคืน การครอบครองภายใน ๑ ปี นับแต่ถูกแย่งการครอบครอง (ไม่ใช่วันรู้)

๒. การเสียสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน

ผู้มีสิทธิในที่ดินอาจเสียสิทธิเพียงในที่ดินได้ โดยที่ดินนั้นจะตกเป็นของรัฐ ในกรณีที่มีการทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์หรือปล่อยให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าเกินเวลาดังนี้

๑. สำหรับที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน เกิน ๑๐ ปี ติดต่อกัน

๒. สำหรับที่ดินที่มี น.ส. ๓ เกิน ๕ ปี ติดต่อกัน

โดยถือว่าผู้นั้นเจตนาสละสิทธิในที่ดิน เฉพาะส่วนที่ได้ทอดทิ้งไม่ทำประโยชน์ หรือปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า

๓. การทุจริตเกี่ยวกับที่ดิน

เท่าที่พบก็เช่น การปลอมแปลงโฉนดที่ดิน หรือ น.ส.๓ การปลอมใบมอบอำนาจ ตลอดจนการขโมยโฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓ เพื่อไปทำการทุจริต

วิธีป้องกันมิให้มีการทุจริตเกี่ยวกับที่ดิน

๑. ควรเก็บรักษาโฉนดที่ดิน หรือ น.ส.๓ ไว้ในที่ปลอดภัย ถ้ามีแขกแปลกหน้ามาขอดูโดยอ้างว่าจะมีคนมาขอซื้อให้ระมัดระวัง เพราะผู้ทุจริตอาจนำฉบับของปลอมมาเปลี่ยนได้

๒. อย่าให้ผู้อื่นยืมโฉนดที่ดิน หรือ น.ส. ๓ ไปไม่ว่ากรณีใด ๆ

๓. ในกรณีที่โฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ สูญหาย หรือถูกขโมย ให้รีบไปแจ้งความต่อตำรวจ โดยเร็ว แล้วนำใบแจ้งความเป็นหลักฐานไปขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ออกใบแทนให้ใหม่

๔. การทำธุรกิจต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดิน เช่น ขายหรือจำนอง เป็นต้น ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ แล้ว ควรไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ด้วยตนเอง จะเป็นการปลอดภัยและสะดวกกว่า แม้จะเสียเวลาบ้างแต่ก็ยิ่งดีกว่าเสียทรัพย์

๕. ถ้าไม่สามารถไปทำธุรกิจเกี่ยวกับที่ดินด้วยตนเองแล้ว การที่จะมอบอำนาจให้บุคคลใดไปทำแทน เราจะต้องพิจารณาเฉพาะบุคคลที่เราเชื่อถือไว้ใจได้จริง ๆ เท่านั้น อย่ามอบอำนาจให้กับผู้ที่ไม่รู้จักมักคุ้นมาก่อน

๖. ถ้ามอบอำนาจให้บุคคลอื่นไปทำแทนแล้ว อย่าเซ็นชื่อในหนังสือมอบอำนาจโดยไม่ได้กรอกข้อความอันขาดก่อนเซ็นชื่อให้กรอกข้อความในใบมอบอำนาจให้ครบถ้วน และจะมอบอำนาจให้ไปทำนิติกรรมอะไรแทนก็ให้เขียนให้ชัดเจนเช่น จะให้ไปจำนองแทน ก็เขียนว่าจำนองถ้าจะให้ไปขายแทนก็เขียนว่าขาย

๗. ถ้ามีปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ดิน ควรติดต่อสอบถามจากเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานที่ดินจังหวัด หรือที่ว่าการอำเภอโดยตรง อย่าชักช้า ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่คอยตอบปัญหาที่ท่านข้องใจได้

๘. ถ้ามีเวลาว่าง ควรนำโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ไปตรวจสอบที่สำนักงานที่ดินว่า ที่ดินของท่านยังอยู่ปกติและมีหลักฐานถูกต้องตรงกันกับ ฉบับสำนักงานที่ดินหรือไม่เพียงใด

วิธีป้องกันโดยผู้จะรับซื้อ รับซื้อฝาก หรือรับจำนอง

๑. ก่อนจะรับซื้อฝาก หรือรับจำนองที่ดินควรไปตรวจสอบดูที่ดินให้แน่นอนถูกต้องตรงกับหลักฐานตามโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ถ้าสงสัยให้ไปตรวจสอบหลักฐานที่สำนักงานที่ดินก่อน

๒. ควรติดต่อกับเจ้าของที่ดินโดยตรง

๓. อย่าสัญญาให้กู้ยืมเงินกันเอง โดยรับมอบโฉนดที่ดินหรือ น.ส. ๓ ไว้ประกันเป็นอันขาด เพราะอาจเป็นฉบับของปลอมทางที่ดีควรไปจดทะเบียนรับจำนอง หรือรับซื้อฝากต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะปลอดภัย

ตัวอย่างแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน กรมที่ดิน

แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน

วันที่ .....

ที่ดิน

หมู่บ้านที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

..... อายุ ..... ปี เชื้อชาติ ..... สัญชาติ .....

ข้าพเจ้า ..... อายุ ..... ปี เชื้อชาติ ..... สัญชาติ .....

..... อายุ ..... ปี เชื้อชาติ ..... สัญชาติ .....

ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

จังหวัด ..... ขอแจ้งการครอบครองที่ดินที่มีอยู่ก่อนวันที่ประมวล

กฎหมายที่ดินใช้บังคับก่อนนายอำเภอ

ดังต่อไปนี้ที่ดินแปลงที่กล่าวข้างต้นข้าพเจ้าเป็นเจ้าของ

จำนวนเนื้อที่ดิน ..... ไร่ ..... งาน .....

ทิศข้างเคียง

ทิศเหนือ จด .....

ทิศใต้ จด .....

ทิศตะวันออก จด .....

ทิศตะวันตก จด .....

ได้มาอย่างไร ..... ตั้งแต่เมื่อใด .....

หลักฐานการได้มา .....

สภาพที่ดิน .....

ขึ้นทะเบียนการทำประโยชน์ที่ดินแล้ว ตามใบสำคัญทะเบียนเล่ม ..... หน้า .....

มีใบไต่สวน ใบนำ หน้าสำรวจ ..... ตำบล ..... อำเภอ .....

รูปที่ดินโดยประมาณ ลงชื่อ ..... เจ้าของที่ดิน (ประทับ)

ลงชื่อ ..... เจ้าของที่ดิน

ลงชื่อ ..... เจ้าของที่ดิน

ลงชื่อ ..... กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านรับรอง

ลงชื่อ ..... พยาน

ลงชื่อ ..... พยาน

ตะวันตก ยาว ..... เส้น .....วา ยาว ..... เส้น .....วา

ยาว ..... เส้น .....วา ยาว ..... เส้น .....วา

ใต้ ตะวันออก

ตัวอย่างใบจอง

(น.ส. ๒)

ใบจอง

ที่ดินตั้งอยู่

ทะเบียน

ตำบล ..... เล่ม .....

อำเภอ ..... หน้า .....

จังหวัด ..... สารบบเล่ม ..... หน้า .....

ใบจองฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่ารัฐได้ยอมให้ นาม .....

เชื้อชาติ ..... สัญชาติ ..... เป็นบุตร .....

อายุ ..... ปี ตั้งบ้านเรือนอยู่ ..... ตำบล .....

อำเภอ ..... จังหวัด .....

เข้าครอบครองที่ดินแปลงที่กล่าวข้างต้นชั่วคราว ตามหลักฐานดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ   ประมาณ ..... เส้น   จด .....

ทิศใต้   ประมาณ ..... เส้น   จด .....

ทิศตะวันออก   ประมาณ ..... เส้น   จด .....

ทิศตะวันตก   ประมาณ ..... เส้น   จด .....

จำนวนเนื้อที่ประมาณ ..... ไร่ ..... งาน .....

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

ลงชื่อ .....

นายอำเภอ

ตัวอย่างหนังสือรับรองการทำประโยชน์

(น.ส. ๓)

หนังสือรับรองการทำประโยชน์

ที่ดินตั้งอยู่ ..... ทะเบียน
ตำบล ..... หมู่ที่ ..... เล่ม .....
อำเภอ ..... หน้า .....
จังหวัด ..... สารบบเล่ม ..... หน้า .....

หนังสือรับรองการทำประโยชน์ฉบับนี้ออกให้เพื่อแสดงว่า

นาม ..... เชื้อชาติ ..... สัญชาติ .....
บุตร ..... อยู่บ้าน ..... เลขที่ .....
หมู่ที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

ได้นำพิสูจน์ที่ดินแปลงที่กล่าวข้างต้นว่าได้ทำประโยชน์ในที่ดินแล้ว ตามหลักฐานดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ประมาณ	เส้น	จด .....
ทิศใต้	ประมาณ	เส้น	จด .....
ทิศตะวันออก	ประมาณ	เส้น	จด .....
ทิศตะวันตก	ประมาณ	เส้น	จด .....
จำนวนเนื้อที่ประมาณ	..... ไร่	งาน	..... วา
วันที่	เดือน	พ.ศ.	.....

ลงนาม ..... นายอำเภอ

ประทับตราตำแหน่งเป็นสำคัญ

รูปที่ดินโดยประมาณ

โลงศักดิ์สิทธิ์

อภิไฉวงอันเนื่องอำนาจตามพระบัญชาของพระเจ้า

จัดประเพณีศพตามแบบราชสำนักตามพระบัญชาของพระเจ้า

ศพของมโหฬารที่นับเป็นพระมหากษัตริย์ตามกฎพระเดช และตั้งอยู่ในที่ลับ

แต่กฎหมายซึ่งจะอยู่ในเวลานี้ และตั้งอยู่ในที่ลับนั้นเป็นพระบัญชาของพระเจ้า

ในทางนี้

พระบัญชาการจตุรตถะเบญจสิริและมโหฬารตามกฎหมายพระราชา

ให้ทำในคืนที่นับพระศพและเบญจตถะที่ตามเจ้าฟ้า

000000

เรื่องนำรู้เกี่ยวกับการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

เพิ่มเติมแก้ไข

โดย อาจารย์ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

เจ้าแก่เฮง, เจ้าแก่ชัว และอีกหลาย ๆ เจ้าแก่นอกจากมีอาชีพในการค้าขายแล้วยังมีที่ดินอีกเป็นจำนวนมาก เพื่อหาประโยชน์โดยการให้ เกษตรกรเช่าที่ดินเพื่อทำกิน ผู้เช่านอกจากตามีตามมาแล้ว เกษตรกรทุกคน ซึ่งไม่มีที่ดินทำกินของตนเอง ก็ล้วนแต่ต้องเช่าที่ดินทั้งสิ้น ในการให้เช่าที่ดิน บรรดาเจ้าแก่ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหลาย ย่อมต้องการหาประโยชน์จากที่ดินของตนอย่างเต็มที่ เช่น เก็บค่าเช่าในอัตราที่สูง หรือ มีข้อตกลงซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้เช่าที่ดิน ซึ่งหากปล่อยให้มีการทำสัญญาตกลงกันเองแล้ว ผู้เช่าที่ดินซึ่งมีฐานะยากจน และเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ย่อมตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ ดังนั้น จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อคุ้มครองเกษตรกร ซึ่งเป็นผู้เช่าที่ดินให้มีความมั่นคงในการเช่าที่ดิน และให้ความเป็นธรรมแก่ทั้งผู้เช่า และผู้ให้เช่า โดยกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้เป็นพิเศษ เพื่อบังคับแก่ผู้เช่าที่ดินและผู้ให้เช่าที่ดิน

แต่เดิมนั้นก็มี พระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. ๒๕๑๗ อยู่แล้ว แต่เนื่องจากกฎหมายนั้น มีรายละเอียดที่ไม่เหมาะสมหลายประการ จึงแก้ไขโดยมีกฎหมายการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๒๔ เพื่อให้มีผลใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยรวมถึง การเช่าที่ดินเพื่อประกอบการเกษตรกรรมอย่างอื่น ๆ นอกจากการเช่านาด้วย (โดยรัฐบาลจะต้องออกพระราชกฤษฎีกาพิเศษ)

สำหรับรายละเอียด ที่ควรรูมีดังต่อไปนี้

๑. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

นอกจากรัฐมนตรีเกษตร และมหาดไทย นายอำเภอแล้ว ก็ยังมีองค์กรที่สำคัญคือ

“คชก.จังหวัด” คือ คณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำจังหวัด

“คชก.ตำบล” คือ คณะกรรมการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมประจำตำบล

สองหน่วยงานนี้ นอกจากจะมีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการแล้ว ยังมีผู้แทนของทั้งผู้เช่าและผู้ให้เช่าที่ดิน รวมอยู่ด้วย

๒. การคุ้มครองการเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“เกษตรกรรม” ที่จะได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายฉบับนี้ คือ การทำนา ทำสวน ทำไร่ ทำนากสิถ์ เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในปัจจุบันนี้ กฎหมายบังคับใช้เฉพาะ

๑. การเช่านา เพื่อปลูกข้าวหรือพืชไร่เท่านั้น

แต่ถ้าต่อไปรัฐบาลเห็นว่า การเช่าที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมตามประเภทอื่นนอกจากการทำนา ซึ่งเป็นช่องทางให้เอาเปรียบเกษตรกรโดยไม่เป็นธรรม จนเกิดความเดือดร้อน และเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ก็อาจออกพระราชกฤษฎีกา เพื่อให้กฎหมายฉบับนี้ควบคุมถึง

๒. กฎหมายฉบับนี้ ไม่ใช้บังคับสำหรับการเช่าที่ดิน ในกรณีผู้ให้เช่า คือ รัฐหรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ สหกรณ์นิคม

ดังนั้น การเช่าที่ดินจากสหกรณ์นิคม จึงไม่อยู่ในบังคับกฎหมายนี้ จะอ้างความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ไม่ได้

สาระสำคัญสำหรับการคุ้มครอง ตามกฎหมายนี้ คือ

๒.๑ เกี่ยวกับ กำหนดระยะเวลาการเช่านา

กำหนดระยะเวลาการเช่านา มีอยู่ ๒ ประเภท คือ

๑. การเช่าแบบถาวร

ตามกฎหมาย จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาการเช่าคราวละไม่น้อยกว่า ๖ ปี (คือจะให้ต่ำกว่า ๖ ปีไม่ได้ แต่เกินกว่า ๖ ปีได้) และ ถ้าการเช่านารายใดที่ทำสัญญากันไว้ แต่ไม่มีกำหนดระยะเวลา หรือ มีกำหนดระยะเวลา แต่ต่ำกว่า ๖ ปี แล้ว กฎหมายให้ถือว่าระยะเวลาการเช่าเท่ากับ ๖ ปี

ตัวอย่าง ๑. คาสี ทำสัญญาเช่ากับเจ้าแ่งเอง มีกำหนดระยะเวลาการเช่า ๗ ปี ต้องถือว่าสัญญาเช่านั้น มีกำหนดการเช่า ๗ ปี

๒. คาสี ทำสัญญาเช่ากับเจ้าแ่งเอง แต่ไม่มีกำหนดระยะเวลาการเช่าต้องถือว่าสัญญาเช่าเช่านั้น มีกำหนดการเช่า ๖ ปี

๓. คาสี ทำสัญญาเช่านากับเจ้าแ่งเอง มีกำหนดระยะเวลาการเช่า ๓ ปี (ต่ำกว่า ๖ ปี) เช่นนี้ ถือว่าสัญญาเช่านั้น ต้องขยายระยะเวลาการเช่าออกเป็น ๖ ปี ไม่ใช่ ๓ ปี ตามข้อตกลง

๒. การเช่าแบบชั่วคราว

ตามกฎหมาย ผู้ให้เช่าจะต้องให้เช่าไม่ต่ำกว่า ๖ ปี แต่ถ้าผู้ให้เช่าต่ำกว่า ๖ ปี (เช่าชั่วคราว) จะต้องยื่นคำขอต่อ คชก. คำบลด ได้โดยจะต้องปรากฏว่า

๑) เจ้าของนา ได้ทำนาด้วยตนเองมาก่อน และมีความจำเป็นชั่วคราวไม่อาจทำนาในปีต่อไปได้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน และ

๒) เมื่อสิ้นระยะเวลาการให้เช่าเป็นการชั่วคราว เจ้าของนาจะเข้าทำนาด้วยตนเองต่อไป

คชก. ตำบลอาจวินิจฉัยให้เช่าชั่วคราวได้ คราวละไม่เกิน ๒ ปี

ตัวอย่าง นายดำ มีนาอยู่ ๑๐๐ ไร่ ถ้านายดำมีความจำเป็นชั่วคราวไม่อาจทำนาในปีต่อไปได้ เช่น ไม่มีคนช่วยทำนา นายดำจะให้ตาสีเช่านาเป็นการชั่วคราวก็ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องให้ คชก. ตำบล วินิจฉัยว่าเข้ากรณีดังกล่าวหรือไม่เสียก่อน และสั่งให้เช่าชั่วคราวได้คราวละไม่เกิน ๒ ปี กำหนดระยะเวลาการเช่า ดังกล่าว (ไม่ว่าเป็นการเช่าแบบถาวรหรือชั่วคราวก็ตาม) มีผลว่าผู้ให้เช่านา ไม่อาจบอกเลิกการเช่ามาก่อนกำหนด (เว้นแต่จะเข้ากรณีที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งจะได้กล่าวกันต่อไป)

ตัวอย่าง ตาสี ทำสัญญาเช่านากับเจ้าแก่เฮง ตามกรณีข้างต้น (ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่า ๖ ปี หรือเป็นกรณีชั่วคราว) ในขณะที่ ตาสีทำนา มาเพียง ๓ ปี เช่นนี้ เจ้าแก่เฮงจะมาบอกเลิกไม่ให้เช่านาต่อไปอีกไม่ได้ ต้องรอให้ครบกำหนดตามสัญญาเสียก่อน

นอกจากนี้ กฎหมายยังคุ้มครองต่อไปอีกว่า เมื่อมีการเช่านาคครบกำหนดตามสัญญาแล้ว ยังคงมีการทำนาต่อไป โดยผู้ให้เช่านา ก็ไม่ได้บอกเลิก การเช่านา กรณีเช่นนี้ ต้องถือว่า มีการทำสัญญาเช่านานั้นต่อไปอีกคราวละ ๖ ปี

ตัวอย่าง นายดำ ทำสัญญาเช่านากับเจ้าแก่เฮง เมื่อครบกำหนด ๖ ปีแล้ว เจ้าแก่เฮงไม่ได้บอกเลิกไม่ให้นายดำเช่านาต่อ และนายดำก็ยังงกทำนาในที่นาที่นั้นต่อไป เช่นนี้จะมีผลว่าสัญญาเดิมต่ออายุออกไปอีก ๖ ปี โดยอัตโนมัติ เจ้าแก่เฮงต้องรอไปอีก ๖ ปี จึงมีสิทธิบอกเลิกไม่ให้เช่านาได้

๒.๒ การบังคับเช่านา

การเช่านานอกจากกรณีที่ผู้กรณี จะตกลงเช่ากันทั้ง ๒ ฝ่ายแล้ว ในกรณีมีนาที่ทิ้งไว้ โดยไม่ได้ให้เช่า หรือไม่ได้ทำประโยชน์อย่างอื่น หรือทำประโยชน์เพียงเล็กน้อย ไม่สมควรแก่สภาพของที่ดิน กฎหมายก็อนุญาตให้ผู้ซึ่งไม่มีที่นา หรือ มีแต่ไม่พอแก่การเลี้ยงชีพของตนหรือครอบครัวมาขอเช่าได้ เว้นแต่เจ้าของนา หรือ ตัวแทนจะพิสูจน์ต่อ คชก. ตำบลได้ว่ามีเหตุผลอันสมควรเช่น ไม่สามารถทำประโยชน์ได้ เนื่องจากฝนแล้ง ไม่มีน้ำทำนา ฯลฯ

ถ้ามีผู้ขอเช่าหลายคน ให้เจ้าของเลือกจะให้ใครเช่า ถ้าไม่เลือก คชก. ตำบลจะเป็นผู้เลือกจะให้ใครเช่า

๒.๓ การเช่าช่วงนา

โดยหลักแล้ว ผู้เช่านาจะต้องทำประโยชน์ในที่นาที่เช่าด้วยตนเอง จะเอาไปให้ผู้อื่นเช่าต่อไม่ได้ (เรียกว่า การเช่าช่วง) กฎหมายได้ห้ามไว้

ถ้ามีการให้เช่าช่วงนาแล้ว ผู้ให้เช่านามีสิทธิบอกเลิกการเช่านาได้

ตัวอย่าง ตาสี ทำสัญญาเช่านาจากเจ้าแก่เฮง ๖ ปี ตาสีต้องทำนาในที่นาที่นั้นเองจะเอาที่นาที่นั้นไปให้คนอื่นเช่าต่อไปไม่ได้ เช่น ตาสี จะนำนาที่นั้นไปให้ ตาสาเช่าต่อไม่ได้ ถ้ามีการนำเอาไป

ให้ตาสาเช่าต่อ ผู้ให้เช่าคือ เจ้าแ่งเฮง มีสิทธิบอกเลิกการเช่ามาได้ทันที

แต่มีข้อยกเว้นว่า ในกรณีต่อไปนี้ แม้มีการให้เช่าช่วงนา ผู้ให้เช่าคือ เจ้าแ่งเฮงจะบอกเลิกการเช่าไม่ได้ คือ

๑. ถ้าผู้ให้เช่านา คือ เจ้าแ่งเฮง รู้หรือน่าจะรู้ว่า จะเอานาไปให้คนอื่นเช่าช่วงแล้วก็ไม่คัดค้าน เช่นนี้เจ้าแ่งเฮงจะบอกเลิกสัญญาเช่านาไม่ได้

๒. ถ้าการที่ผู้เช่านา ไม่ทำประโยชน์ด้วยตนเอง โดยให้ผู้อื่นทำนาแทนหรือให้เช่าช่วงนา เพราะตนหรือ คนในครอบครัวที่ช่วยทำนาอยู่ ต้องไปรับราชการทหาร หรือช่วยราชการตามกฎหมายบังคับ

เช่น ตาสี หรือ นายขำ ลูกตาสีซึ่งช่วยทำนาอยู่ ต้องไปรับราชการทหาร จึงต้องให้ตาสาทำนาแทน หรือให้เช่าช่วง เจ้าแ่งเฮงจะบอกเลิกสัญญาเช่านาไม่ได้

๓. ให้เช่าช่วงชั่วคราว เพื่อเพาะปลูกพืชอายุสั้น ภายหลังการเก็บเกี่ยวพืชแล้ว

สิทธิของผู้เช่าช่วงนา

ถ้ามีการให้เช่าช่วงนา และผู้ให้เช่ายังไม่ได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาเช่ามาแล้ว กฎหมายก็ให้สิทธิผู้เช่าช่วงน่ายื่นคำขอต่อ คชก. คำบล เพื่อให้ตนเป็นผู้เช่านาแทน โดย

๑. ตนจะต้องได้ทำนามาแล้วหนึ่งฤดูการทำนา

๒. ผู้ให้เช่าช่วงนาได้เช่านาโดยมิได้เจตนาทำนาด้วยตนเอง

คชก. คำบล มีอำนาจสั่งให้ ผู้เช่าช่วงนา เป็นผู้เช่านาแทนผู้เช่าคนเดิมได้

ตัวอย่าง ตาสี ทำสัญญาเช่านาจากเจ้าแ่งเฮง ๖ ปี พอปีที่ ๓ ตาสีเอาที่นาแปลงที่เช่ามานี้ไปให้ ตาสาเช่าต่อ และเจ้าแ่งเฮงก็ยังมิได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาเช่านี้ ตาสาจึงเป็นผู้เช่าช่วง มีสิทธิยื่นคำขอต่อ คชก. คำบล เพื่อเป็นผู้เช่านาแทนได้ ถ้าตาสาได้ทำนามาแล้วหนึ่งฤดูและตาสีไม่มีเจตนาจะทำนาด้วยตนเอง

และเมื่อ ตาสาขอเป็นผู้เช่านาแทนตาสีแล้ว เจ้าแ่งเฮงจะขอเลิกสัญญาไม่ได้

ผู้เช่าช่วงนาไม่มีสิทธิขอเช่าแทนในกรณีต่อไปนี้

๑. ผู้เช่านา ให้เช่าช่วงนาชั่วคราว เพื่อปลูกพืชอายุสั้น ภายหลังการเก็บเกี่ยวพืชแล้ว

๒. ผู้เช่านาจำต้องให้เช่า เพราะตน หรือ คนในครอบครัว ที่ต้องช่วยทำนา ต้องไปรับราชการทหาร หรือ ช่วยราชการตามกฎหมาย

๒.๔ หลักฐานในการเช่านา

การเช่านา ตามกฎหมายนี้ ไม่ว่าจะ เป็นระยะเวลาเท่าใด (โดยปกติอย่างน้อยต้อง ๖ ปี) ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด แม้การเช่านั้นจะทำด้วยวาจา สัญญานั้นก็สามารถใช้บังคับกันได้

อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายไม่บังคับว่าจะต้องมีหลักฐานการเช่า แต่ถ้าเราทำไว้ก็จะมีผลดีกว่า เพราะเวลาเมื่อเรื่องขึ้นศาล เราก็สามารถพิสูจน์ได้ง่าย ว่าเราได้ทำสัญญากันจริง และโดยที่ การเช่าตามกฎหมายนี้เกินกว่า ๓ ปี ควรจะมีการจดทะเบียนการเช่าไว้ด้วย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ก็ได้ รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนแต่อย่างใด

ในกรณีที่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ ทั้งผู้เช่าและผู้ให้เช่าอาจขอให้ คชก. ต่าบลทำหลักฐาน การเช่าเป็นหนังสือก็ได้ ถ้า คชก. ต่าบลเห็นว่าได้มีการเช่ากันจริง ก็ให้ทำหลักฐานไว้ เพื่อมอบ แก่คู่กรณี และเก็บไว้เป็นหลักฐานแก่ส่วนราชการต่อไป

หลักฐานเป็นหนังสือ นั้น ก็คือ ข้อความเป็นหนังสือที่อ่านแล้วได้ใจความว่าได้มีการเช่า จริง ๆ โดยมีลายมือชื่อของฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ

๓. ค่าเช่านา

เพื่อให้ความเป็นธรรม แก่ทั้งฝ่ายผู้ให้เช่าและผู้เช่า โดยผู้เช่านาไม่ถูกกดขี่ขูดรีดเรียก ค่าเช่านาในอัตราสูงเกินไป กฎหมายจึงกำหนดมาตรการ เพื่อให้ความเป็นธรรมแก่ทั้ง ๒ ฝ่ายดังนี้

๓.๑ อัตราค่าเช่านา

ในการตอบแทน - ผู้ให้เช่านา ผู้เช่านาจะต้องชำระค่าเช่านา ซึ่งอาจเป็นผลผลิตเกษตรกรรม เงินหรือทรัพย์สินอื่นใด ซึ่งให้เป็นค่าตอบแทนการเช่า และรวมถึงประโยชน์อื่น ๆ ที่อาจคิด เป็นเงิน ที่ให้แก่ผู้ให้เช่าหรือ ผู้อื่นเพื่อตอบแทนการเช่า ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ดังนั้นการ ใช้แรงงานให้เป็นการตอบแทน ก็ถือเป็นค่าเช่านาเหมือนกัน ในกรณีไม่มีการตกลงกันไว้ จะชำระ ค่าเช่านาเป็นผลผลิตก็ได้

ค่าเช่าานั้น ให้คิดเป็นรายปี ไม่เกินอัตราขั้นสูงที่ คชก. ต่าบล ได้กำหนดไว้

สำหรับการเรียกเก็บค่าเช่าานั้น ให้เรียกเก็บได้เมื่อถึงเวลาที่ คชก. ต่าบลกำหนดในแต่ละ ปีตามความเหมาะสมแห่งท้องที่ และประเภทของพืชหลัก เช่น คชก. ต่าบล อาจประกาศให้เก็บ ค่าเช่า ได้หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ๒ เดือนเป็นต้น

๓.๒ วิธีเรียกเก็บค่าเช่านา

ในการเรียกเก็บค่าเช่านา ผู้ให้เช่าต้องปฏิบัติดังนี้

๑. จะต้องเรียกเก็บในภูมิลำเนาของ ผู้เช่านา เช่น ถ้าแก่เฮง ต้องไปเรียกเก็บที่บ้านของ ตาสี

๒. ต้องแจ้งเป็นหนังสือว่าจะเก็บค่าเช่าในวันใด ไปยังผู้เช่านา และประธาน คชก. ต่าบล ก่อนจะไปเก็บค่าเช่า ๑๕ วัน

ถ้าไม่ได้แจ้งให้ผู้เช่านาทราบถึงการเรียกเก็บค่าเช่านา ไม่ถือว่าผู้เช่านาผิดนัดชำระค่าเช่า เพราะฉะนั้น จะอ้างการไม่ชำระค่าเช่านามาบอกเลิกสัญญาเช่าไม่ได้

๓.๓ การเปลี่ยนอัตราค่าเช่านา

ค่าเช่านาซึ่งตกลงกันไว้ (ซึ่งไม่เกินอัตราชั้นสูงที่ คชก. ตำบล กำหนด) อาจมีการเปลี่ยนแปลง (ทั้งเพิ่มขึ้น หรือ ลดลง) ในกรณีต่อไปนี้

๑. เมื่อมีภัยธรรมชาติ

ในกรณีที่การทำนาในท้องที่ใดไม่ได้ผลสมบูรณ์ เนื่องจากมีภัยธรรมชาติ เช่น เกิดภาวะน้ำท่วม คชก. ตำบลจะประกาศให้ ตำบลนั้นเป็นท้องที่ที่เสียหาย และจะกำหนดค่าเช่าให้ลดลงตามส่วนแห่งความเสียหาย หรือ งดเก็บค่าเช่านาสำหรับปีนั้นก็ไว้

แต่กฎหมายก็คุ้มครองให้ผู้เช่าด้วยว่า แม้นาของตนจะอยู่ในท้องที่ที่เสียหายตามประกาศของ คชก. ตำบล แต่ถ้านาของตนได้รับผลสมบูรณ์ตามปกติ หรือเสียหายไม่ถึงอัตราส่วนที่ คชก. ตำบลกำหนด ก็อาจร้องขอให้เก็บค่าเช่านาตามปกติได้

๒. เมื่อทำนาไม่ได้ผลตามปกติ

ในปีใดทำนาไม่ได้ผลตามปกติ โดยไม่ใช่ความผิดของผู้เช่านา เช่น ฝนแล้งทำให้ผลผลิตที่ได้ลดลง

๑. ถ้าผลผลิตที่ได้ต่ำกว่า ๗๕% ของผลผลิตชั้นสูงที่ คชก. ตำบลกำหนดไว้ให้เสียค่าเช่าลดลง ตามส่วนของผลผลิตที่ได้รับต่ำกว่าผลผลิตชั้นสูงที่ คชก. ตำบลกำหนด

๒. ถ้าผลผลิตได้ต่ำกว่า ๑ ใน ๓ ของผลผลิตชั้นสูงที่กำหนดไว้ กรณีนี้ผู้ให้เช่าจะเรียกเก็บค่าเช่านาไม่ได้

ในกรณี งดเก็บค่าเช่า เมื่อมีภัยธรรมชาติ หรือ เรียกเก็บค่าเช่าไม่ได้เมื่อผลผลิตต่ำกว่า ๑ ใน ๓ นั้น ถ้าในปีถัดมาการทำนาได้ผลผลิตบริบูรณ์ คชก. ตำบล จะให้เรียกเก็บค่าเช่าสูงกว่าในอัตราที่กำหนดไว้ก็ได้ แต่ไม่เกิน ๑ ใน ๕ ของอัตราค่าเช่าชั้นสูง

๓. เมื่อมีการปรับปรุงนา

เมื่อมีการปรับปรุงนา ไม่ว่าจะโดยปรับปรุงดิน ขุดคู ทำเหมืองฝาย ลำรางส่งน้ำ ทำนบ หรือ คันกั้นน้ำ ปรายทาง จัดระบบพื้นที่ ขุดลอนตอ หรือ การปรับปรุงอย่างอื่น เพื่อเป็นประโยชน์แก่การทำนามากขึ้น หรือ เพิ่มพื้นที่ในการทำนา (แม้จะเป็นประโยชน์แก่เจ้าของนาอื่น หรือเป็นหน้าที่ตามกฎหมายก็ตาม) แยกเป็น ๒ กรณี คือ

๑. ถ้าผู้ให้เช่าเป็นผู้ปรับปรุง

ถ้าเห็นว่า การปรับปรุงทำให้ ผู้เช่านาได้ผลประโยชน์มากขึ้นกว่าเดิม คชก. ตำบลก็มีอำนาจวินิจฉัยให้ปรับปรุงค่าเช่านา หรือ กำหนดเงินค่าชดเชยการลงทุนให้แก่ผู้เช่านาตามสมควร โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่ผู้เช่านาได้รับจากการปรับปรุงนา

๒. ถ้าผู้เช่านาเป็นผู้ปรับปรุง

ในกรณีนี้ให้ผลผลิต หรือ ผลประโยชน์ที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการปรับปรุงนานั้นตกเป็นของ ผู้เช่ามาตลอดระยะเวลาเช่าที่เหลืออยู่ เพราะฉะนั้น ผู้เช่ายังคงเสียค่าเช่าในอัตราเดิมไม่รวม ส่วนที่เพิ่มแต่ประการใด

นอกจากนี้ ในกรณีที่การเช่ามาสิ้นสุดลงก่อนกำหนด (ซึ่งจะกล่าวต่อไป) ก็ให้ผู้ให้เช่ามา ขาดเซยการลงทุนปรับปรุงให้แก่ผู้เช่า โดย คชก. ดำบลเป็นผู้วินิจฉัย

๓.๔ การเรียกค่าเช่าเกินกำหนด

ตามกฎหมายแล้ว ผู้ให้เช่าจะได้ผลตอบแทนจากการให้เช่า แต่เพียงประการเดียว คือ ค่าเช่าเท่านั้น และต้องเรียกเก็บเมื่อเสร็จฤดูกาลทำนาแล้วเท่านั้น กฎหมายจึงห้ามมิให้ผู้ใด กระทบการดังต่อไปนี้

๑. ช่มชู้ หรือขี้ใจ ให้ผู้เช่าต้องชำระค่าเช่าก่อนเวลาที่ คชก. ดำบลให้เรียกเก็บ
๒. เรียกเก็บเงินมัดจำ หรือ เงินกินเปล่า หรือ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนอกจาก ค่าเช่า ตามกฎหมายนี้
๓. ให้ผู้เช่ามีหน้าที่ หรือ ภาระอื่นเกินกว่าหน้าที่ตามกฎหมาย
๔. ให้ผู้เช่าได้รับประโยชน์น้อยกว่าที่กำหนดในการเช่า หรือ สิทธิที่ผู้เช่ามีอยู่ตาม กฎหมาย

เพื่อให้ข้อห้ามดังกล่าว มีผลบังคับอย่างจริงจัง หากมีผู้ฝ่าฝืน ไม่ว่าจะเป็นผู้เช่าเอง หรือผู้อื่นก็ตาม ก็มีโทษทางอาญา อาจต้องถูกจำคุกถึง ๑ ปี หรือ ปรับถึง ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้ง จำทั้งปรับก็ได้

๔. สิทธิของผู้เช่า

เมื่อมีฐานะเป็นผู้เช่ามาแล้ว ย่อมมีสิทธิและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย สำหรับ บุคคลภายนอกผู้เช่าสอยที่ดิน หรือ ทำประโยชน์โดยผู้เช่ามิได้ยินยอมแล้ว ย่อมไม่ได้รับความ คุ้มครองตามกฎหมาย

สำหรับผู้เช่า ย่อมมีสิทธิดังต่อไปนี้

๔.๑ มีสิทธิปลูกข้าวหรือ พืชไร่

ในฤดูกาลทำนา ผู้เช่าย่อมมีสิทธิปลูกข้าวหรือพืชไร่ (พืชไร่ คือพืชซึ่งต้องการน้ำน้อย และอายุสั้น หรือพืชที่สามารถเก็บเกี่ยวครั้งแรกได้ภายใน ๑๒ เดือน) เช่น ถั่ว ข้าวโพด แต่ทั้งนี้ จะปลูกพืชประเภทที่ คชก. จังหวัด ได้ประกาศห้ามปลูกไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ หรือ เพื่ออนุรักษ์ที่ดินและน้ำ

นอกจากนี้ ผู้ให้เช่า จะมีข้อจำกัดให้ผู้เช่าปลูกข้าว หรือ พืชไร่อย่างไรใด เป็นการเฉพาะ ไม่ได้ เช่น ถั่วแก่เฮง ผู้ให้เช่าจะบังคับให้ ดาฮี ปลูกแต่ข้าวโพด อย่างเดียวไม่ได้ เว้นเสียแต่

ว่า คชก. ตำบลจะเห็นชอบด้วยกับข้อห้ามของผู้ให้เช่า

และเมื่อ คชก. ตำบล เห็นชอบด้วยกับข้อบังคับให้ปลูกข้าว หรือ พืชไร่อย่างไม่เป็นการเฉพาะแล้ว ผู้เช่าจะขอใช้น้ำเพื่อปลูกข้าว หรือ พืชไร่อื่น ๆ ก็ได้เมื่อ

๑. สภาพของนา หรือ ภาวะตลาดข้าว หรือ พืชไร่ได้เปลี่ยนแปลงไป

๒. การปลูกข้าว หรือ พืชไร่อื่นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เช่า

ผู้ให้เช่าจะต้องยอม ถ้าไม่ยอม คชก. ตำบลมีสิทธิที่จะวินิจฉัยให้ได้เมื่อ

๑. การปลูกข้าว หรือ พืชไร่อื่นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เช่า

และ ๒. ไม่ทำให้สภาพของนาเสื่อมโทรม หรือ เปลี่ยนแปลงไป

๔.๒ มีสิทธิทำประโยชน์ในที่ดิน

การเช่าหน้านั้น ผู้เช่าสามารถที่จะใช้น้ำนั้น เพื่อประโยชน์อย่างอื่น นอกจากการทำนาตามปกติได้ โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าเพิ่มแต่อย่างใดในกรณีดังต่อไปนี้

๑. ปลูกพืชอายุสั้นอื่น ๆ ในนาที่เช่าได้

๒. ใช้น้ำที่เช่าบางส่วนทำสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือการปลูกไม้ยืนต้น

ทั้งนี้ จะต้องไม่ทำให้สภาพของนาเปลี่ยนแปลง หรือเป็นอุปสรรคต่อการปลูกพืชหลัก เช่น จะใช้น้ำที่เช่ามาทั้งหมดไปจุดบ่อเลี้ยงปลาไม่ได้

๔.๓ มีสิทธิเช่านาต่อแม้จะเปลี่ยนเจ้าของนา

แม้ผู้ให้เช่า (คนเดิม) จะโอนที่ให้แก่คนอื่น สัญญาเช่ามายังคงใช้ได้และไม่เลิกไปและถือว่าเจ้าของคนใหม่เป็นผู้ให้เช่า

ตัวอย่าง เดิมเช่าแก่เฮง ให้ตาสี เช่านามีกำหนด ๖ ปี ต่อมาเจ้าแก่เฮงขายที่นาแปลงนี้ให้แก่เจ้าแก้ว เช่นนี้ เจ้าของที่ดินคนใหม่ คือเจ้าแก้ว ต้องให้ตาสี เช่าที่ดินนั้นต่อไปจนครบกำหนด และตาสี ต้องชำระค่าเช่าให้แก่เจ้าแก้วเจ้าของคนใหม่ ต่อไปด้วย

๔.๔ สิทธิในการเช่าตกทอดไป เมื่อผู้เช่าตาย

แม้ว่าผู้เช่าจะถึงแก่ความตายก็ตาม สัญญาเช่าก็ไม่เลิก ตามกฎหมายยังอนุญาตให้สามีภริยา บุพการี (เช่น พ่อ แม่ ฯลฯ) หรือผู้สืบสันดาน (เช่น ลูก หลาน ฯลฯ) หรือญาติสนิทของผู้เช่า ซึ่งเป็นผู้มีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวกับการทำนานั้นมีสิทธิแสดงความจำนงขอเช่าต่อผู้ให้เช่า (หรือผู้แทน) หรือต่อ คชก. ตำบล ภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ผู้เช่า (เดิม) ถึงแก่ความตาย เมื่อแสดงความจำนงแล้วก็ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้เช่าสืบต่อไป

และถ้ามีบุคคลหลายรายแสดงความจำนง และไม่สามารถตกลงกันได้ว่าใครควรจะเช่าต่อ คชก. ตำบล มีอำนาจวินิจฉัยชี้ขาด

๔.๕ สิทธิในการซื้อนาที่เช่าก่อนคนอื่น

เพื่อเป็นการช่วยเหลือให้เกษตรกรผู้เช่ามีโอกาสซื้อนาเป็นของตนเองได้ตามควรกฎหมาย จึงกำหนดว่า ผู้เช่านาอาจขอซื้อนาที่เช่าได้ก่อนคนอื่น ดังนี้

๑. ถ้าผู้ให้เช่าอยากขายนาที่ให้เช่า (รวมถึงการขายฝาก การแลกเปลี่ยนและการโอนชำระหนี้จำนองด้วย) ผู้ให้เช่าจะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้เช่ารับรู้ก่อนว่า ผู้ให้เช่ามีความประสงค์จะขายนาที่ให้นั้นโดยแจ้งราคาที่จะขายและวิธีการชำระเงิน (ว่าจะจ่ายสด หรือผ่อนเป็นงวด ๆ) ให้ผู้เช่าทราบ และต่อประธาน คชก. คำบลเพื่อแจ้งให้ผู้เช่านาทราบภายใน ๑๕ วัน

ถ้าผู้เช่านาประสงค์จะซื้อ ต้องแจ้งต่อประธาน คชก. คำบล ภายใน ๓๐ วัน นับแต่รับแจ้ง และผู้ให้เช่าจะต้องยอมขายตามที่ได้แจ้งนั้น

๒. ถ้าผู้เช่านาจะซื้อตามราคาที่แจ้ง แต่ไม่ตกลงกันในวิธีการชำระเงิน เช่น ถ้าแก่ชั่วจะขายเงินสด แต่ด่าสี จะขอผ่อนเป็นงวด ๆ ในกรณีเช่นนี้ คชก. คำบล เข้าใกล้เกลี้ย โดยจะมีการขยายกำหนดชำระเงิน หรือ คำสั่งอย่างอื่นก็ได้ แต่จะขยายกำหนดเวลาชำระเงินเกินกว่า ๑ ปี ต่อจากระยะเวลาที่ผู้เช่านากำหนดไว้ไม่ได้

๓. ถ้าไม่แสดงเจตนาซื้อภายใน ๓๐ วัน นับแต่ได้รับแจ้งจากประธาน คชก. คำบล หรือปฏิเสธไม่ซื้อ หรือ จะซื้อ แต่ไม่ชำระเงินตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันหรือตามที่ คชก. คำบลกำหนดให้ถือว่าผู้เช่านาหมดสิทธิจะซื้อ

๔. ในกรณีที่ผู้ให้เช่าจะขายนาให้แก่ผู้อื่น ถ้าการขายในราคา หรือวิธีการชำระเงินแตกต่างไปจากที่เคยแจ้งให้ผู้เช่านาทราบครั้งแรก จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เช่านาซื้อก่อน ต้องดำเนินการใหม่ โดยแจ้งต่อประธาน คชก. คำบล ถึงราคาที่จะขายและวิธีการชำระเงิน เป็นต้น

ผลของการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติ

ถ้าผู้ให้เช่าไม่ปฏิบัติตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด ผู้เช่านา มีสิทธิซื้อนาคืนจากผู้ซื้อไปจากผู้ให้เช่า ตามราคาและวิธีการชำระเงินที่ผู้รับซื้อได้ซื้อไว้ หรือ ตามราคาตลาดแล้วแต่ราคาใดจะสูงกว่ากัน

แต่ผู้เช่านาจะต้องซื้อคืนภายใน ๒ ปี นับแต่ผู้เช่านา รู้ หรือ ควรจะรู้ว่ามีการขาย แต่ไม่เกิน ๓ ปี นับแต่ผู้ให้เช่าโอนนานั้นให้แก่ผู้ซื้อนานั้น

๔.๖ มีสิทธิบอกเลิกการเช่านา

ผู้เช่านา มีสิทธิบอกเลิกการเช่านา ก่อนครบกำหนดระยะเวลาการเช่าได้ โดยทำเป็นหนังสือบอกกล่าวล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓ เดือน ก่อนฤดูการทำนา แต่จะต้องไม่เกินกว่า ๖ เดือน ก่อนฤดูการทำนา ถ้าเกิน ๖ เดือน ถือว่าไม่มีการบอกเลิกการเช่านา

๕. สิทธิของผู้ให้เช่านา

ผู้ให้เช่านามีสติติดังนี้

๑. มีสติที่ได้รับค่าเช่า

๒. ถ้าผู้เช่ายังไม่จ่ายค่าเช่า ผู้ให้เช่าอาจเอาผลผลิตจากที่เช่าก่อนเจ้าหน้าที่อื่นของผู้เช่า (มีบุริมสิทธิ) เท่ากับจำนวนที่ค้างชำระ

๖. การเลิกสัญญา

การเลิกสัญญา ตามกฎหมายแบ่งออกเป็น ๒ กรณีคือ

๖.๑ การเลิกสัญญาเช่าตามกำหนดเวลา

แม้กำหนดระยะเวลาสัญญาเช่า ตามกฎหมายต้องไม่น้อยกว่า ๖ ปีแล้ว เมื่อสัญญาครบกำหนด ผู้ให้เช่าจะต้องบอกเลิกสัญญาเช่าด้วย และจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. จะบอกเลิกสัญญาเช่าได้ เมื่อผู้ให้เช่าประสงค์จะใช้พื้นที่เช่าเพื่อการต่อไปนี้

๑.๑ ใช้ประกอบเกษตรกรรมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสม

๑.๒ ใช้เพื่อประโยชน์แห่งครอบครัวของตนตามความจำเป็น

๑.๓ ใช้เพื่อประโยชน์ตามผังเมือง หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่น

๑.๔ ใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นอันสอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวมในทางเศรษฐกิจ

ตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงเกษตรฯ

๒. ผู้ให้เช่า ต้องบอกเลิกการเช่าเป็นหนังสือให้ผู้เช่าทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๑ ปี

นอกจากนี้ จะต้องส่งสำเนาการบอกเลิกการเช่า และแจ้งเหตุการบอกเลิกไปยัง คชก. ตำบล ภายใน ๓๐ วัน นับแต่ส่งหนังสือบอกเลิกให้แก่ผู้เช่า

ถ้า คชก. ตำบล เห็นว่า ผู้ให้เช่ายังไม่มี ความจำเป็นที่ จะใช้ประโยชน์ตามเหตุที่แจ้ง และการบอกเลิกการเช่าจะทำให้ผู้เช่าเดือดร้อน คชก. ตำบลจะยับยั้งการเช่าไว้ทั้งหมด หรือบางส่วนก็ได้ แต่ไม่เกิน ๒ ครั้ง ๆ ละไม่เกิน ๒ ปี

กรณีที่ผู้ให้เช่าไม่ทำประโยชน์ในนานั้นภายใน ๑ ปี

เมื่อผู้ให้เช่าบอกเลิกการเช่าเพื่อทำประโยชน์เองแล้วผู้ให้เช่าต้องลงมือทำประโยชน์ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่การเช่าสิ้นสุดลง ถ้า

๑. ถ้าผู้ให้เช่าไม่ได้ลงมือทำประโยชน์ภายใน ๑ ปี

๒. ผู้เช่า (คนเดิม) แสดงความจำนงจะขอเช่า

ผู้ให้เช่า จะต้องยอมให้เช่า (เพราะไม่อาจอ้างว่าจะนำมาทำประโยชน์ด้วยตนเอง) เว้นแต่ ผู้ให้เช่าจะร้องขอขยายระยะเวลาต่อ คชก. ตำบล ก่อนสิ้นกำหนด ๑ ปี แต่ คชก. ตำบล

ก็ขยายให้ได้ไม่เกิน ๑ ปี

นอกจากนี้ ภายในระยะเวลา ๒ ปี นับแต่ผู้ให้เช่าฯ ได้ลงมือทำประโยชน์ด้วยตนเอง

๑. ถ้าผู้ให้เช่าฯ เลิกทำประโยชน์ตามเหตุแห่งการบอกเลิก

เมื่อผู้ให้เช่าฯ (คนเดิม) แสดงความจำนงจะเช่าฯ อีก ผู้ให้เช่าฯ ต้องยอมให้เช่า

๒. ถ้าผู้ให้เช่าฯ จะขายฯ จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ให้เช่าฯ เดิมมีโอกาสซื้อก่อน

๖.๒ การบอกเลิกสัญญา ก่อนครบกำหนดระยะเวลา

โดยหลักแล้ว สัญญาเช่าฯ จะต้องถือปฏิบัติกันจนกว่าจะครบสัญญา แต่อาจเลิกสัญญาก่อนได้ แม้ไม่ถึงกำหนดระยะเวลา ในกรณีต่อไปนี้

๑. ฝ่ายผู้เช่าฯ บอกเลิก

จะต้องทำเป็นหนังสือบอกเลิกการเช่าฯ ให้ผู้เช่าฯ ทราบ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๓ เดือน ก่อนเริ่มฤดูการทำนา แต่ถ้าบอกเล็กล่วงหน้าเกิน ๖ เดือน ไม่มีผลเป็นการบอกเลิกการเช่าฯ

๒. ทั้ง ๒ ฝ่ายตกลงเลิกการเช่าฯ

ทำได้โดยทำเป็นหนังสือต่อหน้านายอำเภอ (หรือผู้ที่นายอำเภอมอบหมาย) แต่จะตกลงกันเลิกสัญญาเช่าฯ ล่วงหน้าเกินกว่า ๖ เดือนก่อนฤดูการทำนาไม่ได้ถือว่าข้อตกลงไม่มีผลบังคับ

๓. เมื่อนายเช่าฯ ถูกเวนคืนตามกฎหมาย หรือโอนไปเป็นของรัฐด้วยประการอื่น

ทั้งนี้ยกเลิกเฉพาะส่วนที่ถูกเวนคืน หรือโอนแก่รัฐเท่านั้น

๔. ฝ่ายผู้ให้เช่าฯ บอกเลิกการเช่าฯ

ผู้ให้เช่าฯ ตามปกติจะบอกเลิกการเช่าฯ ก่อนครบกำหนดเวลา (ซึ่งอย่างน้อยต้อง ๖ ปี) ไม่ได้ แต่มีกรณีที่ผู้ให้เช่าฯ อาจบอกเลิกการเช่าฯ ก่อนครบกำหนดได้ในกรณีดังต่อไปนี้

๑) ผู้เช่าฯ ไม่ชำระค่าเช่าฯ รวมกันเป็นเวลา ๒ ปี

เช่นนี้ ผู้ให้เช่าฯ บอกเลิกการเช่าฯ ได้ เว้นแต่ คชก. ตำบล เห็นควรผ่อนผัน ซึ่งย่อมเป็นดุลยพินิจของ คชก. ตำบล

๒) ผู้เช่าฯ ให้นำเช่าช่วงฯ คือการที่ผู้เช่าฯ นำนาไปให้คนอื่นเช่าต่อโดยผู้ให้เช่าฯ ไม่ยินยอม เช่นนี้ ผู้ให้เช่าฯ มีสิทธิบอกเลิกการเช่าฯ ได้

แต่ในกรณีต่อไปนี้ จะบอกเลิกการเช่าฯ ไม่ได้ คือ

ก. ถ้าผู้ให้เช่าฯ รู้ หรือควรจะรู้ว่าผู้เช่าฯ ให้นำไปให้คนอื่นเช่าต่อแล้วก็ไม่คัดค้านแต่อย่างใด

ข. การที่ผู้เช่าฯ นำนาไปให้คนอื่นเช่าต่อเป็นการชั่วคราวในการปลูกพืชอายุสั้น หลังการเก็บเกี่ยวข้าว หรือพืชไร่ประจำปีแล้ว

ค. การที่ให้เช่าช่วงฯ เพราะผู้เช่าฯ หรือผู้ต้องช่วยทำนาซึ่งเป็นสมาชิกใน

ครอบครัวต้องไปปรับราชการทหาร หรือช่วยราชการอื่น ตามที่กฎหมายบังคับ

๓) ผู้เช่ามาใช้ที่นาเพื่อการอื่นนอกจากการทำนา หรือเพื่อทำประโยชน์อย่างอื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ให้เช่าหรือทำให้สภาพของนาเปลี่ยนแปลงหรือเป็นอุปสรรคต่อการปลูกข้าวหรือพืชไร่ เช่น นำนาที่เช่าไปขุดบ่อเลี้ยงปลา เช่นนี้ ผู้ให้เช่าสามารถบอกเลิกการเช่ามาได้

๔) ผู้เช่ามาปลูกพืชที่ คชก. จังหวัดห้ามไว้ หรือผู้เช่ามาปลูกพืชไร่ที่ผู้ให้เช่าห้ามไว้ ซึ่งข้อห้ามปลูกของผู้ให้เช่าได้รับความเห็นชอบจาก คชก. ตำบลแล้ว

๕) ผู้เช่ามาละทิ้งนาไปเกิน ๑ ปี

เช่นนี้ก็บอกเลิกการเช่าได้ แต่ถ้าการที่ผู้เช่ามาละทิ้งนาไปเกิน ๑ ปีนั้น มีเหตุผลว่าต้องไปปรับราชการทหาร หรือต้องไปช่วยราชการตามที่กฎหมายบังคับผู้ให้เช่าจะบอกเลิกการเช่าไม่ได้

๖) ผู้เช่ามาทำนาน้อยกว่า ๓ ใน ๔ ของจำนวนเนื้อที่นาที่เช่าเป็นเวลา ๒ ปี ติดต่อกัน ผู้ให้เช่าบอกเลิกการเช่าได้ เว้นแต่เหตุสุดวิสัย เช่น การที่ทำนาไม่ได้เต็มที่ก็เพราะเหตุที่น้ำท่วมหรือฝนแล้ง

๗) ผู้เช่ามายักย้าย ปิดบัง หรือซ่อนเร้นผลผลิตที่ได้จากนาที่เช่าด้วยตนเอง หรือยอมให้คนอื่นกระทำการดังกล่าว โดยเจตนาเพื่อไม่ให้ผู้เช่าได้รับค่าเช่าตามที่ได้ตกลงกันเช่นกรณีตกลงชำระค่าเช่าโดยคำนวณเป็นสัดส่วนกับผลผลิตที่ได้จริง

๘) ผู้เช่ามาไม่ปรับปรุงการทำนาตามคำแนะนำของทางราชการ หรือปล่อยให้นาทรุดโทรม เป็นเหตุให้ผลผลิตลดลงกว่า ๑ ใน ๓ ของผลผลิตโดยปกติซึ่งเป็นมาตรการเฉพาะ คือ ผู้ให้เช่าต้องยื่นคำขอต่อประธาน คชก. ตำบล เพื่อบอกเลิกการเช่าก่อน แต่ คชก. ตำบล อาจให้ผู้เช่ามาทำนาต่อโดยกำหนดเงื่อนไข เช่น ให้ผู้เช่ามาปรับปรุงที่นาเสีย เพื่อจะได้มีการเช่าก็ได้ถ้าผู้เช่ามาไม่ทำตามเงื่อนไข คชก. ตำบล ก็มีคำสั่งอนุญาตให้ผู้เช่ามาบอกเลิกการเช่ามาได้ทันที

ผลของการเลิกสัญญาเช่าก่อนกำหนด

แม้ว่าสัญญาเช่าจะสิ้นสุดลงก่อนกำหนดแล้วก็ตาม หากผู้เช่ามาได้ลงมือทำประโยชน์ในนา โดยสุจริตก่อนหน้าที่สัญญาเช่าจะสิ้นสุดลงแล้ว ให้ถือว่าผู้เช่ามีสิทธิในนาต่อไป จนกว่าจะเสร็จการเก็บเกี่ยว แต่ต้องเสียค่าเช่าตามส่วน แต่ในกรณีที่สามารถเก็บเกี่ยวได้หลายครั้ง ให้มีสิทธิเก็บเกี่ยวได้เพียงครั้งเดียว

วิธีการบอกเลิกสัญญา

การที่ผู้ให้เช่าจะบอกเลิกการเช่าก่อนกำหนด กฎหมายได้กำหนดวิธีการไว้ ดังนี้

๑. ผู้ให้เช่าต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อผู้เช่าว่าจะบอกเลิกสัญญาเช่า พร้อมทั้งแสดงเหตุแห่งการบอกเลิกการเช่า

๒. ผู้ให้เช่านาต้องส่งสำเนาหนังสือบอกเลิกดังกล่าวต่อประธาน คชก. ตำบล เมื่อได้รับแจ้งแล้วประธาน คชก. ตำบล หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจาก คชก. ตำบล จะต้องแจ้งให้ผู้เช่านาที่ถูกบอกเลิกทราบอีกครั้ง ภายใน ๗ วัน เมื่อได้รับสำเนาหนังสือ เพื่อให้ผู้ที่ถูกบอกเลิกคัดค้านต่อ คชก. ตำบล ภายใน ๓๐ วัน นับตั้งแต่ได้รับแจ้ง

กรณีมีการคัดค้านภายในกำหนด ๓๐ วัน

เป็นหน้าที่ของ คชก. ตำบล จะวินิจฉัยว่า การบอกเลิกการเช่านาเป็นไปโดยชอบหรือไม่ (คือ มีเหตุการบอกเลิก และบอกเลิกถูกวิธีหรือไม่)

ถ้า คชก. ตำบล เห็นว่าบอกเลิกโดยชอบแล้ว ก็ให้บอกเลิกได้โดยมีสิทธิสั่งให้ออกจากที่นา โดยกำหนดเวลาตามควรโดยคำนึงถึงความเดือดร้อนเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้เช่านานั้นได้ แต่การอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการปฏิบัติตามคำสั่งของ คชก. ตำบล เว้นแต่จะสั่งเป็นอย่างอื่น

หลักกฎหมายอาญาทั่วไป

จามจุรี สิทธิธรรมรักษ์

๑. ความผิดทางอาญาคืออะไร

ความผิดทางอาญา คือ การกระทำที่มีผลกระทบต่อสังคม หรือคนส่วนใหญ่ของประเทศหากปล่อยให้ผู้ใดกระทำความผิดแล้วมีการลงโทษหรือแก้แค้น ล้างแค้นกันเอง จะทำให้มีการกระทำความผิดทางอาญามากขึ้น บ้านเมืองจะไม่มีความสุข ทุกคนจะหันมาจับอาวุธป้องกันตัวเอง คนที่แข็งแรงกว่าจะรังแกคนที่อ่อนแอกว่า กฎหมู่หรือการเล่นพวกจะเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องยื่นมือเข้ามาลงโทษผู้กระทำความผิดเสียเอง โดยโทษที่จะลงต้องเป็นโทษที่กฎหมายได้กำหนดไว้

๒. ลักษณะสำคัญของความผิดทางอาญา

(๑) เป็นกฎหมายที่ชัดเจน ในขณะที่กระทำความผิดต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วอย่างชัดเจนว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด เจ้าหน้าที่ผู้ใช้กฎหมายจะสร้างกฎหมายใหม่ขึ้นมาใช้บังคับแก่ประชาชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ เช่น กฎหมายบัญญัติว่า “การลักทรัพย์เป็นความผิด” ดังนั้น ผู้ใดลักทรัพย์ก็ย่อมมีความผิดเช่นเดียวกัน

(๒) เป็นกฎหมายที่ไม่มีผลย้อนหลัง ถ้าหากในขณะที่มีการกระทำความผิดยังไม่มีการบัญญัติว่า เป็นความผิด แม้ต่อมาภายหลังจะมีกฎหมายบัญญัติว่า การกระทำอย่างเดียวกันนั้น เป็นความผิดก็จะนำกฎหมายใหม่มาใช้กับผู้กระทำความผิดแรกไม่ได้

๓. โทษทางอาญา มีอะไรบ้าง

โทษทางอาญา ที่จะใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดมีอยู่ ๕ ชนิดเท่านั้น หากผู้ใดกระทำความผิดทางอาญา เมื่อจะลงโทษผู้ลงโทษจะสรรหาวิธีการลงโทษแปลก ๆ มาลงโทษผู้กระทำความผิดไม่ได้ต้องใช้โทษอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายกำหนดไว้ลงโทษ ซึ่งเรียงจากโทษหนักไปหาโทษเบาคือ

- (๑) โทษประหารชีวิต ได้แก่ การเอาไปยิงเสียให้ตาย
- (๒) โทษจำคุก ได้แก่ การเอาตัวไปขังในเรือนจำ
- (๓) โทษกักขัง ได้แก่ การเอาตัวไปควบคุมไว้ในสถานที่อื่นซึ่งไม่ใช่เรือนจำ
- (๔) โทษปรับ ได้แก่ การลงโทษด้วยการปรับให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินให้แก่รัฐ
- (๕) ให้ริบทรัพย์สิน ได้แก่ การลงโทษริบเอาข้าวของเงินทองของผู้ทำผิดมาเป็นของรัฐ

๔. ความรับผิดชอบในทางอาญา เจตนา ประมาท ลหุโทษ

ความรับผิดชอบในทางอาญาหรือการกระทำความผิดทางอาญาซึ่งจะเกิดผลร้ายทำให้ถูกลงโทษ นอกจากจะต้องเป็นการกระทำที่มีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดแล้ว ผู้กระทำความผิดยังต้องทำไปด้วยเจตนาด้วย ยกเว้นการกระทำบางชนิดที่มีกฎหมายเขียนไว้ชัดว่าแม้กระทำโดยไม่เจตนา หรือ

กระทำโดยประมาทก็ต้องรับผิดชอบ

เจตนา คือ การกระทำผิดทางอาญาที่ผู้กระทำรู้อยู่แล้วว่าสิ่งที่ตนทำนั้นเป็นความผิดแล้วยังรับทำลงไปทั้ง ๆ ที่รู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะเดียวกันผู้กระทำต้องการให้ผลเกิดหรือเล็งเห็นได้ว่าจะเกิดผลอย่างนั้น เช่น นายแดงใช้ปืนยิงเข้าไปในฝูงคนเพื่อจะฆ่านายดำ แต่ผลทำให้นายดำและนายเขียวถึงแก่ความตาย ดังนี้ย่อมถือได้ว่านายแดงตั้งใจฆ่านายดำและนายเขียวด้วย

ประมาท คือ การกระทำที่ผู้กระทำมิได้ตั้งใจให้เกิดผลร้ายแก่ใคร แต่เนื่องจากการกระทำโดยไม่ระมัดระวัง หรือระมัดระวังไม่เพียงพอทำให้เกิดผลร้ายแก่ผู้อื่น ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทแล้ว อย่างไรก็ตามการที่จะพิจารณาว่าผู้กระทำประมาทหรือไม่นี้ยังต้องคำนึงถึงวิสัยของคนที่กระทำผิดด้วยว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ เพียงใดและในภาวะอย่างนั้นเขาสมควรจะควบคุมสถานการณ์ได้มากน้อยแค่ไหน โดยเทียบเคียงกับคนทั่วไปว่าคนปกติในสถานการณ์เช่นเดียวกันจะควบคุมสถานการณ์ได้หรือไม่ หากคนทั่วไปทำได้แล้วผู้กระทำผิดทำไม่ได้ย่อมเป็นการกระทำโดยประมาท

ไม่เจตนา คือ การกระทำที่ผู้กระทำตั้งใจทำเพื่อให้เกิดผลอย่างหนึ่งแต่ผลเกิดขึ้นมากกว่าที่ตั้งใจไว้เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำในลักษณะเช่นนั้น ต้องรับผลร้าย ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบด้วย เช่น นายแดงตั้งใจจะทำร้ายร่างกายนายดำ จึงใช้ไม้ตีหัวนายดำไป ๑ ที นายดำล้มลงหัวฟาดพื้นตาย ดังนี้ นายแดงมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาด้วย

๕. การอ้างไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นการรับผิดชอบในทางอาญา

บุคคลใด ๆ จะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมาย หรือไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติว่าการกระทำอย่างนั้นอย่างนี้เพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นอาจไม่รู้ว่ามีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดศาลอาจอนุญาตให้ผู้นั้นแสดงพยานหลักฐานต่อศาลซึ่งถ้าพยานหลักฐานนั้นแล้ว ศาลเชื่อว่าเป็นจริงก็อาจจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่กฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลพิจารณาลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิด ซึ่งกระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น นายแดงเป็นชาวป่าไม่เคยเข้าเมืองและใช้เงินเลย เมื่อเข้ามาในเมืองเกิดความหิวจึงหยิบเอากล้วยของชาวบ้านไปกินโดยไม่ได้รับอนุญาต การกระทำของนายแดงมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ นายแดงจะแก้ตัวว่าตนเองไม่รู้กฎหมายไม่ได้ แต่ถ้าศาลเชื่อว่าบุคคลนั้นอาจไม่รู้กฎหมายจริง ๆ ก็อาจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดก็ได้

๖. ความผิดในทางอาญาแบ่งเป็นความผิดต่อแผ่นดินและความผิดต่อส่วนตัว

กฎหมายมิได้ถือว่าการกระทำทุกอย่างเป็นเรื่องร้ายแรงเท่าเทียมกัน การลงโทษผู้กระทำผิด

จึงขึ้นอยู่กับกรกระทำและสังคมที่มีความรู้สึกต่อการกระทำนั้น ๆ ว่าจะอะไรเป็นปัญหาสำคัญมากน้อยเพียงใดซึ่งอาจจะแบ่งการกระทำคามผิดทางอาญาออกตามความร้ายแรงของการกระทำได้เป็น ๒ ประเภท คือ

(๑) ความผิดต่อแผ่นดิน หมายถึง ความผิดในทางอาญาเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่นอกจากจะมีผลต่อตัวผู้รับผลร้ายแล้วยังมีผลกระทบต่อสังคมเสียหายอีกด้วยและรัฐจำเป็นต้องป้องกันสังคมเอาไว้ ด้วยการยื่นมือเข้ามาเป็นผู้เสียหายเสียเอง ดังนั้น แม้ผู้รับผลร้ายจากการกระทำโดยตรงจะไม่ตั้งใจเอาความรู้ก็จะต้องเข้าไปดำเนินคดีฟ้องร้องเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ เช่น การฆ่าคนตาย, การฉ้อโกงประชาชน เป็นต้น

(๒) ความผิดต่อส่วนตัว หมายถึง ความผิดในทางอาญาซึ่งไม่ได้มีผลร้ายกระทบต่อสังคมโดยตรง หากตัวผู้รับผลร้ายไม่ตั้งใจเอาความแล้ว รัฐก็ไม่อาจยื่นมือเข้าไปดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้และถึงแม้จะได้ดำเนินคดีไปบ้างแล้ว เมื่อตัวผู้เสียหายพอใจยุติคดีเพียงใดก็ยอมทำได้ด้วยการถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความ เช่น ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพซึ่งมีลักษณะไม่ร้ายแรง ความผิดฐานเปิดเผยความลับ ความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น

๗. ข้อยกเว้นไม่ต้องรับผิดในทางอาญา

แม้บุคคลจะกระทำการใดอันเป็นความผิดทางอาญาแต่ถ้าการกระทำนั้นมีกฎหมายยกเว้นความผิด, ยกเว้นโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษให้บุคคลนั้นก็อาจไม่มีความผิด ไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลงได้ซึ่งแบ่งออกได้เป็นประเภทคือ

๗.๑ เหตุยกเว้นความผิด แม้จะมีการกระทำที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด แต่ถ้ามีกฎหมายยกเว้นความผิดให้ผู้กระทำก็ไม่มีผิดทางอาญาแต่ประการใด กรณีที่กฎหมายยกเว้นความผิดให้มีหลายกระทงเช่น

(๑) การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีที่ผู้กระทำจำต้องกระทำเพื่อป้องกันสิทธิของตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง และได้กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะป้องกันได้ แต่หากเกิดเหตุเพราะตนเองจะอ้างเรื่องป้องกันไม่ได้

(๒) ผู้เสียหายยินยอมให้กระทำ ในขณะที่หรือก่อนที่จะมีการกระทำความผิด ต้องเป็นความยินยอมที่มีได้เกิดจากการข่มขู่ ประทุษร้าย และต้องไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย

(๓) กฎหมายประเพณี เช่นการชกมวยตามกติกา แม้จะมีการตายเกิดขึ้นผู้กระทำก็ไม่มีผิด

(๔) กรณีกฎหมายอื่นให้อำนาจกระทำได้ เช่น บทบัญญัตินิรโทษกรรมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นต้น

๗.๒ เหตุยกเว้นโทษทางอาญา แม้การกระทำนั้นจะยังคงเป็นความผิดทางอาญาแต่ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับโทษถ้ามีเหตุอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย เช่น

(๑) การกระทำผิดด้วยความจำเป็น เพราะเหตุถูกบังคับซึ่งเป็นการที่ผู้กระทำตกอยู่ใต้อำนาจของใครหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และการกระทำด้วยความจำเป็นเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตรายที่ใกล้จะถึงโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นได้โดยวิธีอื่น ทั้งนี้ ภัยอันตรายนั้นต้องมีสาเหตุเกิดจากการกระทำผิดของตนเอง

(๒) การกระทำผิดเพราะความบกพร่องทางจิต ได้แก่การที่ผู้กระทำผิดได้ทำลงในขณะที่ตนไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ เพราะมีโรคจิต จิตบกพร่องหรือจิตฟั่นเฟือน

(๓) การกระทำผิดเพราะความมึนเมา โดยหลักแล้วความมึนเมาเพราะเสพของมึนเมาจะยกขึ้นแก้ตัวเพื่อให้ตนไม่ต้องรับโทษไม่ได้ เว้นแต่ความมึนเมานั้นได้เกิดขึ้นโดยการไม่รู้ของผู้กระทำ กล่าวคือผู้เสพไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้มึนเมา หรือเพราะถูกขี้ใจให้เสพและผู้นั้นกระทำผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบหรือไม่สามารถบังคับตนเองได้

(๔) การกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน โดยสุจริตใจแม้คำสั่งนั้นจะไม่ถูกต้องแต่ผู้กระทำเชื่อโดยสุจริตใจว่าตนเองมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามผู้นั้นก็ไม่ต้องรับโทษ

(๕) สามี ภริยากระทำความผิดต่อกันในเรื่องทรัพย์เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ลักทรัพย์ วิว่งราวทรัพย์ ฉ้อโกง หากไม่มีพฤติการณ์ หรือผลจากการกระทำร้ายแรง ผู้กระทำผิดก็ไม่ต้องรับโทษ

(๖) เด็กอายุไม่เกิน ๑๔ ปีกระทำความผิด ไม่ต้องรับโทษแต่ศาลอาจกล่าวตักเตือนวางข้อกำหนด หรือคุมประพฤติเด็กนั้นก็ได้

๗.๓ เหตุลดหย่อนโทษ บางกรณีแม้ผู้กระทำผิดจะไม่ได้รับยกเว้นความผิดหรือยกเว้นโทษ แต่ก็อาจมีพฤติการณ์ที่สมควรลดหย่อนให้ก็ได้ในบางกรณีเช่น

(๑) กระทำความผิด โดยไม่รู้กฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิด โดยหลักแล้วบุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อไม่ต้องรับโทษไม่ได้ แต่กฎหมายยอมให้บุคคลยกความไม่รู้นี้ขึ้นเป็นเหตุผลขอลดหย่อนโทษได้ ส่วนจะลดหย่อนได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสภาพของความผิดและพฤติการณ์เฉพาะตัวของผู้กระทำผิดในบางกรณีศาลอาจจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดเท่าใดก็ได้แต่จะไม่ลงโทษเลยไม่ได้

(๒) การกระทำโดยบันดาลโทสะ ได้แก่การที่บุคคลใดกระทำความผิดลงไปเพราะความกดดันจากการถูกข่มเหงอย่างไม่เป็นธรรม และได้กระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะที่นั้น หรือในระยะเวลาต่อเนื่องกระชั้นชิดกับที่ยังมีโทสะรุนแรงอยู่ (หากไปทำต่อญาติพี่น้องของผู้ข่มเหงหรือผู้อื่นจะอ้างเรื่องข่มเหงมิได้ ทั้งนี้ย่นำไปปะปนกับเรื่องกระทำโดยพลาดหรือเรื่อง

การสำคัญผิด เพราะแม้จะเป็นเรื่องการกระทำโดยพลาดหรือโดยสำคัญผิด ก็ยังอาจอ้างเหตุบันดาลโทษเพื่อประโยชน์ในการลดหย่อนโทษได้เช่นเดิม)

(๓) บุพการีกับผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ต่อกัน ในกรณีที่มีใช้ความผิดที่มีลักษณะหรือพฤติการณ์ร้ายแรง

๘. เด็กและเยาวชนกระทำความผิด

เด็กอาจกระทำความผิดได้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่แต่การกระทำความผิดของเด็กอาจได้รับโทษต่างจากการกระทำของผู้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กเป็นผู้อ่อนเยาว์ ขาดความรู้ลึกสำนึกเท่าผู้ใหญ่ การลงโทษจำต้องคำนึงถึงอายุของเด็กผู้กระทำความผิดด้วย

การลงโทษแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ คือ

(๑) เด็กอายุไม่เกิน ๗ ปี แม้กระทำความผิดทางอาญาก็ไม่ต้องรับโทษ

(๒) เด็กอายุกว่า ๗ ปีแต่ไม่เกิน ๑๔ ปี แม้กระทำความผิดทางอาญาแล้วไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลก็อาจกล่าวตักเตือน หาข้อกำหนดให้ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ปฏิบัติกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติ เด็กเอาตัวไปให้หน่วยงานของรัฐ (บ้านเมตตา) ดูแลอบรม สั่งสอน ได้จนกว่าจะอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์

(๓) เยาวชนอายุกว่า ๑๔ ปีแต่ไม่เกิน ๑๗ ปี ศาลอาจใช้วิธีการตามข้อ (๒) หรือ ลงโทษ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ โดยลดมาตราส่วนโทษที่จะใช้กับเยาวชนนั้นลงกึ่งหนึ่งก่อนที่จะมีการลงโทษแก่เยาวชนผู้กระทำความผิด

(๔) เยาวชนอายุกว่า ๑๗ ปีแต่ไม่เกิน ๒๐ ปี ศาลต้องลงโทษเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ แต่อาจจะลดมาตราส่วนให้ได้หนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

๙. เหตุบรรเทาโทษ

สาเหตุแห่งการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดซึ่งกระทำความผิดอย่างเดียวกันอาจมาจากสาเหตุที่แตกต่างกัน ทั้งพื้นฐานทางการศึกษา นิสัยใจคอย่อมแตกต่างกันไป แม้การกระทำความผิดบางประเภท บางลักษณะจะมีการยกเว้นโทษ ลดหย่อนโทษให้ ก็เป็นการยกเว้นหรือลดหย่อนให้แก่ทุกคนที่กระทำความผิดเพราะสาเหตุเดียวกันเป็นการลดโทษให้ตามลักษณะแก่การกระทำ แต่เหตุบรรเทาโทษเป็นการลดหย่อนโทษให้โดยคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดโดยตรง ว่าสมควรจะลงโทษมากน้อยเพียงใดควรให้โอกาสกลับตัวกลับใจหรือไม่ การใช้เหตุบรรเทาโทษมีข้อที่จะต้องพิจารณาคือ

(๑) นำมาใช้หลังจากมีการเพิ่มโทษลดโทษตามกฎหมายแล้ว

(๒) เป็นดุลพินิจของศาล

(๓) ลดโทษให้ได้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลง

เหตุบรรเทาโทษนั้นได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใจเจตนาเบาปัญญาตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณสมบัติมาแต่ก่อนรู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลูกแก่โทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาหรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่า มีลักษณะทำนองเดียวกัน

๑๐. การเพิ่มโทษ, ลดโทษ และรอกการลงโทษ

การเพิ่มโทษ ลดโทษ เป็นขั้นตอนในการวางโทษให้เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อป้องกันสังคมและเพื่อเยียวยาแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับเป็นคนดีเข้าอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่ผู้อื่น

บางกรณีหากผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีพฤติกรรมกระทำผิดซ้ำซากไม่เจ็ดหลาบ ก็มีกฎหมายบัญญัติให้เพิ่มโทษผู้กระทำความผิดให้หนักขึ้นกว่าการลงโทษจากการกระทำครั้งเดียวและในบางกรณีผู้กระทำความผิดอาจได้รับประโยชน์จากข้อกฎหมายหรือมีเหตุที่สมควรจะได้รับการบรรเทาโทษ ศาลก็อาจลดโทษให้ได้ การเพิ่มโทษหรือลดโทษนี้ต้องวางโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดก่อนแล้วจึงเพิ่มโทษ เมื่อเพิ่มโทษเสร็จแล้วจึงลดโทษได้

การเพิ่มโทษตาม ป.อาญา ศาลเพิ่มโทษได้หนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งที่ศาลกำหนด การเพิ่มโทษหนึ่งในสามเป็นกรณีผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอีกภายในระหว่างรับโทษหรือ ๕ ปีนับแต่วันพ้นโทษ ส่วนการเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดซ้ำในความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้เช่นครั้งก่อนกระทำความผิดฐานลักทรัพย์มาครั้งหลังก็กระทำความผิดฐานลักทรัพย์หรือวิ่งราวทรัพย์หรือชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ โดยกระทำในขณะที่รับโทษหรือพ้นโทษภายใน ๓ ปี และโทษครั้งก่อนศาลลงโทษแล้วไม่น้อยกว่า ๖ เดือน

การรอกการลงโทษ หรือรอกการกำหนดโทษ เป็นขั้นตอนสุดท้ายในกรณีที่ศาลวางโทษที่จะลงสำหรับผู้กระทำความผิดซึ่งไม่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือแม้จะเคยต้องโทษจำคุก แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาทหรือลหุโทษ หลังจากลดหย่อนโทษแล้ว ถ้าผู้นั้นจะต้องโทษจำคุกไม่เกิน ๒ ปี เมื่อศาลใช้ดุลพินิจแล้วเห็นว่า มีเหตุอันควรปรานีให้ออกาสผู้นั้นกลับตัวมาเป็นคนดีเข้าอยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องจำคุก ก็อาจสั่งรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษได้ไม่เกิน ๕ ปี โดยจะกำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติด้วยหรือไม่ก็ได้

ในเวลาที่ยกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ ถ้าผู้ได้รับการรอกการลงโทษกลับมากระทำความผิดและถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกซึ่งความผิดนั้นไม่ใช่การกระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ศาลจะต้องเอาโทษที่เคยรอไว้มาบวกกับโทษในคดีใหม่ด้วย

แต่ถ้าผู้นั้นมิได้กระทำความผิดที่ต้องโทษจำคุก (ไม่ใช่ประมาทหรือลหุโทษอีก) ผู้นั้นย่อมพ้นจากการที่จะถูกกำหนดโทษหรือถูกลงโทษในคดีนั้น

๑๑. การพยายามกระทำความผิด

ได้แก่การกระทำที่สื่อเจตนาว่าผู้ที่มีความตั้งใจที่จะกระทำความผิดตามกฎหมายแล้ว โดยได้ลงมือกระทำแล้ว และการกระทำนั้นใกล้ชิดกับผลสำเร็จ เพียงแต่การนั้นกระทำไปไม่ตลอด ไม่ว่าจะด้วยเหตุภายนอก เช่น ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับเสียก่อน หรือผู้ที่ยับยั้งการกระทำเสียเอง หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผลสมดังเจตนาของผู้กระทำ ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำนั้นจะไม่สำเร็จเพราะเหตุใดก็ตามถือว่าผู้ที่ได้พยายามกระทำความผิดแล้วกฎหมายจึงเอาโทษแก่ผู้พยายามกระทำความผิดด้วยเพียงแต่ลงโทษน้อยกว่ากรณีกระทำความผิดสำเร็จ

ข้อสังเกตสำหรับการพยายามกระทำความผิด

(๑) จะมีความผิดฐานพยายามฯ ได้เฉพาะในความผิดที่ต้องมีเจตนาเท่านั้น เพราะการใช้ความพยายามย่อมสื่อเจตนาของผู้กระทำได้ ดังนั้น ความผิดที่เกิดจากการกระทำโดยประมาทจึงไม่มีการพยายาม

(๒) การพยายามกระทำความผิดฐานหนึ่งอาจเป็นความผิดสำเร็จอยู่ในตัวของมันเองสำหรับความผิดฐานอื่นได้ เช่น บุกรุกเข้าไปลักทรัพย์ในเคหสถาน ผู้กระทำเข้าไปในบ้านของเขาแล้วแม้ยังไม่ทันลักทรัพย์สำเร็จ ก็เป็นความผิดฐานพยายามลักทรัพย์และเป็นความผิดสำเร็จในฐานบุกรุก

๑๒. การร่วมกันกระทำความผิด

การกระทำผิดอาญารายเดียวอาจมีบุคคลหลายคนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้นได้ในหลายลักษณะเช่น

(๑) การกระทำความผิดข้างเดียว ได้แก่การกระทำที่ต่างคนต่างกระทำโดยแต่ละคนไม่มีเจตนาที่จะให้การกระทำของตนเกี่ยวข้องมีผลได้เสียแก่ผู้กระทำรายอื่นเลย ดังนั้นแต่ละคนจึงต้องรับผิดชอบในการกระทำของตนเองเท่านั้น

(๒) ตัวการ ได้แก่การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปคิดตกลงใจร่วมกันที่จะกระทำความผิดอันเดียวกัน อาจมีการแบ่งหน้าที่กันทำ แต่ไม่ว่าใครจะทำหน้าที่อย่างใดต่างก็หวังผลในความสำเร็จของการกระทำความผิดเดียวกัน ดังนั้นบุคคลที่เป็นตัวการร่วมจึงต้องรับผิดชอบร่วมกัน

(๓) ผู้ใช้ ได้แก่การที่ผู้ใดผู้หนึ่งก่อให้เกิดการกระทำความผิดไม่ว่าจะด้วยบังคับ ชูเกียรติ จ้าง วาน ยุงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด เพื่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นโดยผู้ใช้นั้นมิได้ลงมือกระทำความผิดด้วย เพียงแต่มีเจตนาและใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อให้เกิดความผิดเกิด ซึ่งตามกฎหมายถือว่าผู้ใช้อต้องรับผิดชอบเท่ากับตัวผู้ถูกใช้และแม้ในกรณีผู้ถูกใช้เกิดเปลี่ยนใจไม่ยอมกระทำผู้ใช้อก็ยังคงรับผิดชอบไม่น้อยกว่ากรณีความผิดสำเร็จ

(๔) ผู้สนับสนุน ได้แก่ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของบุคคลอื่นโดยที่ตนเอง

มิได้เข้าร่วมมีส่วนได้เสียอย่างตัวการ หรือเป็นผู้บงการเพื่อหวังผลของการกระทำอย่างผู้ใช้ หากแต่ผู้ใดกระทำการใด ๆ ลงเพื่อช่วยเหลือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิด ก่อนหรือขณะที่มีกระทำความผิด ทั้งนี้ผู้กระทำความผิดจะรู้หรือไม่รู้ถึงความช่วยเหลือ หรือการให้ความสะดวกนั้นก็ตาม กฎหมายก็ถือว่าผู้สนับสนุนมีความผิดสมควรได้รับโทษแล้ว แต่ได้รับโทษน้อยกว่าตัวการหรือผู้ใช้

ข้อสังเกต

- (๑) ความผิดที่กระทำโทษประมาทจะมีการสนับสนุนไม่ได้
- (๒) การพยายามสนับสนุนไม่มีความผิด แต่สนับสนุนการพยายามเป็นการกระทำความผิด
- (๓) ผู้กระทำความผิดกับผู้สนับสนุนไม่จำเป็นต้องรู้จักหรือคบคิดกันมาก่อน

๑๓. อายุความ

คดีอาญาเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อเสรีภาพของผู้กระทำความผิดโดยตรง หากปล่อยไว้คดีอาญาไม่มีอายุความก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นคดีร้ายแรงเพียงไรต้องมีนักคิดหลังไปจนตลอดชีวิต ทั้งนี้เมื่อได้ตัวผู้กระทำความผิดมาแล้วก็ไม่สามารถลงโทษได้เพราะพยานหลักฐานสูญหายเสียหายหมดแล้ว

ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการเร่งรัดคดีมิให้พยานหลักฐานสูญหายเสียหาย จึงต้องมีอายุความในการฟ้องคดีหรือลงโทษผู้กระทำความผิด

อายุความจึงเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องฟ้องร้องผู้กระทำความผิดหรือนำตัวผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาลงโทษมารับโทษเสียภายในกำหนดนั้น ซึ่งหากพ้นกำหนดแล้วก็ไม่สามารถจะฟ้องหรือลงโทษผู้นั้นได้อีก

อายุความฟ้องคดีมี ๓ ประเภท คือ

- (๑) อายุความฟ้องคดีทั่วไป มี ๕ ระดับ ตามความหนักเบาของโทษ
- (๒) อายุความฟ้องคดีความผิดอันยอมความได้ต้องร้องทุกข์ภายใน ๓ เดือนนับแต่วันรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด และภายในอายุความทั่วไป
- (๓) อายุความฟ้องขอให้กักกัน จะฟ้องไปพร้อมกับการฟ้องคดีนั้นเป็นมูลให้เกิดเหตุกักกันหรืออย่างช้าภายใน ๖ เดือนนับแต่วันที่ฟ้องคดีนั้น

การนับอายุความมีข้อสังเกตคือ

- (๑) อายุความฟ้องคดีต้องเริ่มนับตั้งแต่วันกระทำความผิดโดยนับวันรุ่งขึ้นจากวันกระทำความผิดเป็นหนึ่งวัน

ในกรณีเป็นความผิดสำเร็จครั้งเดียวแม้ผลจะเกิดหลังจากการกระทำนั้นหลายวันก็คือนับแต่วันลงมือกระทำความผิด

แต่ในกรณีเป็นความผิดต่อเนื่อง จะเริ่มนับอายุความต่อเนื่องเมื่อการกระทำสิ้นสุดลงไม่ใช่ วันลงมือกระทำ

(๒) การสิ้นสุดของอายุความฟ้องคดีต้องนับถึงวันฟ้องและได้ตัวผู้กระทำผิดมายังศาล

(๓) การเริ่มนับอายุความใหม่จะทำได้ต่อเมื่ออายุความสุดหยดลง เพราะจำเลยหลบหนี หรือวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณาคดี เมื่อได้ตัวมาดำเนินคดีใหม่ก็เริ่มนับอายุความใหม่

(๔) ในระหว่างการพิจารณาของศาลย่อมไม่มีการนับอายุความ

(๕) การฟ้องคดีความผิดยินยอมกันได้ต้องคำนึงถึงอายุความการร้องทุกข์ และอายุความ การฟ้องคดี หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งก็ฟ้องไม่ได้

๑๔. ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มีอะไรบ้าง

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามีหลายประเภทแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ ๕ กลุ่ม แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะความผิดที่มีผลกระทบต่อประชาชน และเป็นคดีความไปสู่ศาลมากน้อย ตามลำดับดังนี้คือ

- ๑) ความผิดเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ ของผู้อื่น
- ๒) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายผู้อื่น
- ๓) ความผิดเกี่ยวกับเพศ
- ๔) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง
- ๕) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน
- ๖) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศไทย
- ๗) ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง
- ๘) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ
- ๑) ความผิดเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ ของคนอื่น

เงินทองเป็นของไม่เข้าใครออกใคร ใครเป็นเจ้าของก็ย่อมหวงแหนเก็บรักษาไว้เพื่อประโยชน์ตน หากมีใครมาแย่งชิงเอาไปย้อมโกรธแค้นเป็นธรรมดา ดังนั้นการเอาเงินทองข้าวของ ๆ คนอื่นมาใช้สอย โดยเจ้าของเขาไม่ยินยอมเจ้าของที่แท้จริงย่อมมีสิทธิติดตามเอาคืนได้เสมอ และนอกจากนี้ ผู้ที่เอาไปยังอาจมีความผิดทางอาญา ถึงติดคุกติดตารางได้

ความผิดเกี่ยวกับข้าวของ ๆ ชาวบ้านที่มักจะเป็นปัญหาถึงโรงถึงศาลได้แก่การ ลักขโมย, การโกงกัน, การรับของโจร, และการบุกรุก

ก. การลักขโมยคืออะไร

การลักขโมยคือ การที่ใครคนใดคนหนึ่งซึ่งไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินบังอาจหยิบเอาของ ๆ คนอื่น ไปใช้ประโยชน์ หรือเอาไปเป็นของตนเสียโดยที่เจ้าของเขาไม่รู้เห็นเป็นใจด้วย คนที่ลักขโมยของ ๆ

เขาย่อมมีความผิดตามกฎหมายหนักเบาเป็น ๔ ระดับจากน้อยไปหามากคือ

(๑) **ลักทรัพย์** ได้แก่ การลักเอาของ ๆ ผู้อื่นไปโดยขณะที่ลักเอาไปนั้นเจ้าของเขาไม่ยินยอมด้วย แม้ต่อมาเจ้าของทรัพย์จะใจอ่อนสงสารไม่คิดใจเอาความก็ยังคงเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เช่น

- แอบเห็นแล้วเอาสร้อยคอทองคำที่อยู่ในตู้ของเขาไป
- แอบหยิบเงินในกระเป๋าของผู้อื่นไป
- แอบเอาข้าวของชาวบ้านไปขาย
- เจาะเซฟธนาคาร เอาเงินไปใช้

(๒) **ชิงทรัพย์** ได้แก่ การลักเอาของ ๆ ผู้อื่นไป โดยไม่รื้อให้เจ้าของเปลือ หากเป็นการเอาไปด้วยการฉกฉวยเอาต่อหน้าต่อตาชนิดไม่เกรงกลัวใครเลย เช่น

- กระชากสร้อยคอที่เขาสวมอยู่แล้ววิ่งหนีไป
- แย่งเอากระเป๋าตังค์ของเขาไป
- คิวรถจักรยานยนต์ของเขาจับหนีหายไป

(๓) **ชิงทรัพย์** ได้แก่ การลักขโมยของผู้อื่นด้วยการให้กำลัง หรือใช้อาวุธทำร้ายเจ้าของทรัพย์ด้วย เช่น

- ใช้ไม้ตีหัวเขาแล้วแย่งเอาสร้อยคอทองคำที่คอเขาไป
- ใช้มือต่อยแล้วแย่งเอาเงินของเขาไป
- ใช้ปืนจู่จะยิงเขาแล้วเอารถจักรยานยนต์ของเขาไป

(๔) **ปล้นทรัพย์** ได้แก่ การที่คนตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไปร่วมกันชิงทรัพย์ของผู้อื่น เช่น

- นายดำ, แดง, และขาว ร่วมกันเอาไม้ตีหัวนายเขียวแล้วแย่งเอาสร้อยคอทองคำของเขียวหลบหนีไป

- ชาย ๓ คน ร่วมกันต่อย เตะ คนขับแท็กซี่และแย่งเอารถแท็กซี่ไป
- คน ๓ คน ร่วมกันใช้ปืนจู่จะยิงเขาให้ตายแล้วแย่งอาหารของชาวบ้านไป

ข. โกงชาวบ้าน

การโกงชาวบ้านตามกฎหมายอาญา คือการทรยศต่อความไว้วางใจของเพื่อนบ้านหรือคนรู้จักสนิทสนม เป็นการอาศัยโอกาสเอาเปรียบคนใกล้ชิด ซึ่งอาจเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง มิตรสหาย นายจ้าง ลูกจ้าง คนข้างเคียง มีโทษถึงจำคุก

การโกงกันนี้แบ่งออกได้เป็น ๒ อย่างใหญ่ ๆ คือ

- (๑) ยักยอก
- (๒) นื้อโกง

(๑) การยักยอก ได้แก่ การโกงกันโดยอาศัยเหตุที่ข้าวของเงินทองของเขาตกมาอยู่ในมือของตนอยู่แล้ว กล่าวคือ ตอนที่ได้มายังไม่มีการทำผิดแต่จะเกิดเป็นความผิดขึ้นมาเมื่อผู้นั้นสุบเอาของ ๆ เขาเป็นของตนเอง เช่น

- ผู้ใหญ่บ้านโกงเงินของลูกบ้านที่ฝากตนไว้
- นายแดง โกงเอาวัวของนายดำที่ฝากเลี้ยงไว้
- ข้าราชการ เอาเงินหลวงที่ตนเองเก็บรักษาอยู่ไปใช้ส่วนตัว

(๒) การฉ้อโกง ได้แก่ การหลอกลวงผู้อื่นจนเขาหลงเชื่อยอมมอบทรัพย์สินของเขาให้เป็นประโยชน์ของตน โดยตนเองไม่คิดจะทำประโยชน์ให้แก่เขา ซึ่งอาจทำได้โดยการโกหก หลอกลวง หรือการปกปิดความจริงก็ได้ เช่น

- นายคำหลอกลวงว่าสามารถส่งคนงานไปทำงานตะวันออกกลางได้ ทั้งที่ความจริงทำไม่ได้ การหลอกลวงนี้ทำให้ชาวบ้านหลงเชื่อยอมให้เงินให้ทอง เพื่อให้ นายคำส่งไปทำงานต่างประเทศ
- นางสาวสวย หลอก นาย ก. ว่าจะแต่งงานด้วย ทำให้ นาย ก. หลงเชื่อยอมเสียเงินให้แล้วไม่ยอมแต่งงานด้วย

ก. รับของโจร

การรับของโจรเป็นความผิดอาญา ซึ่งนอกจากผู้รับของโจรจะต้องคืนข้าวของให้แก่เจ้าของที่แท้จริงโดยไม่ได้ค่าตอบแทน แล้วยังอาจติดคุกติดตารางได้

การซื้อของราคาถูก ๆ จากคนที่ไม่รู้ห้วนอนปลายเท้า หรือการรับของกำนัลจากคนแปลกหน้า เป็นการเสี่ยงต่อความผิดฐานรับของโจร

ลักษณะสำคัญของการรับของโจรคือ

- รู้ว่าของสิ่งนั้นเป็นของโจร หรือของที่ได้มาโดยผิดกฎหมายด้วยการลักขโมย, ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอก หรือเจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์แล้วรับเอาทรัพย์นั้นไว้
- มีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของผิดกฎหมายนั้นโดยตรงด้วยการรับซื้อไว้รับฝาก รับจํา นำ รับดูแล หรือรับไว้ด้วยวิธีใด ๆ
- การเข้าไปเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของผิดกฎหมายนั้นด้วยการช่วยเหลือที่ซ่อนไว้ช่วยขายช่วยหาคนซื้อ จําหน่ายจ่ายแจกแลกเปลี่ยน

ตัวอย่างเช่น

- รับซื้อรถยนต์ที่เขาขโมยมา
- ช่วยขายทองที่ปล้นเขามา

- ช่วยเอาของที่โก่งเขามาไปซ่อนไว้

ง. บุกรุก

บุกรุกคือการเข้าไปรบกวน หรือเข้าไปอยู่อาศัยในบ้านที่อยู่อาศัยหรือที่ดินของคนอื่น โดยผู้บุกรุกเองไม่มีสิทธิที่จะทำเช่นนั้น และเจ้าของเขาไม่ยินยอมให้ทำเช่นนั้นซึ่งได้แก่

(๑) เข้าไปรบกวนเขา เช่น เข้าไปขโมยของ เข้าไปตัดฟันต้นไม้ใหญ่ของเขา เข้าไปเกาะเกาะที่ทางของผู้อื่น

(๒) เข้าไปอยู่อาศัย เช่น เข้าไปปลูกบ้านอยู่ในป่าสงวนในเขตการรถไฟ เข้าไปทำนาในที่ทางของเขา เข้าไปจับนกตกปลาในที่ดินของผู้อื่น

๒) ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายของผู้อื่น

คนเราย่อมมีสิทธิในตัวเองจะทำอะไรกับตัวเองก็ไม่มี ความผิด จะคนที่ทำร้ายร่างกายตัวเอง หรือแม้แต่จะฆ่าตัวตายก็ไม่มี ความผิด หากแต่เมื่อใดผู้หนึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องทำร้ายผู้อื่นโดยเขาไม่ยินยอมย่อมเป็นความผิดหรือแม้แต่บางครั้งเขายินยอมให้ทำก็ยังมี ความผิดได้ ซึ่งได้แก่

ความผิดเกี่ยวกับชีวิตของคนอื่นแบ่งออกได้เป็น

(๑) การฆ่าคนตาย

(๒) การทำร้ายผู้อื่น

(๓) การทอดทิ้งเด็ก คนป่วย คนแก่ชรา

(๑) ความผิดฐานฆ่าคนตาย

การฆ่าคนตาย ไม่ว่าจะด้วยวิธีใด ๆ และจะได้ทำลงโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ย่อมมีความผิด ซึ่งจะต้องรับโทษมากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับการกระทำของผู้นั้น เช่น

- ฆ่า พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย

- ฆ่า เจ้าพนักงาน หรือผู้ช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

- ฆ่า ผู้อื่นโดยการไตร่ตรองไว้ก่อน

- ฆ่า เพื่อกระทำความผิดอย่างอื่นเพื่อปกปิดความผิด

เหล่านี้ต้องรับโทษหนักกว่าการฆ่าผู้อื่น เพราะความจำเป็น, การฆ่าโดยไม่ตั้งใจ หรือการทำให้คนตายโดยประมาท

(๒) ความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่น

การทำร้ายร่างกาย คือ การทำผู้อื่นให้ได้รับความเจ็บปวด ทรมาน โดยตนไม่มีสิทธิจะทำได้ ผลจากการทำร้ายที่หนักเบาไม่เท่ากันย่อมจะส่งผลถึงการลงโทษผู้กระทำด้วย ซึ่งแบ่งผลของการทำร้ายออกได้เป็น ๔ ระดับ ตามความหนักเบา คือ

- ทำร้ายไม่เป็นอันตรายแก่ร่างกาย เช่น ตบหน้า ๑ ที ไม่มีผลเป็นความผิดลงโทษเปรียบเทียบปรับได้

- ทำร้ายเป็นอันตรายแก่ร่างกาย เช่น ตบหน้าจนบวมซ้ำ
- ทำร้ายเป็นอันตรายสาหัส เช่น ตบหน้าจนหูหนวก ตาบอด
- ทำร้ายจนถึงตาย เช่น ตบหน้าจนเข่าหักตาย
- ทำร้ายร่างกายบาดเจ็บหรือสาหัส หรือถึงตายเป็นคดีอาญาแผ่นดินยอมความกันไม่ได้และเปรียบเทียบปรับไม่ได้

(๓) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วย หรือคนแก่ชรา

การทอดทิ้งคนซึ่งไม่สามารถช่วยตนเองได้ เช่น เด็กเล็กอายุไม่เกิน ๕ ขวบ คนป่วย คนแก่ ซึ่งต้องอาศัยคนช่วยเหลือ ซึ่งถ้าหากญาติพี่น้องทอดทิ้งไม่สนใจใยดีอาจทำให้คนเหล่านี้อดอยาก หิวโหย และถึงตายได้ ดังนั้นกฎหมายจึงเอาผิดต่อญาติพี่น้องซึ่งมีหน้าที่ดูแลแล้วทอดทิ้งคนเหล่านี้ด้วย

๓) ความผิดเกี่ยวกับเพศ

การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ ได้แก่ การกระทำให้เกิดความเสื่อมเสียในทางเพศแก่ผู้อื่น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กสาว หรือ หญิงสาว แต่บางความผิดอาจเป็น ผู้ชาย หรือ คนชราก็ได้

ก. ความผิดที่กระทำต่อหญิงโดยเฉพาะ ได้แก่

- (๑) การข่มขืน ร่วมประเวณีกับผู้หญิงซึ่งไม่ใช่ภริยาคนโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม
- (๒) การร่วมประเวณีกับเด็กหญิงอายุไม่เกิน ๑๓ ปี มีความผิดเสมอ
- (๓) พาหญิงไปเพื่อการอนาจารหรือการล่วงเกินทางเพศ เช่น กอด จูบ ลูบ คลำ แต่ไม่ถึงขนาดร่วมประเวณี โดยหญิงไม่ยินยอม
- (๔) เป็นคนกลางพาหญิงไปเพื่อให้ผู้อื่นทำอนาจาร ไม่ว่าจะหญิงจะสมัครใจหรือไม่
- (๕) เป็นแมงดาเกาะผู้หญิงเขากิน หรือให้หญิงที่ค้าประเวณีเลี้ยงดู

ความผิดที่กระทำต่อคนทั่วไป

- (๑) ทำอนาจารหญิงหรือชาย โดยเขาไม่ยินยอม
- (๒) ทำอนาจารเด็กหญิงหรือเด็กชายอายุไม่เกิน ๑๓ ปี
- (๓) การค้าวัตถุลามก

๔) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลง

การปลอม คือ การทำให้มีขึ้นซึ่งของปลอม เช่น ธนบัตรปลอม เอกสารปลอม โฉนดที่ดินปลอม ส่วนการแปลง คือ การทำของเดิมซึ่งมีอยู่จริงเปลี่ยนสภาพไป เช่น เจาะเอาเนื้อเงินออกจากเหรียญห้าบาทบางส่วน

การปลอม หรือ แปลงนี้อาจทำได้ทั้งกับเงินตรา เอกสาร เครื่องหมายการค้า

๕) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน

- ความผิดฐานวางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น

- ทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท
- ปลอมปนอาหาร ยา เครื่องอุปโภคบริโภค

๖) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศชาติ

ได้แก่ การกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อประเทศชาติบ้านเมืองหรือความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน หากปล่อยให้มีการกระทำความผิดประเภทนี้ขึ้นบ้านเมืองย่อมปราศจากความสงบเรียบร้อย เช่น

- การคิดร้ายทำลายสถาบันกษัตริย์ ไม่ว่าจะด้วยการใช้กำลังทำร้าย หรือคูหมีนเหยียดหยามด้วยวิธีการใด ๆ หรือแม้เพียงแต่เตรียมจะทำก็เป็นความผิดแล้ว
- การคิดร้ายทำลายผู้แทนของประเทศเพื่อนบ้านที่มีไมตรีกับประเทศไทย เช่น กษัตริย์ต่างประเทศ รัชทายาท ทูต
- การคิดร้ายต่อประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการตั้งตัวเป็นกบฏล้มล้างกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือก่อกวนให้เกิดความไม่สงบสุข แบ่งแยกดินแดน ยุยงให้เกิดความบาดหมางระส่ำระสายในประเทศ

๗) ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง

ได้แก่ การที่ประชาชนทั่วไปกระทำความผิดที่มีผลกระทบต่อเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามกฎหมายของประเทศ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศ ซึ่งประชาชนส่วนรวมย่อมได้รับความเดือดร้อน เช่น

- การดูถูกดูหมิ่นเจ้าพนักงาน
- การคิดสินบนเจ้าพนักงาน
- การต่อสู้อัดขวางเจ้าพนักงาน

๘) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

ได้แก่ การกระทำความผิดที่ผู้กระทำเป็นผู้มีตำแหน่งหน้าที่ เป็นเจ้าพนักงานของรัฐ อาศัยโอกาสและตำแหน่งหน้าที่กระทำความผิดเสียเอง จำต้องรับโทษหนักกว่าการที่บุคคลทั่วไปกระทำความผิด เช่น

- เจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์ของทางราชการ
- เจ้าพนักงานรับสินบนจากชาวบ้าน
- เจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยไม่ชอบ
- เจ้าพนักงานทุจริตต่อหน้าที่ เช่น ทำเอกสารเท็จ เอกสารปลอม เปิดเผยความลับของทางราชการ
- เจ้าพนักงานละทิ้งหน้าที่

กฎหมายอาญาที่ควรรู้

โดยชัยพร สว่างวรชาติ, วิษย์ จีระแพทย์, ณัฐจักร บัณฑิตย์ ณ อสุทธยา

ด้วยเหตุที่ประเทศเราใช้หลัก “ความไม่รู้กฎหมายเป็นข้อแก้ตัวไม่ได้” สิทธิเสรีภาพของประชาชนจึงเสมือนมีโซ่ล่ามคออยู่ ถ้าหากไม่ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนแล้ว ประชาชนย่อมที่จะก่ออาชญากรรมโดยไม่รู้ตัวได้ โดยเฉพาะประชาชนในส่วนภูมิภาคที่มีท้องที่อยู่ห่างไกลความเจริญ จึงเรียบเรียงกฎหมายชาวบ้านขึ้น โดยรวบรวมไว้เฉพาะส่วนที่สาระสำคัญและจำเป็นแก่ชีวิตประจำวันของชาวบ้าน ซึ่งหวังว่าคงจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านไม่มากก็น้อย

รักพี่...ต้องหนีพ่อ

ถาม ความรักนั้นเป็นของละเอียดอ่อน เป็นเรื่องลึกซึ้ง แต่ถ้าคนใดรักมาก หลงมาก ก็อาจคิดตะวางได้เช่นกัน เหมือนอย่างเช่นนิยายน้ำเน่าเรื่องนี้ นายเด็ดพงษ์ หลงรักนางสาวสมเสร็จ แต่นายชิมกระตือพ่อของฝ่ายหญิงเกลียดหน้านายเด็ดพงษ์มากไม่ให้เข้าบ้าน นายเด็ดพงษ์เห็นว่าขอดี ๆ ไม่ได้ จึงพาหนี และได้เสี้ยก้นนายชิมกระตือตามเจอ จึงลากนายเด็ดพงษ์ถูกเขยจำยอมขึ้นโรงพัก แจ้งความพรากผู้เยาว์ และข่มขืนกระทำชำเรา มีปัญหาว่าพระเอกของเราจะติดคุกหรือไม่

ตอบในเรื่องนี้ ก่อนอื่นใด ต้องดูว่านางสาวสมเสร็จอายุเกิน ๑๓ ปีหรือไม่ และนายเด็ดพงษ์ มีเมียแล้วหรือยัง ถ้านางสาวสมเสร็จอายุเกิน ๑๓ ปี และนายเด็ดพงษ์ ยังไม่มีเมีย ดวงคุกของนายเด็ดพงษ์ยังไม่ถึงแต่ทั้งนี้ต้องมีพยานหลักฐานแสดงว่า นายเด็ดพงษ์ต้องการได้นางสาวสมเสร็จเป็นเมีย และเลี้ยงดูเป็นผัวเมียกันตั้งแต่แรก มิใช่ว่าพ่อตาจะจับเข้าคุกแล้ว ถึงอยากจะเลี้ยงดูเป็นผัวเมียในทันที ส่วนในเรื่องข่มขืนกระทำชำเรานั้น ถ้าหญิงอายุเกิน ๑๓ ปีแล้วเป็นคดีที่ขอมความกันได้ ถ้าฝ่ายหญิงเขาถอนคำร้องทุกข์คดีก็เป็นอันระงับกันไป เรื่องนี้ปัญหาไม่มาก ถ้าถูกเขยไปกราบพ่อตาสัก ๓ ครั้งแล้วขอขมา ถือขันหมากไปขอ อย่างไม่พ่อตาคงต้องให้ เพราะลูกสาวมันเสียไปแล้วนี่ครับ หรือถ้าคุณเป็นพ่อตาคงจะไม่ยกให้ ถ้าลูกสาวไปเสียท่าเขาแบบนี้

ข่มขืนชำเรา...นั่นเป็นโฉน

ถาม นายเปื้อชวบ้านบางบ่อจูงเด็กหญิงจินตนา มาหาผมแล้วเล่าให้ฟังว่า เมื่อคืนนี้เจ้าสมาน ลูกผู้ใหญ่พวงได้ลักลอบป็นขืนไปบนบ้าน แล้วได้ใช้มีดจี้ ค.ญ.จินตนา แล้วถลกผ้าถุง บังคับให้ ค.ญ.จินตนา ถ่างขาออก แล้วเอาของลับใส่เข้าไปในของลับ ค.ญ.จินตนา ชักเข้าออกได้ ๑ เซนติเมตร ค.ญ.จินตนา ร้องโวยวาย เจ้าสมานจึงโดดบ้านหนีไป เช่นนี้จะลากเจ้าสมานเข้าตะรางได้หรือไม่

ตอบ ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา นี้ต้องได้ความว่ามีการบังคับ แล้วฝ่ายชายใช้ของลับใส่เข้าไปในของลับฝ่ายหญิง แม้จะเข้าไปเล็กน้อยก็ตามก็มีความผิดแล้ว ถ้าข้อเท็จจริงยุติตามที่เล่าว่า ของลับของเจ้าสมานเข้าไปในช่องคลอด ค.ญ.จินตนา ๑ ซม.จริง ย่อมเอานายสมานเข้าตะรางได้เลย แต่ถ้าสมมุติเจ้าสมานเกิดรักใคร่ ค.ญ.จินตนา ขึ้นมาจะเลี้ยงดูเป็นลูกเป็นเมียเช่นนี้จะยอมความกันได้หรือไม่ ต้องดูว่า ค.ญ.จินตนา อายุเท่าใด ถ้า ค.ญ.จินตนา อายุไม่เกิน ๑๓ ปี ไม่มีทางที่จะยอมความกันได้ แม้จะยกขันหมากมาเท่าใดก็ตาม แต่ถ้าอายุมากกว่า ๑๓ ปี เพียง ๑ วันเท่านั้นก็ยอมยอมความกันได้ ซึ่งการตกลงยอมความกันนั้น ทำได้โดยทำบันทึกยอมความขึ้น ซึ่งภายหลังยอมความแล้วมีผลทำให้คดีระงับ โดยการยอมความดังกล่าวทำได้ตั้งแต่ชั้นตำรวจ อัยการ ไปจนถึงศาล

อย่างไรละ...ที่เขาเรียกว่าโทรมหญิง

ถาม คืนหนึ่งเดือนมืด นางสาวเมี้ยน อายุ ๑๖ ปี ได้เดินกลับจากดูหนังที่วัดครุใน ขณะนั้นเองเจ้าป๋อง ไอ้แป้ง และพวกอีก ๕ คน ได้มองเห็นความอวบอ้วนของนางสาวเมี้ยน จึงตรงไปจับนางสาวเมี้ยน ขึ้นไปบนเมรุเผาศพของวัด แล้วช่วยกันจับแขนขาของ น.ส.เมี้ยน แล้วถอดเสื้อผ้าของ น.ส.เมี้ยน ออกแล้วผลัดกันข่มขืนชำเรา ขณะนั้นเองเจ้าหน้าทีตำรวจไปพบเหตุการณ์ จึงจับเจ้าป๋อง เจ้าแป้ง มาดำเนินคดี อย่างนี้ เจ้าป๋อง เจ้าแป้ง จะยอมความได้หรือไม่

ตอบ จริงครับ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราตามที่กล่าวมาแล้ว ถ้าหญิงอายุเกิน ๑๓ ปี ย่อมยอมความได้ แต่ถ้าเป็นการโทรมหญิง ไม่มีทางที่เป็นไปได้ อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นการโทรมหญิงนั้น ต้องดูว่ามีคนใดคนหนึ่งในที่นั้นช่วยจับแขน จับขา แล้วอีกคนหนึ่งเข้าไปทำชำเราหญิง แล้วผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันหรือเปล่านั้น ถ้าเป็นอย่างนั้นก็เป็นการโทรมหญิงแน่ ทำไมโทรมหญิงถึงยอมความกันไม่ได้ นั่นก็เพราะว่าความผิดพวกนี้มีลักษณะรุนแรง มีการใช้กำลังเหมือนกับสัตว์ป่าที่มุ่งทำร้ายเหยื่อ และยิ่งไปกว่านั้น ถ้าเหยื่อที่ถูกโทรมเกิดบาดเจ็บสาหัสหรือตายแล้ว โทษของความผิดพวกนี้อาจถึง “เป้า” ก็ได้

เจ้าดวงฤดี...ก็เป็นตัวการข่มขืนชำเราได้เหมือนกัน

ถาม น.ส.ฉม้อย ได้มาร้องให้กับผมว่า น.ส.ฉม้อยได้ไปทำงานที่บ้านแห่งหนึ่งซึ่งมีนายสมศักดิ์ และนางดวงฤดี สามีกิริยาเป็นผู้ว่าจ้าง วันหนึ่งนางดวงฤดีได้เรียกน.ส.ฉม้อยเข้าไปในห้องแล้ว ได้ช่วยกันกับนายสมศักดิ์บังคับถอดเสื้อผ้า น.ส.ฉม้อยออก แล้วจับขาม น.ส.ฉม้อย ให้ นายสมศักดิ์ทำชำเรา จนกระทั่งนายสมศักดิ์ได้สำเร็จความใคร่ น.ส.ฉม้อยเสียท่า เขาจึงต้อง หอบผ้าหอบผ่อนหนีมาแล้วมาเล่าให้ฟัง แถมนางดวงฤดีกำชับไล่หลังมาด้วยว่า ไม่มีทางเอาเขา มาลงโทษได้หรอกเพราะเขาเป็นหญิง

ตอบ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา นี้ กฎหมายไม่ได้ระบุว่าเฉพาะผู้ชายเท่านั้นที่ผิด ผู้หญิงก็ย่อม เป็นตัวการร่วมกระทำผิดได้ ถ้าพฤติการณ์เข้าขั้น ในเรื่องนี้ได้ความว่านางดวงฤดีช่วยดวงยิหวา ของหล่อนต่างขา น.ส.ฉม้อย ที่น่าสงสาร และให้สามีหล่อนมีความสุขไปด้วยการทำชำเรา น.ส.ฉม้อย แม้ว่านางดวงฤดีจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่วมเพศด้วย แต่การกระทำก็มีส่วนทำ ให้ความผิดนั้นเกิดขึ้น คอของนางดวงฤดีจึงยอมไม่พ้นตะรางแน่ครับ

เมื่อถูกทำให้เจ็บ...ต้องเก็บความแค้นไว้ชำระ

ถาม ดิฉันอายุ ๑๘ ปี ได้ถูกเจ้าเบื่อกมันข่มขืนทำชำเราเมื่อ ๒ เดือนก่อน ตำรวจจับเจ้าเบื่อก ได้ส่งอัยการฟ้องคดี ต่อมาศาลได้ยกฟ้องคดีนี้ ท่านคะ ดิฉันเสียใจมาก นอกจากดิฉันต้อง เสียสิ่งที่หวงแหนในชีวิตแล้ว ดิฉันต้องถูกเจ้าเบื่อกหัวเราะเยาะเอาจนกระทั่งทุกวันนี้ แค้นนี้ต้องชำระด้วยตัวดิฉันเองหรือคะ

ตอบ ฟังแล้วขนลุก แต่น่าเห็นใจ มีคดีข่มขืนกระทำชำเราหลายเรื่องที่ฟ้องศาลแล้ว ศาลต้องยกฟ้อง ไป ทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริงก็เป็นความจริงตามที่ฟ้อง เหตุที่เป็นเช่นนี้จะโทษอัยการและศาลไม่ได้ เพราะเหยื่อที่ถูกข่มขืนมิได้นำหลักฐานที่ดีที่สุดมาให้ศาลเห็น สิ่งต่อไปนี้ อาจเป็นประโยชน์ กับท่านได้ เมื่อถูกทำชำเราแล้ว สิ่งแรกต้องรีบไปแจ้งความและระบุตัวผู้ทำชำเราทันที หลังจากนั้นอย่าชำระล้างอวัยวะเพศโดยเด็ดขาด รีบให้แพทย์ตรวจอวัยวะเพศโดยด่วน แล้วรีบบันทึกไว้ในรายงานตรวจพิสูจน์ ถ้าไปให้ตรวจช้า อาจไม่พบเชื้ออสุจิในช่องคลอดได้ นอกจากนั้นให้การอย่างชัดเจนกับพนักงานสอบสวนบอกถึงลักษณะท่าทางอย่างละเอียด ของการทำชำเรา อย่าอายขณะให้การ จงเล่าข้อเท็จจริงตั้งแต่พฤติการณ์ถูกบังคับ ไปจนถึง การร่วมเพศ ท่าทางต่าง ๆ ทราบอีกทีหนึ่ง ประกอบสำนวนสอบสวน เพื่อที่จะได้ตรวจสอบคำ ให้การท่านกับรายงานตรวจของแพทย์อีกทีหนึ่ง

ปลาหมอ...ตายเพราะปาก

- ถาม** “ปาก” เป็นอวัยวะส่วนหนึ่งที่อยู่ข้างใต้ของคอดูกได้ (เราเดือนคุณแล้ว) เหมือนดังเช่นเรื่องนี้ นายเฮง มีลูกสาวสวยอยู่ ๒ คน คนหนึ่งเป็นนักร้อง อีกคนหนึ่งเป็นคาราโอเกะที่บ้านของนายเฮงเป็นบ้านแฝดติดอยู่กับบ้านของนายลั่ว นายลั่วนี้ได้หลงรักกับลูกสาวนักร้องของนายเฮงที่ชื่อ นางสาวสายสมร แต่นางสาวสายสมรไม่เล่นด้วย วันหนึ่งขณะที่นางสาวสายสมรนั่งกระโจนออกไปอาบน้ำ นายลั่วเห็นเข้าเกิดคันปาก จึงพูดขึ้นว่า “ถ้าได้สายสมรเป็นเมียซะทีสองทีจะเป็นพระคุณ แม้ว่าเสร็จไอ้โงรกมาหลายทีก็ไม่ว่า” ซึ่งอาจจะเป็นคราวเคราะห์ของเจ้าลั่ว บังเอิญนายเฮงก็ได้ยินเข้าอีกคนหนึ่ง จึงพานางสาวสายสมรไปแจ้งความเอานายลั่วเข้าคุก เช่นนี้นายลั่วจะเข้าไปลั่วในคุกหรือไม่
- ตอบ** ในความผิดเกี่ยวกับ “ปาก” นี้ ก็จะมีผิดอยู่ ๒ เรื่อง คือ “ดูหมิ่นซึ่งหน้า” และ “หมิ่นประมาท” ถ้าดำเราได้ยินกัน ๒ คน ก็เป็นการดูหมิ่นซึ่งหน้า แต่ถ้าดำแล้วมีคนอื่นมาร่วม ได้ยินด้วยก็เป็นหมิ่นประมาท ในเรื่องนี้นายลั่ว ถูกหวยหลายตัวเพราะเป็นทั้งดูหมิ่นซึ่งหน้า และหมิ่นประมาทด้วย จะติดคุกหรือไม่นั้นไม่แน่ เท่าที่ปรากฏถ้าคนถูกดำเขาไม่ยอมศาลก็มักจำคุกเสมอ ทางที่ดีแล้ว เรื่องนี้เป็นคดีความผิด ขอมความกันได้ นายลั่วควรคุกเข่าถืดอกไม้รูปเทียนไปขอมมานายเฮงกับนางสาวสายสมรเสียดี ๆ ให้เขาถอนแจ้งความร้องทุกข์เสีย เผลอ ๆ ถ้าใช้ปากให้เป็น เรื่องร้ายอาจเป็นเรื่องดีที่สุดก็ได้ เพราะใด ๆ ในโลกนี้สิ่งที่แน่นอนก็ยังไม่แน่นอนได้นี่ครับ./

โสเภณี...กันอีกสักครั้ง

- ถาม** คอลัมน์สัตว์ของหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่งได้ขอให้ผู้เขียนตอบคำถามของดรณีนางหนึ่งว่า ดิฉันชื่อนางสาวดวงฤดี วันหนึ่งขณะที่ดิฉันเข้าไปในห้องพักของโรงแรมแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ เพื่อรอพบเพื่อนชายคนหนึ่งซึ่งไม่ได้พบกันมานานแล้ว ประมาณ ๒๒.๐๐ น. ได้มีกระต่ายคนหนึ่งอ้างชื่อว่า “สมบัติ” รูปหล่อคล้าย “สมบัติ เมทะนี” คนนั้นเข้ามาเกี่ยวพาราตีดิฉัน ดิฉันรู้สึกชอบอธษาศัยเขามาก และกินนั้นเราก็ได้เสียกัน แต่ให้ตายความรักทำให้ฉันตาบอด รุ่งเช้านายสมบัติ ได้นำตำรวจมาเข้าจับกุมดิฉันตั้งข้อหาว่าค้าประเวณีและมั่วสุมในสถานการค้าประเวณี อย่างนี้ดิฉันต้องติดตะรางไหมคะ
- ตอบ** ตะรางนะ ไม่ติดหรอกครับ แต่ถ้าศาลลงโทษคุณตามข้อหาดังกล่าว คุณต้องถูกส่งตัวไปฝึกอบรมอาชีพที่สถานสงเคราะห์ปากเกร็ดฯ ส่วนคุณจะผิดตามข้อหานั้นหรือไม่ ตามกฎหมายของบ้านเราจะเป็น “โสเภณี” ได้ต่อเมื่อ เข้าไปมั่วสุมและทำการค้าประเวณี

ในสถานการณ์ค้าประเวณี ซึ่งสถานการณ์ค้าประเวณีนั้น จะต้องเป็นสถานที่ใด ๆ ที่จัดไว้ เพื่อให้บุคคลอื่นทำการค้าประเวณี ซึ่งถ้าสมมุติว่าคุณเป็นโสเภณีจริง ๆ แล้วค้าเนื้อสดในบ้านของคุณเองย่อมไม่ผิดตามนัยกฎหมายนี้ หรือถ้าโรงแรมที่คุณนอนกับนายสมบัติเป็นโรงแรมที่คนเขาพักอยู่ทั่วไป คุณก็ไม่ผิด หรือแม้แต่นายสมบัติเขาโทรไปนัดคุณ คุณไปตามนัดแล้วเขาพาเข้าโรงแรมมานวด คุณก็ยังไม่ผิด เว้นแต่ได้ความว่า โรงแรมดังกล่าวมีการจัดห้องไว้เป็นห้อง ๆ มีที่นอน กระโถน ขวดน้ำ และมีลักษณะที่ใช้เป็นสถานการณ์ค้าประเวณี เช่นนี้ คุณต้องถูกส่งไปปากเกร็ดฯ แน่ ๆ ครับ แต่คุณอย่าถามต่อไปอีกว่าที่ตำรวจจับผู้หญิงที่บ้านผู้หญิงในซอยสุขุมวิทสารอ้างว่าเป็นนางโทรศัพย์ โดยตั้งข้อหาทำการค้าประเวณี และมั่วสุมในสถานการณ์ค้าประเวณีนั้น จะถูกต้องหรือไม่ เพราะผมเองก็ยังไม่รู้ และหาคำตอบให้ไม่ได้เหมือนกัน./

ของปลอม...หรือของแท้

- ถาม** จ้าหัวข้ออย่างนี้อ่าเข้าใจผิด และคิดให้ลึก ของปลอมในที่นี้เป็นป้ายทะเบียนรถปลอม มิใช่อย่างอื่นที่คุณเข้าใจ หรือกำลังคิดอยู่ เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อตำรวจนายหนึ่งโทร.ไปหาผม ถามว่า พี่ครับ ผมจับรถยนต์มาได้ ๒ คัน คันหนึ่งเป็นของนายสาย อีกคันเป็นของนายทอง ที่รถยนต์สายมีป้ายทะเบียน ซึ่งนายสายเป็นผู้เขียนหมายเลขทะเบียนรถโดยลักษณะขนาดตัวหนังสือและตัวเลขไม่เหมือนป้ายทะเบียนแท้จริงที่กรมตำรวจจัดทำขึ้น ซึ่งหมายเลขทะเบียนรถดังกล่าวความจริงเป็นหมายเลขทะเบียนรถของรถคันอื่น ส่วนรถของนายทองมีป้ายทะเบียนที่กรมตำรวจจัดทำขึ้นคิดไว้ แต่ความจริงเป็นป้ายทะเบียนรถคันเก่าของนายทองซึ่งเลิกใช้แล้ว โดยนายทองนำมาติดเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่ารถของนายทองเป็นรถหมายเลขทะเบียนดังกล่าว จะเอาความผิดนายทองและนายสายฐานใช้เอกสารราชการปลอมได้ไหมครับ
- ตอบ** การทำป้ายทะเบียนปลอม หรือนำป้ายอื่นมาใช้ มักจะเป็นเรื่องสมัยนิยมในเวลานี้ ด้วยเหตุนี้เจ้าของรถชอบจะนำป้ายทะเบียนซึ่งวิ่งได้ทุกท้องที่มาสวมแทนป้ายซึ่งวิ่งได้ท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง ทั้งประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ใช้จ่ายถอดสะดวก แต่จะเป็นความผิดฐานปลอมเอกสารราชการได้หรือไม่ ต้องดูพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป ในเรื่องนี้ การที่นายสายเขียนหมายเลขตัวหนังสือ และตัวเลขขึ้นเอง และทำป้ายขึ้นให้เหมือนป้ายของกรมตำรวจให้ชาวบ้านหลงเชื่อ แล้วนำไปติดไว้ที่รถตนเอง เช่นนี้ ย่อมเป็นการปลอมป้ายทะเบียนแน่ครับ และยังผิดฐานใช้เอกสารราชการปลอมด้วย อย่างไรก็ตาม การที่นายทองนำป้ายรถของกรมตำรวจที่แท้จริงของคันที่เลิกใช้แล้วมาติดรถของนายทอง เพื่อให้เขา

หลงเชื่อว่าเป็นรถคันหมายเลขทะเบียนดังกล่าว เช่นนี้ ยังมีได้มีการกระทำใด ๆ ที่เป็นการปลอม และใช้เอกสารปลอมเลยครับ เพราะเป็นการนำของที่ถูกต้องแท้จริงมาติด แม้ว่ารถคันนั้นหมายเลขทะเบียนจะไม่ตรงกับทะเบียนในป้านั้นก็ตาม

ล็อตเตอรี่...จะทำให้พีติดคุก

ถาม นายเค่อหลงรัก นางสาวดี แต่ไม่สมรักเนื่องจากน.ส.ดีรวยกว่า จึงไปซื้อล็อตเตอรี่มาใบหนึ่ง ขณะที่ตรวจล็อตเตอรี่อยู่ ปรากฏว่ารางวัลที่ ๑ ผิดไปจากล็อตเตอรี่ของนายเค่อเพียงตัวเดียว นายเค่อเกิดความคิดพิเรน อยากหลอกน.ส.ดีเล่นว่าตนรวย เนื่องจากถูกล็อตเตอรี่ จึงไปเอาเหรียญมาชุดเปลี่ยนเลขล็อตเตอรี่ใหม่ให้ตรงกับเลขรางวัลที่ ๑ แล้วนำไปให้น.ส.ดีดู น.ส.ดีดีใจมากที่จะได้แฟนรวย เพื่อน ๆ ของนายเค่อจึงเล็งแสดงความยินดี ในงานเลี้ยงนั้นเองนายเค่อเกิดละอายใจประกาศว่า ล็อตเตอรี่ดังกล่าวปลอมแล้ว ขยำทิ้งในถังขยะ แต่ด้วยคราวเคราะห์ เจ้านี่เก็บได้นำล็อตเตอรี่ไปขึ้นเงิน ขยายบุญแม้ว่าล็อตเตอรี่เห็นล็อตเตอรี่ปลอมจึงแจ้งตำรวจจับนายบี สืบสวนไปมาพบผู้ก่อคือเจ้าเค่อ อย่างนี้เจ้าเค่อจะต้องไปหยอดคนน้ำข้าวต้มในตระรางหรือไม่

ตอบ เจ้าเค่ออาจจะติดตระรางได้ถ้าศาลเห็นว่า การกระทำของเจ้าเค่อเป็นการปลอมเอกสาร ซึ่งการปลอมเอกสารนั้นจะต้องเป็นการทำของเทียมให้ผู้อื่นเชื่อว่าเป็นของแท้ โดยเป็นการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ซึ่งจากข้อเท็จจริงนี้ การที่นายเค่อปลอมเลขในล็อตเตอรี่ จุดประสงค์ใหญ่ๆ เพื่อหลอกนางสาวดีว่าตนรวย จึงมีปัญหว่า นางสาวดีเชื่อและการที่เพื่อนนายเค่อมาเลี้ยงนายเค่อนั้นจะเป็นการเกิดความเสียหายหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงและการกระทำประกอบแล้ว นายเค่อเพียงแต่ล่อน.ส.ดีและเพื่อนเล่นเท่านั้น มิได้มีเจตนาจริงจังที่จะให้น.ส.ดีหลงเชื่ออย่างจริงจังแต่อย่างใด อีกทั้งนายเค่อก็ประกาศเป็นทางการในงานแล้วว่า เป็นการล้อเล่นกันสนุกเท่านั้น ส่วนการที่เพื่อนเลี้ยงนั้น เป็นการกระทำที่เป็นประจำอยู่แล้ว การกระทำของนายเค่อแม้จะมีพฤติการณ์ที่เป็นการปลอมก็ตาม แต่การกระทำดังกล่าวไม่เกิดความเสียหายกับผู้อื่น ไม่เป็นการปลอมเอกสารตามนัยของกฎหมาย จึงพ้นตระรางไปได้แบบเส้นยาแดงผ่าแปด

ปลอมเอกสาร...ไม่จำเป็นต้องมีเอกสารที่แท้จริง

ถาม คุณเคยถูกหลอกบ้างไหม ถ้าไม่เคยฟังทางนี้ มีหนังสือฉบับหนึ่งมีข้อความโดยสรุปว่า

ได้รับเป็นผู้จัดโควตาส่งคนไปนอกแต่ผู้เดียว โดยได้รับอนุมัติจากนายศักดิ์ระบือ แผนกจัดคนส่งออกต่างประเทศ กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งนายเด๋อ ค्यू ดี เชื่อจึงเสียเงินให้แก่เจ้าโลก (ผู้ทำหนังสือ) ซึ่งอาจจะโลกไม่สมชื่อ หลังจากวันนั้นก็หายไปเหมือนคลื่นที่ไม่กระทบฝั่ง แต่ดวงของเด๋อ ค्यू ดี ยังดีพบนายโลกที่ท้องสนามหลวง จึงแจ้งโปลิศจับไว้ทัน อย่างนี้จะเอาคนที่หลอกคิดตะรางได้ไหม

ตอบ ผิดฐานฉ้อโกงประชาชนได้อยู่แล้ว เพราะใช้หนังสือนั้นหลอกเอาตังค์ไป แต่จะผิดฐานปลอมเอกสารด้วยหรือเปล่านั้น ถ้าเจ้าโลกมันแก้ตัวว่า เจ้านายศักดิ์ระบือ แผนกจัดคนส่งออกต่างประเทศนี้ไม่มีตัวตนจริง การทำของเทียมให้ผู้อื่นเชื่อว่าเป็นของแท้ เมื่อไม่ปรากฏต้นตอที่ทำเอกสารจริง ๆ แล้ว ยังจะเอาผิดได้หรือไม่ั้น เรื่องนี้ไม่เป็นปัญหา การมีแผนกตัวตนตามที่อ้างหรือไม่ ไม่ใช่เรื่องสำคัญ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าการทำปลอมขึ้นและมีผู้ได้รับความเสียหาย คนที่ทำย่อมติดคุกหัวโตแน่ ๆ ครับ

อย่าไว้ใจทาง...อย่าวางใจคนจะจนใจเอง

ถาม คุณนิวัฒน์นำเรื่องสลดใจมาเล่าให้ฟังว่า ขณะที่คุณนิวัฒน์เรียนอยู่เมืองนอก คุณพ่อก็เสียชีวิตลงอย่างกระทันหัน พอกลับมาก็ทราบข่าวที่ร้ายสุดทั้งหมัดตามพินัยกรรมตกเป็นของแม่เลี้ยงและลูกเลี้ยงหมด แต่คุณนิวัฒน์มีพยานมาบอกว่าในขณะที่คุณพ่อป่วยที่โรงพยาบาลใกล้จะเสียชีวิต นายบุญทั้งลูกเลี้ยงได้จับมือของคุณพ่อที่ป่วยหนักไม่มีสติ กดหัวแม่มือบนพินัยกรรมแทนลายมือชื่อ และอีกไม่กี่วันคุณพ่อก็ตาย คุณนิวัฒน์มาปรึกษาผมจะเอาเรื่องกับน้องเนรคุณพวกนี้ได้ไหม

ตอบ เรื่องเล่านี้เกิดขึ้นมาก เมื่อฟังแล้วก็หดหูใจ การกดมือผู้ป่วยไม่มีสติลงบนหนังสือนั้นถ้ามองอย่างเผิน ๆ แล้วไม่น่าจะผิดอะไร เพราะไม่ได้เป็นการทำปลอมเอกสารอย่างใดเลย แต่ถ้าพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว พฤติการณ์ดังกล่าวเท่ากับเป็นการให้คนทั่วไปเชื่อว่าลายพิมพ์นิ้วมือในพินัยกรรมเกิดจากความสมัครใจของคุณพ่อคุณนิวัฒน์จริง หรืออีกนัยหนึ่งให้คนเขาเชื่อว่าพินัยกรรมนั้นถูกต้องนั่นเอง จึงเป็นการปลอมเอกสารได้อย่างหนึ่ง ถ้าคุณนิวัฒน์มีพยานที่เห็นและเชื่อถือได้ ลากคอเข้าขังเตเลยครับ

จะโศกาไปใย...เมื่อรู้ว่าเขาโอนทรัพย์หนีหนี้

ถาม ทำอย่างไรดีครับ นายค्यूโทรถามผม เมื่อ ๖ เดือนก่อนเคราะห์หามยามช่วยมีรถยนต์

ซึ่งนายศักดิ์เป็นผู้ขับขีวิ่งชนรถนายคู่ย์ ได้รับเสียหายเป็นเงิน ๕๕,๐๐๐ บาท นายคู่ย์จึงให้ทนายมีหนังสือทวงถามให้นายศักดิ์ชำระค่าเสียหาย ซึ่งมีใจความว่าถ้าไม่ให้นำเรื่องไปฟ้องศาล โดยส่งหนังสือดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ซึ่งปรากฏไม่มีใครรับ คนในบ้านแจ้งว่าผู้รับได้ย้ายไปแล้ว จึงนำคดีขึ้นฟ้องศาลซึ่งต่อมาศาลตัดสินให้นายคู่ย์ชนะคดี แต่อาจจะเป็นลาภทุกขก็ได้ว่า นายศักดิ์กลับบอกว่าเขาไม่มีทรัพย์สินอะไรที่จะบังคับคดีได้เลย รถยนต์ที่ชนดังกล่าวก็โอนขายไป ๓ เดือนแล้ว เช่นนี้ นายคู่ย์มีทางใดจะเล่นงานนายศักดิ์ได้บ้าง

ตอบ ดวงนายคู่ย์ยังดีอยู่ การที่นายคู่ย์มีหนังสือทวงถามให้นายศักดิ์ชำระหนี้ ถือว่านายคู่ย์จะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้แล้ว แม้นายคู่ย์จะยังไม่ได้รับหนังสือนั้นก็ตาม แต่พฤติการณ์น่าจะเชื่อได้ว่านายคู่ย์ได้ทราบข้อความแล้ว การที่นายคู่ย์ได้โอนรถยนต์ให้แก่ผู้อื่นไป เพื่อมิให้ผู้เสียหายได้รับชำระหนี้ ย่อมมีความผิดฐานฉ้อโกงเจ้าหนี้ นายคู่ย์ยอมเอานายศักดิ์เข้าตะรางได้ แต่ถ้าต้องการเงินอาจใช้คดีอาญาต่อรองเรียกร้องเงินได้ ซึ่งถ้านายศักดิ์ให้เงินแล้ว ก็อาจทำบันทึกตกลงยอมความกันได้ที่สุดในที่สุด

มีไม้ดี ๆ...ต้องมาจากแหล่งปลูกดี ๆ

ถาม ไม่กี่วันนี้ นายเด่นเจ้าของโรงงานแปรรูปไม้ด้วยเครื่องจักรมาโอดครวญว่า เมื่ออาทิตย์ที่แล้ว เจ้าพนักงานป่าไม้และตำรวจได้ไปตรวจค้นโรงงาน และยึดไม้ตะเคียนทองแปรรูปจำนวน ๒๔๓ แผ่น ไม้มะค่าโมงแปรรูปจำนวน ๘๔๕ แผ่นไปพร้อมกับจับกุมและตั้งข้อหาไม้แปรรูปไว้ในความครอบครอง เช่นนี้ นายเด่นจะติดตะรางไหม

ตอบ การมีไม้แปรรูปในความครอบครอง ผู้ครอบครองจะต้องรับผิดชอบใดนั้น ต้องดูก่อนว่าไม้ที่มีไว้ในความครอบครองเป็นไม้ประเภทใด ถ้าเป็นไม้สักและไม้ยางแล้ว ไม้ดังกล่าวถือเป็นไม้หวงห้ามประเภท ก ไม่ว่าจะขึ้นอยู่ที่ใดถือเป็นไม้หวงห้ามเสมอ การแปรรูปไม้สักหรือไม้ยาง หรือมีไม้สักหรือไม้ยางไว้ในความครอบครอง จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานเสมอ มิฉะนั้นจะมีความผิด

แต่ถ้าเป็นไม้ตะเคียนทองและไม้มะค่าโมงแล้ว มิได้เป็นไม้หวงห้ามทุกกรณี ถ้าปรากฏว่ามีพยานหลักฐานแสดงว่าไม้ดังกล่าวไม่ได้เป็นไม้ที่ขึ้นในป่า แต่เป็นไม้ที่ตัดฟันมาจากที่ดินของเอกชน ไม่ว่าจะเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือเป็นที่ดินที่มี นส.๓ แล้ว ย่อมถือว่าไม้ดังกล่าวไม่ใช่ไม้หวงห้าม ผู้มีไม้ดังกล่าวไว้ในความครอบครองย่อมไม่ผิด

เป็นเจ้ามือหวย...อาจจะช่วยเข้าตาราง

ถาม เท่าที่สังเกตเวลาใกล้หวยรัฐบาลออก ข้าราชการที่เบียดน้อยหย่อนน้อยมักจะหยุดทำงาน รอฟังผลการออกหวยของรัฐบาล และเกือบจะ ๖๐% ของผู้ฟังมักจะฟังไปถึงหวยเถื่อนที่ซื้อไว้ด้วย ซึ่งหวยเถื่อนดังกล่าวนี้ผิดกฎหมายแน่ แต่จะมีความผิดมากนักน้อยเพียงใด ได้มีคนจดหมายมาถามหลายฉบับ จึงขอสังคายนาดังต่อไปนี้

ตอบ ความผิดเรื่อง “หวยเถื่อน” จะผิดมากนักน้อยเพียงใดต้องดูว่าผู้ทำผิดเป็นผู้เล่น ผู้เดินโหยหหรือเจ้ามือหวย กรณีเป็นผู้เล่นผู้เดินโหยห อาจจะไม่ได้ติดตาราง แต่ถ้าเป็นเจ้ามือหวยเสียเองนั้นไม่แน่ โดยเฉพาะเมื่อพบของกลางคือ โปยที่เล่นหวยจรรยาชื่อของผู้เล่นจำนวนหลายฉบับ เช่นนี้ เจ้ามือดังกล่าวย่อมติดตารางได้ ทั้งนี้ได้มีหนังสือของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยและกรมอัยการได้กำชับถึงอัยการทั่วประเทศ ในกรณีที่ร่างฟ้องเกี่ยวกับเจ้ามือหวยเถื่อนที่ปรากฏว่ามีของกลางที่เป็นโหยหหวยเถื่อนเป็นจำนวนมากมีทุนทรัพย์ที่เล่นจำนวนหลายบาท ให้อัยการทุกท่านร่างข้อความพิเศษ ย้ำถึงมาตรการของรัฐบาลในการปราบปราม หวยลงไปในห้องด้วย ซึ่งเท่าที่สังเกตเมื่อร่างฟ้องลักษณะดังกล่าวแล้ว เจ้ามือหวยเถื่อนที่มีโหยหหวยจำนวนมากมักจะติดคุกเสมอ ดังนั้นเจ้ามือหวยเถื่อนควรระวัง (เราเตือนคุณแล้ว) โดยเฉพาะบุคคลที่เป็นข้าราชการ คุณอาจติดคุกและถูกออกจากราชการได้

ปีนั้น...สำคัญไฉน

ถาม “ปีน” เป็นอาวูฐที่มีคุณและโทษ ถ้ามีปีนถูกต้องตามกฎหมายและมีไว้เพื่อป้องกันตัวก็เป็นคุณ แต่ถ้ามีปีนเถื่อนพกไว้เพื่อใช้ฆ่า ทำร้ายคนก็ติดตารางได้ ไม่กี่วันนี่เองเพื่อนผมคนหนึ่ง ซึ่งเป็นพ่อค้าไปธุระต่างจังหวัดเป็นประจำ วันหนึ่งปีนแมกนัม ม.๓๕๗ ของเขาชำรุดแต่ด้วยเหตุแรงควั่นที่ต้องเดินทางไปเซ็นสัญญาที่จังหวัดจันทบุรี จึงไปขอยืมปีนพก .๓๘ จากเพื่อนติดตัวไป ขับรถผ่านถึงด่านตรวจที่บางนา ถูกจับและค้นปีนได้ที่ซองกระสุนปีนข้างที่นั่งคนขับ จึงโทรมาปรึกษากับผม ผมจึงต้องสังคายนาเรื่องปีนให้ฟังถึง ๑ ชั่วโมงเศษ

ตอบ การมีปีนไว้ในความครอบครองโดยไม่รับอนุญาตนั้นมีผิดและมีโทษหลายประการ สำหรับในกรณีนี้ ถือว่าเป็นการมีอาวูฐปีนผิดมือ แม้ว่าอาวูฐปีนดังกล่าวจะมีทะเบียนก็ผิดได้ เพราะถือว่าผู้ครอบครองมิได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวูฐปีนดังกล่าว แต่ความผิดนี้เป็นความผิดที่เบาศาลมักจะลงโทษปรับเท่านั้น โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ก่อน แต่ถ้าข้อเท็จจริงเปลี่ยนแปลงไป ปีนดังกล่าวเป็นปีนเถื่อนและไม่มีใบพกพา อย่างนี้ผู้มีปีนนั้นต้องติดคุกแน่ ๆ ไม่มีศาลจังหวัดใดจะรอการลงโทษให้ แต่ถ้าจับปีนเถื่อนได้ที่บ้าน มิได้พกพาไปที่ใด ถือว่ายังไม่ได้นำปีนนั้นไปสร้างอันตรายให้แก่สาธารณชน ศาลก็จะรอการลงโทษให้

เห็นแก่เงิน...ยอมถูกเชิญเข้าคุก

- ถาม** วันหนึ่งผมได้ไปสืบพยานคดีอาญาที่ศาลในข้อหาฆ่าผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยเจตนา ขณะที่ผมนำนายสมพงษ์ พยานที่เห็นเหตุการณ์เข้าสืบ ซึ่งในชั้นสอบสวนนายสมพงษ์ได้รู้จักกับผู้ต้องหามาก่อน ขณะเกิดเหตุมีแสงไฟจากร้านค้าส่องสว่างมองเห็นผู้ต้องหาได้ชัดเจนเสียงปืนยิงผู้ตาย แต่นายสมพงษ์ได้ให้การในชั้นศาลแตกต่างจากสำนวนสอบสวนว่า ขณะเกิดเหตุไม่มีแสงไฟ มองไม่เห็นผู้ต้องหาขณะเสียงปืนยิงผู้เสียหาย ทั้ง ๆ ที่อยู่ห่างจากจุดยิงเพียง ๓ เมตร ไม่รู้จักผู้ต้องหามาก่อน ดังนี้ นายสมพงษ์จะมีความผิดประการใดหรือไม่
- ตอบ** คดีพวกนี้มีมากในชั้นศาล อัยการผู้ว่าคดีโดยปกติก็ไม่อยากเอาพยานเข้าคุก เพราะถือว่าพยานที่มาให้การเป็นผู้ทรงเกียรติและเป็นพลเมืองที่ดี แต่ก็มีพยานบางประเภทไม่ได้รับข้อกฎหมายว่า ถ้าให้การเท็จผิดแตกต่างจากชั้นสอบสวนแล้วจะมีความผิด โดยเห็นแก่เงินที่จำเลยว่าจ้าง ซึ่งความผิดฐานเบิกความเท็จในชั้นศาลนี้มีโทษสูงถึงจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑ หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่นดั่งคดีนี้ การที่นายสมพงษ์ได้ให้การในชั้นศาลแตกต่างจากชั้นสอบสวนโดยสิ้นเชิงในประเด็นสำคัญเช่นนี้ นายสมพงษ์ ย่อมผิดฐานเบิกความเท็จได้ และโอกาสที่นายสมพงษ์จะแก้ตัวยอมยาก เพราะมีคำให้การชั้นสอบสวนมายืนยันไว้อยู่แล้ว

ตระเตรียมเผาบ้าน...มีคร้านต้องติดคุก

- ถาม** ได้มีคดีเข้ามาเรื่องหนึ่ง มีผู้ต้องหาหัวหมอได้ยื่นร้องขอความเป็นธรรมว่า ดำรวจได้ไปจับกุมผู้ต้องหา ตั้งข้อหาว่าพยายามวางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น โดยขณะถูกจับกุมมิได้มีพฤติการณ์ใดในการวางเพลิงเผาบ้านใครแต่อย่างใด ผมจึงได้พิจารณาสำนวนที่ส่งมาจากตำรวจพบว่า ขณะจับกุมได้พบผู้ต้องหาหนีพร้อมด้วย ดั่งใส่น้ำมันมีขยะมูลฝอยและไม่ชี้คางอยู่ใกล้บ้านนายเดชา โดยก่อนเกิดเหตุ นายเดชาทะเลาะกับผู้ต้องหานี้ และผู้ต้องหาจะเผาบ้านนายเดชา และได้ไปซื้อน้ำมันจากปั๊มนางเกษร แล้วถือถังน้ำมันพร้อมด้วยฝอยและไม่ชี้คางที่บ้านดังกล่าว และถูกจับได้ในที่สุด ได้ความเช่นนี้ ผู้ต้องหาคะพ้นผิดหรือไม่
- ตอบ** ในความผิดธรรมดาทั่วไปแล้ว ผู้กระทำผิดจะต้องรับผิดชอบเมื่อผ่านชั้นตระเตรียมมาถึงชั้นพยายามเสียก่อน ยกตัวอย่างเช่น นายเขียวทะเลาะกับนายขาว จึงไปซื้อปืนและลูกปืนจากร้านนางเหลือง เดินมาแล้วถูกตำรวจจับได้ เช่นนี้ตำรวจจะจับนายเขียวฐานพยายามฆ่านายขาวไม่ได้ จะจับได้ต่อเมื่อนายเขียวได้เสียงปืนดังกล่าวจะยิงนายขาว หรือยิงไปแล้ว

แต่กระสุนด้านเท่านั้น แต่หลักกฎหมายกลับเป็นตรงข้าม กรณีที่เป็นความผิดฐานวางเพลิงเผาไหม้บ้านผู้อื่น ซึ่งในความผิดฐานนี้แม้ขั้นเตรียมการผู้กระทำก็ต้องรับโทษเช่นเดียวกับพยายามกระทำความผิดนั้น เช่นตามคดีนี้ การที่ตำรวจจับผู้ต้องหาได้พร้อมด้วยถังใส่น้ำมัน มูลฝอยและไม้ขีด วางอยู่ใกล้บ้านนายเคซา จึงเป็นการเตรียมการที่จะเผาบ้านนายเคซาแล้ว ผู้ต้องหาจึงต้องรับโทษฐานพยายามวางเพลิงเผาบ้านผู้อื่น มีอาจหลุดพ้นความรับผิดชอบไปได้

ฝากปลาย่างไว้กับแมว...มิเคล้วต้องเสียเงิน

ถาม นางปัทมาเดินจ่ายตลาด ขณะที่นางปัทมากำลังก้มลงเลือกพริกอยู่ นายคำได้บอกนางปัทมาว่า เงินในกระเป๋าจะตกพร้อมกันนั้น นายคำได้หยิบเอาห่อพลาสติกซึ่งนางปัทมาใส่เงิน ๒,๒๐๐ บาทจากกระเป๋าเสื้อมาถือไว้ นางปัทมาใจชื่อ แต่ใจได้บอกให้นายคำ ซึ่งไม่รู้จักมาก่อนให้ถือไว้ให้ถืออย่าตกหายแล้วก็เลือกพริกต่อไปอีก แต่เมื่อเลือกพริกเสร็จจะยกหน้าจะเอาเงินจากนายคำ มาจ่ายค่าพริก ปรากฏว่า นายคำได้หายไปแล้ว นางปัทมาจึงโศกานำความไปแจ้งให้ตำรวจเคราะห์ยังดี จับตัวนายคำได้ อย่างนี้นายคำจะติดตารางข้อหาใด

ตอบ เรื่องนี้เป็นบทเรียนที่ให้ไว้กับชาวบ้าน การให้เงินกับบุคคลที่เราไม่รู้จักถือไว้เช่นนี้ เหมือนกับฝากปลาย่างไว้กับแมว เวลาจะเอาปลาย่างคืนแมวก็นิยมอบเสียหมดแล้ว คดีพวกนี้มีลักษณะอย่างเดียวกันกับคดีอื่น ๆ ที่เห็นกันทั่ว ๆ ไป เช่นคนรอคิวซื้อตั๋วหนังไม่ไหว จึงฝากคนที่รอคิวก่อนซื้อตั๋วให้ด้วย พอหันหน้ามาคุยกับเพื่อนแวนเดียวเท่านั้น ผู้รับฝากเงินก็หายไปกับสายลม อยากรู้ก็ตาม การฝากของฝากเงินไว้แล้วผู้รับฝากเอาไปนั้น ผู้รับฝากจะผิดฐานลักทรัพย์หรือยักยอกนั้น ต้องมาพิจารณากันอีกครั้งหนึ่งก่อนอื่นใด ต้องเข้าใจความแตกต่างกันของความผิดเช่นนี้เสียก่อน ถ้าเป็นลักทรัพย์ผู้ลักจะต้องมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นการแย่งการครอบครองของเจ้าทรัพย์ หรือถ้ากล่าวตามภาษาชาวบ้านก็หมายถึง ไปแย่งเอาของมาจากเขานั้นแหละ ส่วนในความผิดฐานยักยอกนั้น ผู้กระทำต้องเข้าครอบครองทรัพย์นั้นเสียก่อน แล้วเบียดบังเอาของนั้นเป็นของตนเสีย

เมื่อทราบข้อแตกต่างดังกล่าวแล้ว จึงวกกลับมาดูในเรื่องนี้ ขณะที่นายคำได้หยิบเอาห่อพลาสติกใส่เงิน ๒,๒๐๐ บาทจากกระเป๋าเสื้อนางปัทมาถือไว้ แล้วนางปัทมาก็กำขับนายคำให้ถือไว้ให้ถือ อย่าทำตกหาย จึงเห็นได้ว่า นางปัทมายังครอบครองเงินนั้นอยู่ เป็นแต่เพียงส่งมอบการถือถือให้นายคำเอาเงินไปจึงเป็นการลักทรัพย์มิใช่เป็นการยักยอก อยากรู้ก็ตามให้รับแจ้งความไว้ก่อนครับ จะเป็นความผิดฐานใดค่อยว่ากันอีกทีหนึ่ง

ฝากทรัพย์...หรือยกยอก

- ถาม** วันหนึ่งนายสมศักดิ์กำลังซ่อมรถอยู่ นายแดงซึ่งรู้จักกันดีได้มาพูดคุยด้วย ขณะนั้นเครื่องอะไหล่รถไม่มีนายแดงจึงรับอาสาไปซื้อเครื่องอะไหล่ให้โดยนายสมศักดิ์ได้มอบเงินให้นายแดงไป ๒,๖๐๐ บาท หลังจากนั้น ๕ วัน นายแดงก็หายตัวไป นายสมศักดิ์จึงไปตามหานายแดงที่บ้าน นายแดงบอกว่าได้เอาเงินไปใช้หมดแล้ว จะพยายามหาเงินไปซื้อมาให้และนัดวันไว้ ต่อมานายสมศักดิ์ไปตามนัด นายแดงก็บอกว่ายังหาเงินไม่ได้ ถ้าอยากได้เงินให้พึ่งเอาเองอย่างนี้นายแดงจะมีความผิดทางแพ่งหรือทางอาญา
- ตอบ** ปัญหาเช่นนี้มีมาก ซึ่งผู้กระทำผิดมักจะต้องสู้เสมอว่าการรับมอบเงินดังกล่าวเป็นคดีแพ่ง การไม่คืนเงินให้เป็นการผิดสัญญาทางแพ่ง จะมาฟ้องคดีอาญารฐานยกยอกเขาไม่ได้ อย่างไรก็ดี ก่อนอื่น ต้องเข้าใจก่อนว่าการยกยอกนั้นเป็นอย่างไร การยกยอกนั้นต้องได้ความว่า ได้ครอบครองเงินหรือทรัพย์สินของผู้อื่น แล้วเบียดบังเอาเงินหรือทรัพย์สินนั้นเป็นของตนเอง ซึ่งเรื่องนี้จะเป็นการผิดสัญญาทางแพ่งหรือยกยอกนั้นต้องดูกัน จะเห็นได้ว่ากรณีนี้ไม่ใช่เป็นการมอบเงินให้เก็บรักษาไว้แน่ ๆ จึงไม่ใช่เป็นการมอบเงินให้นายแดงไปซื้อเครื่องอะไหล่ให้ เมื่อนายแดงรับเงินดังกล่าวและเบียดบังเอามาใช้เป็นประโยชน์เสีย นายแดงย่อมมีความผิดฐานยกยอกเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ควรดำเนินคดีอาญากับนายแดง เพื่อต่อรองเรียกร้อยเงินได้ครับ

อะไรจะเกิดขึ้น...เมื่อเกมส์ของน้องหนู... ถูกหาเป็นเครื่องเล่นการพนัน...

- ถาม** เมื่อสมัยเราเด็ก ๆ ใครมีปืนกลไฟฟ้าก็นับว่าเยี่ยมแล้ว แต่ในปัจจุบันนี้เครื่องเล่นของเด็กได้วิวัฒนาการในรูปของวีดีโอเกมส์ โดยใช้คอมพิวเตอร์บังคับการเล่นซึ่งย่อว่าแต่เด็กเลยที่ชอบ ผู้ใหญ่ก็แย่งเด็กเล่นเหมือนกัน อย่างไรก็ดีเมื่ออาทิตย์ที่แล้วตำรวจที่ปากน้ำได้จับกุมและยึดเครื่องวีดีโอเกมส์เป็นของกลาง ส่งให้อัยการฟ้องหลายเรื่องในข้อหาใช้เป็นเครื่องมือเล่นการพนัน จึงมีปัญหาว่าเครื่องวีดีโอเกมส์ดังกล่าวถือเป็นเครื่องเล่นการพนันตาม พ.ร.บ. การพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ หรือไม่
- ตอบ** ก่อนที่จะตอบว่าวีดีโอเกมส์เป็นเครื่องเล่นการพนันหรือไม่ เราควรจะต้องทราบเสียก่อนว่าการพนันตาม พ.ร.บ.การพนัน นั้น หมายถึง “การตกลงที่จะก่อให้เกิดการได้หรือเสียในเงินหรือทรัพย์สิน โดยผู้เล่นถือเอาผลเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน ซึ่งทุกฝ่ายไม่มีส่วน

เกี่ยวข้องในการนั้น” ยกตัวอย่างเช่น นายดำกับนายแดงตกลงกันว่าถ้าเพชรชกชนะผู้ทำชิง นายดำจะจ่ายเงินให้นายแดง ๑๐,๐๐๐ บาท แต่ถ้าเพชรแพ้ นายแดงจะจ่ายเงินจำนวนดังกล่าวให้คืน ถือเป็นการเล่นการพนัน เพราะดำและแดงตกลงเอาผลชนะในผลการชกระหว่างเพชรกับผู้ทำชิงเป็นเครื่องชี้ขาดโดยความแพ้ชนะเป็นเหตุการณีนอนาคตที่ไม่แน่นอน โดยนายดำและแดงไม่มีส่วนได้เสียในเกมดังกล่าวแต่อย่างใด

เมื่อทราบอย่างใดเป็นการพนันแล้ว ก็ต้องกลับมาพิจารณาว่าบัญชี ก และ ข ใน พ.ร.บ. การพนัน ระบุไว้อย่างใดเกี่ยวกับเครื่องเล่นการพนัน ซึ่งเห็นได้ว่าในบัญชี ข อันดับที่ ๒๐ ระบุไว้ว่า “เครื่องเล่นซึ่งใช้ไฟฟ้าจักรกล หรือสปริงคืดยิง หรือโยนวัตถุใด ๆ ในลักษณะโดยมีการนับแต้มหรือเครื่องหมายใด ๆ” ถ้าเข้าลักษณะการพนันดังกล่าวข้างต้นย่อมเป็นเครื่องเล่นการพนันตาม พ.ร.บ. นี้ อย่างไรก็ตามในปัญหานี้ ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาปี พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้วินิจฉัยออกมาแล้วว่า “ไม่ปรากฏว่าเครื่องเล่นดังกล่าวตามปกติได้ใช้เป็นเครื่องเล่นการพนันที่ใช้ไฟฟ้าจักรกลแล้วนับแต้มหรือเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นเป็นการแพ้ชนะ แต่กลับปรากฏว่าเป็นเครื่องเล่นที่จัดให้เด็กเล่นเพื่อความเพลิดเพลินและฝึกเขาวิชาไหวพริบของเด็ก ๆ เครื่องเล่นจึงไม่ใช่เครื่องเล่นซึ่งใช้ไฟฟ้าจักรกลตามบัญชี ข อันดับที่ ๒๐” ซึ่งผลจากคำพิพากษาลบนี้จึงทำให้เครื่องวีดีโอเกมส์เป็นเครื่องเล่นไฟฟ้าที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ โดยศาลฎีกาได้พิจารณาลักษณะและวัตถุประสงค์ในการทำเครื่องเล่นดังกล่าวขึ้น ซึ่งมีได้มีลักษณะที่ใช้เล่นการพนันแต่อย่างใด ดังนั้นใครมีเครื่องดังกล่าวไว้ในความครอบครองก็รอดตัวไปครับ...

พระราชบัญญัติจราจรทางบกและละเมิด

ละเว้นให้สัญญาไฟ...อาจติดคุกได้

ถาม นายเซ็งและนายซ่า ขับรถยนต์กินลมมาถึงสามแยกบางนา ปรากฏว่ายางรถแตก ขณะนั้นเป็นเวลา ๒๒.๐๐ น. ไฟฟ้าบริเวณดังกล่าวเสีย นายเซ็งได้จอดรถดังกล่าวแล้วนำยางอะไหล่มาเปลี่ยนโดยไม่ได้เปิดไฟให้สัญญาณไว้ ขณะนั้นเอง นายสมพงษ์ขับซึ่รถจักรยานยนต์มาที่บริเวณดังกล่าว มองไม่เห็นรถนายเซ็งจึงวิ่งชนรถนายเซ็งถึงแก่ความตาย นายเซ็งจะมีความผิดประการใดหรือไม่

ตอบ การที่นายเซ็งได้จอดรถเปลี่ยนยางในเวลากลางคืนกลางถนนโดยไม่ได้ให้สัญญาณไฟนั้น ย่อมมีความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก และถือว่าความตายของนายสมพงษ์เป็นผลโดยตรงจากการละเว้นกระทำการอันควรกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ของ

นายเซ็ง นายเซ็งจะมีความผิดตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก และกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ทายาทของนายสมพงษ์ย่อมดำเนินคดีกับนายเซ็งทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้

ลูกจ้างทำผิด...นายจ้างต้องชดใช้

ถาม นายบัวรดเสียจึงนำรถไปซ่อมไว้ที่อู่ซ่อมของนายฮั่ว นายเก่งลูกจ้างของนายฮั่วภายหลังที่เช็คเครื่องแล้วจึงนำรถไปลองเครื่องแต่เกิดไปวิ่งชนรถคนอื่นเข้า นายบัวจะฟ้องร้องให้นายฮั่วต้องรับผิดชอบได้เพียงใด

ตอบ ในปัญหานี้ต้องพิจารณาถึงความผิดชนิดหนึ่งที่นายจ้างต้องรับผิดชอบในความผิดที่ลูกจ้างกระทำในทางการที่จ้าง การที่นายเก่งลูกจ้างของนายฮั่ว ได้นำรถออกไปลองเครื่อง จึงถือว่าทำในทางการที่จ้าง นายฮั่วต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่นายบัว ผลจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้านายฮั่วติดป้ายไว้ที่อู่ห้ามลูกจ้างนำรถออกไปลอง จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากนายฮั่วเสียก่อน ในเรื่องนี้แม้จะมีคำสั่งดังกล่าวนายฮั่วก็ไม่อาจยกคำสั่งภายในมาเป็นเกราะบังหน้าได้ ถ้านายบัวพิสูจน์ได้ว่าลูกจ้างได้กระทำในทางการที่จ้างแล้ว นายฮั่วต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแน่ ๆ ครับ

อย่าคิดว่าปลอดภัย...เมื่อท่านใช้ล้อแม็ก

ถาม นายชวย ได้ซื้อล้อแม็กมาจากบริษัทนายจ้อ ขณะที่ใส่ล้อดังกล่าวแล้วขับรถมาตามถนนสุขุมวิท ถึงสามแยกบางนา ปรากฏว่าล้อดังกล่าวได้แตกเป็นเหตุให้รถของนายชวยเสียหลัก วิ่งเข้าชนเสาไฟฟ้า นายชวยได้รับบาดเจ็บสาหัส เช่นนี้ นายชวยจะฟ้องบริษัทนายจ้อให้รับผิดชอบหรือไม่

ตอบ ในคดีนี้ จะเห็นได้ประการหนึ่งว่าความเสียหายเป็นผลโดยตรงจากล้อแม็กแน่ ๆ แต่ นายจ้ออาจไม่ต้องรับผิดชอบ ถ้าเขาพิสูจน์ได้ว่าเขามีได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการผลิตล้อแม็กตามหลักของกฎหมายละเมิด ซึ่งเป็นหน้าที่ของนายจ้อที่จะพิสูจน์ แต่อย่าเพิ่งคิดว่านายจ้อจะรอดตัวนะครับ นายจ้อต้องรับผิดชอบแน่ ๆ ถ้าทนายของนายชวยเป็นมวญ กล่าวคือถ้าจ้อเอาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคมาใช้ เพราะพระราชบัญญัติฉบับนี้คุ้มครองผู้บริโภคเสมอ ถ้าผู้ผลิตผลผลิตอย่างไม่เข้ามาตรฐานแล้วผู้ผลิตต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากยางนั้น แม้ว่าผู้ผลิตจะไม่ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในการผลิตยางนั้นก็ตาม ลักษณะความรับผิดนี้เป็นความรับผิดใหม่ครับ ที่ภาษากฎหมายเขาเรียกว่า “ความรับผิดโดยเด็ดขาด” (Strict Liability) ซึ่งผู้ผลิตต้อง

รับผลิตในสินค้าที่ตนผลิตเสมอ แม้ว่าตนจะไม่ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตสินค้าชนิดนั้น

วิ่งตัดหน้า...นั่นคือเหตุสุดวิสัย

- ถาม** วันหนึ่งขณะที่นางสมศรีขับรถมาถึงสามแยกดินแดงจอดรอสัญญาณไฟอยู่ พอสัญญาณไฟเขียวนางสมศรีจึงขับรถออกจากบริเวณดังกล่าว ขณะนั้นเองเด็กหญิงตัวซึ่งขายพวงมาลัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวได้วิ่งตัดหน้าอย่างรวดเร็ว นางสมศรี ไม่อาจหยุดรถได้ทัน จึงวิ่งชนเด็กหญิงตัวถึงแก่ความตาย นางสมศรีต้องรับผิดชอบเพียงใด
- ตอบ** ถ้าเจอปัญหาเช่นนี้ นับว่าเป็นโชคของคนขับ คดีนี้ก็เช่นกัน การที่เด็กหญิงตัววิ่งตัดหน้ารถยนต์ของนางสมศรีโดยกระทันหัน และเป็นเหตุให้รถชนเด็กหญิงตัวถึงแก่ความตายนั้น เป็นความผิดของเด็กหญิงตัวเอง และเป็นเหตุสุดวิสัยที่เกิดขึ้นโดยกระทันหันจนนางสมศรีอาจห้ามล้อหยุดรถได้ทัน จึงมิใช่เกิดจากความประมาทของนางสมศรี นางสมศรีจึงไม่ต้องรับผิดชอบในความผิดครั้งนี้

ผู้ใดก่อ...ผู้นั้นต้องรับ

- ถาม** นายเด่นพงษ์ขับรถมาตามถนนสุขุมวิทมาถึงบริเวณซอยเทพารักษ์ตำบลสำโรงเหนือ โดยตั้งใจจะมุ่งหน้าไปปากน้ำ โดยจอดรอสัญญาณไฟอยู่ ขณะนั้นเองพอสัญญาณไฟสีเหลืองรถของนายระห่ำ ซึ่งอยู่หน้ารถนายเด่นพงษ์ ได้แซงรถนายแดงขึ้นไปทางขวาแล้ว เลี้ยวซ้ายตัดหน้ารถนายแดงเข้าซอยเทพารักษ์ เป็นเหตุให้นายแดงต้องเหยียบเบรคอย่างกระทันหันทำให้รถนายเด่นพงษ์ซึ่งวิ่งตามหลังมาพุ่งเข้าชนรถนายแดงเป็นผลให้ ด.ญ.เล็ก บุตรสาวนายแดงถึงแก่ความตาย ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมนายเด่นพงษ์และนายระห่ำดำเนินคดีบุคคลใดจะต้องรับผิดชอบประการใดหรือไม่
- ตอบ** ภายหลังจากที่เกิดรถชนกันแล้ว พยานหลักฐานเบื้องต้นที่ถือว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำผิดนั้นก็คือแผนที่เกิดเหตุ และต่อมาก็คือพยานบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ สำหรับในคดีนี้ถ้าจากแผนที่เกิดเหตุและพยานฟังได้ชัดแจ้งว่ารถนายระห่ำได้เลี้ยวซ้ายตัดหน้าดังกล่าวแล้วความตายของลูกนายแดงจึงเป็นผลโดยตรงจากรถของนายระห่ำ เพราะทันทีที่รถนายระห่ำตัดหน้าเป็นเหตุให้รถนายแดงต้องเหยียบเบรคกระทันหัน และมีผลให้รถนายเด่นพงษ์พุ่งเข้าชนอย่างแรง ดังนั้นถ้าพยานหลักฐานฟังได้ดังกล่าว นายเด่นพงษ์ก็ย่อมหลุดพ้นความรับผิดชอบ

สิทธิในการปฏิเสธไม่ปรากฏตัว

ถาม นายวินิจ ได้รับโทรศัพท์จากตำรวจ เชิญตัวไปโรงพักโดยระบุว่า มีผู้แจ้งว่านายวินิจได้ขับรถชนคนตาย นายวินิจปฏิเสธไม่ยอมไป เช่นนี้ นายวินิจจะถูกดำเนินคดีประการใดหรือไม่

ตอบ การเชิญตัวทางโทรศัพท์ แล้วปฏิเสธไม่ไปในชั้นแรกนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำการออกหมายเรียกนายวินิจอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งถ้านายวินิจยังคงยืนยันกรานไม่ยอมไปให้ปากคำจะมีบันทึกหมายเหตุไว้ในหมายเรียกโดยถือว่านายวินิจได้ทราบคำสั่งของเจ้าพนักงาน ซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้แล้ว การไม่ไปดังกล่าวจึงเป็นการขัดในคำสั่ง ตำรวจย่อมมีอำนาจออกหมายจับจับตัวนายวินิจมาดำเนินคดีได้

สิทธิในการได้รับการจับกุมด้วยความเป็นธรรม

ถาม นายสมทรงนั่งเล่นไฟดรัมมืออยู่กับเพื่อนในห้องรับแขกที่บ้าน ขณะนั้นเองส.ต.อ.สมบัติกับพวกสายตรวจเห็นผิดสังเกตจึงนำกำลังปืนรั้วเข้าจับกุมนายสมทรงในบ้าน เช่นนี้ ส.ต.อ.สมบัติจะมีอำนาจทำได้หรือไม่

ตอบ การจับกุมในปัจจุบันนี้ตามหลักทั่วไปต้องขออนุมัติจับกุมจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเสียก่อน แล้วจึงนำหมายจับไปจับกุม อย่างไรก็ตามก็ตีหลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นถ้าพบเห็นการกระทำใด ๆ ที่เป็นความผิดซึ่งหน้า เช่นเห็นคนกำลังตีกันอยู่ หรือกำลังเล่นไฟต่อหน้าต่อตาจับได้ทันที นอกจากกรณีความผิดซึ่งหน้าซึ่งไม่ต้องขออนุมัติจับกุมแล้ว กรณีต่อไปนี้ก็จับกุมได้เลย, กล่าวคือ

(ก) เมื่อเห็นคนพยายามกระทำผิดหรือพบคนที่มีพฤติการณ์น่าสงสัยว่าจะกระทำผิด โดยมี เครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุที่สามารถใช้ในการกระทำผิด เช่น เห็นนายแดงอยู่หน้าบ้านกำลังงัดแงะประตูบ้านนาย ข. อยู่เป็นต้น

(ข) กรณีที่มีคนมาแจ้งให้จับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแล้วบอกด้วยว่าได้แจ้งความร้องทุกข์ไว้แล้ว กรณีนี้ทางปฏิบัติตำรวจจะเรียกดูสำเนาคำร้องทุกข์เสมอ

(ค) เมื่อนายประกันร้องขอให้จับ

(ง) เมื่อศาลออกหมายจับและตำรวจจับตามหมายศาล

(จ) กรณีที่เป็นความผิดลหุโทษ

(ฉ) จับตามพระราชบัญญัติจราจร

(ช) กติอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียว

(ซ) กรณีฉุกเฉินและจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้วางหลักไว้ว่า

“ถูกเงินและจำเป็นอย่างยิ่ง” ต้องมีหลักฐานเบื้องต้นว่าบุคคลที่จับกุมนั้นกระทำผิดคดีอาญา ถ้าไม่จับกุมแล้วบุคคลนั้นจะหลบหนีไป และการหลบหนีจะทำให้เกิดความเสียหายหรือเป็นผลร้ายขึ้นได้

ดังนั้น ในคดีนี้ต้องพิจารณาว่าในขณะที่ ส.ค.อ.สมบัติเข้าจับกุมนั้น สมทรงได้เล่นไพ่อยู่บริเวณใด ถ้าเล่นไพ่อยู่น้ำบ้านก็จะมีความผิดซึ่งหน้าที่ ส.ค.อ.สมบัติจับได้ แต่ถ้าเล่นอยู่ในบ้านมีม่านปิดเรียบร้อย ต้องขออนุมัติจับกุม และมีหมายค้นจับเสียก่อน เว้นแต่ ส.ค.อ.สมบัติจะพิสูจน์ได้ว่า กรณีดังกล่าว เป็นกรณีฉุกเฉินและจำเป็นอย่างยิ่ง

สิทธิในการไม่ให้ปากคำ

ถาม นายวิเชียรถูกตำรวจจับมาในข้อหาลักทรัพย์ จึงถูกนำมาสอบสวนปากคำ ขณะพนักงานสอบสวนตั้งคำถามถามอยู่ นายวิเชียรไม่ให้ปากคำแต่อย่างใด เช่นนี้ นายวิเชียรจะถูกดำเนินคดีหรือไม่

ตอบ สิทธิในการวางเฉย หรือไม่ให้ปากคำเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ภายหลังจากที่ถูกแจ้งข้อหาเป็นผู้ต้องหาแล้ว ตำรวจจะสอบปากคำ ผู้ต้องหามีสิทธิที่จะให้การรับสารภาพหรือปฏิเสธ หรือไม่ให้การใด ๆ ทั้งสิ้นได้ และเวลาใดก่อนที่จะให้การ ตำรวจต้องเตือนก่อนเสมอว่า คำให้การดังกล่าวจะใช้ยื่นในชั้นศาลได้ แต่ถ้าถูกซ้อม บังคับให้ให้การ ผู้ต้องหาก็ย่อมไม่เซ็นชื่อหรือประทับลายพิมพ์นิ้วมือในสำนวนสอบสวนได้ เพราะถือว่าคำให้การดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเกิดจากความไม่สมัครใจ

สิทธิในการมีทนายชั้นสอบสวน

ถาม นายสัมฤทธิ์ได้ถูกตำรวจจับในข้อหาเสียดายป้ายทะเบียนไม่ถูกต้อง และควบคุมตัวดำเนินคดี ในขณะที่ถูกควบคุมขอตำรวจโทรศัพท์ไปถึงเพื่อนเพื่อขอประกันตัว ตำรวจไม่ยอมให้โทร จึงขอให้สิทธิเรียกทนายมาแก้ต่างคดี ตำรวจก็ไม่อนุญาต และอ้างว่านายสัมฤทธิ์ไม่มีสิทธิทำเช่นนั้นได้ เช่นนั้นนายสัมฤทธิ์จะดำเนินการอย่างไร

ตอบ ตำรวจที่กล่าวอ้างมา ก็มีใช่เป็นทุกโรงพัก เป็นแต่เพียงบางคนเท่านั้น การขอโทรเรียกเพื่อนมาเพื่อจะประกันตัวนั้น สิทธิในการประกันตัว นายสัมฤทธิ์น่าจะมีขอบเขตโทรเรียกผู้ประกันมาได้

ส่วนในเรื่องการมีทนายชั้นสอบสวนนั้น ปัจจุบัน ยังไม่สิทธิที่จะมีได้ แต่ขณะนี้สมาคมทนายได้ต่อสู้ในสิทธินี้อยู่

สิทธิในการประกันตัว

ถาม การประกันตัว ปฏิบัติอย่างไร

ตอบ การประกันตัวทำได้ ๓ ชั้น ชั้นสอบสวน ชั้นอัยการ และชั้นศาล ผู้มีสิทธิขอประกันคือผู้ต้องหา ญาติพี่น้อง หรือเพื่อน หลักฐานที่ใช้ประกันอาจเป็นเงิน พันธบัตรของรัฐบาล สลากออมสิน หนังสือค้ำประกันของธนาคาร และที่ใช้กันมากคือโฉนดที่ดินหรือ นส. ๓ ถ้าเป็นโฉนดที่ดินต่างจังหวัดก็ควรเอาหนังสือรับรองจากเจ้าพนักงานที่ดินหรือนายอำเภอท้องที่ไปแสดงถึงราคาที่ดินดังกล่าว จะประกันใช้หลักทรัพย์เท่าใดขึ้นอยู่กับโทษและความผิดนั้น การจะได้รับอนุญาตให้ประกัน ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนอัยการ และศาล ถ้าผู้ต้องหาในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นที่นั้น ก็อาจไม่ให้ประกันได้ เมื่อได้รับอนุญาตให้ประกันแล้ว ก็จะมีการออกใบรับยึดไว้เป็นหลักฐาน นายประกันควรแจ้งที่อยู่ไว้ และถ้านายประกันผิดนัดไม่ส่งตัวผู้ต้องหาพนักงานสอบสวน อัยการ หรือศาลยึดประกันนั้นได้

สิทธิในการร้องทุกข์และถอนคำร้องทุกข์

ถาม นายโก ซึ่งเป็นบิดาชอบด้วยกฎหมายของนางสาวสมฤดีได้มาร้องทุกข์จับกุม นายชอบว่าได้ข่มขืนบุตรสาวอายุ ๑๘ ต่อมานางช้อยมารดาของนางสาวสมฤดีได้รับเงินค่าเสียหายจากนายชอบ จึงมาถอนคำร้องทุกข์ดังกล่าว การถอนคำร้องทุกข์นี้ชอบหรือไม่

ตอบ เมื่อผู้ใดถูกอีกฝ่ายหนึ่งกระทำได้รับความเสียหาย ย่อมจะแจ้งความให้ตำรวจรับทราบได้โดยทำเป็นคำร้องทุกข์ โดยระบุว่าผู้กระทำคือใคร ความเสียหายเป็นอย่างไร แต่ถ้าในกรณีผู้ได้รับความเสียหายเป็นผู้ที่ยังอายุไม่ถึง ๒๐ ปี กฎหมายถือว่าเป็น ผู้เยาว์ ผู้ร้องทุกข์แทนจึงต้องเป็นบิดาหรือมารดาของผู้นั้น และเมื่อร้องทุกข์แล้ว ถ้าผู้นั้นถอนคำร้องทุกข์ ก็ถือว่าไม่คิดใจเอาความกันแล้ว คดีก็เป็นอันระงับไป

ปัญหาจึงมีว่า ถ้าบิดาเป็นผู้ร้องทุกข์ มารดาจะเป็นผู้ถอนคำร้องทุกข์ได้หรือไม่ ในเรื่องนี้แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ร้องทุกข์กับผู้ถอนคำร้องทุกข์จะต้องเป็นคนคนเดียวกัน แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ถ้าปล่อยให้บุคคลที่มีสิทธิร้องทุกข์ เช่น บิดา มารดา บุตร โดยฝ่ายหนึ่งร้องทุกข์ แต่ผู้เสียหายคนอื่นมาถอนคำร้องทุกข์ ย่อมเป็นเรื่องที่ขัดกันแน่ ๆ ดังนั้นในเรื่องนี้ การถอนคำร้องทุกข์ของนางช้อยจึงไม่ชอบ คดีไม่ระงับ

คดีที่ควรรู้

โดย กุลพล พลวัน
ผู้ช่วยเลขานุการ ก.อ.

“คดีรธน”

คดีอาญาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้และก่อความเดือดร้อนความเจ็บช้ำน้ำใจแก่ผู้ต้องหามากที่สุดคงได้แก่คดีรธนกัน

และผมรู้สึกว่าการคดีรธนกันนี้ได้สร้าง ความไม่เป็นธรรมให้แก่สังคม และสร้าง ความไม่มีระเบียบวินัย ให้แก่คนไทยมากขึ้นทุกที

สมมุติว่าท่านผู้อ่านขับรถยนต์ไปตามถนน เกิดมีคนวิ่งตัดหน้ารถท่านในระยะกระชั้นชิด ทำให้ท่านไม่สามารถเบรครถได้ทัน จึงเกิดชนคนที่วิ่งตัดหน้าได้รับบาดเจ็บหรือถึงแก่ความตาย หรือท่านขับรถยนต์ของท่านไปดี ๆ มีสิ่งห่มอเตอร์ไซค์ขับรถจักรยานยนต์โฉบไปมาด้วยความคะนองแล้วเกิดมาเฉี่ยวกับรถของท่านล้มลงได้รับบาดเจ็บหรือตายโดยไม่ใช่ความผิดของท่าน

ทุกข์หนักจะเกิดแก่ท่านอย่างไรไม่มีทางหลีกเลี่ยง

ท่านจะต้องถูกพนักงานสอบสวนจับกุมสอบสวนในข้อหาขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ (หรือบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตาย) ถูกควบคุมตัวไว้ที่สถานีตำรวจ ถูกเมืงญาติพี่น้องเดือดร้อนต้องหาหลักทรัพย์มาประกันตัวท่าน วุ่นวายไปหมด ระหว่างสอบสวนนี้ ญาติพี่น้องผู้บาดเจ็บ หรือญาติผู้ตายก็จะมาเรียกร้องค่าเสียหาย ค่ารักษาพยาบาล ค่าอะไรต่อมิอะอะไร ฯลฯ จากท่านบางที่เป็นเงินแสน

ปกติพนักงานสอบสวนจะพยายามไกล่เกลี่ยให้ท่านและคนเจ็บหรือญาติพี่น้องของเขาคกลงกันในเรื่องค่าเสียหาย

เมื่อตกลงกันได้ก็จะทำบันทึกตกลงชดใช้ค่าเสียหายและจะเขียนไว้ด้วยว่าคู่กรณีจะไม่คิดใจเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งทางอาญากันอีก

บันทึกฉบับนี้สำคัญมากที่สุด

เมื่อสำนวนการสอบสวนส่งมาที่พนักงานอัยการและพนักงานอัยการยื่นฟ้องท่านต่อศาลแล้ว จำเลยก็มักจะขอให้ศาลพิพากษารอลงอาญาให้ โดยอ้างว่าคดีนี้ได้มีการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่คนเจ็บหรือญาติพี่น้องของเขาเป็นที่พอใจแล้ว

“ผมขอบคุณท่านมากครับ เท่ากับชี้ทางสว่างให้ เอ สำนักงานเช่นนี้มีทุกจังหวัดหรือเปล่าครับ และช่วยเหลือทางกฎหมายด้านใดบ้าง” พ่อเฒ่าถามขึ้นแพนบุตรชาย “สำนักงานนี้เป็นตัวแทนของกรมอัยการมีทุกจังหวัดให้คำปรึกษาทุกคดีทั้งคดีแพ่ง อาญา และแรงงาน ถ้ากรณีได้เป็นคดีในชั้นศาลแล้วก็จะจัดหาทนายให้โดยเป็นทนายจากส่วนกลางที่กรมจัดสรรไว้แล้วหรือเป็นทนายอาสาในส่วนท้องถิ่น” เพ็ชรเล่าให้ฟังแล้วพูดเสริมไปอีกว่า “เหตุที่มีสำนักงานนี้ขึ้น เพราะ กระทรวงมหาดไทยมีเจตนาที่จะ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้ประชาชนด้วยการที่กรมอัยการเป็นทนายแผ่นดินจึงต้องทำหน้าที่ดังกล่าวอย่างครบถ้วน”

“ครับ ท่านทำหน้าที่ท่านถูกต้องแล้ว ผมลาละครับ” ทิดอ่วมและเจ้าเด่นยกมือไหว้ลาอัยการหนุ่ม แต่ก่อนที่จะจากไปทิดอ่วมได้พูดขึ้นว่า “ขอให้อัยการจงเป็นที่พึ่งก้าวแรกของประชาชนตลอดไปครับ” เพ็ชรมองหน้าทิดอ่วมด้วยความดีใจ คำพูดประโยคหลังแม้จะสั้นแต่ก็เป็นที่ซึ่งใจยิ่งนัก ใจแล้ว ที่พึ่งก้าวแรกของประชาชน ต้องเป็นอัยการสถาบันของเรา

ในการนี้ฝ่ายจำเลยจะต้องนำตัวคนเจ็บหรือญาติพี่น้องของเขา (กรณีมีการตาย) มายืนยันต่อหน้าศาลว่าจำเลยได้ชดใช้ค่าเสียหายแก่ฝ่ายตนจริง ปรากฏตามบันทึกตกลงชดใช้ค่าเสียหายที่รวมอยู่ในสำนวนการสอบสวน

เมื่อได้ความว่ามีการชดใช้ค่าเสียหายกันจริง ศาลก็จะใช้ดุลยพินิจพิพากษารอลงอาญาให้แก่จำเลย ทั้งที่ความจริงจำเลยอาจจะไม่ได้กระทำผิดเลย

ในทางตรงข้าม หากพนักงานสอบสวน - อัยการ - ศาล ดำเนินการไปตามรูปคดีโดยไม่ต้องสนใจว่ามีการชดใช้ค่าเสียหายกันแล้วหรือไม่

รับรองได้ว่ามีเรื่องร้องเรียนขอความเป็นธรรมทั้งทางหน้าหนังสือพิมพ์ร้องขอความเป็นธรรมไปยังผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องชี้แจง ต้องสอบสวนกันจนเหนื่อยอ่อนกว่าเรื่องจะยุติ

เคยมีเรื่องเล่าว่า คนไทยไปอยู่ในประเทศอังกฤษ แล้วเดินข้ามถนนตัดหน้ารถยนต์โดยกระชั้นชิดจึงถูกรถชนตาย คนขับรถยนต์ลงมาดูแล้วพูดคำเดียวว่า “เสียใจ” โดยตำรวจอังกฤษก็ให้ความเป็นธรรมแก่คนขับรถยนต์อย่างดี ส่วนคนไทยที่ไปเห็นเหตุการณ์กลับมาเมืองไทยตำหนิฝรั่งว่าใจจิตใจดำ ไม่ดูแลให้ค่าเสียหายแก่ญาติพี่น้องคนตายเลย

แต่ความจริงผมว่าเขาทำถูกแล้ว

ดังนั้นในเมืองไทยกรณีที่เกิดการ “ชนแล้วหนี” หรือยิ่งกว่านั้นเมื่อชนแล้วยังถอยรถยนต์มาทับอีกครั้งเพื่อให้ตายสนิทก็มีสาเหตุสำคัญมาจากเรื่องนี้เอง

อย่าไปโทษคนขับเขาเลย!

“การไปเป็นพยานที่ศาล”

ผมได้รับเชิญจากส่วนราชการแห่งหนึ่งให้ไปบรรยายแก่ข้าราชการในสังกัดเกี่ยวกับเรื่อง การไปเป็นพยานที่ศาลในคดีอาญาเป็นประจำ

จากการบรรยายดังกล่าว ผมได้ทราบปัญหาสำคัญประการหนึ่ง นั่นก็คือพยานที่ได้รับ หมายเรียกของศาลแล้ว ไม่ทราบว่าจะไปเบิกความในเรื่องอะไร จะพบกับอัยการโจทก์ได้ที่ไหน และจะเบิกความที่บัลลังก์ไหน ฯลฯ

ผมคิดว่าปัญหานี้คงเกิดขึ้นกับท่านผู้อ่านด้วย เพราะสักวันหนึ่งท่านอาจได้รับหมายเรียก จากศาลให้ไปเบิกความเป็นพยานก็ได้

เช่น มีคนร้ายเข้าไปลักทรัพย์ในบ้านท่าน ต่อมาพนักงานสอบสวนจับกุมคนร้ายได้ และ อัยการได้ยื่นฟ้องคนร้ายดังกล่าวต่อศาล คนร้ายให้การปฏิเสธ จึงต้องมีการสืบพยานกัน

อัยการจะขอให้ศาลออกหมายเรียกท่านมาเบิกความเป็นพยานที่ศาล ในฐานะเป็นผู้เสียหาย หรือท่านเดินไปตามถนนพบคนร้ายใช้มีดจี้หญิงคนหนึ่งบังคับให้ถอดสร้อยคอทองคำให้ แล้ววิ่งหลบหนีไป ซึ่งเป็นความผิดฐาน ชิงทรัพย์ ต่อมาพนักงานสอบสวนจับกุมคนร้ายได้ และ พนักงานสอบสวนได้บันทึกปากคำท่านไว้ในฐานะเป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์ขณะชิงทรัพย์ และ จำนำคนร้ายได้ซึ่งตัวคนร้ายถูกต้อง

เมื่ออัยการยื่นฟ้องคนร้ายเป็นจำเลยต่อศาลแล้ว ก็จะขอให้ศาลออกหมายเรียกท่านไป เป็นพยานที่ศาล ในฐานะที่เป็นพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์

ในหมายของศาลจะมีข้อความสั้น ๆ ว่า ให้ท่านไปเบิกความที่ศาลในคดีหมายเลขคำที่ เท่าใด ระหว่างใครเป็นโจทก์ - จำเลยให้ไปเบิกความวันเดือนปีเวลาใดเท่านั้น

พยานที่ได้รับหมายส่วนใหญ่จะงงว่าควรจะทำปฏิบัติตัวอย่างใด

ทางที่ดีท่านควรไปพบกับอัยการเจ้าของคดีเสียก่อนที่จะไปเบิกความ เช่น ถ้าเป็นคดีที่ ยื่นฟ้องต่อศาลอาญาในกรุงเทพมหานคร ท่านควรไปพบอัยการ ที่กองคดีกรมอัยการซึ่งตั้งอยู่ ที่หลังศาลเจ้าพ่อหลักเมือง สนามหลวง (โทร. ๒๒๒๘๘๑๒๑) กองคดีนี้จะแบ่งออกเป็น ๑๐ กอง ย่อย ดังนั้น ท่านจะต้องไปที่กองย่อยดังกล่าวเพื่อพบกับอัยการเจ้าของคดี

ส่วนในต่างจังหวัดท่านไปพบอัยการได้ที่ศาลากลางจังหวัด ซึ่งที่ทำการอัยการจังหวัด จะอยู่ที่นั่น

การไปพบกับอัยการเสียก่อนขึ้นศาลเพื่อเบิกความมีผลดีหลายประการ เช่น

๑. อัยการมีโอกาสทบทวนความจำของท่าน เพราะคดีอาญาหลายคดีเมื่อเกิดขึ้นแล้ว กว่าที่จะจับกุมสอบสวนและยื่นฟ้องต่อศาลกินเวลานาน บางคดีนับเวลาเป็นปีและถ้าหากเป็นคดี

ที่คนร้ายหลบหนีกว่าจะจับกุมตัวได้ก็เป็นเวลาหลายปี ดังนั้นพยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ก็อาจจะจำรายละเอียดของเหตุการณ์ไม่ได้หรือจำสับสน ซึ่งจะเป็นผลเสียในการเบิกความในศาล เพราะอาจถูกทนายจำเลยซักค้านให้เบิกความวกวนขัดแย้งกันเอง นำหนักพยานย่อมลดน้อยลง

การทบทวนความจำพยานนี้ ไม่ใช่การซักซ้อมพยาน การซักซ้อมพยานนั้นมีความหมายไปในทางที่ว่าซักจนแนะนำหรือคาดคั้นให้พยานเบิกความไม่เป็นไปตามที่ตนรู้เห็นจริง และถือว่าไม่ชอบด้วยจรรยาบรรณของอัยการ หากปรากฏว่าอัยการผู้ใดกระทำการเช่นนั้นอาจต้องรับโทษทางวินัยข้าราชการได้

การพบกับอัยการเจ้าของคดีเสียก่อนจะทำให้อัยการผู้ว่าคดีได้มีโอกาสทราบถึงบุคลิกภาพของพยานแต่ละคน

พยานบางคนเจียบขริบไม่ค่อยยอมพูดยอมจา

พยานบางคนพูดจาชัดถ้อยชัดคำมีสติมั่นคงถามกี่ครั้งจะตอบคำถามได้คล้ายคลึงกัน

พยานบางคนอวดรู้ช่างเจรจา ถามคำตอบเสียยืดยาวไม่ยอมจบ เป็นช่องทางให้ฝ่ายทนายจำเลยซักค้านทำลายน้ำหนักพยานได้ง่าย

พยานบางคนมีความตื่นกลัวอ่อนไหวง่าย เวลาตอบคำถามของอัยการ พูดได้ไม่ค่อยดีนักพอถูกทนายจำเลยซักค้านยิ่งตกใจกันใหญ่ ตอบคำถามไปในทางที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยมากยิ่งขึ้น

เมื่ออัยการได้พูดคุยและทราบถึงบุคลิกภาพของพยานแล้ว อัยการก็จะสามารถปรับปรุงหรือเตรียมถ้อยคำในการซักถามพยานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้เหมาะสมกับพยานเป็นราย ๆ ไป รวมทั้งจะสามารถเตรียมแก้ปัญหาลเฉพาะหน้าที่จะเกิดขึ้นขณะที่พยานเบิกความต่อหน้าศาลเพื่อมิให้เกิดผลเสียหายแก่รูปคดี

การไปพบกับอัยการก่อนเบิกความมีผลดีอย่างนี้แหละครับ

“เมื่อข้าราชการถูกฟ้อง”

ท่านผู้อ่านที่เป็นข้าราชการเคยทราบบ้างไหมว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ของท่านนั้น ท่านอาจถูกฟ้องเป็นจำเลยในคดีแพ่งหรือคดีอาญาได้เสมอ

เช่น ดำรวจไปจับกุมคนร้าย อาจถูกผู้ถูกจับฟ้องเป็นคดีอาญาฐานทำร้ายร่างกายทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพและอาจถูกฟ้องคดีแพ่งในข้อหาละเมิดเรียกค่าเสียหายอีกด้วย

นายอำเภอหรือปลัดอำเภอ รับรองเอกสารให้แก่ราษฎร หรือทำพินัยกรรมให้แก่ราษฎรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อาจถูกลูกหลานเจ้าของมรดกฟ้องเป็นคดีอาญาฐานปลอมพินัยกรรม

เจ้าพนักงานศุลกากรเข้าไปจับสินค้าเถื่อนหนีภาษีในโกดังอาจถูกเจ้าของสินค้าฟ้องเป็น
จำเลยในคดีอาชญาฐานบุกรุกทำให้เสียหาย

ผู้พิพากษาสั่งลงโทษจำคุกจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาล ผู้ถูกลงโทษอาจฟ้องผู้พิพากษา
คนนั้นเป็นคดีอาชญาฐานใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยไม่ชอบ (เกิดขึ้นแล้วในจังหวัดทางภาคใต้)

ถ้าท่านที่เป็นข้าราชการถูกฟ้องในคดีแพ่งและคดีอาญาและท่านคิดว่าท่านปฏิบัติหน้าที่
โดยชอบแล้ว ท่านมีสิทธิขอความช่วยเหลือจากอัยการขอให้เป็นทนายแก้คดีให้แก่ท่านได้ตาม
พ.ร.บ.พนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๔๕๘ มาตรา ๑๑ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใด

ขั้นตอนการขอให้แก้คดีนั้นพอสรุปได้ดังนี้

คดีอาญา ท่านจะต้องให้ผู้บังคับบัญชาในระดับกรม (เช่น อธิบดี) หรือระดับจังหวัด
(กรณีถูกฟ้องในต่างจังหวัด) ขอให้พิจารณารับแก้ต่างคดีให้

อัยการจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าเรื่องที่ท่านถูกฟ้องนั้นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการ
ของท่านหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่เกี่ยวหรือมีพยานหลักฐานแสดงชัดเจนว่าท่านกระทำการโดยไม่ชอบ
อัยการอาจใช้ดุลยพินิจไม่รับแก้คดีให้ท่านได้

เพราะอัยการไม่มีหน้าที่ช่วยเหลือหรือปกป้องข้าราชการที่กระทำผิดหรือประพฤตินิยมชอบ
เมื่ออัยการใช้ดุลยพินิจรับแก้ต่างคดีให้ท่านแล้วท่านก็จะต้องทำ “ใบแต่งตั้งทนาย” กล่าวคือ
มอบหมายให้อัยการเป็นทนายความให้แก่ท่านนั่นเอง

ดังที่ผมได้กล่าวแล้วว่า คดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องเองนั้น กฎหมายบัญญัติว่า “ศาล
ต้องไต่สวนมูลฟ้องเสมอ”

ในวันที่ศาลนัดไต่สวนมูลฟ้องนั้น ท่านจะไปฟังการพิจารณาของศาลก็ได้ หรือจะไม่ไป
ก็ได้ เพราะท่านยังไม่มีฐานะเป็นจำเลยตามกฎหมาย

แต่อัยการซึ่งทำหน้าที่เป็นทนายแก้คดีให้ท่าน จะไปศาลและจะทำหน้าที่ซักค้านพยาน
ของโจทก์แทนท่าน

กรณีศาลเห็นว่าคดีมีมูล ก็จะประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไป และจะออกหมายเรียกหรือ
หมายจับท่านมาดำเนินคดีในฐานะเป็นจำเลย

ขั้นตอนต่อไปก็คือท่านต้องเตรียมหาหลักประกันมาประกันตัวต่อศาล เพราะในศาลจะมี
หมายขังท่านไว้ที่เรือนจำระหว่างการพิจารณาคดี

หลักประกันนี้นับว่าน่าเห็นใจอย่างยิ่งสำหรับข้าราชการที่ถูกฟ้องในคดีอาญาเกี่ยวกับการ
ปฏิบัติหน้าที่เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการชั้นผู้น้อยซึ่งมีฐานะ
ยากจนอยู่แล้ว

เมื่อประมาณสองปีก่อนได้ทราบว่าคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กระทรวงการคลังพิจารณา

กำหนดมาตรการช่วยเหลือในเรื่องการประกันตัวให้ข้าราชการที่ถูกฟ้องคดีอาญาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่

แต่ไม่ทราบว่าจะปัจจุบันได้ดำเนินการไปถึงไหนแล้ว

ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา คดีอาญาที่ราษฎรฟ้องข้าราชการนี้ ราษฎรที่เป็นโจทก์มักจะต่อรองเรียกค่าเสียหายจากข้าราชการที่ถูกฟ้องเป็นจำเลย เมื่อมีการชดใช้ค่าเสียหายหรือค่าทำขวัญแล้ว ก็จะถอนฟ้องข้าราชการบางคนก็ยอมเสียค่าเสียหายให้ ซึ่งเป็นเรื่องตกลงกันเองต่อหน้าศาล แต่ข้าราชการบางคนเห็นว่าตนปฏิบัติหน้าที่โดยชอบแล้วก็ไม่ยอมจ่ายค่าเสียหายขอต่อสู้คดี อัยการก็จะทำหน้าที่เป็นทนายแก้คดีให้ท่านต่อไปอย่างดีที่สุด

เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วไม่ว่าจะให้ท่านแพ้หรือชนะคดี อัยการก็จะแจ้งให้ท่านทราบ และหากท่านประสงค์จะใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาก็แจ้งให้อัยการทราบเพื่อดำเนินการยื่นอุทธรณ์ - ฎีกาให้แก่ท่านต่อไป

ข้าราชการที่ถูกฟ้องคดีอาญานี้มีข้อยุ่งยากอีกประการหนึ่งก็คือ อาจถูกดำเนินการทางวินัยข้าราชการควบคู่กันไปด้วย เพราะต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามระเบียบ ผู้บังคับบัญชาอาจตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัยในช่วงระยะเวลาที่คดีอยู่ในการพิจารณาของศาล ทำให้ไม่มีสิทธิเคลื่อนไหวเงินเดือนจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ทำให้ความก้าวหน้าในชีวิตราชการหยุดชะงักไปชั่วคราว เพื่อนฝูงขึ้นหน้าไปหมดแล้ว และปัจจุบันราษฎรรู้จุดอ่อนของข้าราชการในเรื่องนี้มากขึ้นทุกที จะเลือกฟ้องข้าราชการตอนระยะช่วงพิจารณาเงินเดือน (กรกฎาคม - กันยายน)

พนักงานสอบสวนคนหนึ่งเล่าให้ผมฟังว่าระยะใกล้เดือนกรกฎาคม - กันยายน นี้เขาจะ “ชะลอการจับกุมสอบสวน” ไว้ระยะหนึ่ง เขาเล่าเหตุผลให้ผมฟังสั้น ๆ ว่า “ผมกลัวถูกฟ้องครับ”

เมื่อวานนี้ผมเล่าให้ฟังเกี่ยวกับเรื่องข้าราชการถูกฟ้องคดีอาญาไว้ค้างอยู่ วันนี้จะเล่าถึงข้าราชการถูกฟ้องคดีแพ่งต่อว่ามีขั้นตอนขอให้อัยการช่วยแก้คดีให้อย่างไรบ้าง

คดีแพ่ง ก็เช่นเดียวกับคดีอาญาคือท่านข้าราชการที่ถูกฟ้องจะต้องให้ผู้บังคับบัญชาระดับกรม (ในกรุงเทพฯ) หรือระดับผู้ว่าราชการจังหวัด (ในต่างจังหวัด) มีหนังสือถึงกรมอัยการหรืออัยการจังหวัด ขอให้พิจารณารับแก้คดีให้

และอัยการก็จะใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่าเรื่องที่ท่านถูกฟ้องนั้นเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการก็จะรับเป็นทนายแก้ต่างคดีแพ่งให้แก่ท่าน

คดีแพ่งนั้นมีข้อต้องระวังอยู่บ้างก็คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๗๗ บัญญัติว่า “จำเลยต้องทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในแปดวัน”

แต่กว่าเรื่องจะส่งถึงอัยการ ระยะเวลาที่มักจะจวนเจือหรือล่วงเลย จำเลยก็ต้องยื่นคำร้อง

ต่อศาลเลื่อนกำหนดขึ้นคำให้การไปอีกนัดหนึ่ง (เช่นอีกเดือนหนึ่ง) เพราะการเตรียมคดีแพ่งนั้น มีข้อยุ่งยากมาก มีพยานบุคคลและพยานเอกสารที่จะต้องตรวจพิจารณาเป็นจำนวนมาก บางครั้งต้องเดินทางไปดูสถานที่และบางคดีเป็นการฟ้องเกี่ยวกับเรื่องเทคนิคด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะ เช่น การฟ้องเกี่ยวกับเรื่องการสร้างโรงงานสมัยใหม่ ฟ้องเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินงานยุ่งยากซับซ้อน อัยการก็ต้องใช้เวลาศึกษาเรื่องต่างๆ นี้ด้วยเช่นกัน

การดำเนินคดีแพ่งนั้นต่างกับคดีอาญา

คดีอาญานั้นถ้าจำเลยไม่รับสารภาพถือว่าปฏิเสธ

คดีแพ่งถ้าจำเลย ไม่ปฏิเสธถือว่ารับตามฟ้อง เพราะมาตรา ๑๗๗ วรรคสองบัญญัติว่า

“ให้จำเลยแสดงให้ชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ ทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น”

ฉะนั้น การทำคำให้การแก้ฟ้องในคดีแพ่ง จึงเป็นเรื่องใหญ่ จะสู้หรือจะรับต้องเขียนมาให้ชัด ๆ

ถ้าจำเลยไม่ได้ยื่นคำให้การและศาลสั่งว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ จำเลยก็ไม่รู้จะเอาอะไรเป็นประเด็นไปสู้พยานสู้กับเขาโอกาสแพ้คดีมีมากเหลือเกิน

ข้าราชการที่ถูกฟ้องคดีแพ่ง จึงควรติดต่อประสานงานกับทางอัยการให้ใกล้ชิดรวมทั้งต้องให้ความร่วมมือกับอัยการในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อเตรียมตัวต่อสู้คดี

ถ้าข้าราชการผู้ถูกฟ้องไม่ให้ความร่วมมือแก่อัยการ กรมอัยการก็มีแนวปฏิบัติว่า “ให้ส่งคืนเรื่องหรือถอนตัวจากการเป็นทนายแก้คดี”

ต้องไปจัดหาทนายเอกชนโดยเสียค่าใช้จ่ายของตนเองต่อไป!

การต่อสู้คดีแพ่งนี้อาจมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมศาลอยู่บ้าง อัยการจะประมาณการค่าใช้จ่ายแจ้งให้ท่านทราบ และท่านสามารถนำไปเบิกจากหน่วยงานที่ท่านสังกัดได้แล้วนำมามอบให้แก่อัยการเจ้าของคดี อัยการจะออกใบรับให้แก่ท่านและนำเข้าบัญชีของทางราชการไว้ การเบิกจ่ายต้องทำรายละเอียดไว้ เมื่อคดีถึงที่สุดมีเงินเหลืออัยการจะต้องนำส่งคืนภายใน ๔๕ วัน ตามระเบียบกระทรวงการคลัง

และข้อควรทราบอีกอย่างหนึ่งก็คือเมื่อท่านขอให้อัยการเป็นทนายแก้คดีให้แล้วก็อย่าแต่งทนายความเอกชนเป็นทนายแก้ต่างร่วมกับอัยการ เพราะกรมอัยการวางแนวปฏิบัติไว้ว่า หากเกิดกรณีเช่นนี้ก็ให้อัยการถอนตัวจากการเป็นทนายแก้ต่างคดีนั้นเสียเพราะถ้าหากมอบให้อัยการเป็นทนายแล้วอัยการทุกคนย่อมจะใช้ความรู้ความสามารถในการดำเนินคดีให้แก่ท่านอย่างดีที่สุด ท่านก็ควรให้ความไว้วางใจแก่อัยการในเรื่องนี้ด้วย

ก่อนจบเรื่องนี้ผมอยากจะกล่าวคำว่า “ขอให้อัยการได้บริการท่าน” ก็เกรงว่าท่านจะค่อนข้างเอาหาว่าไปเร่งให้ท่านมีคดีความเร็วขึ้นไปอีก

“จดทะเบียนซ้อน”

เพื่อนรุ่นน้องคนหนึ่งมาปรึกษาผมว่า เขาเกิดโชคดี (แต่ผู้สันตทกรมี่บางท่านว่าโชคร้ายมากกว่า) ไปได้พี – น้องฝาแฝดเป็นภรรยาทั้งคู่ และเกิดอยากจะจดทะเบียนสมรสกับฝาแฝดทั้งสองคนนั้นพร้อม ๆ กันจะดีไหม

ผมก็ตอบเขาว่า “ก็ติดคุกนะซี!”

เขาทำท่าแปลกใจถามผมว่า “แต่ทั้งสองคนยินยอมไม่เอาเรื่องแล้วทำไมผมจะต้องติดคุก?”

ผมบอกว่า “เรื่องจดทะเบียนซ้อนนี้เป็นความผิดอาญาเพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๔๕๒ บัญญัติว่าชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้ ฉะนั้นเวลาเจ้าหน้าที่จะจดทะเบียนสมรสเขาจะถามคุณว่ามีคู่สมรสอยู่แล้วหรือไม่ แล้วคุณโกหกเขาว่าไม่มีเขาจึงยอมจดทะเบียนสมรสให้คุณ การที่คุณโกหกเขานั้นเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน หากปรากฏภายหลังว่าคุณเคยสมรสโดยจดทะเบียนไว้ก่อนแล้วกลายเป็นทะเบียนซ้อนกันขึ้น เจ้าหน้าที่ก็จะต้องดำเนินคดีอาญากับคุณ แม้ว่าภรรยาของคุณทั้งสองคนเขาไม่คิดใจเอาความกับคุณ เพราะเรื่องนี้ไม่ใช่ความผิดที่ยอมความกันได้”

ผมให้คำแนะนำไปเช่นนี้ ไม่ทราบว่าเขาจะยังไปจดทะเบียนสมรสกับภรรยาฝาแฝดของเขาอีกหรือไม่?

คงต้องยอมรับกันว่าในปัจจุบันมีการจดทะเบียนซ้อนกันมากพอสมควร แต่ไม่ทราบว่าการราชการจะเคยตรวจสอบสถิติจำนวนการจดทะเบียนซ้อนไว้บ้างหรือไม่หรือว่าในทางปฏิบัติจะตรวจสอบได้ยากก็ไม่ทราบ

เพราะว่าการจดทะเบียนสมรสในประเทศไทยทำได้โดยสะดวกเพียงแต่พากันไปที่อำเภอแจ้งความประสงค์กับนายทะเบียนก็สามารถจดทะเบียนสมรสได้แล้วและต่อมาไปจดทะเบียนสมรสที่อำเภอก็สามารถทำได้อีก

การจดทะเบียนสมรสซ้อนนี้ทำให้การสมรสครั้งหลัง ๆ นี้ เป็นโมฆะตามมาตรา ๑๔๕๖ แต่จะต้องมีการร้องขอให้ศาลพิพากษาเสียก่อนว่าการสมรสครั้งหลัง ๆ นั้นเป็นโมฆะ ตรีบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาล ทะเบียนสมรสที่จดทะเบียนกันทุกฉบับยังสมบูรณ์อยู่ ผู้ที่จะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะนั้น ก็คือผู้มีส่วนได้เสีย เช่น ภรรยาคนแรกหรือลูกหลานของภรรยาคนแรก แต่ถ้าผู้มีส่วนได้เสียไม่สามารถจะยื่นคำร้องเอง จะร้องขอ

ให้อัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาลก็ได้ (มาตรา ๑๔๕๗)

อย่างไรก็ดี กฎหมายก็ยังคงให้ความคุ้มครองคู่สมรสที่ทำการสมรสโดยสุจริต และลูกที่เกิดขึ้นระหว่างการสมรสนั้นด้วย

เช่น นาย ก. จดทะเบียนสมรสกับนางสาว ข. แล้วต่อมา นาย ก. ได้พานางสาว ค. ไปจดทะเบียนสมรสซ้อนขึ้นอีก โดยนางสาว ค. ไม่ทราบว่า นาย ก. ได้จดทะเบียนสมรสมาก่อนแล้ว ถือได้ว่านางสาว ค. สมรสโดยสุจริต

ดังนั้นแม้ต่อมาการสมรสระหว่าง นาย ก. และนาง ค. จะถูกศาลพิพากษาแสดงว่าเป็นโมฆะแต่มาตรา ๑๔๕๕ บัญญัติว่านาง ค. ไม่เสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสนั้นและมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้

สำหรับลูกที่เกิดระหว่าง นาย ก. และนาง ค. นั้นแม้ภายหลังการสมรสระหว่างพ่อกับแม่จะถูกเพิกถอนแต่กฎหมายก็บัญญัติว่า “ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย” กล่าวคือไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและสถานะของบุตรแต่อย่างใด

เมียแรกจะเข้าใจเป็นทวีคูณก็ตรงนี้แหละครับ

“จ้างยิง”

เมื่อเร็ว ๆ นี้มีผู้ร้องขอความเป็นธรรมไปยังกรมอัยการแจ้งว่าผู้ร้องเป็นภรรยาของ นาย ก. ต่อมา นาย ก. ได้ถูกคนร้ายลอบยิงถึงแก่ความตาย พนักงานสอบสวนจับกุมคนร้ายได้หนึ่งคน แจ้งข้อหาว่าฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาโดยไตร่ตรองไว้ก่อน

ในชั้นสอบสวนผู้ต้องหาให้การรับสารภาพว่ายิงนาย ก. ตายจริง สาเหตุที่ยิงก็เพราะ นาย ข. เป็นคนจ้างให้ยิงเพราะมีสาเหตุโกรธเคืองกับคนตาย

พนักงานสอบสวนจึงไปจับกุม นาย ข. มาตามคำสั่งทอของผู้ต้องหา แล้วแจ้งข้อหาว่า เป็นผู้จ้างวานคนร้ายให้ยิงนาย ก.

ในชั้นสอบสวน นาย ข. ให้การปฏิเสธว่าไม่ได้จ้างวานใครให้ยิงนาย ก.

พนักงานสอบสวนมีความเห็นสรุปสำนวนโดยเสนอความเห็นควรสั่งฟ้องผู้ยิงฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาโดยไตร่ตรองไว้ก่อน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๘๕ และควรสั่งฟ้อง นาย ข. ฐานเป็นผู้จ้างวานให้ยิงนาย ก. ตามมาตรา ๘๔ ซึ่งต้องรับโทษเหมือนเป็นคนยิงด้วยตนเอง

อัยการพิจารณาแล้วมีคำสั่งฟ้องคนร้ายที่ยิงนาย ก. ฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาโดยไตร่ตรองไว้ก่อนตามมาตรา ๒๘๕ แต่สำหรับนาย ข. ซึ่งถูกสอบสวนในข้อหาเป็นผู้จ้างวานให้ยิงนาย ก. นั้น อัยการสั่งไม่ฟ้อง

เมื่ออัยการสั่งไม่ฟ้องนาย ข. เช่นนี้ภรรยาของนาย ก. ผู้ตายจึงร้องขอความเป็นธรรมจากกรมอัยการ สงสัยว่าอัยการจะสั่งไม่ฟ้องโดยมีเงื่อนไข

กรมอัยการจึงสั่งให้อัยการพิเศษประจำเขตตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วรายงานให้กรมอัยการทราบ

อัยการพิเศษประจำเขตตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วรายงานว่าคดีนี้พยานหลักฐานจากการสอบสวนไม่พอฟ้องนาย ข. ฐานเป็นผู้จ้างวานให้ยิงนาย ก. อัยการจึงมีคำสั่งไม่ฟ้องนาย ข. และนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔๕

ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วย จึงเป็นคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหา คำสั่งไม่ฟ้องนาย ข. นั้นชอบด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้ว

กรมอัยการจึงมีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องขอความเป็นธรรมทราบและสั่งยุติเรื่อง ที่ผมยกตัวอย่างเรื่องนี้ ก็เพราะอยากให้ท่านผู้อ่านได้ทราบปัญหาการดำเนินคดีกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่า “เป็นผู้จ้างวานใช้” ให้คนอื่นกระทำความผิด

ผู้ที่อยู่ในวงการกระบวนการยุติธรรมย่อมทราบดีว่า การดำเนินคดีกับผู้จ้างวานใช้นั้นทำได้ยากยิ่ง เพราะขาดพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานจากสำนวนการสอบสวนก็มักจะได้จากคำชัดทอดของผู้ต้องหาที่เป็นคนฆ่าว่าถูกนายคนนั้นนายคนนี้จ้างมาให้ฆ่า และการจ้างวานกันนั้นเขาก็จะทำในที่ลับตาคน ปกติมีเฉพาะผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้างรู้เห็นกันสองคน

เป็นพยานยืนยันกันปากต่อปากในการพิจารณาสำนวนของอัยการนั้นจะค้ำเนินด้วยว่า คดีนี้หากมีคำสั่งฟ้องผู้จ้างวานแล้วในชั้นศาลจะมีพยานหลักฐานมานำสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยหรือไม่ด้วย ถ้าไม่มีหรือมีแต่เบาบาง ไม่มีทางที่ศาลจะรับฟัง อัยการก็จะมีคำสั่งไม่ฟ้องผู้จ้างวาน

ฉะนั้นในทางปฏิบัติอัยการได้มีคำสั่งไม่ฟ้องคดีผู้จ้างวานใช้เป็นจำนวนมากเพราะพยานหลักฐานไม่พอพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นศาล มีแต่คำชัดทอดของผู้ต้องหาด้วยตนเอง ทั้งที่ความจริงอัยการก็รู้เหมือนพนักงานสอบสวน หรือรู้เหมือนชาวบ้านทั่วไปว่า ผู้ต้องหาคนนี้เป็นคนจ้างวานแน่

แต่การวินิจฉัยสั่งคดีของอัยการนั้นจะต้องวางตัวเป็นกลางเหมือนศาล จะนำข้อเท็จจริงนอกสำนวนหรือความรู้สึกเชื่อเป็นการส่วนตัวมาเป็นเหตุผลในการสั่งคดีไม่ได้เป็นอันขาด

หากอัยการคนใด สั่งวินิจฉัยคดีโดยนำข้อเท็จจริงนอกสำนวนมาประกอบการพิจารณาหรือสั่งฟ้องคดีเพียงเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายปราบปรามอาชญากรรมหรือด้วยความรู้สึกเชื่อเป็นการส่วนตัว ถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่ชอบด้วยจรรยาบรรณ หากกรมอัยการตรวจพบก็จะต้องตั้งกรรมการสอบสวนลงโทษทางวินัยต่อไป

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เพิ่มเติมแก้ไข

โดย อาจารย์ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา

อาจารย์ณรงค์ ใจหาญ

๑. สิทธิของผู้เสียหาย

เมื่อมีการทำผิดอาญาขึ้น คนที่ได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะฟ้องร้องคดีต่อศาล โดยยื่นฟ้องคดีเอง หรือจะร้องขอต่อศาล ที่รับฟ้องคดีของอัยการในคดีเดียวกันนี้ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม หรือถ้าไม่ยอมฟ้องคดีเองอาจไปแจ้งความ ยังสถานีตำรวจที่ความผิดเกิดในเขต ตำรวจจะสอบสวนแล้วส่งสำนวนพร้อมกับดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดมา ส่งให้อัยการฟ้องคดีต่อศาล ให้ศาลพิจารณาตัดสินลงโทษผู้นั้นตามกฎหมายต่อไป

ในบางคดี ซึ่งเป็นความผิดที่ยอมความกันได้ เช่น ออกเช็คเค็ง บุกรุก ยักยอก ข่มขืน เป็นต้น หากท่านเป็นผู้เสียหาย ต้องรีบแจ้งความต่อตำรวจภายใน ๓ เดือน หรือ ฟ้องคดีต่อศาลเองภายใน ๓ เดือน นับตั้งแต่วันที่รู้ว่ามีความผิดเกิดขึ้นและใครเป็นผู้กระทำความผิด มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความนำมาฟ้องร้องไม่ได้

ร้องทุกข์อย่างไร

การร้องทุกข์ (หรือภาษาชาวบ้าน เรียกว่า “แจ้งความ” นั้นเอง) นั่นคือ การที่ผู้เสียหายไปแจ้งแก่ตำรวจว่ามีความผิดเกิดขึ้นและขอให้ตำรวจเอาตัวคนกระทำความผิดมาลงโทษ และการร้องทุกข์จะมีความสำคัญอย่างมากถ้าเป็นคดีความผิดที่ยอมความกันได้ เพราะถ้าไม่มีการร้องทุกข์ตำรวจจะสอบสวนไม่ได้ และอัยการก็ไม่สามารถฟ้องคดีนั้นได้เลย ผลก็คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจนำตัวผู้กระทำความผิดมาให้ศาลพิจารณาคดีได้

ดังนั้น ผู้เสียหาย ไม่ว่าจะมียุครบ ๒๐ ปี หรือไม่ก็ตาม จะไปแจ้งความ ต้องดูก่อนว่าความผิดเกิดในเขตของสถานีตำรวจใดก็ไปแจ้งที่นั่น โดยเข้าไปหานายร้อยเวรเล่าความเป็นจริงเกี่ยวกับความผิด และขอให้ตำรวจจัดการนำตัวคนทำความผิดมาลงโทษ หรือจะเขียนใส่กระดาษไปยื่นให้ก็ได้ แล้วรอรับใบรับคำร้องทุกข์จากกรมตำรวจ เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่ามี การร้องทุกข์จริงเป็นอันเสร็จการร้องทุกข์

ฟ้องคดีอย่างไร

การฟ้องคดีต้องเขียนฟ้องเป็นหนังสือ แต่ต้องบรรยายให้เห็นว่า คนที่เราฟ้องนั้นทำผิด

กฎหมายอย่างไร ที่ใด เมื่อไร อย่าลืมเซ็นชื่อเป็นโจทก์ฟ้อง และจะต้องยื่นฟ้องที่ศาลที่ความผิดเกิด ซึ่งถ้าเป็นคดีมีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๖๐,๐๐๐ บาท ต้องยื่นฟ้องต่อศาลแขวง หากเกินกว่านั้นต้องไปฟ้องที่ศาลจังหวัด หรือศาลอาญาแล้วแต่กรณี ถ้าไปฟ้องผิดศาลหรือเขียนฟ้องไม่ถูกต้องศาลอาจไม่รับฟ้องเสียก็ได้ ซึ่งเป็นการเสียเวลาที่จะไปยังศาลที่ถูกต้อง ดังนั้นก่อนรับฟ้องต้องดูดี ๆ และในตอนเขียนฟ้องขอแนะนำว่าควรให้ทนายความเขียนให้ (จะดีกว่า) เพราะถ้าเขียนเองอาจบรรยายไม่ครบแล้วถูกศาลยกฟ้องเอาได้

ขอเข้าเป็นโจทก์ร่วม ทำอย่างไร

ผู้เสียหายอาจไม่ส่งฟ้องเองก็ได้ โดยขอให้อัยการฟ้องคดีต่อศาลในเรื่องของตนก่อน แล้วยื่นคำร้องขอเป็นโจทก์ร่วม โดยขอถือเอาคำฟ้องของอัยการเป็นฟ้องของตนเองด้วย เมื่อศาลอนุญาตก็มีฐานะเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการแต่การยื่นคำร้องนั้นต้องอย่าให้เกินเวลาที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟังก็แล้วกัน มิฉะนั้นศาลจะไม่รับคำฟ้อง

๒. ผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา

ผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด มีอยู่ ๒ ฐานะ คือ ฐานะผู้ต้องหา โดยถูกหาว่าได้ทำความผิด แต่ยังไม่ได้ถูกฟ้องต่อศาลและผู้นั้นอาจไม่ได้อยู่ในการควบคุมของตำรวจก็ได้กับ ฐานะจำเลย คือผู้ได้ถูกฟ้องศาลแล้ว

โดยที่คนทุกคน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ในกรณีของคนที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ก็ได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าศาลจะพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาซึ่งได้รับการสันนิษฐานไว้แล้วว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อย่างมีมนุษยธรรมและตามความเหมาะสม เช่น จะถูกทรมานหรือได้รับการกระทำที่โหดร้ายผิดมนุษยธรรมจากเจ้าหน้าที่หรือศาลไม่ได้ แต่ต้องได้รับการพิจารณาจากเจ้าหน้าที่และศาลอย่างเป็นทางการและเป็นธรรมและเปิดเผยในความคิดที่ตนถูกกล่าวหาอีกด้วย

ตามกฎหมายนี้ สิทธิของผู้ต้องหากับจำเลยแตกต่างกันบ้าง ดังกล่าวต่อไปนี้

สิทธิของผู้ต้องหา

๑. สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุม โดยไม่มีเหตุอันสมควร เช่น ไม่มีการหลบหนี
๒. สิทธิที่ได้รับแจ้งจากตำรวจผู้จับว่า ถูกจับในความผิดอะไรและบอกถึงสิทธิต่าง ๆ ของตนซึ่งกฎหมายคุ้มครองให้

๓. สิทธิที่จะไม่ตอบคำถามของตำรวจในการสอบสวน
๔. สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับ ชูเชิญ ทรมาน หรือ ใช้วิธีหลอกให้รับสารภาพตามที่ถูกกล่าวหา หรือตอบคำถามที่เป็นผลเสียแก่ตนเอง หรือให้การในชั้นสอบสวน
๕. สิทธิขอประกันตัว และการเรียกประกันตัว เช่น ที่ดินหรือเงินสด ตำรวจจะเรียกสูงเกินไปได้
๖. สิทธิตามรัฐธรรมนูญจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการหาทนายให้ ถ้าเป็นคนยากจน
๗. สิทธิที่จะถูกควบคุมหรือขังเฉพาะที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้เท่านั้น และอาจร้องขอให้ปล่อยได้ถ้าถูกคุมขังที่ไม่ถูกต้อง
๘. สิทธิที่ได้รับการบำบัดรักษาให้หายก่อนและหยุดการสอบสวนไว้ หากว่าเกิดบ้ำขึ้นขณะสอบสวน และไม่อาจต่อสู้คดีได้

สิทธิของจำเลย

๑. แต่งทนายสู้คดีได้ ทนายจำเลยมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลย
  ๒. พุดจากับทนายหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง
  ๓. ตรวจสอบสำนวนของศาล และขอคัดสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม
  ๔. ตรวจสอบสิ่งของที่ยื่นเป็นพยานหลักฐานและคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ ได้
  ๕. ศาลต้องส่งสำเนาฟ้องให้แก่จำเลย
  ๖. ศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าจำเลยได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไร จำเลยจะให้การอย่างไรก็ได้ หรือไม่ยอมให้การก็ได้
  ๗. ถ้าจำเลยอายุไม่เกินสิบเจ็ดปี ก่อนเริ่มพิจารณาศาลต้องถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการทนาย ศาลต้องตั้งทนายให้
  ๘. ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ไม่ว่าจำเลยจะมีอายุเท่าไร ก่อนเริ่มพิจารณา ศาลต้องถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการศาลต้องตั้งทนายให้
  ๙. เมื่อฟ้องจำเลยต่อศาลแล้วและจำเลยได้ให้การแก้คดีแล้วก่อนศาลชั้นต้นตัดสิน ถ้าโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้อง ศาลต้องถามจำเลยว่าจะคัดค้านหรือไม่ ถ้าจำเลยคัดค้านการถอนฟ้อง ศาลก็จะไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง
- แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ไม่ว่าโจทก์จะถอนฟ้องในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ถ้าจำเลยคัดค้าน ศาลก็จะไม่อนุญาตให้โจทก์ถอนฟ้อง

๓. หมายเรียก

เมื่อท่านได้รับหมายเรียกแล้ว ต้องมีหน้าที่ปฏิบัติตามหมายเรียกนั้น ก่อนอื่นต้องดูก่อนว่าในหมายนั้นเรียกให้ท่านไปหาตำรวจ หรือศาล ในฐานะอะไร

- ถ้าเรียกท่านให้เป็นพยาน นั่นก็หมายความว่าท่านจะต้องไปให้ข้อเท็จจริงกับเขาในเรื่องที่ท่านรู้เห็นเกี่ยวกับคดีนั้น

- ถ้าเรียกท่านให้ส่งสิ่งของที่อยู่กับท่านโดยอ้างว่าจะนำไปเป็นพยานหลักฐานในคดี ท่านก็ต้องเตรียมนำสิ่งของนั้นมอบให้

- ถ้าเรียกในฐานะผู้ต้องหา หรือ จำเลย ท่านก็ต้องไปเป็นผู้ต้องหา หรือ จำเลย เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของท่าน

เมื่อทราบแล้วว่าหมายเรียกให้ท่านไปในฐานะอะไรต้องดูให้ดีว่าเรียกไปเวลาใด และถ้าคิดธุระสำคัญจริง ๆ ก็ควรรีบแจ้งต่อผู้ออกหมายแต่เนิ่น ๆ มิฉะนั้นถ้าถึงวันนัดท่านไม่ไป ผลก็คือท่านจะมีความผิดทางอาญาฐานขัดหมายเรียก ในกรณีที่ท่านเป็นพยานหรือต้องส่งสิ่งของ แต่ถ้าท่านเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ตำรวจหรือศาลจะออกหมายจับท่านให้มายังโรงพักหรือศาลทันที แต่จะไม่มี ความผิดอาญาฐานขัดหมายเรียกอีก

๔. การจับ

ราษฎรที่จะถูกจับนั้นต้องเป็นผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิดเท่านั้นและราษฎรจะจับราษฎรด้วยกันเองไม่ได้ แต่มีข้อยกเว้นคือ

๑. ตำรวจขอร้องให้ช่วยจับ

๒. เห็นคนกระทำความผิด ซึ่งเป็นความผิดที่ร้ายแรงตามที่มีในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ฆ่าคน ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ เป็นต้น ผู้เห็นก็สามารถจับได้

๓. ผู้ประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาแล้ว รู้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยกำลังจะหนีไปและไม่สามารถขอไว้ให้ตำรวจจับไว้ได้ทัน ตนเองมีสิทธิจะจับได้

ส่วนเจ้าพนักงาน ฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจจับราษฎร ต้องมีหมายจับ ซึ่งออกโดยผู้มีสิทธิออกหมายคือ ศาลหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ตั้งแต่ปลัดอำเภอที่เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอขึ้นไปจนถึงปลัดกระทรวงมหาดไทย หรือตำรวจมียศตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไป และมีตำแหน่งเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจขึ้นไปจนถึงอธิบดีกรมตำรวจ (ซึ่งตามกฎหมายเรียกว่าเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่) และเหตุที่จะออกหมายจะต้องเป็นกรณีนี้

๑. ผู้ต้องหาเหตุสงสัยว่าจะไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือจำเลยไม่มีที่อยู่เป็นที่ การตามตัวจะยาก

๒. เป็นคดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ ๓ ปีขึ้นไป

๓. ผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มาตามหมายเรียก หรือตำรวจนัดมาแล้วก็ไม่มาโดยไม่มีเหตุ จะแก้ตัวได้ หรือหนีไปหรือสงสัยว่าจะหนีไป หรือจะไปทำความยุ่งยากให้กับพยานหลักฐาน เช่น ไปขู่พยาน หรือ ทำลายพยานหลักฐาน เป็นต้น

๔. ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับประกันตัวไปแล้วต่อมาปรากฏว่าสัญญาประกันตัวที่ให้ไว้ มีจำนวนเงินต่ำไป หรือวางหลักประกันไม่พอ เพราะตำรวจหรือศาลผิดพลาดหรือถูกล่อลวงและ ตำรวจหรือศาลได้เรียกให้หาประกันมาเพิ่มแล้วไม่สามารถเพิ่มให้ครบตามที่เรียก ก็จับได้

เหตุที่ตำรวจจะจับโดยไม่ต้องมีหมายจับคือ

๑. เห็นว่าการกระทำผิดต่อหน้า เช่น ยิงกัน กระจกสร้อย เป็นต้น

๒. พบว่าผู้้นกำลังจะกระทำความผิด เช่น กำลังปืนขึ้นไปลักทรัพย์ หรือกำลังจ่อยิง เป็นต้น

๓. สงสัยว่าผู้้นกระทำความผิดมาแล้วหลบหนี เช่น เห็นถือกระป๋องน้ำมันวิ่งมาในบริเวณ ไฟไหม้

๔. มีคนชี้ให้จับ โดยอ้างว่าได้แจ้งความไว้แล้ว เช่น มีคนเรียกให้จราจรจับคนที่เดินอยู่ โดยอ้างว่าเป็นคนร้ายที่เพิ่งกระจกสร้อยไปและได้แจ้งความไว้แล้ว

๕. พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้จับเอง

ถ้าตำรวจจะจับคนที่อยู่ในบ้าน ต้องมีหมายค้นด้วย มิฉะนั้นเข้าไปจับไม่ได้

เมื่อถูกจับแล้ว

๑. เจ้าพนักงาน ต้องบอกให้ทราบว่าจะจับมา เพราะทำผิดอะไร

๒. เจ้าพนักงานจะบันทึก ชื่อ ที่อยู่อาศัย อาชีพและการกระทำต่าง ๆ ที่จับมา (เราต้องบอกชื่อ และที่อยู่ให้เขาทราบ)

๓. อาจถูกค้นตัวได้ แต่ถ้าผู้ถูกจับเป็นหญิง ต้องให้ผู้หญิงด้วยกันมาค้นเพื่อหาหลักฐาน เช่น มีด หรือ อาวุธปืนหรือของที่ขโมยมา

๔. เจ้าพนักงาน จะยึดของกลางที่ค้นได้จนกว่าศาลจะตัดสิน

๕. ผู้ถูกจับจะไม่ยอมให้การต่อสู้คดี หรือรับสารภาพตามที่ถูกกล่าวหาเลยก็ได้ และ ตำรวจจะบังคับให้ตอบไม่ได้ เพียงแต่บันทึกไว้ว่าไม่ยอมให้การเท่านั้น (ถือเป็นสิทธิของผู้ต้องหา)

๖. ก่อนสอบสวน ตำรวจต้องเตือนผู้ต้องหาว่าการตอบคำถามเหล่านี้ อาจจะเป็นการยืนยัน ต่อเขาในชั้นศาลได้

๗. ตำรวจจะขู่หรือจูงใจให้รับสารภาพไม่ได้ เช่น ขู่ว่าจะไม่รับว่าทำผิดจะถูกขัง หรือรับ

เสียเถอะจะได้โทษเบา ถ้ามีการบังคับหรือจูงใจเช่นนี้ให้คัดค้านและร้องเรียนต่อศาล

๘. ถ้าการสอบสวนไม่ถูกต้อง หรือล่าช้า ควรร้องเรียนต่อผู้บังคับบัญชาของตำรวจผู้นั้น

๙. ตำรวจจะควบคุมไว้เกินกว่าที่จำเป็นไม่ได้ เช่น เขาทำผิดเล็กน้อยจะใส่โซ่ตรวนไม่ได้ หรือถ้าเขายอมมาโดยดีจะใส่กุญแจมือไม่ได้

๑๐. อาจร้องขอประกันตัวต่อตำรวจได้ในระหว่าง ๗ วัน นับแต่วันถูกจับ หลังจากนั้นต้องขอประกันตัวต่อศาล

๕. ผู้ต้องหาเมื่อถูกจับ จะถูกควบคุมนานเท่าใด

สำหรับความผิดที่ขึ้นศาลจังหวัด หรือศาลอาญา เจ้าพนักงานควบคุมได้ไม่เกิน ๗ วัน ส่วนความผิดขึ้นศาลแขวงไม่เกิน ๗๒ ชั่วโมง ความผิดที่ขึ้นศาลคดีเด็กและเยาวชนไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่ผู้ต้องหาถูกนำตัวมาจนถึงที่ทำการ

แต่ในความผิดลหุโทษ คือความผิดที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่น ด่ากันในตลาด แก้วผ้าเดินอวดไปตามถนน เป็นต้น เจ้าพนักงานควบคุมไว้ได้เพียงพอถามคำให้การ ชื่อ และที่อยู่เท่านั้น แล้วต้องปล่อยตัวไป

หากเกินกว่าเวลาที่ควบคุมแล้ว ตำรวจต้องนำตัวไปฝากขังต่อศาล หากไม่นำไปผู้ต้องหาหรือญาติพี่น้องอาจยื่นคำร้องต่อศาลให้ปล่อย เพราะถือว่าเป็นการควบคุมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๖. การมัดมือ และฝากขังต่อศาล

ศาลแขวง

โดยปรกตินักงานอัยการจะต้องฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลแขวงภายใน ๗๒ ชั่วโมง แต่ถ้าไม่อาจฟ้องได้ต้องยื่นคำร้องขอมัดมือและฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล โดยนำตัวผู้ต้องหามาด้วยศาลจะอนุญาตได้ไม่เกิน ๕ คราว คราวละไม่เกิน ๖ วัน

แต่ถ้าผู้ต้องหาได้ประกันตัวในชั้นสอบสวนแล้วก็ไม่ต้องนำตัวมาศาล เพียงยื่นคำร้องขอมัดมืออย่างเดียว

กรณีนี้ใช้กับศาลจังหวัดที่นำเอาวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับด้วย

ศาลจังหวัด ศาลอาญา ศาลอาญารธนบุรี ศาลจังหวัดมีนบุรี

๑. คดีที่ขึ้นศาลดังกล่าว หากตำรวจไม่สามารถสอบสวนเสร็จภายใน ๗ วัน จำต้องส่งตัวผู้ต้องหามาฝากขังยังศาลและอัยการหรือตำรวจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ขังไว้ก่อนซึ่งเรียกว่า การฝากขัง

โดยที่ความผิดมีโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลจะสั่งขังได้ครั้งเดียวไม่เกิน ๗ วัน ถ้าอัตราโทษเกินกว่านี้ แต่ไม่ถึงจำคุก ๑๐ ปี ฝากขังได้หลาย ๆ ครั้ง แต่ละครั้งไม่เกิน ๑๒ วัน รวมทั้งหมดต้องไม่เกิน ๔๘ วัน สำหรับความผิดที่มีโทษตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป ฝากขังได้ครั้งละไม่เกิน ๑๒ วัน รวมทั้งหมดไม่เกิน ๘๔ วัน

๒. ถ้าผู้ต้องหาได้ประกันตัวในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องมาศาลจนกว่าพนักงานสอบสวนหรืออัยการจะขอฝากขังหรือนำตัวผู้ต้องหามาฟ้องต่อศาล

๗. การค้น

การค้นอาจมีได้ ๒ อย่างคือ

๑. ค้นตัว

๒. ค้นเคหสถาน เช่น บ้านหรือสถานที่หวงห้าม

๑. ค้นตัว ไม่ต้องมีหมายค้น แต่ต้องมีเหตุให้ค้นได้คือ

๑.๑) ค้นตัวเมื่อถูกจับแล้ว เพื่อหาหลักฐานในตัวในกรณีผู้หญิง ราษฎรที่เป็นหญิงอาจมีสิทธิค้นได้ แต่โดยปกติต้องใช้เจ้าหน้าที่ (โดยมากเป็นตำรวจ)

๑.๒) ค้นตัวเมื่อสงสัยว่า จะมีของผิดกฎหมายอยู่ในตัว เช่น เฮโรอีน หรือมีของที่ลักมาหรือของที่จะไปใช้ทำผิด เช่น เอาปืนไปฆ่าเขา เป็นต้น กรณีนี้เฉพาะเจ้าหน้าที่เท่านั้นจะขอค้นราษฎรไม่มีสิทธิ

๒. ค้นเคหสถาน ราษฎรไม่มีสิทธิค้นเลย และตำรวจจะค้นได้ต้องมีหมายค้น เหตุออกหมายค้นคือ

๒.๑) เพื่อหาพยานหลักฐาน เช่น หาชของที่ถูกขโมยมา, เหล็กที่ใช้ตีเขาตาย

๒.๒) เพื่อหาของผิดกฎหมายหรือใช้ทำผิดกฎหมาย เช่น ฝิ่น เครื่องมือคัมหมัดเลื่อน ลูกกระเบิด

๒.๓) เพื่อช่วยคนที่ถูกขังไว้ เช่น ตำรวจสงสัยว่าคนที่ถูกจับตัวเรียกค่าไถ่ จะถูกขังไว้ในบ้านนี้ก็ขอค้นได้

๒.๔) เพื่อพบคนถูกหมายจับ คือมีหมายมาจับคนที่อยู่ในบ้านนี้หรือคนทำผิด แล้ว

หนีมาหลบในบ้าน

๒.๕) เพื่อพบของที่จะยึดได้ตามคำพิพากษาของศาล

ตำรวจจะเข้าค้นโดยไม่มีหมายได้ในกรณีต่อไปนี้

๑. เห็นการกระทำความผิดในบ้านหลังนี้ เช่น เห็นเล่นการพนันในบ้านหรือ ยิงกันในบ้าน

๒. มีผู้ร้ายหลบหนีเข้ามาในเคหสถาน เช่น คนร้ายจีเขาแล้ววิ่งหนีหลบเข้ามาในบ้าน ตำรวจตามเข้าไปได้

๓. มีเสียงร้องให้ช่วยดังออกมาจากในบ้าน

๔. สงสัยว่ามีของผิดกฎหมาย เช่น สงสัยว่ามี การดัมเหล้าเถื่อนในบ้านนี้ ถ้ารอหมายค้น จะมีการขนย้ายออกไปก่อน ดังนั้นตำรวจเข้าค้นได้ทันที

๕. มีหมายให้มาจับเจ้าของบ้าน หรือเจ้าของบ้านเพิ่งทำผิดกฎหมายมาสด ๆ ร้อน ๆ

๖. เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ค้นเอง

พระอาทิตย์ตกแล้ว ตำรวจจะมาขอค้นบ้านไม่ได้ แม้ว่าจะมีหมายค้นก็ตาม

๑. เข้ามาค้นตั้งแต่กลางวันแล้ว นอกจากว่าถึงมืดค่ำแล้วก็ยังไม่เสร็จก็ค้นต่อได้

๒. กรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง เช่น จะมีการยกย้ายของในคืนนี้

๓. จะจับผู้ร้ายที่โด่งดัง เช่น เสือร้ายที่ฆ่าคนมาแล้วหลายศพ ซึ่งไม่ยอมให้จับง่าย ๆ

ตำรวจต้องจับขณะกำลังนอนหลับเพื่อไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน

เมื่อมีเจ้าหน้าที่มาขอค้น เจ้าของหรือผู้ดูแลสถานที่ต้องทำอะไร

๑. ขอดูหมายค้น ถ้ามีหมายก็ยอมให้ค้นโดยดี และอำนวยความสะดวก

๒. ถ้าไม่มีหมาย แต่มีเหตุที่ค้นได้ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็ให้ตามยศและตำแหน่งของผู้ค้น ถ้าไม่บอกอย่ายอมให้ค้น

๓. ขณะถูกค้น จะเอาคนของเราไปดูเขาค้นด้วยได้เพื่อความบริสุทธิ์ใจทั้งสองฝ่าย แต่อย่าไปขัดขวางการค้นของเขา มิฉะนั้นเขาอาจห้ามเราไม่ให้เข้าไปยุ่งได้

๔. การค้นในบ้าน เจ้าหน้าที่จะต้องแสดงถึงความบริสุทธิ์ของตนเองก่อน เช่น ไม่ได้ ชุกซ่อนของผิดกฎหมายเพื่อยึดข้อหา และให้ค้นต่อหน้าเจ้าของสถานที่

๕. ถ้าไม่มีหมายค้น และไม่มีเหตุที่จะค้นได้ เจ้าของบ้านไม่ยอมให้ค้นได้และถ้ายังจะค้นก็สามารถไล่ออกไปได้ แต่ระวังอย่าทำรุนแรงเกินไป

๘. ปล่อยชั่วคราว (หรือชาวบ้านเรียกว่า “ประกันตัว”)

อาจทำได้ตั้งแต่ผู้ต้องหาถูกจับตัวมา จนกระทั่งถูกฟ้องยังศาลแล้วก็ได้ การปล่อยชั่วคราวหรือการขอประกันตัวตามกฎหมาย มี ๓ วิธี คือ

๑. ปล่อยโดยไม่ต้องมีหลักประกัน โดยให้ผู้ต้องหาสาบานว่าจะมาตามนัดหรือตามหมายเรียกเท่านั้นก็ปล่อยตัวไปได้ การปล่อยวิธีนี้ใช้เฉพาะความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๑ ปี เช่น ความผิดลหุโทษ หรือฝ่าฝืนกฎจราจร เป็นต้น

๒. ปล่อยโดยมีประกัน เป็นการปล่อยโดยมีข้อผูกมัดว่า ถ้าเรียกมาเมื่อไร ก็จะส่งตัวให้ตามวันที่กำหนด ถ้าไม่ส่งจะยอมเสียค่าปรับตามจำนวนเงินที่ระบุ

๓. ปล่อยโดยมีประกันและหลักประกัน เป็นการปล่อยเช่นเดียวกับข้อ ๒ แต่เพิ่มอีกว่า อาจเอาหลักทรัพย์ให้มาวางนั้นเป็นค่าปรับ ถ้าผิดสัญญาประกันก็ได้ เช่น แสงขอประกันตัวสี่ เป็นเงิน ๑๐,๐๐๐ บาท โดยมีโฉนดที่ดิน ๑ ฉบับวางเป็นหลักประกันตัวสี่ เมื่อตำรวจมีหมายเรียกสี่ สี่ไม่มา แสงต้องเสียค่าประกัน ๑๐,๐๐๐ บาท ถ้าไม่เสียตำรวจก็จะฟ้องเอาที่นายหักใช้หนี้เงินประกันได้

หลักประกันอาจมีได้ ๓ ชนิด คือ เงินสด หลักทรัพย์อย่างอื่น เช่น โฉนดที่ดิน สลากออมสิน ฯลฯ และตัวบุคคลโดยแสดงทรัพย์สินของตนเอง

ผู้ยื่นขอประกัน ได้แก่

- ตัวผู้ต้องหาเอง
- สามีนภริยา หรือ ญาติของผู้ต้องหา
- ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่น นายจ้าง เป็นต้น

การยื่นคำร้อง ต้องยื่นต่อ

๑. ตำรวจที่สอบสวนคดีนี้ ถ้าผู้ต้องหาจะถูกควบคุมอยู่ในสถานีตำรวจโดยที่ตำรวจต้องส่งคำร้องภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่วันยื่น

๒. อัยการ ถ้าผู้ต้องหาจะถูกขังที่สถานีตำรวจ โดยการที่อัยการขอฝากขังต่อศาลขณะที่การสอบสวนยังไม่เสร็จ

๓. ศาล เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องต่อศาลแล้ว

ผู้ขอประกันควรเตรียมเอกสารอะไรบ้าง

๑. บัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้เพื่อแสดงว่าผู้ต้องหาเป็นใครอยู่ที่ไหน

๒. เอกสารแสดงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่นำมาวางเป็นหลักประกัน เช่น โฉนดที่ดิน (ควรให้ทางกรมที่ดินตราความด้วย)

๓. ทะเบียนบ้าน ถ้าเจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่ได้มาเอง คนมาขึ้นแทนต้องมีใบมอบอำนาจให้ทำแทนโดยชัดแจ้ง และปิดอากรแสตมป์ ๕ บาท

หลักเกณฑ์การพิจารณาสั่งค่าขอประกัน

ผู้จะให้อนุญาตค่าขอประกันหรือไม่ ต้องคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้คือ

๑. ความร้ายแรงของความผิดที่ถูกกล่าวหา ว่ามีโทษร้ายแรงหรือไม่

๒. พยานหลักฐานที่สืบไปแล้วมีเพียงใด

๓. ความเป็นไปต่าง ๆ ของคดีนี้เป็นอย่างไร

๔. เชื้อพ้องผู้ร้องขอประกัน หรือหลักประกันมีเพียงไร

๕. ผู้ต้องหา หรือจำเลยจะหลบหนีหรือไม่ ถ้าให้ประกันไป

๖. อันตรายหรือความเสียหาย ถ้าปล่อยไปแล้วมีเพียงใดหรือไม่

๗. ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องขังตามหมายศาลแล้วตำรวจหรืออัยการคัดค้านศาลจะรับวินิจฉัยด้วย

ดังนั้น หากไม่ให้ประกัน ต้องอ้างเหตุดังกล่าวข้างต้น จะอ้างเหตุอื่นไม่ได้ และการเรียกประกันเป็นจำนวนเท่าใดนั้น เป็นไปตามระเบียบภายในของตำรวจหรือศาล แต่จะเรียกจนสูงเกินไปไม่ได้เมื่อผิดสัญญาประกัน

ในกรณีที่ผู้ประกันไม่สามารถนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาให้ตำรวจ หรืออัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณีตามกำหนดถือว่าผิดสัญญาประกัน ผู้ประกันย่อมถูกปรับตามจำนวนที่ระบุไว้ในสัญญา ถ้าไม่ยอมชำระในกรณีที่

๑. สัญญาประกันทำไว้กับพนักงานสอบสวน หรืออัยการ อัยการจะฟ้องบังคับตามสัญญาประกันต่อศาล

๒. สัญญาประกันทำไว้กับศาล ศาลสั่งปรับหรือให้นำทรัพย์สินที่ประกันออกขาย แล้วชดเชยตามสัญญาได้ทันที

ข้อน่าสังเกตที่ว่า สิทธิในการขอประกันตัวนั้น หากว่ามีคำสั่งไม่อนุญาตแล้ว ไม่เปิดโอกาสให้อุทธรณ์คำสั่งแม้ว่าคำสั่งนั้นจะมีเหตุผลสมควรหรือไม่ก็ตาม ซึ่งในเรื่องนี้ ควรมีการแก้ไขให้เปิดโอกาสให้อุทธรณ์คำสั่งนี้ได้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

๕. คำแนะนำการไปศาลและปฏิบัติตนในศาล

ท่านผู้มีกิจธุระหรือความจำเป็นจะต้องไปศาลไม่ว่าในฐานะที่เป็นคู่ความ เป็นพยานไปประกัน

ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ไปฟังการพิจารณาคดี หรือไปพบผู้ต้องขังซึ่งศาลเบิกตัวมาพิจารณาคดีก็ ตาม โปรรคปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. **ถ้าต้องไปตามหมายของศาล** ก่อนไปควรตรวจดูหมายให้แน่ชัดว่าเป็นหมายของศาล ไหน เรื่องอะไร เมื่อใด เพื่อจะเตรียมตัวได้ถูกต้อง เช่น อาจเป็นหมายเรียกให้ไปเป็นพยาน ให้ส่ง เอกสารหรือหมายนัดให้ส่งจำเลย ฯลฯ และขอให้ให้นำหมายนั้นไปด้วย เพื่อความสะดวกในการติดต่อ สอบถามเมื่อไปถึงศาลแล้ว

หากมีเหตุขัดข้องไม่อาจไปศาลหรือปฏิบัติตามหมายนั้นได้ ขอให้แจ้งให้ศาลทราบล่วงหน้า เสียแต่เนิ่น ๆ ว่ามีเหตุขัดข้องอย่างไร เช่น เพราะเจ็บป่วยหรือติดราชการสำคัญ หากมีใบรับรอง ของแพทย์ว่าป่วยหรือมีหนังสือรับรองของผู้บังคับบัญชาว่าติดราชการสำคัญแนบไปด้วย ก็จะเป็นการดี

การไม่ไปศาล หรือไม่ปฏิบัติตามหมายศาลโดยไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบอาจจะเกิดผลเสีย เช่น ศาลออกหมายจับหรือสั่งถอนการประกันตัวจำเลยหรือสั่งปรับนายประกันได้

๒. **ถ้าจะไปประกันผู้ต้องหาหรือจำเลย** จะต้องเตรียมหลักทรัพย์ เช่น เงินสด หนังสือ สำคัญแสดงสิทธิในที่ดิน เช่น โฉนดที่ดิน น.ส.๓ หรือ ส.ก.๑ ไปด้วย ถ้าที่ดินตั้งอยู่คนละจังหวัด กับศาลควรมีหนังสือรับรองของเจ้าพนักงานที่ดินหรือนายอำเภอท้องที่ไปแสดงว่าที่ดินดังกล่าวมี ราคาปานกลางไร่วะเท่าไร ถ้าจะไปรับเงินหรือโฉนดหรือหลักทรัพย์คืน ขอให้นำไปรับไปด้วย และอย่าลืมนำบัตรประชาชนหรือบัตรประจำข้าราชการไปด้วยเช่นกัน

๓. **ห้ามนำอาวุธทุกชนิดเข้าไปในบริเวณศาล** ถ้าท่านมีอาวุธปืนติดตัวไปจะต้องเก็บหรือฝาก ไว้ที่อื่นเสียก่อนที่จะเข้าไปในศาล มิฉะนั้นจะเป็นการละเมิดอำนาจศาล

๔. **เมื่อไปถึงศาลแล้ว** หากมีข้อสงสัยในเรื่องใดขอให้สอบถามเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือจำศาล เช่น ไปเป็นพยานศาล ก็ควรสอบถามว่าคดีเรื่องนั้นศาลจะ พิจารณาที่ห้องพิจารณาไหน แล้วควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่ประจำห้องพิจารณานั้นและคู่ความที่อ้างท่านมา เป็นพยานทราบว่าท่านมาศาลแล้ว

เมื่ออยู่ในบริเวณศาล ท่านจะต้องประพฤติดนเรียบริ่อยไม่ส่งเสียงดังหรือทะเลาะวิวาท กัน ไม่เปิดบังตาชะโงกดูห้องพิจารณาห้องนั้นห้องนี้ ถ้าจะเข้าไปฟังการพิจารณาก็ให้เข้าไปเลย อย่าทำลับ ๆ ล่อ ๆ หรือเข้า ๆ ออก ๆ เป็นที่รำคาญแก่ผู้อื่นและรบกวนการพิจารณาคดี

๕. **โดยปกติการพิจารณาคดีของศาลจะทำโดยเปิดเผย** ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าฟังการ พิจารณาได้ แม้จะมีไต่ถามของคู่ความหรือไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีนั้น ทางศาลได้จัดที่นั่งสำหรับ ประชาชนเข้าฟังการพิจารณาไว้ทุกห้อง

ผู้ที่เข้าไปฟังการพิจารณาของศาลต้องให้ความเคารพต่อศาล โดยแต่งตัวให้สุภาพเรียบร้อย

ไม่สวมรองเท้าแตะ ไม่สนทนาหรือทำเสียงดัง ไม่สูบบุหรี่หรืออ่านหนังสือพิมพ์ และไม่ถ่ายภาพ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อศาลออกนั่งพิจารณา ผู้อยู่ในห้องพิจารณาคดีควรลุกขึ้นยืนเป็นการแสดงความเคารพ ถ้าศาลอ่านคำพิพากษา คู่ความจะต้องยืนฟังคำพิพากษา ส่วนบุคคลอื่น ๆ ไม่ต้องยืน

๖. ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่ได้ประกันตัว เมื่อถึงวันนัดพิจารณา ศาลจะเบิกตัวจากเรือนจำมาควบคุมไว้ที่ศาล ญาติหรือเพื่อนมักจะถือโอกาสนี้มาพบปะเยี่ยมเยียน ซึ่งตามระเบียบแล้ว จะเข้าเยี่ยมไม่ได้ ต้องไปเยี่ยมที่เรือนจำ แต่เจ้าหน้าที่อาจผ่อนผันให้พูดคุยถามกันได้จากนอกห้องขังในระยะห่าง ๆ และให้ฝากสิ่งของ เช่น อาหารหรือบุหรี่ได้โดยให้เจ้าหน้าที่เรือนจำตรวจเสียก่อน อาหารควรใส่ภาชนะที่ตรวจได้ง่าย และควรเขียนชื่อและนามสกุลของผู้รับไว้ด้วยเพื่อความสะดวกของเจ้าหน้าที่ในการส่งมอบ ถ้าจะฝากเงินเจ้าหน้าที่เรือนจำจะออกไปรับเงินให้และจะจ่ายให้เป็นคูปองแทนเงิน

สิ่งของที่ต้องห้ามดังต่อไปนี้ จะส่งให้แก่ผู้ต้องขังไม่ได้ คือ

๑. ฝิ่น กัญชา หรือยาเสพติด หรือของมีนเมาอย่างอื่น
๒. สุราหรือน้ำเมาซึ่งคั้นแล้วเมออย่างสุรา
๓. เครื่องอุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน
๔. เครื่องอุปกรณ์ในการหลบหนี
๕. อาวุธต่าง ๆ
๖. ของเน่าเสียหรือของมีพิษต่อร่างกาย
๗. วัตถุระเบิดหรือน้ำมันเชื้อเพลิง
๘. สัตว์มีชีวิต

๙. หากท่านไม่ได้รับความสะดวกประการใด โปรดแจ้งต่อศาล ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรืออธิบดีผู้พิพากษาศาลนั้น ๆ อย่าเสียเงินทองให้แก่ผู้ใดที่แอบจะช่วยให้ได้รับความสะดวก

๑๐. ผู้ได้รับหมายเรียกเป็นพยาน ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา และผู้ประสงค์จะขอประกันตัวผู้ต้องหา และจำเลยต่อศาล โปรดอ่านคำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องนั้นโดยเฉพาะด้วยคำแนะนำดังกล่าวอาจขอได้จากเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์หรือจำศาล

ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน

โดย

สุรินทร์ วัตธรรม

อัยการจังหวัดผู้ช่วยประจำศาลจังหวัดทุ่งสง

เกี่ยวกับกฎหมายแรงงาน มีเรื่องที่นายจ้างและลูกจ้างตลอดทั้งผู้สนใจด้านแรงงานควรจะ
รู้ ดังนี้

๑. การใช้แรงงานทั่วไป
๒. ค่าตอบแทนในการทำงาน
๓. การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย
๔. การเลิกจ้าง
๕. กองทุนเงินทดแทน
๖. เรื่องศาลแรงงานโดยสังเขป

๑. การใช้แรงงานทั่วไป

๑.๑ เวลาทำงานปกติ

การกำหนดเวลาทำงานปกติเป็นหน้าที่ของนายจ้างที่ต้องประกาศไว้ให้ลูกจ้างทราบในที่เปิดเผย โดยกำหนดชั่วโมงทำงานตามปกติเท่าไรก็ได้ แต่ต้องไม่เกินอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ คือ

๑.๑.๑ งานอุตสาหกรรมไม่เกินสัปดาห์ละ ๔๘ ชั่วโมง ตัวอย่างงานอุตสาหกรรม เช่น การทำเหมืองแร่ การก่อสร้างต่อเติมตัดแปลงท่าเรือ อุโมงค์ ถนน เป็นต้น

๑.๑.๒ งานขนส่งไม่เกินวันละ ๘ ชั่วโมง งานขนส่งหมายความว่า การลำเลียงหรือเคลื่อนย้ายบุคคลหรือสิ่งของด้วยเครื่องอุปกรณ์การขนส่ง ตัวอย่างเช่น งานขนส่งเงิน, กระจา รถเมล์ เป็นต้น

๑.๑.๓ งานที่อาจจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้างไม่เกินสัปดาห์ละ ๔๒ ชั่วโมง ตัวอย่างเช่น งานเชื่อมโลหะด้วยออกซิเจน งานที่ทำเกี่ยวกับกลิ่นไอ ควัน ก๊าซ ผุ่น อันอาจเป็นอันตราย เป็นต้น

๑.๑.๔ งานพาณิชยกรรมหรืองานอื่น ๆ ไม่เกินสัปดาห์ละ ๕๔ ชั่วโมง ตัวอย่างเช่น การซื้อขาย กู้ยืม เป็นต้น

การคุ้มครองการใช้แรงงานหญิง

- นายจ้างจะให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ไม่ได้

๑. งานทำความสะอาดเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ขณะที่เครื่องจักรหรือเครื่องยนต์กำลัง

ทำงาน

๒. งานที่ต้องทำบนนั่งร้านที่สูงกว่าพื้นดิน ตั้งแต่ ๑๐ เมตรขึ้นไป
๓. งานใช้เลื่อยวงเดือน
๔. งานผลิตหรือขนส่งวัตถุระเบิด หรือวัตถุไวไฟ
๕. งานเหมืองแร่ที่ต้องทำได้ดิน
๖. งานอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยจะได้กำหนด
  - นายจ้างจะให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงาน ยก แแบก หาม หาบ ทูน ลาก หรือเข็นของหนัก เกินอัตราน้ำหนักที่กำหนด ดังต่อไปนี้ไม่ได้
    ๑. ๓๐ กิโลกรัม สำหรับการทำงานในที่ราบ
    ๒. ๒๕ กิโลกรัม สำหรับการทำงานที่ต้องขึ้นบันไดหรือที่สูง
    ๓. ๖๐๐ กิโลกรัม สำหรับการลากหรือเข็นของที่ต้องบรรทุกล้อเลื่อนที่ใช้ราง
    ๔. ๓๐๐ กิโลกรัม สำหรับการลากหรือเข็นของที่ต้องบรรทุกล้อเลื่อนที่ไม่ใช้ราง
    - นายจ้างไม่อาจจะจ้างหญิงโสดซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๘ ปี เป็นลูกจ้างทำงานในสโมสรราตรี สถานที่เต้นรำ สถานฝึกสอนเต้นรำ สถานขายและเสพสุรา สถานอาบนวด โรงแรมหรือสถานที่อื่น ตามที่กระทรวงมหาดไทยจะได้กำหนด
      - ห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นหญิงทำงานในระหว่างเวลา ๒๔.๐๐ นาฬิกาถึง ๖.๐๐ นาฬิกา เว้นแต่งานที่มีลักษณะต้องทำติดต่อกันไปหรืองานกะ หรืองานที่มีลักษณะและสภาพที่ต้องทำใน ระยะเวลาดังกล่าว

การคุ้มครองการใช้แรงงานเด็ก

- นายจ้างไม่อาจรับเด็กซึ่งมีอายุต่ำกว่า ๑๒ ปีเข้าทำงาน
- งานบางประเภทที่นายจ้างจะรับเด็กซึ่งมีอายุครบ ๑๒ ปี แล้วแต่ยังไม่ถึง ๑๕ ปี เป็นลูกจ้างได้ คือ
  ๑. งานรับใช้ในสถานประกอบการพาณิชย์กรรม ที่ไม่มีการจำหน่ายหรือการเสพสุรา
  ๒. งานส่งหนังสือพิมพ์
  ๓. งานรับใช้เกี่ยวกับกีฬา
  ๔. งานเก็บจำหน่าย รับส่ง ดอกไม้ ผลไม้และเครื่องชำ เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ เช่น น้ำอัดลม
  ๕. งานยก แแบก หาม ลาก ของที่มีน้ำหนักไม่เกิน ๑๐ กิโลกรัม โดยงานนั้นไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความเจริญเติบโตของเด็ก
    - ถ้าจะทำนอกเหนือจากนี้ต้องขออนุญาตจากกรมแรงงานหรือนายอำเภอท้องถิ่นนอกเขต

กรุงเทพฯ

- ห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งเป็นเด็กอายุ ๑๒-๑๕ ปี ทำงานในระหว่างเวลา ๒๒.๐๐ นาฬิกา ถึง ๖.๐๐ นาฬิกา เว้นแต่ว่าเด็กนั้นเป็นผู้แสดงภาพยนตร์ ละคร หรือการแสดงอย่างอื่นที่คล้ายคลึงกัน แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวต้องจัดให้เด็กได้พักผ่อนตามสมควร

- ในวันหยุด นายจ้างจะให้ลูกจ้างที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ทำงานไม่ได้
- ห้ามนายจ้างให้ลูกจ้างซึ่งมีอายุ ๑๕ ปี แต่ยังไม่ถึง ๑๘ ปี ทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

๑. งานทำความสะอาดเครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ ขณะที่เครื่องจักรหรือเครื่องยนต์ กำลังทำงาน

๒. งานที่ต้องทำใต้ดินหรือใต้น้ำ เช่น ขุดบ่อน้ำ, งามหอยมุก

๓. งานผลิตหรือขนส่งวัตถุเคมีที่เป็นอันตราย วัตถุมีพิษ วัตถุระเบิด หรือวัตถุไวไฟ

๔. งานเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี

๕. งานอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยจะได้กำหนด ซึ่งกระทรวงจะได้ประกาศกำหนดห้ามต่อไป

๑.๒ การทำงานล่วงเวลา

หากนายจ้างมีความจำเป็นจะให้ลูกจ้างทำงานนอกหรือเกินเวลาปกติ (ตามข้อ. ๑.๑) ก็อาจทำได้ภายใต้เงื่อนไขต่อไปนี้

๑.๒.๑ งานอุตสาหกรรม

ก. งานที่มีลักษณะต้องทำติดต่อกันไป ถ้าหยุดจะเสียหายหรือเป็นงานฉุกเฉิน จะหยุดเสียมิได้ นายจ้างจะให้ลูกจ้างทำงานเกินกำหนดเวลาทำงานปกติเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งเรียกการทำงานช่วงนี้ว่า การทำงานล่วงเวลา

ข. เพื่อประโยชน์แก่การผลิต การจำหน่าย และบริการ

ทั้งนี้ นายจ้างจะใช้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาได้ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมแรงงาน หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมแรงงานมอบหมาย (คือกรุงเทพฯ ได้แก่หัวหน้าฝ่ายตรวจแรงงาน กองคุ้มครองแรงงาน ต่างจังหวัดได้แก่ แรงงานจังหวัดท้องที่ หรือนายอำเภอท้องที่กรณีไม่มีแรงงานจังหวัด)

๑.๒.๒ งานขนส่ง

นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาปกติได้เมื่อได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมแรงงาน หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมแรงงานมอบหมาย

๑.๒.๓ งานที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือร่างกายของลูกจ้าง

นายจ้างจะให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาปกติไม่ได้เด็ดขาด

๑.๒.๔ งานพาณิชยกรรมและงานอื่น ๆ

นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาได้ตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับงานอุตสาหกรรม

(ข้อ ๑.๒.๑)

๑.๓ เวลาพัก

นายจ้างต้องกำหนดเวลาพักให้แก่ลูกจ้างตามหลักเกณฑ์ดังนี้

๑.๓.๑ ต้องให้เวลาพักไม่น้อยกว่าวันละ ๑ ชั่วโมง และต้องจัดขึ้น ๑ ครั้ง ภายใน ๕ ชั่วโมงแรกของการทำงาน

๑.๓.๒ อาจแบ่งเวลาพักโดยให้พักหลายครั้งก็ได้ แต่ต้องไม่น้อยกว่าครั้งละ ๒๐ นาที

๑.๓.๓ งานที่ต้องทำติดต่อกันไป นายจ้างจะไม่กำหนดเวลาพักให้ก็ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากลูกจ้างก่อน

๑.๓.๔ กรณีเป็นงานฉุกเฉิน นายจ้างจะไม่ให้ลูกจ้างพักได้ โดยไม่ต้องให้ลูกจ้างยินยอม

๑.๔ วันหยุด วันหยุดมี ๓ ชนิด

๑.๔.๑ วันหยุดประจำสัปดาห์ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. ต้องมีวันหยุดประจำสัปดาห์ไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ ๑ วันซึ่งจะเป็นวันใดในสัปดาห์ก็ได้

ข. วันหยุดสัปดาห์แต่ละวันต้องมีระยะห่างกันไม่เกิน ๖ วัน

ค. งานโรงแรม งานขนส่ง งานในป่า งานในที่ทุรกันดาร งานประมง งานดับเพลิง นายจ้างกับลูกจ้างจะตกลงสะสมและเลื่อนวันหยุดไปภายในระยะสี่สัปดาห์ก็ได้

๑.๔.๒ วันหยุดตามประเพณี มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. ต้องประกาศกำหนดวันหยุดตามประเพณีไว้ปีละไม่น้อยกว่า ๑๓ วัน

ข. วันหยุดตามประเพณีที่ประกาศ นายจ้างจะกำหนดวันใดบ้างก็ได้ แต่ต้องมีวันแรงงานแห่งชาติ (วันที่ ๑ พฤษภาคม ของทุกปี) อยู่ด้วย ๑ วัน

ค. หากวันหยุดตามประเพณีตรงกับวันหยุดประจำสัปดาห์ให้นายจ้างเลื่อนวันหยุดตามประเพณีไปหยุดในวันทำงานถัดไป

๑.๔.๓ วันหยุดพักผ่อนประจำปี

ลูกจ้างต้องทำงานมาแล้วครบ ๑ ปี จึงมีสิทธิได้หยุดพักผ่อนประจำปี ซึ่งมีสิทธิต่อไป

ก. ลูกจ้างมีสิทธิหยุดพักผ่อนประจำปี ๗ ละไม่น้อยกว่า ๖ วัน (นายจ้างจะกำหนดให้หยุดเกินกว่า ๖ วันก็ได้)

ข. นายจ้างกับลูกจ้างอาจตกลงสะสมและเลื่อนวันหยุดพักผ่อนประจำปีไปรวมหยุดในปีอื่นก็ได้

ค. ถ้าลูกจ้างยังมิใช่สิทธิหยุดพักผ่อนประจำปีและถูกเลิกจ้างโดยไม่มีความผิด (กรณีมีสิทธิได้รับค่าชดเชย) ลูกจ้างยังมีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุดพักผ่อนประจำปีตามส่วน เช่น ลูกจ้างได้ค่าจ้างวันละ ๖๔ บาท เมื่อทำงานครบ ๑ ปีแล้ว นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้าง โดยลูกจ้างไม่มีความผิด ลูกจ้างมีสิทธิได้ค่าจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปี (หรือเรียกว่าค่าพักร้อน) เป็นเงิน ๖๔ บาท คูณด้วย ๖ วัน เท่ากับ ๓๘๔ บาทอีกด้วย

๑.๕ การทำงานในวันหยุด

กรณีนายจ้างกำหนดวันหยุดประจำสัปดาห์ วันหยุดตามประเพณี และวันหยุดพักผ่อนประจำปีไว้แล้ว หากนายจ้างมีความจำเป็นจะให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดที่กำหนดไว้ก็อาจทำได้ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ งานในช่วงนี้เรียกว่า การทำงานในวันหยุด มีหลักเกณฑ์ดังนี้

๑.๕.๑ งานอุตสาหกรรมหรืองานพาณิชยกรรม ถ้าเป็นงานที่มีลักษณะต้องทำติดต่อกันไป ถ้าหยุดจะเสียหายแก่งาน หรือเป็นงานฉุกเฉินจะหยุดเสียมิได้ นายจ้างจะให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดเท่าที่จำเป็นได้

๑.๕.๒ เพื่อประโยชน์แก่การผลิต การจำหน่ายและการบริหาร นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดได้เท่าที่จำเป็น แต่ต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมแรงงานหรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมแรงงานมอบหมาย

๑.๕.๓ ในกิจการบางประเภท คือ โรงแรม สถานมหรสพ งานขนส่ง ร้านขายอาหาร ร้ายขายเครื่องดืม สโมสร และสมาคม นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดได้โดยไม่ต้องขออนุญาต

๑.๖ วันลา แบ่งเป็น ๓ ประเภท

๑.๖.๑ วันลาป่วย มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วยได้ปีหนึ่งไม่เกิน ๓๐ วันทำงาน (คือไม่รวมวันหยุดด้วย)

ข. หากลาป่วยตั้งแต่ ๓ วันขึ้นไป นายจ้างจะให้ลูกจ้างนำไปรับรองแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งไปแสดงก็ได้

ค. ถ้านายจ้างจัดแพทย์ให้ไว้แล้ว ให้แพทย์ของนายจ้างเป็นผู้ออกไปรับรองให้ เว้นแต่ลูกจ้างไม่สามารถให้แพทย์ของนายจ้างตรวจได้ ก็ให้นำไปรับรองแพทย์อื่นมาแสดง

๑.๖.๒ วันลาคลอด มีหลักเกณฑ์ดังนี้

ก. ลูกจ้างหญิงมีสิทธิลาคลอดครรภ์ละ ๖๐ วัน

ข. ถ้าลาครบ ๖๐ วันแล้ว ยังไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากการคลอด ก็ให้มีสิทธิ

ลาได้อีก ๓๐ วัน

ค. ในเรื่องใบรับรองแพทย์ การลาคลอดให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับการลาป่วย
หมายเหตุ ลูกจ้างมีสิทธิได้ค่าจ้างในวันลา สำหรับเรื่องลาคลอด หากลูกจ้างหญิง
ทำงานมาครบ ๑๕๐ วัน มีสิทธิได้ค่าจ้างในวันลาคลอดเพียง ๓๐ วันแรก

๒. ค่าตอบแทนในการทำงาน

๒.๑ ค่าตอบแทนขั้นต่ำสุดที่นายจ้างจะจ่ายให้แก่ลูกจ้าง

อัตราค่าจ้างขั้นต่ำนี้ กำหนดแตกต่างกันไปในแต่ละท้องที่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง
เช่น ค่าครองชีพของแต่ละจังหวัดปัจจุบัน อัตราค่าจ้างขั้นต่ำในกรุงเทพฯ, นครปฐม, สมุทรปราการ,
นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรสาคร, ระนอง, พังงา และภูเก็ต วันละ ๙๐ บาท ในจังหวัดนครราชสีมา,
ชลบุรี, สระบุรี และเชียงใหม่ วันละ ๖๕ บาท ส่วนจังหวัดอื่น ๆ นอกจากจังหวัดดังกล่าวแล้ว
วันละ ๕๕ บาท

นายจ้างจะจ่ายค่าจ้างให้ลูกจ้างต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำไม่ได้ เว้นแต่เป็นลูกจ้างอยู่ใน
ระหว่างทดลองงาน ๖๐ วันแรก

๒.๒ ค่าล่วงเวลาในวันปกติ

กรณีนายจ้างให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาในวันทำงานปกติ นายจ้างต้องจ่ายค่าล่วงเวลาให้
ลูกจ้าง ไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าครึ่งของค่าจ้างต่อชั่วโมง หรือต่อหน่วยในเวลาทำงานปกติ

ตัวอย่าง นายจ้างประกาศกำหนดวันทำงานปกติวันละ ๘ ชั่วโมง ลูกจ้างคนหนึ่งได้ค่าจ้าง
ในวันทำงานปกติวันละ ๘๐ บาท หากนายจ้างให้ลูกจ้างทำงาน ๑๐ ชั่วโมง (เกินเวลาปกติไป
๒ ชั่วโมง) จะคิดค่าล่วงเวลาอย่างไร

วิธีคิด หากค่าจ้างเป็นรายชั่วโมงโดยเอา ๘๐ บาทตั้งหารด้วย ๘ ชั่วโมง จะได้ชั่วโมงละ
๑๐ บาท หากค่าล่วงเวลาในหนึ่งชั่วโมงโดยเอา ๑ ๑/๒ เท่าคูณชั่วโมงละ ๑๐ บาท ได้เท่ากับ
๑๕ บาท ลูกจ้างทำงานล่วงเวลา ๒ ชั่วโมง จึงคิดเป็นล่วงเวลาทั้งสิ้นเท่ากับ ๑๕ บาทคูณ ๒ ชั่วโมง
เท่ากับ ๓๐ บาท

๒.๓ ค่าล่วงเวลาในวันหยุด

หากนายจ้างให้ลูกจ้างทำงานล่วงเวลาในวันหยุดไม่ว่าจะเป็นวันหยุดประจำสัปดาห์หรือ
วันหยุดตามประเพณี

นายจ้างจะต้องจ่ายค่าล่วงเวลาให้ลูกจ้างไม่น้อยกว่าสามเท่าของค่าจ้างต่อชั่วโมงหรือต่อ
หน่วยในเวลาทำงานปกติ การคิดคำนวณค่าล่วงเวลาใช้หลักเดียวกับ (ข้อ ๒.๒)

ข้อสังเกต ค่าล่วงเวลานี้เป็นเงินอีกส่วนหนึ่ง นอกจากค่าแรงหรือค่าจ้างที่ได้รับเป็นปกติอยู่แล้ว
ข้อยกเว้น งานที่ไม่ต้องจ่ายค่าล่วงเวลา

ก. งานที่ลูกจ้างมีตำแหน่งเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้จัดการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน ซึ่งมีอำนาจทำหน้าที่แทนนายจ้างสำหรับกรณีการจ้าง การเลิกจ้าง การให้บำเหน็จ การลงโทษ หรือการวินิจฉัยข้อร้องทุกข์

ข. งานขบวนการจัดงานรถไฟ

ค. งานขนส่ง

ง. งานปิดเปิดประตูน้ำหรือประตูระบายน้ำ

จ. งานอ่านระดับน้ำและวัดปริมาณน้ำ

ฉ. งานเฝ้าหรือดูแลสถานที่หรือทรัพย์สิน เช่น ยามรักษาการณ์

ช. งานนอกสถานที่โดยสภาพของงานไม่อาจกำหนดเวลาทำงานอันแน่นอนได้

ซ. งานอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยจะได้กำหนด

ณ. ถ้านายจ้างให้ลูกจ้างไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่อื่นนอกจากที่ทำงานปกติ ลูกจ้างไม่มีสิทธิได้รับค่าล่วงเวลาในระหว่างเดินทาง เว้นแต่จะมีข้อตกลงให้นายจ้างจ่ายค่าล่วงเวลาให้

ข้อควรจำ การยกเว้นไม่จ่ายค่าล่วงเวลาเป็นโมฆะ

๒.๔ ค่าทำงานในวันหยุด

นายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุด ไม่ว่าจะในวันหยุดประจำสัปดาห์ หรือวันหยุดตามประเพณี มีหลักเกณฑ์การจ่ายค่าทำงานในวันหยุดดังนี้

๒.๔.๑ กรณีลูกจ้างได้ค่าจ้างอยู่แล้วในวันหยุดนั้น ให้นายจ้างจ่ายไม่น้อยกว่าหนึ่งเท่าของค่าจ้าง ปัญหา มักเกิดกับลูกจ้างที่ได้รับค่าจ้างเป็นรายเดือน เพราะลูกจ้างรายเดือนมีสิทธิได้รับค่าจ้างในวันหยุดซึ่งไม่ได้ทำงานอยู่แล้ว

ตัวอย่าง การคิดค่าทำงานในวันหยุด ลูกจ้างได้ค่าจ้างเดือนละ ๑,๕๐๐ บาท คิดเป็นวัน ๆ ละ โดยเอา ๑,๕๐๐ บาทตั้งหารด้วย ๓๐ วัน เท่ากับวันละ ๕๐ บาท ค่าทำงานในวันหยุดของค่าจ้างคือ ๕๐ บาทนั่นเอง

๒.๔.๒ กรณีลูกจ้างไม่ได้รับค่าจ้างในวันหยุดนั้น ให้จ่าย ๒ เท่าของค่าจ้าง ปัญหาจะเกิดกับลูกจ้างรายวัน เพราะลูกจ้างรายวันไม่มีสิทธิได้ค่าจ้างในวันหยุดซึ่งไม่ได้ทำงาน

ตัวอย่างการคิด เช่น ค่าจ้างวันละ ๑๐ บาท ๒ เท่าของค่าจ้างคือ ๑๐ บาทคูณด้วย ๒ เท่าเท่ากับ ๒๐ บาท

ข้อยกเว้น ลูกจ้างที่ไม่มีสิทธิได้รับค่าทำงานในวันหยุด

กรณีลูกจ้างต่อไปนี้ แม้ทำงานในวันหยุดก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าทำงานในวันหยุด เว้นแต่นายจ้างจะตกลงจ่ายให้ด้วยความสมัครใจ

ก. ผู้อำนวยความสะดวก ข. ผู้จัดการ ค. หัวหน้าฝ่าย ง. หัวหน้างาน

๒.๕ กำหนดห้ามมิให้นายจ้างนำหนึ่อื่นมาหักค่าตอบแทนในการทำงาน

คำว่าหนึ่อื่น หมายถึง หนึ่อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามสัญญาจ้าง เช่น หนึ่เงินกู้ ค่าซื้อของเชื่อสโมสร เป็นต้น

กรณีลูกจ้างทำงานในหน้าที่ทำให้ทรัพย์สินนายจ้างเสียหายดังนี้ นายจ้างมีสิทธิหักค่าจ้างของลูกจ้างเพื่อชดใช้ค่าเสียหายของนายจ้างได้

๓. การประสบอันตรายและเจ็บป่วย

ในกรณีที่ลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นเนื่องจากการทำงาน ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเงินทดแทนจากนายจ้างหรือกองทุนเงินทดแทนแล้วแต่กรณี

๓.๑ การประสบอันตรายเนื่องจากการทำงาน เช่น เครื่องบ่มโลหะกระแทกนิ้วลูกจ้างขาดในขณะทำงาน, ลูกจ้างได้รับบาดเจ็บเนื่องจากไฟไหม้โรงงาน, ขณะลูกจ้างอยู่ยามที่สนามบินเครื่องบินตกลงมาทับลูกจ้างตาย, ลูกจ้างที่เป็นยามถูกคนร้ายฆ่าตายเพื่อความสะดวกในการลักทรัพย์นายจ้าง, ลูกจ้างทำงานก่อสร้างแดดร้อนมากจนลูกจ้างเป็นลมตาย เป็นต้น

๓.๒ กรณีเจ็บป่วย เนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง เช่น โรคที่เกิดจากสารหนู ตะกั่วปรอท เป็นต้น หรือโรคเกิดจากเชื้อต่าง ๆ เป็นต้น

ข้อยกเว้นไม่จ่ายเงินทดแทนมี ๒ กรณีด้วยกัน คือ

(๑) ลูกจ้างเสพเครื่องคองของเมาจนไม่สามารถครองสติได้

(๒) หรือลูกจ้างจงใจให้ตนเองหรือผู้อื่นประสบอันตราย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนประสบอันตราย เช่น ขณะทำงานลูกจ้างตั้งใจทำให้นิ้วขาดเพื่อเรียกเงินทดแทนจากนายจ้าง เป็นต้น

๓.๓ เงินทดแทน หมายถึง

(๑) ค่ารักษาพยาบาล จ่ายเท่าที่จ่ายจริงตามความจำเป็นแต่ไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท

(๒) ค่าทำศพ (กรณีถึงตาย) จ่ายเท่ากับ ๓ เท่าของค่าจ้าง แต่ไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท และไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

(๓) ค่าทดแทน ซึ่งมี ๓ ประเภท คือ

ก. ค่าทดแทนกรณีลูกจ้างไม่สามารถทำงานได้ติดต่อกันเกิน ๓ วัน จ่ายเท่ากับ ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของค่าจ้างตลอดระยะเวลาที่รักษา แต่ไม่เกิน ๑ ปี ถ้าลูกจ้างไม่สามารถทำงานได้ตลอดปี (คือทุพพลภาพหรือพิการ) ให้จ่าย ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของค่าจ้างเป็นรายเดือนเป็นเวลา ๑๐ ปี

ข. ค่าทดแทนกรณีลูกจ้างสูญเสียอวัยวะในการทำงานหรือสูญเสียสมรรถภาพในการทำงาน ของอวัยวะที่กฎหมายกำหนดจ่าย ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของค่าจ้างตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ตามความสำคัญของอวัยวะนั้น แต่ต้องไม่เกิน ๑๐ ปี เช่น กฎหมายกำหนดไว้ดังนี้

นิ้วหัวแม่มือขาด	จ่ายครึ่งหนึ่งของค่าจ้างเป็นเวลา	๑๐ เดือน
นิ้วชี้ขาด	” _____ ”	๕ เดือน
นิ้วกลางขาด	” _____ ”	๖ เดือน
นิ้วนางขาด	” _____ ”	๖ เดือน
นิ้วก้อยขาด	” _____ ”	๓ เดือน
แขนขาดข้างหนึ่ง	” _____ ”	๕ ปี ๖ เดือน
ขาขาดข้างหนึ่ง	” _____ ”	๕ ปี
มือขาดข้างหนึ่ง	” _____ ”	๓ ปี ๕ เดือน
เท้าขาดข้างหนึ่ง	” _____ ”	๒ ปี ๕ เดือน
หูหนวกข้างหนึ่ง	” _____ ”	๑๐ เดือน
หูหนวกทั้งสองข้าง	” _____ ”	๒ ปี
เป็นต้น		

หมายเหตุ ถ้าลูกจ้างนิ้วนางกับนิ้วก้อยขาดไปก็ได้ค่าทดแทนเท่ากับ ๖ เดือน บวก ๓ เดือน เป็น ๙ เดือน

ก. ค่าทดแทนกรณีลูกจ้างตาย จ่าย ๖๐ เปอร์เซ็นต์ ของค่าจ้างเป็นรายเดือน เป็นเวลา ๕ ปี

๓.๔ ใครมีสิทธิได้รับเงินทดแทน

ผู้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนมีดังนี้

- (๑) ตัวลูกจ้างเอง หากลูกจ้างยังมีชีวิตอยู่
- (๒) ผู้มีสิทธิตามกฎหมาย กรณีลูกจ้างถึงแก่ความตาย ได้แก่ บิดา มารดา สามี ภรรยา ของลูกจ้างและบุตรของลูกจ้างที่มีอายุไม่เกิน ๑๘ ปี หรือเกิน ๑๘ ปี แต่กำลังศึกษาอยู่หรือพิการ
- (๓) ถ้าไม่มีผู้มีสิทธิตามกฎหมายดังข้อ (๒) ให้ผู้ที่อยู่ในความอุปการะของลูกจ้างผู้ตายเป็นผู้ได้รับเงินทดแทน

๓.๕ หน้าที่ของนายจ้างเมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือป่วย

- (๑) จัดให้ลูกจ้างได้รับการรักษาพยาบาลทันที
- (๒) ถ้าลูกจ้างตาย ไม่มีผู้จัดการศพ ให้นายจ้างจัดการศพลูกจ้างไปพลาทก่อน ถ้าเกิน ๔๘ ชั่วโมงแล้ว ไม่มีผู้ใดขอเป็นผู้จัดการศพ นายจ้างต้องจัดการศพลูกจ้างตามประเพณี
- (๓) ต้องแจ้งการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยต่อพนักงานเงินทดแทนทันทีภายใน ๑๕ วัน

(๔) ต้องจ่ายเงินทดแทนแก่ลูกจ้างหรือผู้มีสิทธิแล้วแต่กรณี

๓.๖ กองทุนเงินทดแทน

ปัจจุบันนี้ นายจ้างที่มีลูกจ้างอยู่ในจังหวัดที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดขึ้น เช่น สงขลา, สมุทรปราการ, ปทุมธานี, นนทบุรี, นครปฐม, สมุทรสาคร เป็นต้น มีจำนวนตั้งแต่ ๒๐ คนขึ้นไป กรมแรงงานจะจ่ายเงินทดแทนให้แก่ลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเอง แต่นายจ้างต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนเงินทดแทน (ทำนองเบี้ยประกัน) ตามอัตราที่กฎหมายกำหนด

๓.๗ ร้องเรียกเงินทดแทนต่อใคร

เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย เนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง ลูกจ้างต้องรีบไปเรียกร้องเงินทดแทนต่อบุคคลต่อไปนี้ทันทีหรือในไม่ช้า

๓.๗.๑ ถ้านายจ้างไม่ส่งเงินสมทบเข้ากองทุน ให้ร้องต่อพนักงานเงินทดแทน ซึ่งอยู่ที่สำนักงานแรงงานจังหวัดท้องที่ (ถ้าในกรุงเทพฯ จะอยู่ในกรมแรงงาน) เมื่อพนักงานเงินทดแทนสั่งให้นายจ้างจ่ายเงินทดแทน ถ้าลูกจ้างหรือนายจ้างไม่พอใจให้อุทธรณ์คำสั่งต่ออธิบดีกรมแรงงานภายใน ๑๕ วัน ถ้าไม่พอใจคำสั่งของอธิบดีกรมแรงงานอีกให้ฟ้องคดีต่อศาลแรงงานได้ ภายใน ๓๐ วัน (เกิน ๓๐ วันฟ้องไม่ได้)

๓.๗.๒ ถ้านายจ้างส่งเงินสมทบเข้ากองทุน ให้ลูกจ้างร้องต่อพนักงานกองทุนเงินทดแทน ซึ่งอยู่ที่สำนักงานแรงงานจังหวัดท้องที่ สำหรับกรุงเทพฯ ตั้งอยู่ที่คณะกรรมการกองทุนเงินทดแทน กรมแรงงาน เมื่อพนักงานกองทุนเงินทดแทนสั่งให้จ่ายเงินทดแทน ถ้าฝ่ายใดไม่พอใจให้อุทธรณ์ต่อคณะกรรมการกองทุนเงินทดแทน ภายในระยะเวลา ๑๕ วัน หากไม่พอใจคำสั่งคณะกรรมการฯ ให้ฟ้องต่อศาลแรงงาน ภายใน ๓๐ วันเช่นกัน

กรณีนายจ้างเป็นฝ่ายฟ้องคดี นายจ้างจะต้องวางเงินต่อศาลเป็นจำนวนเท่าจำนวนเงินที่อธิบดีกรมแรงงานสั่งให้จ่าย จึงจะฟ้องคดีได้

ข้อสังเกต เรื่องเงินทดแทนนี้ ลูกจ้างหรือผู้มีสิทธิตามกฎหมายจะต้องเรียกร้องตามขั้นตอนดังกล่าวเสมอไป จะข้ามขั้นนำเรื่องไปฟ้องยังศาลแรงงานเลยไม่ได้

๔. การเลิกจ้าง

กรณีนายจ้างเลิกจ้างโดยลูกจ้างไม่มีความผิด ลูกจ้างมีสิทธิเรียกร้องอะไรได้บ้าง

๔.๑ ลูกจ้างมีสิทธิเรียกร้องได้ดังต่อไปนี้คือ

(๑) ค่าชดเชย

(๒) สิ้นจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า

(๓) ค่าจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปี หรือค่าพักร้อน

(๔) หากการเลิกจ้างไม่เป็นธรรม ลูกจ้างมีสิทธิเรียกค่าเสียหายหรือขอกลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม อัตราค่าจ้างเท่าเดิม

(๕) ถ้าการเลิกจ้างเป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรมตามกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ม.๑๒๑ ลูกจ้างมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายหรือขอกลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม อัตราค่าจ้างเท่าเดิมโดยยื่นคำร้องกล่าวหาต่อคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ ภายใน ๖๐ วันนับแต่วันที่ มีการฝ่าฝืน

(๖) เรียกดอกเบี้ยของรายการที่เรียกร้องข้อ (๑) ถึง (๔) นับแต่วันเลิกจ้างในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีจนกว่าชำระเสร็จ

(๑) ค่าชดเชย

ลูกจ้างประจำที่พ้นระยะทดลองงานมาแล้ว และการทำงานไม่ได้กำหนดเวลาแน่นอนหรือกำหนดเวลาแน่นอน แต่นายจ้างไม่ได้บอกเลิกจ้างตามเวลาที่กำหนด ลูกจ้างมีสิทธิได้รับค่าชดเชยในอัตราดังนี้

ก. ลูกจ้างที่ทำงานมาแล้วครบ ๑๒๐ วัน แต่ไม่ถึง ๑ ปี จ่ายค่าชดเชยเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้าย ๕๐ วัน

ข. ลูกจ้างที่ทำงานมาแล้วครบ ๑ ปี แต่ไม่ถึง ๓ ปี จ่ายค่าชดเชยเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้าย ๕๐ วัน

ค. ลูกจ้างที่ทำงานมาแล้ว ๓ ปีขึ้นไป จ่ายค่าชดเชยเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้าย ๑๘๐ วัน

ตัวอย่าง นายขยันเป็นลูกจ้างประจำได้ค่าจ้างวันละ ๖๕ บาท ทำงานได้ ๑ ปี ๖ เดือนจึงถูกเลิกจ้าง นายขยันมีสิทธิได้รับค่าชดเชยเท่ากับ ๖๕ บาท คูณด้วย ๕๐ วัน เท่ากับ ๕,๘๕๐ บาท

ข้อสังเกต ค่าชดเชยนี้ถ้านายจ้างกับลูกจ้างตกลงจ่ายต่ำกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อตกลงเป็นโมฆะ

ข้อยกเว้น ที่นายจ้างไม่ต้องจ่ายค่าชดเชยคือกรณีนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้าง เพราะสาเหตุข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้

ก. ลูกจ้างทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำผิดอาญาโดยเจตนาแก่นายจ้าง

ข. จงใจทำให้นายจ้างได้รับความเสียหาย เช่น แก่งทำให้เครื่องทอผ้าของนายจ้างพังเสียหาย เป็นต้น

ค. ฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบเกี่ยวกับการทำงานหรือคำสั่งอันชอบด้วยกฎหมายของนายจ้าง และนายจ้างได้ตักเตือนเป็นหนังสือแล้ว เว้นแต่กรณีที่ร้ายแรงนายจ้างไม่จำเป็นต้องเตือน

ตัวอย่าง กรณีร้ายแรง เช่น การเล่นการพนันในบริษัทไม่ว่าจะเล่นในขณะปฏิบัติงาน

หรือนอกเวลาก็ตาม

ง. ละทิ้งหน้าที่เป็นเวลา ๓ วันทำงานติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร เช่น วันที่ ๑๘ ขาดงาน วันที่ ๑๙ เป็นวันหยุด วันที่ ๒๐ ขาดงาน วันที่ ๒๑ และ ๒๒ เป็นวันหยุด วันที่ ๒๓ ขาดงานอีก ดังนี้ถือว่าละทิ้งหน้าที่สามวันทำงานติดต่อกันแล้ว แต่ถ้าเปลี่ยนข้อเท็จจริงไปเป็นวันที่ ๒๐ มาทำงาน กรณีนี้ไม่ถือว่าละทิ้งหน้าที่สามวันทำงานติดต่อกัน เพราะมีวันมาทำงานคั่นอยู่

จ. ประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้นายจ้างได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรง (ร้ายแรงหรือไม่ศาลแรงงานจะเป็นผู้วินิจฉัย)

ฉ. ลูกจ้างได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก (แม้ถูกจำคุกเพียง ๑ วันก็เข้าหลักข้อนี้แล้ว)

(๒) สิ้นจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า

กรณีการจ้างไม่ได้กำหนดเวลาไว้แน่นอนหรือกำหนดเวลาจ้างไว้แน่นอน แต่นายจ้างไม่ได้เลิกจ้างตามที่กำหนดไว้ และไม่บอกกล่าวล่วงหน้าก่อนครบกำหนดการจ่ายค่าจ้างคราวหนึ่งคราวใด ลูกจ้างมีสิทธิได้รับสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าเท่ากับค่าจ้างขณะถูกเลิกจ้างเป็นระยะเวลาครบกำหนดการจ่ายค่าจ้าง

ตัวอย่าง นายเซ็งเป็นลูกจ้างของนายโชคดีได้ค่าจ้างเดือนละ ๓,๐๐๐ บาท กำหนดจ่ายค่าจ้างทุก ๆ ๑๕ วัน หรือเดือนละ ๒ ครั้ง ต่อมานายเซ็งถูกเลิกจ้างโดยไม่มีความผิดและนายโชคดีไม่ได้บอกกล่าวล่วงหน้าก่อน เช่นนี้ นายเซ็งมีสิทธิเรียกร้องสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าเป็นเงินเท่ากับ ๓,๐๐๐ บาทหารด้วย ๓๐ วัน เท่ากับ ๑๐๐ บาท (เป็นค่าจ้างรายวัน) แล้วเอา ๑๕ วันมาคูณค่าจ้างวันละ ๑๐๐ บาท คิดเป็นสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้าเป็นเงิน ๑,๕๐๐ บาท (หากข้อเท็จจริงเปลี่ยนเป็นจ่ายค่าจ้างเดือนละครั้งก็ต้องเอา ๓๐ วันคูณด้วยค่าจ้างวันละ ๑๐๐ บาท คิดเป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท เป็นต้น)

ข้อยกเว้น ไม่จ่ายสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า คือ กรณีเลิกจ้างลูกจ้างด้วยเหตุผลต่อไปนี้

ก. เลิกจ้างระหว่างลูกจ้างอยู่ระหว่างทดลองงาน

ข. ลูกจ้างจงใจขัดคำสั่งของนายจ้างอันชอบด้วยกฎหมาย

ค. ละเลยไม่นำพาต่อคำสั่งของนายจ้างอยู่เสมอ

ง. ละทิ้งการงานไปเสีย

จ. ลูกจ้างทำผิดอย่างร้ายแรง

ฉ. หรือทำการอื่นใดอันไม่สมควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ลุ่ลวงไปโดยถูกต้อง

และสุจริตก็ดี

(๓) ค่าจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปีหรือค่าวันพักร้อน

ถ้านายจ้างเลิกจ้างประจำ โดยลูกจ้างมิได้มีความผิดให้นายจ้างจ่ายค่าจ้างแก่ลูกจ้างสำหรับวันหยุดพักผ่อนประจำปีตามส่วนที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับ เช่น ทำงานครบ ๑ ปี มีสิทธิหยุดพักผ่อนปีละ ๖ วัน เพราะฉะนั้นในกรณีถูกเลิกจ้างโดยไม่มีความผิดลูกจ้างมีสิทธิได้ค่าจ้างสำหรับ ๖ วัน หยุดพักผ่อนด้วย (ตัวอย่างการคิดดู ข้อ ๑.๔.๓ ก.)

(๔) การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมแก่ลูกจ้าง

คำว่าเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม หมายถึง เลิกจ้างโดยใช้วิธีการอันแก่งแย่งลูกจ้าง หรือเลิกจ้างโดยไม่มีสาเหตุ หรือมีสาเหตุแต่ไม่มีเหตุผลอันสมควร

ลูกจ้างมีสิทธิ ๒ ประการ คือ

ก. เรียกร้องค่าเสียหายจากนายจ้าง ค่าเสียหายนี้เป็นค่าไม่คงตัวแน่นอน บ้างก็เรียกเท่ากับค่าชดเชย บ้างก็เรียกเท่ากับระยะเวลาที่จะเกษียณอายุหรือครบกำหนดการจ้างงาน บ้างก็เรียกเสียมากมายแบบเพื่อฝัน อย่างไรก็ตามค่าเสียหาย การเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรมนี้ ศาลแรงงานเป็นผู้กำหนดให้ตามความเหมาะสม มีตัวอย่าง เช่น ศาลแรงงานกลางเคยพิพากษาให้องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้อำนวยการองค์การโทรศัพท์ฯ ซึ่งถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม เป็นเงินเท่ากับค่าจ้างอัตราสุดท้ายคูณด้วยระยะเวลาเงินเดือนที่จะเกษียณอายุ คือ ๒ ปี หรือ ๓ ปี คิดเป็นเงินมากพอสมควร

ข. ลูกจ้างคนใดไม่ประสงค์เรียกค่าเสียหายก็มีสิทธิขอลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม อัตราค่าจ้างเท่าเดิม (ขณะถูกเลิกจ้าง) แล้วแต่จะเลือก

(๕) กรณีนายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างที่ถือว่าเป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรม คือ

กรณีที่นายจ้างเลิกจ้างลูกจ้างขณะใช้สิทธิในการยื่นข้อเรียกร้อง เจริญ ะหว่างการไต่ถามของพนักงานประนอมข้อพิพาทแรงงาน ระหว่างการชี้ขาดข้อพิพาทแรงงาน ห้ามนายจ้างเลิกจ้างกรรมการลูกจ้างก่อนได้รับอนุญาตจากศาลแรงงาน ดู พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ม.๑๒๑ กับ ๑๒๓ ทั้งสองมาตราเป็นการกระทำอันไม่เป็นธรรมของนายจ้าง

ลูกจ้างคนใดถูกเลิกจ้างตามข้อ (๕) นี้ ให้ไปเรียกร้องค่าเสียหายจากนายจ้างหรือขอลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิม อัตราค่าจ้างเดิมต่อคณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ (ตั้งอยู่ในบริเวณกรมแรงงาน กรุงเทพฯ) แล้วแต่จะเลือก คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์มีคำสั่งอย่างไรแล้วฝ่ายที่ไม่พอใจนำเรื่องไปฟ้องเพิกถอนคำสั่งต่อศาลแรงงานได้โดยฟ้องคณะกรรมการฯ เรียกเป็นรายบุคคลไป

๖. ความรู้เรื่องศาลแรงงาน

ศาลแรงงานกลางตั้งอยู่ที่ถนนพระรามสี่ สะพานเหลือง กรุงเทพฯ หรือที่โรงงานยาสูบเก่า

๖.๑ ยื่นฟ้องที่ศาลใด

ลูกจ้างทำงานในจังหวัดใด ให้ยื่นฟ้องคดีแรงงานต่อศาลจังหวัดที่ลูกจ้างทำงานอยู่แล้วผู้พิพากษาศาลแรงงานกลาง ซึ่งมีผู้พิพากษาสมทบฝ่ายนายจ้าง ๑ นาย กับฝ่ายลูกจ้าง ๑ นาย จะเดินทางไปพิจารณาคดีแรงงาน ณ ศาลที่ลูกจ้างยื่นฟ้องไว้

๖.๒ กติประเภทยื่นฟ้องร้องต่อศาลแรงงานได้ ข้อนี้ให้ดูจากชาร์ท (ที่แนบมา)

๖.๓ การยื่นฟ้องคดีแรงงาน ทำได้ ๒ วิธี

(๑) ฟ้องด้วยวาจา ใช้แบบพิมพ์ของศาลแรงงานโดยเฉพาะเรียกว่า ร.ง.๑ ถ้าลูกจ้างทำงานในกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียง เช่น ปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรปราการ ให้ไปปรึกษากันนิตกรศาลแรงงานกลางเพื่อสอบข้อเท็จจริงบันทึกร่างฟ้องวาจาให้ มีปัญหาอะไรในการดำเนินคดีปรึกษานิตกรฟรี ถ้าลูกจ้างทำงานในจังหวัดอื่น (ต่างจังหวัด) ให้ไปพบผู้พิพากษาหัวหน้าศาล หรือจำศาลเพื่อทำการบันทึกฟ้องวาจาให้

(๒) ฟ้องด้วยลายลักษณ์อักษร ใช้แบบพิมพ์ ร.ง.๑ หรือแบบพิมพ์ฟ้องคดีแพ่งทั่วไป วิธีนี้รู้จักกันดีอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ให้ทนายความดำเนินการให้

๖.๔ การดำเนินคดีในศาลแรงงาน ตั้งแต่ยื่นฟ้องจนเสร็จคดีต้องเสียเงินหรือไม่

สัญญา	การบริหาร ของผู้บริหาร	กฎหมาย
๑. สัญญาจ้างแรงงาน	ของ	๑. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ป.พ.พ.)
๒. ข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน	กับ	๒. พ.ร.บ.แรงงานสัมพันธ์ ๒๕๑๘
๓. ข้อตกลงเกี่ยวกับสภาพการจ้าง	การโยกย้าย การแต่งตั้ง ฯลฯ	๓. ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการคุ้มครองแรงงาน
		๔. พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงานฯ
การกระทำ		
๑. การกระทำละเมิดระหว่าง นายจ้างกับลูกจ้าง เนื่องจากข้อพิพาทแรงงานหรือเกี่ยวกับการทำงานตามสัญญาจ้าง	๕. ฟ้องเพิกถอนคำสั่งถึงที่สุด	กรณีต่อไปนี้
๒. อุทธรณ์วินิจฉัยของเจ้าพนักงานตามกฎหมายแรงงานสัมพันธ์หรือ กม.คุ้มครอง		๕.๑ วินิจฉัยขัดต่อกฎหมาย
		๕.๒ วินิจฉัยขัดต่อพยานหลักฐาน
		๕.๓ ใช้ดุลพินิจไม่สุจริต
ฟ้องได้	ฟ้องไม่ได้	ฟ้องได้

กฎหมายภาษีอากร

การเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ตามกฎหมายแล้วการเสียภาษีนี้เป็นหน้าที่ของบุคคลทุกคนที่จะต้องเสียภาษีให้แก่รัฐ เพื่อที่รัฐจะได้นำเอาภาษีเหล่านี้ไปใช้ในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยการเสียภาษีนี้อาจเป็นการเสียจากเงินรายได้สุทธิทั้งปีของบุคคลนั้น (เงินรายได้สุทธิคือ เงินที่รัฐได้รับตลอดทั้งปีรวมกัน แล้วหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนตามกฎหมายได้อนุญาตให้หักได้)

เพราะฉะนั้นบุคคลที่จะต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากรมีดังต่อไปนี้

๑. บุคคลธรรมดาทั่วไป
๒. ห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่ไม่ใช่นิติบุคคล
๓. ผู้ถึงแก่ความตายในระหว่างปีภาษี (ปีภาษี คือ ระยะเวลาปีปฏิทิน คือเริ่มจากวันที่ ๑ มกราคม ถึง ๓๑ ธันวาคม ทุกปี)
๔. กองมรดกที่ยังไม่ได้แบ่ง

แต่ก็ยังมีบุคคลบางประเภทที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร เช่น บุคคลคณะทูต บุคคลคณะกงสุล หรือบุคคลที่ถือว่าอยู่ในคณะทูต เป็นต้น

สำหรับเงินรายได้ที่จะต้องนำมาประเมินเพื่อเสียภาษี ซึ่งจะเรียกว่าเงินได้พึงประเมินที่จะต้องเสียภาษี (เงินได้พึงประเมินคือ เงินหรือทรัพย์สิน หรือประโยชน์ที่ได้รับซึ่งอาจจะคำนวณเป็นตัวเงิน ที่ได้มาในระยะเวลาปีภาษีนั้น)

๑. เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน เบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินค่าเช่าบ้าน หรือเงินที่นายจ้างออกให้เป็นค่าภาษีเงินได้ หรือเงินที่นายจ้างชำระหนี้ใด ๆ ซึ่งลูกหนี้ต้องชำระ

๒. เงินได้เนื่องจากหน้าที่ หรือตำแหน่งการทำงานที่ทำ หรือจากการรับทำงานให้ เช่น ค่าธรรมเนียม ค่านายหน้า เบี้ยประชุม โบนัส เป็นต้น

๓. ค่าแห่งกัญฉวิมล ค่าแห่งลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่น เงินปีหรือเงินที่ได้มีลักษณะเป็นเงินปีอันได้มาจากพันธกรรม หรือนิติกรรมอย่างอื่น หรือคำพิพากษาของศาล

๔. เงินได้ที่เป็น

- ๔.๑ ดอกเบี้ยพันธบัตร ดอกเบี้ยเงินฝาก ดอกเบี้ยหุ้นกู้ ดอกเบี้ยตัวเงิน ดอกเบี้ยเงินกู้

ยืม ต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่าย

๔.๒ เงินปันผล เงินส่วนแบ่งกำไร หรือประโยชน์อื่นใดที่ได้จากบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล กองทุนรวม หรือบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ต้องถูกหักภาษี ณ ที่จ่ายเช่นกัน

และในกรณีที่บุตรชอบด้วยกฎหมาย (บุตรที่บิดามารดาจดทะเบียนสมรสกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย) หรือบุตรบุญธรรม ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ (คืออายุยังไม่ถึง ๒๐ ปี) เป็นผู้ที่ได้เงินดังกล่าวก็ให้ถือเป็นเงินของบิดาและให้นำไปเสียภาษี

๔.๓ เงินโบนัสที่จ่ายแก่ผู้อื่นหุ้น หรือผู้เป็นหุ้นส่วนในบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

๕. เงินหรือประโยชน์อย่างอื่นที่ได้จาก

๕.๑ การให้เช่าทรัพย์สิน

๕.๒ การผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน

๕.๓ การผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อน ซึ่งผู้ขายได้คืนทรัพย์สินที่ซื้อมานั้นโดยไม่ต้องคืนเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว

กรณี ๕.๒ และ ๕.๓ ให้ถือว่าเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้วนับแต่วันที่ทำสัญญาจนถึงวันผิดสัญญาทั้งสิ้น เป็นเงินได้พึงประเมินของปีที่มีการผิดสัญญา

๖. เงินได้จากวิชาชีพอิสระ คือ วิชากฎหมาย การประกอบโรคศิลป์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี ประณีตศิลป์ ให้ถือเป็นเงินได้ที่ต้องเสียภาษี

๗. เงินได้จากการรับเหมา ที่ผู้รับเหมาเป็นผู้จัดหาสัมภาระในส่วนสำคัญนอกจากเครื่องมือ

๘. เงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง หรือนอกจากที่ระบุไว้ใน ๑ ถึง ๗

แต่ก็ยังมีเงินได้บางประเภทที่กฎหมายแม้จะถือเป็นเงินได้ก็ตามแต่ก็อนุญาตให้ไม่ต้องนำมาเสียภาษี เช่น

๑. เงินค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าพาหนะ ซึ่งลูกจ้าง หรือผู้รับหน้าที่หรือตำแหน่งงาน หรือผู้รับทำงานให้ได้จ่ายไปโดยสุจริตตามความจำเป็นเฉพาะในการที่ต้องปฏิบัติการตามหน้าที่ของตน และได้จ่ายทั้งหมดในการนั้น

๒. ค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทางตามอัตราที่รัฐบาลกำหนดไว้ โดยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยอัตราค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทาง

๓. เงินค่าเดินทางที่นายจ้างจ่ายให้แก่ลูกจ้าง เฉพาะส่วนที่ลูกจ้างได้จ่ายทั้งหมดโดยจำเป็นเพื่อการเดินทางจากต่างถิ่นในการเข้ารับงานในครั้งแรก หรือในการกลับถิ่นเดิมเมื่อการจ้างได้สิ้นสุดลงแล้ว แต่ข้อยกเว้นนี้มีให้รวมถึงเงินค่าเดินทางที่ลูกจ้างได้รับในการกลับถิ่นเดิมและในการเข้า

รับงานของนายจ้างเดิมภายใน ๓๕๖ วัน นับแต่วันที่การจ้างครั้งก่อนได้สิ้นสุดลง

๔. เงินได้จากการขาย หรือส่วนลดจากการซื้ออาคารเสตมป์หรือเสตมป์ไปรษณียากรของรัฐบาล

๕. ดอกเบี้ยเงินสะสมที่รัฐบาลจ่าย ดอกเบี้ยสลากออมสิน ดอกเบี้ยเงินฝากออมสินของรัฐบาลเฉพาะเพื่อเรียกและประเภทฝากประจำซึ่งมีระยะเวลาไม่เกิน ๖ เดือน หรือดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารในราชอาณาจักรเฉพาะที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามประเภทออมทรัพย์ ซึ่งใช้สมุดคู่ฝากในการฝากถอน และไม่ใช้เช็คในการถอนรวมตลอดถึงการฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาไม่ถึง ๓ เดือน

๖. การขายสังหาริมทรัพย์อันเป็นมรดก หรือสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมิได้มุ่งทางการค้าหรือหากำไร แต่ไม่รวมถึงเรือกำปั่น เรือที่มีระวางตั้งแต่ ๖ ตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือรถยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ ๕ ตันขึ้นไป หรือ แพ

สำหรับการขายทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยมิได้มุ่งในการค้าหรือหากำไรเฉพาะที่เป็นที่ดิน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น แพ เรือกำปั่น เรือที่มีระวางตั้งแต่ ๖ ตันขึ้นไป หรือเรือกลไฟที่มีระวางตั้งแต่ ๕ ตันขึ้นไป ซึ่งการขายต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงาน และได้รับเงินจากการขายทรัพย์สินดังกล่าวในปีที่ล่วงมาแล้ว ตั้งแต่ ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป เฉพาะการขายทรัพย์สินดังกล่าวตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๒๕ ถึงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕ ถ้าผู้มีเงินได้จะขอยกเว้นภาษีสำหรับเงินนั้น ผู้มีเงินได้ต้องยื่นรายการเพื่อยกเว้นภาษีเงินได้ไว้ในแบบแสดงรายการเงินได้ (แบบ ภ.ง.ด. ๕๐) ด้วย ถ้าไม่แสดงรายการขอยกเว้นไว้ จะไปได้รับการยกเว้น

๗. เงินที่ได้จากการอุปการะโดยหน้าที่ธรรมจรรยา เงินที่ได้ที่รับจากการรับมรดก หรือจากการให้โดยเสน่หาเนื่องในพิธีหรือตามโอกาสแห่งขนบธรรมเนียมตามประเพณี

๘. รางวัลเพื่อการศึกษาหรือค้นคว้าในวิทยาการ รางวัลสลากกินแบ่งหรือสลากออมสินของรัฐบาล รางวัลที่ทางราชการจ่ายให้ในการประกวดหรือแข่งขันซึ่งผู้รับมิได้มีอาชีพในการประกวดหรือแข่งขัน หรือสินบนรางวัลที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิด

๙. บำนาญพิเศษ บำเหน็จพิเศษ บำนาญตกทอด หรือบำเหน็จตกทอด

๑๐. ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิด เงินที่ได้จากการประกันภัย หรือการฉापนกิจสงเคราะห์

๑๑. เงินได้ของชาวนาที่ได้จากการขายข้าวอันเกิดจากกสิกรรมที่ตนและครอบครัวได้ทำเอง

๑๒. รางวัลสลากบำรุงกาชาดไทย เงินได้จากการขาย หรือส่วนลดจากการซื้อสลากบำรุง

กาชาดไทย

(รายได้ที่ได้รับยกเว้นดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นยังมีเงินได้ที่ได้รับการยกเว้นประเภทอื่นอีกตามประมวลกฎหมายรัษฎากรและกฎกระทรวงหรือตามกฎหมายอื่น)

สำหรับเงินได้ที่ได้มานี้ไม่ว่าจะเป็นเงินที่ได้มาจากในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทยก็ตามถ้าเข้าตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวต่อไปแล้วก็ต้องนำมาเสียภาษีด้วยทั้งสิ้น

กรณีเงินได้จากแหล่งเงินได้ในประเทศไทย ไม่ว่าผู้มีเงินได้จะอยู่ในหรือนอกประเทศก็ตาม และมีเงินเนื่องจาก

- หน้าที่หรือกิจการที่ทำในประเทศไทย หรือ
- กิจการของนายจ้างที่ทำในประเทศไทย หรือ
- ทรัพย์สินที่อยู่ในประเทศไทย

ผู้มีเงินได้ดังกล่าวมีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้ ไม่ว่าเงินได้นั้นจะจ่ายกันในหรือนอกประเทศไทยก็ตาม

กรณีแหล่งเงินได้นอกประเทศ บุคคลที่จะต้องเสียภาษีเป็นผู้ที่อยู่ในประเทศไทยชั่วระยะเวลาหนึ่งหรือหลายระยะ รวมระยะเวลาทั้งหมดในปีภาษีหนึ่งถึง ๑๘๐ วันและมีเงินได้เนื่องจาก

- หน้าที่งานหรือกิจการที่ทำในต่างประเทศ หรือ
- ทรัพย์สินที่อยู่ในต่างประเทศ และ
- นำเงินได้นั้นเข้ามาในประเทศไทย

ผู้มีเงินได้ดังกล่าวนี้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร

ตัวอย่าง นายแดงมีภรรยาชื่อ นางดำ อยู่กินกันมาหลายปีแล้วโดยมีการจดทะเบียนสมรสกันถูกต้อง ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๒๕ นายแดงได้ไปรับจ้างทำงานในประเทศตะวันออกกลางและทุก ๆ เดือนนายแดงก็จะส่งเงินเดือนที่ได้รับให้แก่นางดำเสมอ และนายแดงก็ยังไม่กลับมาประเทศไทยเลย เช่นนี้นายแดงหรือนางดำต้องเสียภาษีหรือไม่

ในกรณีนี้ การที่นายแดงไปทำงานต่างประเทศ ก็ถือว่านายแดงมีแหล่งเงินได้นอกประเทศซึ่งจะต้องเสียภาษีด้วย ถ้า นายแดงอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลา ๑๘๐ วัน หรือ ๖ เดือน แต่กรณีนี้นายแดงอยู่ในประเทศไทยเพียง ๒ เดือน คือเดือนมกราคมกับเดือนกุมภาพันธ์ ดังนั้นนายแดงจึงไม่ต้องเสียภาษีของปี ๒๕๒๕ ซึ่งจะต้องเสียภาษีภายในเดือนมีนาคม ๒๕๒๖

ส่วนนางดำ เมื่อรับเงินของสามีมา ก็ถือว่ามีเงินได้ที่จะต้องเสียภาษีเช่นกัน แต่ก็อาจจะได้รับยกเว้น เพราะการที่สามีให้เงินแก่ภรรยาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายก็ถือว่าเป็นการให้โดยหน้าที่ธรรมจรรยา ซึ่งได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีเช่นกัน

ดังนั้นการเสียภาษีของปี ๒๕๒๕ นายแดงและนางดำจึงไม่ต้องเสียภาษี แต่จะเสียภาษี

เมื่อนายแดงกลับเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

การคำนวณเงินสุทธิ

เงินได้สุทธิ คือ เงินได้ที่จะต้องนำมาคำนวณภาษีตามอัตราภาษีเงินได้ที่กำหนดไว้ โดยกฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายสำหรับเงินได้แต่ละประเภท และหักค่าลดหย่อนส่วนตัวต่าง ๆ และเงินบริจาคเพื่อสาธารณกุศลบางอย่างได้ด้วย

๑. การหักค่าใช้จ่ายจากเงินได้พึงประเมิน

ประมวลรัษฎากรกำหนดให้มีการหักค่าใช้จ่ายจากเงินได้พึงประเมินแยกตามประเภทของเงินได้พึงประเมินดังต่อไปนี้

(ก) เงินได้พึงประเมินตาม ข้อ ๑ และ ข้อ ๒ (เงินได้จากกรจ้างแรงงาน เช่น เงินเดือน และเงินได้จากหน้าที่หรือตำแหน่งที่ทำ เช่น ค่านายหน้า เป็นต้น) โดยกฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายได้ดังนี้

- ผู้มีเงินได้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาได้ ร้อยละ ๓๐ แต่รวมกันต้องไม่เกิน ๓๐,๐๐๐ บาท

- กรณีสามีหรือภรรยาต่างฝ่ายต่างมีเงินได้ ให้ต่างฝ่ายต่างหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาได้ร้อยละ ๓๐ แต่ไม่เกินฝ่ายละ ๓๐,๐๐๐ บาท

- ในกรณีเงินได้พึงประเมินตาม ข้อ ๑ และ ข้อ ๒ เป็นเงินที่นายจ้างให้ครั้งเดียว เพราะเหตุออกจากงาน ทั้งนี้ไม่ว่าเงินที่จ่ายจะจ่ายจากกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือกองทุนบำเหน็จบำนาญหรือเงินอื่นใด ให้หักค่าใช้จ่ายดังนี้

(๑) เอา ๔,๐๐๐ คูณด้วยจำนวนปีที่ทำงาน แต่ไม่เกินเงินบำเหน็จที่ได้รับ เหลือเท่าไร ให้หักค่าใช้จ่ายได้อีกร้อยละ ๕๐ ของเงินส่วนที่เหลือนั้น

(๒) กรณีจ่ายทั้งบำเหน็จบำนาญ จะหักค่าใช้จ่ายได้คือ

เอา ๒,๐๐๐ คูณด้วยจำนวนปีที่ทำงาน แต่ไม่เกินเงินบำเหน็จที่ได้รับเหลือเท่าไรให้หักค่าใช้จ่ายได้อีกร้อยละ ๕๐ ของเงินส่วนที่เหลือ กรณีตาม (๑) กับ (๒) ถ้ามีเศษของปีถ้าถึง ๑๘๓ วันให้ถือเป็น ๑ ปี ถ้าไม่ถึงก็ปัดทิ้ง

(ข) เงินได้พึงประเมินตามข้อ ๓ (เงินค่าแหล่งลิขสิทธิ์ เงินปี) จะหักค่าใช้จ่ายได้เฉพาะที่เป็นค่าแหล่งลิขสิทธิ์ โดยหักเป็นการเหมาได้ร้อยละ ๒๐ แต่ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท กรณีสามีภรรยาต่างฝ่ายต่างมีเงินได้ ให้ต่างฝ่ายต่างหักค่าใช้จ่ายได้

(ค) เงินได้พึงประเมินตามข้อ ๔ (เงินดอกเบี้ยยชนิดต่าง ๆ) กฎหมายไม่ยอมให้หักค่าใช้จ่าย

(ง) เงินได้พึงประเมินตามข้อ ๕ (เงินได้จากการให้เช่า การเช่าซื้อ หรือการซื้อขาย

ผ่อนส่ง) ให้หักค่าใช้จ่ายได้ดังนี้

- การให้เช่าทรัพย์สินผู้มีเงินได้หักค่าใช้จ่ายได้ ๒ วิธี คือ
  - ก. หักตามความจำเป็นและสมควร หรือ
  - ข. หักเป็นการเหมาตามอัตรานี้

(๑) ถ้าเป็นบ้าน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือแพ ในกรณีเจ้าของเป็นผู้ให้เช่า ให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาร้อยละ ๓๐ ในกรณีให้เช่าช่วง ให้หักค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเช่าที่เสียให้แก่ผู้ให้เช่าเดิมหรือผู้ให้เช่าช่วงแล้วแต่กรณี

(๒) ถ้าเป็นที่ดินที่ใช้ในการเกษตรกรรม ในกรณีเจ้าของเป็นผู้ให้เช่า ให้หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๒๐ ในกรณีให้เช่าช่วงให้หักค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเช่าที่เสียให้แก่ผู้ให้เช่าเดิม หรือผู้ให้เช่าช่วงแล้วแต่กรณี

- การผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน
กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายได้เป็นการเหมา ร้อยละ ๒๐
- การผิดสัญญาซื้อขายผ่อนส่ง
กฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา ร้อยละ ๒๐ เช่นกัน

(จ) เงินได้พึงประเมินตามข้อ ๖ (เงินได้จากวิชาชีพอิสระ) หักค่าใช้จ่ายได้ ๒ วิธี คือ

- ให้หักตามความจำเป็นและสมควร หรือ
- ให้หักเป็นการเหมา ดังนี้

(๑) เงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ การประกอบโรคศิลป์ ร้อยละ ๖๐

(๒) เงินได้จากวิชาชีพอิสระ นอกจาก (๑) ร้อยละ ๓๐

(ฉ) เงินได้พึงประเมินตามข้อ ๗ (เงินได้จากการรับเหมา)

กฎหมายยอมให้หักได้ ๒ วิธีคือ

- ให้หักตามความจำเป็นและสมควร หรือ
- ให้หักเป็นการเหมาร้อยละ ๗๐

(ช) เงินได้พึงประเมินตามข้อ ๘ (เงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร เป็นต้น

รวมทั้งการขายอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมุ่งในทางการค้าหรือหากำไร ให้หักค่าใช้จ่ายได้ ๒ วิธี คือ

- ให้หักตามความจำเป็นและสมควร หรือ
- ให้หักเป็นการเหมา ตามอัตราที่กฎหมายกำหนด (ตามประมวลรัษฎากร)

กรณีเงินได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์อันเป็นมรดก หรือที่ได้รับจากการให้โดยเสน่หา หรือที่ได้มาโดยมิได้มุ่งในทางการค้าหรือหากำไรหักค่าใช้จ่าย ร้อยละ ๑๐ ของราคาขาย แต่ถ้านำไปรวมคำนวณภาษีกับเงินได้ประเภทอื่นของผู้มีเงินได้เพื่อเสียภาษีจะหักค่าใช้จ่ายได้ดังนี้

กรณี การขายอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นมรดกหรือที่ได้รับจากการให้โดยเสน่หา หักค่าใช้จ่าย เหมมาได้ร้อยละ ๕๐ ของเงินได้

ส่วนกรณีการขายอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมิได้มุ่งในทางการค้าหรือหากำไร หักค่าใช้จ่าย ได้ ๒ วิธี คือ

ให้หักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร หรือ
หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา ดังต่อไปนี้

จำนวนปีที่ถือครอง	ร้อยละของเงินได้
๑ ปี	๕๕
๒ ปี	๕๑
๓ ปี	๔๖
๔ ปี	๔๒
๕ ปี	๓๘
๖ ปี	๓๕
๗ ปี	๓๑
๘ ปี	๒๘
๙ ปี	๒๕
๑๐ ปีขึ้นไป	๒๑

จำนวนปีที่ถือครอง คือ จำนวนปีนับแต่ปีที่ได้กรรมสิทธิ์ หรือสิทธิ์ครอบครอง ในอสังหาริมทรัพย์ ถึงปีที่โอนกรรมสิทธิ์ ถ้าเกิน ๑๐ ปี ให้นับเพียง ๑๐ ปี เศษของปีให้นับเป็น ๑ ปี การนับจำนวนปีที่ถือครองดังกล่าวให้นับจำนวนปีตามปฏิทินเป็นปี ๆ ไป

การขายในที่นี้ หมายถึง การขาย การขายฝาก แลกเปลี่ยน ให้โอนกรรมสิทธิ์ หรือสิทธิ์ครอบครองในอสังหาริมทรัพย์ไม่ว่าด้วยวิธีใดและไม่ว่าจะมีค่าตอบแทนหรือไม่ แต่ไม่รวมถึงการให้การโอน หรือแลกเปลี่ยน กับส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจโดยไม่มีค่าตอบแทน และการโอนโดยทางมรดกให้แก่ทายาท

และสำหรับการขายอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้ผู้จ่ายเงินซื้อ ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายด้วย ดังนี้

(๑) สำหรับอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นมรดกหรือที่ได้รับโดยเสน่หา ให้หัก ณ ที่จ่าย ร้อยละ

๕๐ ของเงินได้ เหลือเท่าไรถือเป็นเงินได้สุทธิแล้วหารด้วยจำนวนปีที่ถือครอง ได้เท่าไรให้คำนวณตาม อัตราภาษี แล้วคูณด้วยจำนวนปีที่ถือครอง ได้เท่าไรให้หักเป็นเงินภาษี

(๒) สำหรับอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาทางอื่นนอกจาก (๑) ให้หักแบบเหมาตามจำนวนปีที่ถือครองได้เท่าไรถือเป็นเงินได้สุทธิแล้วหารด้วยจำนวนปีที่ถือครอง แล้วนำไปคำนวณตามอัตราภาษีได้เท่าไร ให้คูณด้วยจำนวนปีที่ถือครอง ได้ผลลัพธ์เท่าไรให้หักเป็นเงินภาษีไว้เท่านั้น

๒. การหักค่าลดหย่อน

กฎหมายยอมให้ผู้มีเงินได้หักค่าลดหย่อนได้ดังนี้

(ก) การหักค่าลดหย่อนส่วนบุคคล

๑. ผู้มีเงินได้ หักได้ ๑๓,๐๐๐ บาท

๒. สามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้ หักได้ ๑๓,๐๐๐ บาท

๓. บุตรของผู้มีเงินได้ หักได้คนละ ๖,๐๐๐ บาท

กรณีบุตรของผู้มีเงินได้ที่จะหักค่าลดหย่อนได้ต้องเข้าลักษณะต่อไปนี้ด้วย

(๑) เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรมของผู้มีเงินได้รวมทั้ง บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายหรือบุตรบุญธรรมของสามีหรือภรรยาของผู้มีเงินได้

(๒) เป็นบุตรที่มีอายุไม่เกิน ๒๕ ปี และยังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยหรือชั้นอุดมศึกษา หรือ

(๓) เป็นผู้เยาว์ หรือเป็นผู้ที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ และ

(๔) อยู่ในความดูแลของผู้มีเงินได้ และ

(๕) ไม่มีเงินได้พึงประเมินในปีที่ล่วงมาแล้ว

หมายเหตุ การนำบุตรมาหักค่าลดหย่อนนั้น ถ้าเป็นบุตรที่เกิดก่อนหรือใน พ.ศ.๒๕๒๒ หรือที่รับเป็นบุตรบุญธรรมก่อน พ.ศ.๒๕๒๒ ให้นำมาขอหักค่าลดหย่อนได้ไม่จำกัดจำนวน แต่ถ้าหลังปี ๒๕๒๒ แล้วจะนำมาขอหักค่าลดหย่อนได้เพียง ๓ คน ในการนับจำนวนให้นับเฉพาะบุตรที่มีชีวิตอยู่ตามลำดับอายุสูงสุดของบุตรทั้งหมด ไม่ว่าบุตรนั้นจะอยู่ในเกณฑ์ที่จะหักค่าลดหย่อนได้หรือไม่ก็ตาม

๔. บุตรที่มีสิทธิหักค่าลดหย่อนตามข้อ ๓ ถ้าศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของทางราชการสถานศึกษาว่าด้วยสถาบันศึกษาเอกชนหรือโรงเรียนราษฎร์ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ให้หักลดหย่อนเพื่อการศึกษาได้อีกคนละ ๒,๐๐๐ บาท

(ข) การหักค่าลดหย่อนกองมรดก ให้หักค่าลดหย่อนได้ ๑๓,๐๐๐ บาท

(ค) การหักค่าลดหย่อนสำหรับผู้มีเงินได้ที่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญหรือคณะบุคคลที่มีใช่ นิติบุคคลกฎหมายให้หักค่าลดหย่อนได้ ตามจำนวนผู้ถือหุ้นส่วนหรือบุคคลในคณะบุคคล แต่ละคนที่อยู่ในประเทศไทยได้คนละ ๑๓,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๒๔,๐๐๐ บาท

(ง) การหักลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิต ผู้มีเงินได้มีสิทธิ์หักค่าลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิตที่จ่าย ในปีภาษีสำหรับการประกันชีวิตของผู้มีเงินได้ตามจำนวนเงินที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน ๙,๐๐๐ บาท โดยที่กรมธรรม์มีกำหนดเวลาดังแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป และเอาประกันกับบริษัทที่ทำการในราชอาณาจักร

(จ) การหักลดหย่อนเงินปันผล จากกองทุนรวม หรือบรรษัทการเงินอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยโดยให้หักเท่าจำนวนที่ได้รับ แต่ต้องไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่เหลือให้หักลดหย่อนได้อีกร้อยละ ๓๐ เฉพาะส่วนที่ไม่เกิน ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท

(ฉ) การหักลดหย่อนสำหรับเงินบริจาคแก่สถานพยาบาล สถานศึกษา และสถานสาธารณกุศล ผู้มีเงินได้ถ้าได้บริจาคเงินแก่สถานที่เหล่านี้จะหักลดหย่อนได้อีกร้อยละ ๑๐ ของเงินได้ที่หักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนอย่างอื่นแล้ว

หมายเหตุ สถานพยาบาล สถานศึกษา และสถานสาธารณกุศลนั้นจะต้องมีอยู่ในรายชื่อในประมวลกฎหมายรัษฎากร หรือตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังประกาศ

ตัวอย่าง นาย ก.มีเงินเดือนเดือนละ ๓,๐๐๐ บาท ไม่มีบุตรและภรรยา นาย ก. จะเสียภาษีเท่าไร

วิธีคิดการเสียภาษีอย่างง่าย คือ เงินเดือน ๓,๐๐๐ บาทต่อเดือน เพราะฉะนั้นใน ๑ ปี จะมีเงินได้ ๓,๐๐๐ คูณ ๑๒ เท่ากันกับ ๓๖,๐๐๐ บาท ดังนั้นนาย ก.มีเงินได้ทั้งปี ๓๖,๐๐๐ บาท

หักค่าใช้จ่ายได้ ร้อยละ ๓๐ ของเงินได้ ๑๐,๘๐๐ บาท

หักลดหย่อนของนาย ก. ๑๓,๐๐๐ บาท

ดังนั้นนาย ก. จะมีเงินได้สุทธิ ๓๖,๐๐๐-๑๐,๘๐๐-๑๓,๐๐๐ = ๑๒,๒๐๐ บาท

เมื่อได้เงินได้สุทธิแล้วก็นำไปคิดตามอัตราภาษี ได้เท่าใดก็จะเสียภาษีตามนั้น

อัตราภาษี ตามกฎหมายมีดังนี้

เงินได้สุทธิ (บาท)	ช่วงเงินได้	อัตราราย ร้อยละ	ภาษีในแต่ละชั้น ของเงินได้	ภาษีสะสม
๐ - ๔๐,๐๐๐	๔๐,๐๐๐	๗	๒,๘๐๐	๒,๘๐๐
๔๐,๐๐๑ - ๕๐,๐๐๐	๕๐,๐๐๐	๑๐	๕,๐๐๐	๗,๘๐๐
๕๐,๐๐๑ - ๑๕๐,๐๐๐	๖๐,๐๐๐	๑๕	๕,๐๐๐	๑๒,๘๐๐
๑๕๐,๐๐๑ - ๒๒๐,๐๐๐	๗๐,๐๐๐	๒๐	๑๔,๐๐๐	๓๐,๘๐๐
๒๒๐,๐๐๑ - ๓๐๐,๐๐๐	๘๐,๐๐๐	๒๕	๒๐,๐๐๐	๕๐,๘๐๐
๓๐๐,๐๐๑ - ๔๐๐,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐	๓๐	๓๐,๐๐๐	๘๐,๘๐๐
๔๐๐,๐๐๑ - ๕๕๐,๐๐๐	๑๕๐,๐๐๐	๓๕	๕๒,๕๐๐	๑๓๓,๓๐๐
๕๕๐,๐๐๑ - ๗๕๐,๐๐๐	๒๐๐,๐๐๐	๔๐	๘๐,๐๐๐	๒๑๓,๓๐๐
๗๕๐,๐๐๑ - ๑,๐๐๐,๐๐๐	๒๕๐,๐๐๐	๔๕	๑๑๒,๕๐๐	๓๒๕,๘๐๐
๑,๐๐๐,๐๐๑ - ๒,๐๐๐,๐๐๐	๑,๐๐๐,๐๐๐	๕๐	๕๐๐,๐๐๐	๘๒๕,๘๐๐
๒,๐๐๐,๐๐๑ ขึ้นไป	-	๕๕	-	-

ในช่วงอัตรารายหมายถึง จำนวนร้อยละที่ผู้มีเงินได้ต้องเสียภาษี โดยดูจากจำนวนเงินได้สุทธิ เช่น กรณีตัวอย่างข้างต้น นาย ก. มีเงินได้สุทธิ ๑๒,๒๐๐ บาท ก็จะต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ ๗ ดังนั้นจะต้องเสียภาษี ๑๒,๒๐๐ คูณ $\frac{๗}{๑๐๐} = ๘๕๔$ บาท

นาย ก. จะเสียภาษีทั้งสิ้น ๘๕๔ บาท

แต่ถ้านาย ก. มีเงินได้สุทธิ ๕๐,๐๐๐ บาท นาย ก. จะเสียเพิ่มขึ้นดังนี้

ใน ๓๐,๐๐๐ บาทแรกนาย ก. จะต้องเสียในอัตราร้อยละ ๗ ได้เท่ากับ ๒,๑๐๐ บาท ส่วนอีก ๒๐,๐๐๐ บาทที่เหลือ นาย ก. ต้องเสียภาษีในอัตราร้อยละ ๑๐ มีชำระร้อยละ ๗ เพราะตามตารางอัตรารายระบุไว้ ถ้ามีเงินได้สุทธิเกิน ๔๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปต้องเสียในอัตรา ร้อยละ ๑๐ ดังนั้นใน ๒๐,๐๐๐ บาทที่เหลือจะเสียในอัตรา ร้อยละ ๑๐ เท่ากับ ๒,๐๐๐ บาท

รวมภาษีที่จะต้องเสียทั้งหมด เท่ากับ ๒,๑๐๐ รวมกับ ๒,๐๐๐ เท่ากับ ๔,๑๐๐ บาท เพราะฉะนั้นจะสรุปได้ว่า การเสียภาษีตามอัตราภาษี เป็นดังนี้ ถ้าผู้มีเงินได้มีเงินได้สุทธิทั้งปีรวมกันไม่เกิน ๔๐,๐๐๐ บาท จะเสียในอัตรา ร้อยละ ๗ แต่ถ้าเกิน ๔๐,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท แล้วใน ๔๐,๐๐๐ บาทแรกจะเสียในอัตราร้อยละ ๗ ส่วนที่เกิน ๔๐,๐๐๐ แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาทจะเสียในอัตราภาษีขั้นถัดไป คือ ร้อยละ ๑๐ แทน หรือถ้ามีเงินได้สุทธิเกิน ๕๐,๐๐๐ แต่ไม่เกิน ๑๕๐,๐๐๐ บาท ก็เช่นกัน คือ จะเสียภาษีดังนี้ ใน ๔๐,๐๐๐ บาทแรกจะเสียในอัตราร้อยละ ๗ ส่วนที่เกิน ๔๐,๐๐๐ แต่ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ เสียในอัตราร้อยละ ๑๐ และที่เกิน ๕๐,๐๐๐ ขึ้นไป จะเสียในอัตราถัดไปคือ ร้อยละ ๑๕ แทน เป็นต้น

การเสียภาษีบุคคลและวิธีคำนวณอย่างง่ายที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นเพียงการกล่าวเพียงคร่าว ๆ เท่านั้น ถ้าหากผู้ใดมีความสนใจหรืออยากจะทราบรายละเอียดเพิ่มเติมก็อาจจะขอทราบได้จากสำนักงานสรรพากรเขต สรรพากรจังหวัด สรรพากรอำเภอ ได้ทุกแห่ง ตามเวลาราชการ กรมสรรพากรที่เขตต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และตามอำเภอทุกแห่ง

รายได้ที่ได้รับยกเว้น ปรากฏอยู่ในมาตรา ๔๒ แห่งประมวลรัษฎากร ขอยกมาให้ดูแต่เพียงหยาบ ๆ เฉพาะที่น่าสนใจ คือ ๑) ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะ ค่าเดินทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งของทางราชการ ๒) เงินเพิ่มพิเศษประจำตำแหน่ง และค่าเช่าบ้านสำหรับข้าราชการสถานทูตหรือกงสุลไทยในต่างประเทศ ๓) เงินได้จากการซื้อขายแสดมปี ๔) เบี้ยประชุมของทางราชการ ๕) ดอกเบี้ยพันธบัตรของรัฐบาล ๖) เงินได้จากการขายทรัพย์สินอันเป็นมรดก หรือการขายทรัพย์สินซึ่งได้มาโดยมิได้มุ่งค้าหรือหากำไร ๗) เงินได้ที่ได้รับจากการอุปการะโดยหน้าที่ธรรมจรรยา จากมรดก หรือการให้โดยเสน่หาเนื่องในพิธีหรือตามโอกาสแห่งขนบธรรมเนียม ๘) เงินรางวัลการศึกษาหรือค้นคว้าในวิทยาการ รางวัลสลากกินแบ่งหรือสลากออมสินของรัฐบาล หรือรางวัลที่ทางราชการจ่ายให้ในการประกวดหรือแข่งขันซึ่งผู้รับมิได้มีอาชีพในการประกวดหรือแข่งขัน หรือสินบนรางวัลที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิด เช่นสินบนนำจับไม้เถื่อน ของหนีภาษี หรือการพนัน เป็นต้น ๙) เงินส่วนแบ่งที่ได้จากกำไรซึ่งเสียภาษีอยู่แล้ว ๑๐) เงินได้ของชาวไร่ชาวนาที่ได้จากการขายผลิตผลอันเกิดจากสิกรรมที่ตนหรือครอบครัวได้ทำเอง ๑๑) เงินได้จากกองมรดกที่เสียภาษีแล้ว ๑๒) เงินได้ที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายกระทรวงการคลัง

เงินได้ที่ไม่ต้องเสียภาษีเหล่านี้ไม่ต้องแจ้งรายการในแบบ ภ.ง.ด. เว้นแต่ผู้มีเงินได้จากการขายที่ดิน โรงเรือน สิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น แพ เรือกำปั่น เรือที่มีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ซึ่งทรัพย์สินที่ขายนั้นผู้ขายได้มาโดยมิได้มุ่งในการค้าหากำไร หากเงินที่ได้รับจากการนั้นมีจำนวนตั้งแต่ ๓๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ผู้มีเงินได้จะต้องยื่นรายการเพื่อขอยกเว้นภาษีเงินได้ในแบบ ภ.ง.ด.๕๐ ด้วย มิฉะนั้นท่านอาจจะมิได้รับยกเว้น เรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอ

เสียเมื่อใด ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปกติเสียปีละครั้ง โดยยื่นแบบแสดงรายการเสียภาษี (ภ.ง.ด.๕๐) ภายในเดือนมกราคม-มีนาคม ของปีถัดไปจากปีที่มิเงินได้

ข. ภาษีเงินได้นิติบุคคล นิติบุคคลผู้มีหน้าที่เสียภาษีได้แก่ บริษัทห้างร้าน ซึ่งทำการค้าหาทำไร นิติบุคคลที่มีได้ทำการค้าหาทำไร เช่น มูลนิธิ และสมาคมการกุศลต่าง ๆ ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ เพราะกฎหมายส่งเสริมให้คนทำบุญ ประกอบการกุศล ยิ่งกว่านั้น ถ้าใครบริจาคเงินทองให้แก่กุศลสถานเหล่านี้ (เฉพาะที่กระทรวงการคลังประกาศ) ยังสามารถนำไปหักจากเงินที่ต้องเสียภาษีได้ด้วย นอกจากนั้นยังมีกิจการที่รัฐส่งเสริม คือ สหกรณ์ ซึ่งเป็นนิติบุคคลที่ทำการค้าหาทำไร แต่ไม่ต้องเสียภาษีเงินได้ เอกชนที่ได้ดอกเบี้ยเงินฝากจากสหกรณ์ก็ได้รับยกเว้น ไม่ต้องเสียภาษีเช่นเดียวกัน

การเสียภาษีของนิติบุคคล มีวิธีการเหมือนกับการเสียภาษีเงินได้ที่เก็บจากบุคคลธรรมดา คือ นำเงินได้นิติบุคคลนั้น ๆ ที่ได้รับในรอบปีบัญชีของตนมาขึ้นรายการเพื่อเสียภาษีปีละ ๑ ครั้ง ภายใน ๑๕๐ วัน นับแต่วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีทุกปี วิธีคิดก็ทำนองเดียวกัน คือ นำเอารายได้ทั้งปีตั้งแล้วหักด้วยรายจ่ายทั้งปี แต่ต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับรายได้แต่ละประเภท เหลือเท่าใดเรียกว่ากำไรสุทธิ แล้วคิดภาษีจากกำไรสุทธินั้น ตามอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคล ซึ่งมีแบบฟอร์มกรอกรายการเสียภาษีต่างหากจากบุคคลธรรมดา มีคำแนะนำพร้อมอยู่แล้วในแบบ ภ.ง.ด. สำหรับนิติบุคคล หากไม่เข้าใจอะไรก็ให้สอบถามเจ้าหน้าที่สรรพากรได้ ผิดกับการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอยู่อย่างหนึ่ง คือ การเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลนั้นกฎหมายไม่ยอมให้หักค่าลดหย่อนอย่างบุคคลธรรมดา

เสียที่ไหน การเสียภาษีเงินได้ไม่ว่าบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลยื่นแห่งเดียวกัน คือในต่างจังหวัดเสียได้ ณ ที่ว่าการอำเภอ หรือกิ่งอำเภอที่มีรายได้มีภูมิลำเนา ส่วนในกรุงเทพฯ เสียได้ที่ที่ว่าการเขต หรือจะเสียที่กองคลัง กรมสรรพากรก็ได้

ค. ภาษีการค้า ผู้มีหน้าที่เสียภาษีการค้าได้แก่ผู้ประกอบการค้า ซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้

คำว่า **การค้า** นั้นหมายความว่า การประกอบธุรกิจ พาณิชย์ การอุตสาหกรรม การเกษตร การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการให้บริการใด ๆ เพื่อหาประโยชน์อันมีมูลค่า เช่น ดัดผม ตัดเสื้อ เป็นนายหน้าอาชีพ การขนส่ง รับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น ตามที่ระบุไว้ในบัญชีอัตราภาษีการค้า ผู้ประกอบการค้าอื่นนอกนั้นไม่ต้องเสีย

หน้าที่ของผู้ประกอบการค้า มีมากกว่าผู้เสียภาษีเงินได้ทั่วไป กล่าวคือ จะต้องจดทะเบียนการค้าภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันเริ่มประกอบการค้า เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น เช่น ผู้นำเข้าซึ่งเครื่องจักรเพื่อใช้เอง แต่ภายหลังได้นำไปใช้ในการอื่น เป็นต้น ซึ่งต้องเสียภาษีการค้า แต่ไม่ต้องจดทะเบียนการค้า

สถานที่จดทะเบียนการค้า ปกติยื่นได้ที่สำนักงานสรรพากรอำเภอท้องที่ที่สถานการค้านั้นตั้ง

อยู่ แต่ถ้าสถานการณ์ค้าใดตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง จะยื่นคำขอต่อสรรพากรจังหวัดก็ได้ สำหรับผู้ประกอบการค้าในกรุงเทพฯ นอกจากจะจดทะเบียนการค้าที่สำนักงานสรรพากรตามเขตต่าง ๆ ได้แล้วยังอาจจะจดทะเบียนที่กรมสรรพากรหรือที่สำนักงานภาษีสรรพากร ซึ่งแยกไปตั้งอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ได้อีก เช่น ที่อาคารโรงเรียนยาสูบอุปถัมภ์เดิม สะพานเหลือง ถนนพระราม ๔ เป็นต้น

การเสียภาษีการค้า ผู้ประกอบการค้าจะต้องยื่นแบบแสดงรายการใช้อักษรย่อ ภ.ค. แจ้งรายการรับก่อนหักรายจ่ายที่ได้รับมาในแต่ละประเภท เป็นรายเดือนไป ภายในวันที่ ๑๕ ของเดือนถัดไป ปกติจะต้องยื่นรายการและชำระภาษีต่ออำเภอท้องที่ทุกเดือนไม่ว่าเดือนนั้นจะมีรายรับหรือไม่ก็ตาม ถ้าเดือนใดมีรายรับไม่ถึงสองพันบาท หรือคำนวณภาษีแล้วไม่ถึง ๑๕ บาท จะได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีสำหรับเดือนนั้น

ง. **อาคารแสดมปี** ผู้มีหน้าที่เสียอากรแสดมปีคือผู้ทำตราสาร หรือเอกสารที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าจะต้องปิดอากรแสดมปี ดังระบุไว้ในบัญชีอัตราอากรแสดมปี เช่น สัญญาเช่าที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง สัญญากู้ยืมเงิน สัญญารับจ้างต่าง ๆ ใบมอบอำนาจ เช็คและตัวเงินอื่น ๆ และใบเสร็จรับเงิน เป็นต้น ผู้ฟ้องคดีแพ่งเสียค่าแสดมปีผิดฐาน เป็นค่าธรรมเนียมศาล เป็นอีกประเภทหนึ่ง ไม่ใช่อากรแสดมปี

การเสียอากรนั้น ปัจจุบันมี ๒ วิธีคือ ช้ออากรแสดมปีปิดบนตราสารหรือเอกสารแล้วขีดฆ่าให้แสดมปีนั้นใช้ไม่ได้อีกนั้นวิธีหนึ่ง อย่างลึ้มลงวันเดือนปีที่ขีดฆ่า ส่วนอีกวิธีหนึ่งคือ ชำระค่าอากรเป็นตัวเงินตามที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด

การไม่เสียอากรตามที่กฎหมายกำหนดมีผลเสีย ๒ ประการคือ ๑) ต้องเสียอากรเพิ่ม ประการหนึ่ง และ ๒) ตราสารที่มีได้ปิดอากรแสดมปีตามกฎหมายนั้นจะนำไปอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานในคดีแพ่งไม่ได้ (คดีอาญาไม่เป็นไร) ข้อนี้น่าจะระวังให้มาก ให้เขากู้เงินไปหนึ่งล้าน ฟ้องเอาเงินคืนแต่ไม่ได้ปิดอากรแสดมปีสัญญา กู้ ศาลไม่รับฟัง ต้องยกฟ้อง แดงเดียวก็ไม่ได้คืน

จ. **อากรมหรสพ** ผู้มีหน้าที่เสียอากรมหรสพได้แก่เจ้าของผู้จัดให้มีมหรสพ มหรสพที่ต้องเสียอากรมหรสพในปัจจุบันนี้มีไม่กี่ประเภท เช่น ภาพยนตร์มหรสพอื่นผสมภาพยนตร์ โบว์ลิง และการแข่งม้า

วิธีการเสียอากรมหรสพนั้น ผู้จัดให้มีมหรสพจะต้องติดต่อกับกองอากร กรมสรรพากร สำหรับผู้จัดในกรุงเทพฯ หรือติดต่อกับสรรพากรอำเภอท้องที่ที่จัดให้มีมหรสพสำหรับต่างจังหวัด เพื่อขอเสียอากรมหรสพเป็นตัวเงินเป็นการล่วงหน้าก่อนให้คนเข้าชมมหรสพ หรือรับตัวที่กรมสรรพากรจัดพิมพ์ขึ้นไปจำหน่ายตามอัตราอากรมหรสพที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้

อย่างไรก็ตาม การจัดให้มีมหรสพนั้น ไม่ว่าจะต้องเสียอากรมหรสพหรือไม่ ผู้จัดจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตเล่นมหรสพปิดอากรแสดมปี ๒๐ สตางค์ พร้อมกับหนังสือรับรองของกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในกรณีเล่นในหมู่บ้าน หรือหนังสือรับรองของเจ้าอาวาสในกรณีที่เล่นในวัด ยื่นต่ออำเภอ

เมื่อนายอำเภอออกใบอนุญาตแล้วจึงจะเล่นได้ การเล่นเกมหรือการกุศล หรือไม่มีการเก็บเงินจากคนดู ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ถ้าเป็นการเล่นเกมหรือการกุศล โดยมีการเก็บค่าดูจะต้องให้สรรพากรประเมินอากรมหรสพตามระเบียบ ถ้ามีการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงด้วย ผู้ร้องต้องยื่นคำร้องขอใบอนุญาตทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงต่างหากจากที่ว่ามานั้นด้วย มหรสพประเภทลำตัด ระเบ้า และรำวง ห้ามเล่นในบริเวณวัด

จ. ภาษีโรงเรือน เรียกเต็ม ๆ ว่า ภาษีโรงเรือนและที่ดิน เพราะเสียควบกัน ทรัพย์สินที่ต้องเสียภาษีโรงเรือนได้แก่อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นบรรดาที่ให้เช่า ที่ทำการค้าขาย ที่ไว้สินค้าที่ประกอบอุตสาหกรรม ที่ให้ญาติมิตรพ่อแม่ หรือผู้อยู่อาศัย และที่ใช้ในกิจการอื่น ๆ ในปีที่ผ่านมาเจ้าของโรงเรือนต้องยื่นแบบ ภ.ร.ด.๒ เพื่อเสียภาษี

การยื่น การยื่น ภ.ร.ด.๒ ให้ยื่นภายในกำหนดที่พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศให้ทราบปกติระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน แบบพิมพ์ขอและยื่นได้ที่อำเภอท้องที่ที่โรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นตั้งอยู่ แต่ถ้าเป็นกรุงเทพฯ ก็ยื่นที่เขตทุกเขต ส่วนในต่างจังหวัดซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ก็ขอแบบพิมพ์และยื่นได้ที่สำนักงานเทศบาลหรือสุขาภิบาลนั้น ๆ เจ้าตัวควรไปยื่นด้วยตนเอง หากไม่ไปด้วยตนเองจะให้ผู้อื่นไปยื่นแทนก็ขอให้ทำใบมอบอำนาจให้ยื่นแทนถือติดมือไปด้วย

การประเมินและการชำระค่าภาษีโรงเรือน เมื่อยื่นแล้ว เจ้าพนักงานจะประเมินค่ารายปีตามประเภทของโรงเรือน แล้วแจ้งให้ผู้เสียภาษีทราบ ผู้เสียจะต้องชำระค่าภาษีต่อเจ้าพนักงานภายในไม่เกิน ๕๐ วันนับแต่ได้รับแจ้งการประเมิน

อัตรา ภาษีโรงเรือนคิดอัตราร้อยละ ๑๒ ของค่ารายปีที่ประเมิน สมมติว่าค่ารายปี ๑๐๐ บาทก็เสีย ๑๒ บาท ๕๐ สตางค์

ข. ภาษีบำรุงท้องที่ หรือภาษีที่ดิน เป็นภาษีที่เก็บจากเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นที่ดินมีเพียง น.ส.๓ หรือ ส.ก.๑ หรือที่ดินมีโฉนด อย่งไรก็ตาม ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินต่อไปนี้ไม่ต้องเสียภาษี คือ

๑. ที่ดินเป็นที่ตั้งพระราชวัง อันเป็นส่วนสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
๒. ที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินหรือที่ดินของรัฐที่ใช้ในกิจการของรัฐ หรือสาธารณะ โดยมีได้หาประโยชน์
๓. ที่ดินของราชการส่วนท้องถิ่น ที่ใช้ในราชการส่วนท้องถิ่นหรือสาธารณะ โดยมีได้หาประโยชน์ เช่น ที่ตั้งสำนักงานหรือสนามเด็กเล่นของเทศบาล เป็นอาทิ
๔. ที่ดินที่ใช้เฉพาะการพยาบาลสาธารณะ การศึกษา หรือการกุศลสาธารณะ (ไม่ว่าจะเป็นของเอกชนหรือของราชการ)

๕. ที่ดินที่ใช้เฉพาะศาสนกิจของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของวัด
ไม่ว่าจะใช้ประกอบศาสนกิจของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง หรือที่ศาลเจ้าที่มีได้หาผลประโยชน์
๖. ที่ดินที่ใช้เป็นสุสานและฌาปนสถานสาธารณะโดยมิได้รับประโยชน์ตอบแทน
๗. ที่ดินที่ใช้ในการรถไฟ การประปา การไฟฟ้า หรือท่าเรือของรัฐหรือใช้เป็นสนามบินของรัฐ
๘. ที่ดินที่ใช้ต่อเนื่องกับโรงเรือนที่ต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดินอยู่แล้ว
๙. ที่ดินของเอกชนเฉพาะส่วนที่เจ้าของที่ดินยินยอมให้ทางราชการจัดใช้เพื่อสาธารณ
ประโยชน์ โดยเจ้าของที่ดินมิได้ใช้หรือหาผลประโยชน์ในที่ดินเฉพาะส่วนนั้น
๑๐. ที่ดินที่เป็นที่ทำการขององค์การสหประชาชาติ ทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ
หรือองค์การระหว่างประเทศอื่นในเมื่อประเทศไทยมีข้อผูกพันให้ยกเว้นตามอนุสัญญาหรือความ
ตกลง
๑๑. ที่ดินที่เป็นที่ตั้งที่ทำการของสถานทูตหรือสถานกงสุล ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักถ้อยที่
ถ้อยปฏิบัติต่อกัน
๑๒. ที่ดินตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- การยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน สำหรับที่ดินที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ให้เจ้าของที่ดินยื่นแบบ
แสดงรายการที่ดินต่อเจ้าหน้าที่ ณ สำนักงานเทศบาลซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ การยื่นแบบแสดงรายการนี้ให้
ยื่นทุก ๔ ปี ตามที่ทางเทศบาลจะประกาศให้ทราบ สำหรับที่ดินที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล กำหนดผู้ใหญ่บ้าน
จะเป็นผู้ยื่นแบบแสดงรายการที่ดินแทนเจ้าของที่ดินต่อเจ้าพนักงานประเมิน ณ ที่ว่าการอำเภอ
เจ้าของที่ดินจะต้องไปชี้เขตและแจ้งจำนวนเนื้อที่ดินต่อกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน ตามวันเวลาที่ผู้ใหญ่
บ้านหรือกำนันจะประกาศให้ทราบ ซึ่งจะมีการชี้เขตและแจ้งจำนวนเนื้อที่ดินต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านทุก ๆ
๔ ปี ผู้ที่มีที่ดินขึ้นใหม่ภายหลังเวลาขึ้นแบบแสดงรายการดังกล่าวมาแล้ว ผู้นั้นจะต้องแจ้งทำนอง
เดียวกันภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้ที่ดินมา
- การลดหย่อน บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินแปลงเดียวหรือหลายแปลงที่อยู่ในจังหวัด
เดียวกันและใช้ที่ดินนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของตน เป็นที่เลี้ยงสัตว์ของตน หรือประกอบกิจการของตน
ได้รับการลดหย่อนไม่ต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ตามเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้
๑. นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ลดหย่อนได้ไม่เกิน ๕ ไร่ แต่จะน้อยกว่าสามไร่ไม่ได้
ทั้งนี้ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติจังหวัด
  ๒. ในเขตเทศบาลตำบลหรือในเขตสุขาภิบาล ได้รับการลดหย่อนได้ไม่เกิน ๑ ไร่ แต่จะ
น้อยกว่า ๒๐๐ ตารางวาไม่ได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในเทศบัญญัติหรือข้อบังคับของสุขาภิบาล
  ๓. ในเขตเมืองพัทยาหรือเทศบาลอื่น ลดหย่อนได้ไม่เกิน ๑๐๐ ตารางวา แต่จะน้อยกว่า
๕๐ ตารางวาไม่ได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติแล้วแต่กรณี

๔. ในเขตกรุงเทพฯ ได้รับการลดหย่อนดังนี้

(ก) ในท้องที่ชุมชนหนาแน่นมาก ได้รับการลดหย่อนได้ไม่เกิน ๑๐๐ ตารางวา แต่จะน้อยกว่า ๕๐ ตารางวาไม่ได้

(ข) ในท้องที่ชุมชนหนาแน่นปานกลาง ได้รับการลดหย่อนได้ไม่เกิน ๑ ไร่ แต่จะน้อยกว่า ๑๐๐ ตารางวาไม่ได้

(ค) ในท้องที่ชนบท ได้รับการลดหย่อนได้ไม่เกิน ๕ ไร่ แต่จะน้อยกว่า ๓ ไร่ไม่ได้ ทั้งนี้ ตามข้อบัญญัติของกรุงเทพมหานคร ท้องที่ใดจะเป็นท้องที่ตามข้อ (ก) (ข) หรือ (ค) ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้างและใช้สิ่งปลูกสร้างนั้นเป็นสถานการค้า หรือให้เช่าไม่ได้รับการลดหย่อนสำหรับส่วนของที่ดินที่มีสิ่งปลูกสร้างเช่นว่านั้น

ในกรณีที่บุคคลธรรมดาหลายคนเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกัน ได้รับการลดหย่อนรวมกันตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เสียเท่าใด ภายหลังที่เจ้าของที่ดินได้ยื่นแบบแสดงรายการที่ดิน หรือได้ชี้เขตแจ้งจำนวนที่ดินต่อกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวมาแล้ว เจ้าหน้าที่จะคำนวณเนื้อที่ดินและค่าภาษี เสร็จแล้วจะประกาศให้เจ้าของที่ดินทราบ ว่าเจ้าของที่ดินคนใดจะต้องเสียภาษีบำรุงท้องที่ปีละเท่าใด ในเขตเทศบาล เจ้าหน้าที่จะมีหนังสือแจ้งให้เจ้าของที่ดินทราบโดยตรง ส่วนนอกเขตเทศบาล เจ้าหน้าที่จะปิดประกาศไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ค่าภาษีที่ได้รับแจ้งนี้ใช้ได้ ๔ ปี นับแต่ปีที่เจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทราบ

การชำระ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีบำรุงท้องที่ ต้องชำระค่าภาษีภายในเดือนเมษายนของทุกปี ถ้าชำระภายหลังเดือนเมษายน จะต้องเสียเงินเพิ่มอีกร้อยละ ๒๐ ต่อปี หากไม่ยอมชำระก็จะถูกยึดทรัพย์สินออกขายทอดตลาดเอาเงินที่ได้มาชำระค่าภาษีที่ค้างชำระ และถ้าแจ้งเท็จ ให้ถ้อยคำเท็จ หรือไม่ยอมชี้เขตที่ดินของตน ก็มีความผิดทางอาญาอีกต่างหาก

ผู้ไม่ชำระภาษีเงินได้ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็อาจถูกเจ้าพนักงานยึดทรัพย์สินขายทอดตลาดเอาเงินที่ได้มาชำระค่าภาษีทำนองเดียวกับที่ว่ามานี้ด้วย โดยไม่ต้องฟ้องศาล

สคช. คืออะไร

โดย สมบูรณ์ ฉัตรนุกูล

๑. วัตถุประสงค์และกิจกรรมของ สคช.

สคช.เรานี้มีจุดหมาย
เราปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรี
งานเผยแพร่กฎหมายให้ความรู้
เปลื้องปลดทุกข์ ท่านได้ให้บางเบา
ไม่ต้องเสียเงินทองท่านลงใจ
อัยการทุกจังหวัดเราจัดคน
ยินดีบริการท่านถ้วนหน้า
“ทุกข์ของท่านงานของเรา โปรดได้เขียน

ผดุงสายธารธรรมนำวิถี
กฎหมายมีปัญหาปรึกษาเรา
อบรมผู้นำหมู่บ้านไชนางานเขลา
ถูกใครเขาเอาเปรียบเหยียบย่ำคน
นโยบาย สคช. พอมีผล
เพื่อปวงชน สุขสันต์ ทุกบ้านเรือน
ทุกเวลาเชิญใช้หาใดเหมือน
เปรียบเราเหมือนเพื่อนพิทักษ์ผล ปวงชนเอย.

๒. กฎหมายมีปัญหา ปรึกษา สคช.

ยุติธรรม คำชู่ หมุ่มมนุษย์
สิทธิเสรี ประชาชน ผลสำคัญ
สำนักงานคุ้มครองสิทธิ-เสรีภาพ
อัยการทุกจังหวัดจัดเวลา

ทั้งต่ำสุด กลางสูง ผดุงขวัญ
สคช. คู่กันให้ประชา
เชิญท่านทราบเมื่อเสียสิทธิมีปัญหา
ไว้ปรึกษากฎหมายให้ปวงชน.

๓. สคช.กรมอัยการ

สคช. ของกรมอัยการ
ปวงประชาทุกข์ร้อนเราผ่อนคลาย

รับใช้ท่านพิทักษ์ธรรมนำสุขให้
มีมากมายทุกจังหวัด สคช.

๔. สคช.รับใช้ประชาชน

สคช.คู่ประชาเชิญมาใช้
ถูกเอาเปรียบ เสียสิทธิ ริดรอนกาย

ยินดีให้บริการท่านทั้งหลาย
สคช.รับคลี่คลาย ทุกข์ประชา

๕. สคช.คุ้มครองสิทธิประชา

สิทธิเสรี คิงาม เลิศความหมาย
ไว้ซึ่งโทษ รักรัยประโยชน์ ประชาชน

สคช.รับไว้พิทักษ์ผล
ใครร้อนรนไขว่ ไขสิทธิ สคช.

๖. สคช.บริการโดยไม่คิดเงิน

ท่านทุกข์ร้อน เสียสิทธิ อย่าเสียขวัญ
ไม่เสียเงิน เสียทอง ของใดใด

สคช.คู่กันพิทักษ์ให้
เชิญท่านไปปรึกษา สคช.

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

บทส่งท้ายของ ผอ.สคช.

รัฐบาลมีนโยบายอันแน่วแน่ที่จะพัฒนาชนบทให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยกำหนดแผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจนไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๘ เพื่อยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนผู้ยากไร้ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยในแผนพัฒนาชนบทพื้นที่ยากจน ได้กำหนดให้มี โครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจน ไว้ในแผนงานบริการขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นแผนงานหนึ่งของแผนพัฒนาชนบทยากจน ทั้งนี้โดยรัฐบาลตระหนักว่า ความไม่รู้กฎหมาย เป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ประชาชนประสบ ภาวะยากจน เพราะเป็นมูลเหตุที่นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบในการประกอบอาชีพ การแย่งกันยึดถือครอบครองที่ดิน ความไม่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน และความไม่เป็นธรรม ซึ่งปัญหาดังกล่าวกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน และกระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจน ให้กรมอัยการรับผิดชอบสืบแทนสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๗ กรมอัยการได้มอบหมายภารกิจดังกล่าวให้สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) รับผิดชอบดำเนินการสนองนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงมหาดไทย

สำหรับโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนชนบทในเขตยากจน มีพื้นที่ดำเนินงาน ๓๘ จังหวัด ซึ่งในจังหวัดดังกล่าวก็มีไว้ว่ามีพื้นที่ยากจนครอบคลุมทั้งจังหวัด

นอกจากนั้น จังหวัดที่อยู่นอกเขตพื้นที่ยากจนก็มีไว้ว่าจะไม่มีคนยากจนอาศัยอยู่เลย กรมอัยการได้ตระหนักในปัญหา เมื่อได้รับโอนโครงการในแผนพัฒนาชนบทมาปฏิบัติก็ได้ปรับยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานโดยแบ่งพื้นที่ปฏิบัติงานออกเป็น ๒ ส่วน คือ พื้นที่ยากจน และพื้นที่นอกเขตยากจน โดยในเขตพื้นที่ยากจนได้กำหนดให้พนักงานอัยการและนิติกรปฏิบัติงานตามโครงการในแผนพัฒนาชนบท และโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในเขตพื้นที่ยากจน ซึ่งกรมอัยการได้จัดทำขึ้น ส่วนนอกเขตพื้นที่ยากจนจำนวน ๔๔ จังหวัด ได้กำหนดให้ปฏิบัติตามโครงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนอกเขตพื้นที่ยากจนด้วย

การปฏิบัติงานนอกเขตพื้นที่ยากจน กรมอัยการได้รับงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และงบประมาณพัฒนาชนบทของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน

ตามแผนปฏิบัติงาน กรมอัยการได้กำหนดกิจกรรมเป้าหมายให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน ทั้งในเขตพื้นที่ยากจนและนอกเขตพื้นที่ยากจน โดยการเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย

ให้คำปรึกษาหารือปัญหาข้อกฎหมาย ช่วยร่างนิติกรรมสัญญา จัดฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมาย แก่ผู้นำหมู่บ้าน ช่วยประนอมข้อพิพาท และช่วยจัดหาทนายความว่าต่างแ่ต่างทั้งคดีแพ่งและ คดีอาญาแก่ประชาชนผู้ยากไร้

โดยเฉพาะกิจกรรม เผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย และการจัดฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมาย แก่ผู้นำหมู่บ้าน นั้น สคช. กรมอัยการ ได้จัดพิมพ์เอกสารและหนังสือรวมกฎหมายเผยแพร่ แก่ประชาชนเป็นจำนวนหลายประเภท เป็นต้นว่า หนังสือรวมกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ หนังสือ ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญา กฎหมายอาเภอ คู่มือกฎหมายสำหรับประชาชนใช้ติดต่อกับราชการ และหนังสือความรู้เกี่ยวกับกฎหมายควบคุมค่าเช่านา แล้วส่งไปให้ สคช.จังหวัดต่าง ๆ ไว้แจกจ่าย เผยแพร่แก่ประชาชนทั่วประเทศ

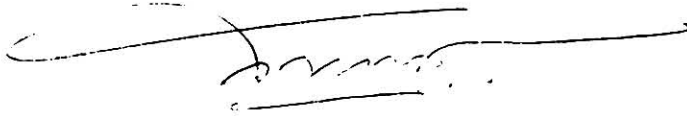
สำหรับหนังสือรวมกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นในครั้งนั้นนั้น ก็เพื่อดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ และกิจกรรมในการเผยแพร่กฎหมายแก่ประชาชน ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ได้นำเอา หนังสือรวมกฎหมายที่ประชาชนควรรู้เดิมมาทำการปรับปรุงแก้ไข โดยรวบรวมข้อเขียนของผู้ ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับอนุญาตให้จัดพิมพ์มารวมเข้าไว้ด้วยกันและจัดทำสารบาญ ค้นคว้าให้ ละเอียดเท่าที่สามารถจะทำได้ ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนผู้ได้รับหนังสือเล่มนี้ สามารถ ที่จะค้นคว้าด้วยตนเองได้

เนื่องจากการจัดพิมพ์ในครั้งนี้มีงบประมาณก่อนข้างจำกัด จึงจัดพิมพ์ขึ้นเพียง ๒๔,๐๐๐ เล่ม เพื่อแจกจ่ายให้แก่ สคช. จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไว้แจกจ่ายให้แก่ประชาชน และเพื่อเป็น ตัวอย่างในการจัดพิมพ์คราวต่อไป โดย สคช.จังหวัด ควรของงบประมาณสนับสนุนจากองค์การ บริหารส่วนจังหวัด หรือภาคเอกชน ซึ่งตระหนักถึงความสำคัญของการทำให้ประชาชนรู้จักกฎหมาย รู้สิทธิหน้าที่และปฏิบัติตามกฎหมายอันจะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยขึ้นในบ้านเมือง

สคช. กรมอัยการมีเป้าหมายที่จะจัดพิมพ์หนังสือกฎหมายอื่น ๆ ต่อไปอีก เพราะตระหนักดีว่า หนังสือรวมกฎหมายเพียงเล่มเดียวไม่สามารถที่จะบรรจุเนื้อหาของกฎหมายไว้ให้ ครบถ้วนได้ แต่กฎหมายเป็นข้อบังคับของบ้านเมืองที่ทุกคนจะต้องรู้และปฏิบัติตาม จะยกเอาความไม่ รู้กฎหมายมาเป็นข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นจากความรับผิดชอบได้ไม่ แต่ตามความเป็นจริงผู้ซึ่งมิได้ศึกษา วิชากฎหมายก็ยากนักที่จะรู้กฎหมายได้ ฉะนั้น การเผยแพร่และฝึกอบรมความรู้ทางกฎหมาย แก่ประชาชน จึงเป็นมาตรการสำคัญที่ช่วยในการแก้ปัญหาคความไม่รู้จักกฎหมาย และหนังสือรวม กฎหมายนี้ก็เป็นคู่มืออันสำคัญที่ควรมอบให้แก่ประชาชน เพื่อไว้ศึกษาค้นคว้าเมื่อต้องการที่จะรู้ อันจะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามได้ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยไม่ล่วงละเมิดกฎหมาย

สคช. กรมอัยการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือรวมกฎหมายเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านที่เป็นประชาชน สำหรับใช้เป็นคู่มือในการดำรงชีวิตประจำวันต่อไป

ที่สุดนี้ ผมขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ สคช. เจ้าหน้าที่พัสดุ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ช่วยเขียนบทความรู้ทางกฎหมายในหนังสือเล่มนี้ และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย โปรดคลงบันดาลให้ผู้ที่ผมได้กล่าวถึง จงประสบด้วยจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ทุกประการ

(นายสหาย ทรัพย์สุนทรกุล)

ผอ.สคช.

พิมพ์ที่ บริษัท ศิริสัมพันธ์การพิมพ์ จำกัด

๓๕๕/๒๑ ถนนพหลโยธินวงศ์ บางซื่อ บางกอกน้อย กทม. ๑๐๗๐๐ โทร. ๕๓๓-๒๒๖๓
๕๓๕-๑๒๕๕
นายสุทนต์ พรหมลกุลชัย ผู้พิมพ์-ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๒๕

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

6887

KC กรมอัยการ, สำนักงานคุ้มครองสิทธิ-
32 เสรีภาพและผลประโยชน์ของ
0569ร ประชาชน,
2529 รวบรวมกฎหมายที่ประชาชนควรรู้.

**“จะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อ
ให้พ้นจากความรับผิดชอบไม่ได้”**

มีปัญหาทางกฎหมาย ปรึกษา.....สคช.

ณ สำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ
และผลประโยชน์ของประชาชน(สคช.)

หรือ

ณ ที่ทำการอัยการจังหวัดทั่วราชอาณาจักร